

บทที่ 5

กรณีศึกษาชนชั้นนำไทยปัจจุบัน

‘ชนชั้นนำไทย’ ในอดีตโดยเฉพาะสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มของคนที่มีอำนาจและตำแหน่งทางการเมืองการปกครองอันได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และขุนนางตระกูลสำคัญ เช่นตระกูลขุนนาง เท่านั้น แม้ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 กลุ่มที่มีบทบาทในทางการเมืองไทยก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ยังคงเป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจและตำแหน่งทางการเมืองเช่นเดิม โดยบทบาทของสถาบันกษัตริย์ในทางตรงแม้จะถดถอยลงแต่ก็ยังคงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลและบทบาทต่อความเป็นไปในสังคมทางการเมืองอยู่มาก ในขณะที่ขุนนางซึ่งเปลี่ยนสถานะไปเป็นข้าราชการกลับเป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากขึ้นกว่าเดิมทั้งในทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อประเทศมากขึ้นในช่วงปี 2500 นักธุรกิจผู้มั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับนักการเมืองแม้จะเป็นกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มใหม่ที่เกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ก็ได้กลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาทหลักในทางการเมืองไทยปัจจุบัน

สำหรับชนชั้นนำไทยปัจจุบันที่จะนำเสนอเป็นกรณีศึกษาดังจะได้อธิบายต่อไป เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นนักการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งแล้วเท่านั้น เพราะชนชั้นนำในที่นี้หมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีทุน*ฮาบิตุส*และมีทุนที่สอดคล้องเหมาะสมกับการเข้าไปมีตำแหน่งในสนามการเมือง และสามารถใช้ทุนที่มีและตำแหน่งที่มีนั้นครอบงำคนอื่น ๆ ได้ ฉะนั้นชนชั้นนำจึงเป็นผู้มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในทางใดทางหนึ่ง อาจโดยทางตรงหรือทางอ้อม ด้วยการแต่งตั้ง ด้วยการเลือกตั้ง การเป็นที่ปรึกษา หรือด้วยวิธีการอื่นๆ รายละเอียดของกรณีศึกษาทั้งหกคน จะถูกนำเสนอผ่านประวัติครอบครัว การศึกษา การเข้ามามีบทบาททางการเมือง อิทธิพลและความสำคัญของครอบครัวและสถานศึกษา และรสนิยมในด้านต่างๆ การนำเสนอกรณีศึกษาแต่ละรายจะแตกต่างกันไปตามแต่ข้อมูลและการให้ความสำคัญในเรื่องต่างๆ ของกรณีศึกษา ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 กรณีศึกษาที่ 1 คุณปาน (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 54 ปี

คุณปานเป็นชนชั้นนำเพศหญิง อายุ 54 ปี เป็นลูกหลานของราชสกุล¹ในรัชกาลที่ 2 ด้วยความที่บิดามีภรรยาหลายคน การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การอบรมสั่งสอน รวมถึงการศึกษาจึงอยู่ภายใต้การดูแลของมารดา คุณตาและคุณยาย ซึ่งไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เทียบเท่ากับครอบครัวของบิดาคุณปาน คุณปานจึงใกล้ชิดและผูกพันกับครอบครัวทางฝ่ายมารดามากกว่า

¹ ราชสกุล หมายถึง สกุลที่สืบเนื่องมาจากพระเจ้าแผ่นดินทุกรัชกาลแห่งราชวงศ์จักรี คือตั้งแต่รัชกาลที่หนึ่งลงมาถึงปัจจุบัน

คุณปานจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตธนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสตรีซึ่งเป็น โรงเรียนรัฐบาลในเขตธนบุรีเช่นกัน ระดับปริญญาตรีจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นจึงศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัคร ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ หลังจากจบการศึกษาคุณปานได้เข้าทำงานในฐานะนักพัฒนา โดยได้ทำงานพัฒนาอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ คุณปานทำงานเป็นนักพัฒนามาตั้งแต่ครั้งแรกที่เริ่มทำงานจนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากการเป็นนักพัฒนาคุณปานเคยเป็นวุฒิสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ดำรงตำแหน่งผู้บริหารมูลนิธิซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับชาวเขา และปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นหนึ่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2549

ครอบครัววงศ์ตระกูลทางฝ่ายบิดาของคุณปาน จัดได้ว่าอยู่ในกลุ่มของชนชั้นนำทางสังคม โดยทวดของคุณปานผู้เป็นต้นราชสกุลเป็นพระโอรสในรัชกาลที่สอง รัชการในรัชกาลที่สามถึงรัชกาลที่สี่ ทรงเป็นเจ้าของวังแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งที่รวบรวมวิชาทางด้านศิลปะ ดนตรี และการแสดงต่างๆ ของไทย มาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ คุณปู่ของคุณปานรับราชการในรัชกาลที่ห้าถึงรัชกาลที่หก มีราชทินนามเป็นเจ้าพระยา มีตำแหน่งทางทหารเป็นพันเอก ทรงเป็นบุคคลที่ได้รับความนิยมไว้วางใจในพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงหรือที่ปัจจุบันเรียกว่าเป็นเจ้ากระทรวง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถโดดเด่นด้านศิลปวิทยาการเช่นเดียวกับบรรพบุรุษ คือ ได้เป็นผู้บัญชาการกรมมหรสพ กรมหุ่น กรมรถ และกรมม้า โดยเฉพาะในส่วนของกรมม้า ปรากฏว่าเจ้านายในราชสกุลได้เป็นผู้ว่าการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่สองโดยไม่มีบุคคลภายนอกเข้าแทรกเป็นเวลาดังสามชั่วอายุคน

บิดาของคุณปานเป็นผู้ที่มีการศึกษาคี² กล่าวคือ ได้รับการศึกษาเบื้องต้นที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ จากนั้นได้เข้าไปเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก หลังจากนั้นก็ได้ได้ทุนจากกระทรวงกลาโหมให้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ โดยได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนทหารปืนใหญ่แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสถาบันวิชาการทหารแห่งแรกของประเทศอังกฤษ ปัจจุบันเป็นสถาบันที่ผลิตผู้นำทางทหารคนสำคัญ ไม่เฉพาะชาวอังกฤษเท่านั้น แต่รวมถึงนักเรียนทหารชาวยุโรปและนานาชาติด้วย หลังจากสำเร็จการศึกษา ได้กลับมาเข้าเข้ารับราชการประจำอยู่ที่กรมทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ ด้วยเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเสนาธิการทหารชุดฝ่ายทหารประจำสหรัฐอเมริกา เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศสหรัฐอเมริกา ปลัดกระทรวงกลาโหม อธิบดีกรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเลขาธิการนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง บิดาของคุณปานได้เข้าร่วมกับขบวนการเสรีไทย และถูก

² ที่กล่าวว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาคีนั้น จะต้องพิจารณาจากอัตราส่วนของผู้ที่ได้รับการศึกษาในยุคสมัยนั้น รวมทั้งอัตราส่วนของบุคคลที่ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ

ส่งไปประจำการเป็นผู้บัญชาการหน่วยเสรีไทยที่ประเทศจีน ระหว่างนั้นได้ประสานงานกับกองทัพจีนคณะชาติและหน่วยโอเอสเอสของสหรัฐซึ่งเป็นรากฐานของหน่วย ซี.ไอ.เอ ในปัจจุบัน บิดาของคุณปานมีบทบาทอย่างมากในการประสานงานกับหน่วยเสรีไทยที่ได้กลับเข้ามาปฏิบัติการในประเทศไทยหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลงและสถานการณ์ระหว่างประเทศดีขึ้น และด้วยการทำงานรับใช้ประเทศชาติ บิดาคุณปานจึงได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและจากต่างประเทศ เช่น จากระบบราชการสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเบลเยียม สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศเดนมาร์ก รัฐบาลประเทศพม่า รัฐบาลสเปน เป็นต้น

สำหรับการศึกษาของคุณปานนั้น คุณปานคาดว่า “น่าจะได้รับการศึกษาที่ดี เพราะเป็นบุตรเชื้อพระวงศ์” ซึ่งก็เป็นไปตามนั้น กล่าวคือ เมื่อคุณปู่ของคุณปานอายุได้สิบสามปี ได้ทำพิธีโกนจุกตามธรรมเนียมที่วัง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานน้ำสังข์และทรงตัดจุกเป็นกรณีพิเศษอีกทั้งพระราชทานทองเหรียญเป็นของขวัญ ในครั้งนั้นปู่ของคุณปานก็ถูกนำตัวเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็ก และเมื่ออายุได้สิบสี่ปีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรพชาเป็นสามเณรนาคหลวงในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วให้ไปศึกษาเล่าเรียนที่วัดสุทัศน์เทพวราราม

มารดาของคุณปานมีการศึกษาไม่สูงนัก คือจบการศึกษาจากโรงเรียนวัดแห่งหนึ่ง ส่วนคุณตานั้นคุณปานคาดว่าน่าจะจบระดับมัธยม 3 เพราะมีความรู้มากและสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ ส่วนคุณยายนั้นไม่ได้เรียน เมื่อพิจารณาทางฝ่ายมารดาเปรียบเทียบกับฝ่ายบิดา เห็นได้ชัดเจนว่าครอบครัวทางฝ่ายบิดาของคุณปานมีความโดดเด่นในด้านการศึกษา สถานภาพทางสังคม และบทบาททางการเมืองที่มากกว่า

สถานศึกษากับการก้าวสู่การทำงานเพื่อสังคม

สถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณปานอย่างมาก โดยเฉพาะการทำให้คุณปานเห็นถึงความเป็นอยู่ ความทุกข์ยาก และปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้คนในชนบท และตนเองในฐานะคนที่มีความได้เปรียบมากกว่าจะต้องทำประโยชน์ให้กับสังคม เริ่มต้นจากระดับมัธยมที่คุณปานได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหลายอย่างในโรงเรียน

“โรงเรียนได้เข้ามามีอิทธิพลในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยตั้งแต่ในระดับมัธยม คือ โรงเรียน... ได้เป็นประธานนักเรียน ทำกิจกรรม มารยาท ประกวมมารยาทไทย เรียงความ การจัดงานด้านสังคมร่วมกับโรงเรียน อื่นๆ จึงทำให้คิดว่าเราจะต้องทำประโยชน์ให้กับสังคมให้ได้มากที่สุด”

ในช่วงที่คุณปานศึกษาในระดับอุดมศึกษาและระดับประกาศนียบัตร สถาบันการศึกษาทั้งสองแห่ง มีส่วนในการหล่อหลอมความคิดให้ตระหนักถึงสังคมโดยรวม ทั้งในแง่ของการเห็นตัวอย่างจากการกระทำบุคคลซึ่งเป็นแม่แบบการทำงาน ตัวอย่างจากการได้ออกไปประสบพบเห็นกับความเป็นจริงของสังคมเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชมรม โดยเฉพาะชมรมออกค่ายเพื่อชนบท ดังที่คุณปานกล่าวว่า

“ในระดับอุดมศึกษา คณะ...(ที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี)..เป็นคณะที่มีเพื่อน ครูอาจารย์ที่ทำประโยชน์ให้กับสังคมมาก คือทั้งที่...(สถานศึกษาระดับปริญญาตรี).. และที่...(สถานศึกษาระดับประกาศนียบัตร).. ได้หล่อหลอมให้มิไจรับใช้สังคม คือ เป็นแรงผลักดัน”

“ที่.. (มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี)..มีชมรมมาก ทางการเมืองก็มีชมรมรัฐศึกษา ถ้าหากใครสนใจการเมืองก็มาอยู่ชมรมนี้ ชมรมศึกษาพุทธศาสนาและประเพณี ซึ่งอยู่ที่ชมรมนี้ ชมรมบริการโลหิตและสังคมสงเคราะห์ก็มาทำงานค่ายและไปช่วยเด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กที่อยู่ในทัศนสถานที่ทำความผิดและไปอยู่ที่บ้านเมตตา บ้านกรุณา เราก็จะได้เห็นว่าในสังคมคนที่ยากลำบาก คนที่มีความทุกข์มีมากเหลือเกิน ฉะนั้นชีวิตของเราจึงไม่ใช่ชีวิตที่จะมาเสพสุขเพื่อตัวเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ ..(มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี).. ได้หล่อหลอมมา และในยุคนี้เป็นยุคที่นักศึกษาถูกหล่อหลอมให้ใช้ชีวิตเพื่อสังคมและเป็นชีวิตที่มีคุณค่า เป็นชีวิตที่มีคุณค่า เป็นการใช้เวลาอย่างเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และพัฒนาจิตวิญญาณของตัวเองด้วย”

ประจวบกับในช่วงของการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการเรียกร้องประชาธิปไตย มีการออกมาแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มต่างๆ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้ความคิดในการทำประโยชน์เพื่อสังคมชัดเจนขึ้น

“นอกจากนี้ยังมีเรื่องเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่นิสิตนักศึกษาในยุคนั้นจะทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด หรือตั้งแต่... (ผู้นำนักศึกษาคนสำคัญคนหนึ่งในเวลานั้น).. นำเรื่องการต่อต้านการใช้สินค้านำเข้ามาใช้ผ้าดิบ ทำให้เห็นว่าเราเป็นนิสิตนักศึกษา เรามีโอกาสมากกว่าคนอื่นๆ ในสังคม เราก็ควรทำประโยชน์ให้สังคมให้มากที่สุด คือ ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการทำประโยชน์ให้กับสังคม ไม่ใช่เป็นเครื่องมือทำประโยชน์ให้ตนเอง”

การได้ออกค่ายชนบท การได้ทำกิจกรรมเพื่อบุคคลอื่นมีส่วนสำคัญในการสร้างและหล่อม
หลอมความคิด ทักษะคิด อุคมการณ์ รวมถึงวิสัยทัศน์ที่มีต่อสังคมไทย ดังที่คุณปานได้แสดงทัศนะที่
มีต่อสังคมว่า

“โดยเฉพาะการไปออกค่ายในชนบท ก็ยิ่งเห็นว่าชีวิตในชนบทเป็น
ชีวิตที่พึ่งตัวเอง พอเพียง แต่ทำไมการพัฒนาของเราจึงอยากจะเปลี่ยนภาค
เกษตรให้เป็นภาคบริการ ซึ่งความจริงใจ ความบริสุทธิ์ใจ หรือมิติทางจิต
วิญญาณมันน้อยลงไปถ้าเปลี่ยนจากสังคมเกษตร แต่ไม่ได้หมายความว่า
อยากจะเห็นเกษตรกรเป็นเหมือนเดิมเหมือนอยู่ในพิพิธภัณฑ์ แต่เกษตรกร
จะต้องได้รับการยกย่องในฐานะที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติอย่างแท้จริง
ไม่ใช่ให้เกษตรกรอยู่ในภาวะเสี่ยงอยู่ตลอด ไม่ว่าจะเสี่ยงต่อความแปรปรวน
ของลมฟ้าอากาศ เสี่ยงต่อศัตรูพืช เสี่ยงต่อราคาตลาด เสี่ยงต่อการบริหาร
จัดการหนี้สิน สิ่งนี้ประเทศของเราควรจะหันกลับมาคิดว่าทิศทางของประเทศ
น่าจะมาจากรากฐานของตัวเองมากกว่าที่จะไปเลียนแบบตะวันตก ซึ่งเป็นคน
ละมิติทางสังคมและมีภูมิศาสตร์ที่ต่างกัน”

สกุลผู้นำทางการเมือง

คุณปานเติบโตขึ้นด้วยการเลี้ยงดูจากมารดาและครอบครัวทางฝ่ายมารดา ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ
กับกิจกรรมใดๆ ทางการเมืองเหมือนครอบครัวทางฝ่ายบิดา แต่มารดาของคุณปานก็มุ่งเน้นให้การ
ใช้ชีวิตของคุณปานมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสังคม ไม่ใช่เพียงแค่ประโยชน์ตนเอง

“ครอบครัวหรือตระกูลไม่ได้เน้นอะไรเป็นพิเศษ เพราะมารดาก็เป็น
ชาวบ้านธรรมดา ให้เป็นประโยชน์กับสังคมก็พอแล้ว”

อย่างไรก็ตาม แม้คุณปานจะไม่ได้อยู่ร่วมกับบิดา แต่ก็เห็นได้ชัดว่าคุณปานได้รับอิทธิพล
ในการทำงานพัฒนาและการก้าวมาทำงานด้านการเมืองจากบิดา กล่าวคือ มาจากการที่คุณปานได้
เห็นบทบาทและความตั้งใจของบิดาในในการทำงานเพื่อประเทศชาติ แม้จะเป็นอิทธิพลทางอ้อมก็
ตาม

“ในการประกอบอาชีพ ถือได้ว่าได้รับแรงบันดาลใจจากบิดา คือ... ซึ่ง
เป็นเสรีไทย ที่ได้ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติมาก ฉะนั้นจึงอยากทำ
ประโยชน์ให้กับประเทศชาติเหมือนบิดา”

นอกจากบิดาที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับคุณปานแล้ว ผู้ที่ริเริ่มโครงการประกาศนียบัตรที่คุณ
ปานได้เข้าศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาททั้งทางสังคมและการเมืองเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็น

สหายกับบิดาคณปาน เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมความคิดและเป็นแรงบันดาลใจให้คุณปานตั้งใจมาทำงานเพื่อสังคม

“ในการประกอบอาชีพ ถือได้ว่าได้รับแรงบันดาลใจจากบิดา... นอกจากนี้บิดายังเป็นเพื่อนกับ (อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย) ด้วย จึงได้รับแรงบันดาลใจจากบุคคลทั้งสอง”

รสนิยม: ความหมายและความเป็นไทย

แม้คุณปานจะไม่ได้ใกล้ชิดกับบิดา แต่คุณปานก็ชื่นชมและชื่นชอบในดนตรี การแสดง ศิลปวัฒนธรรม ที่สะท้อนความเป็นไทยเหมือนบิดาและคุณปู่ของคุณปาน โดยคุณปู่ของคุณปานชื่นชอบในศิลปะการแสดงของไทย เพราะเป็นสิ่งที่มืออยู่ในสายเลือดและได้รับการฝึกฝนอบรมมา นอกจากนี้คุณปู่ของคุณปานยังได้รับมรดกละครผู้หญิงมาจากพระบิดา ในอดีตเจ้านายมักนิยมมีละครละครเป็นของตนเอง หรือในการปฏิบัติหน้าที่ในราชการก็มีหน้าที่ในการจัดแสดงหน้าพระที่นั่ง ถวายทอดพระเนตร และรับแขกเมืองชาวต่างประเทศและผู้สูงศักดิ์ที่มาเข้าเฝ้าเสมอ เคยเดินทางไปยุโรปและได้ชมการแสดงละคร โอเปร่า เมื่อกลับยังประเทศไทยมาจึงคิดทำละคร โอเปร่าให้เป็นแบบไทย และได้สร้างละครขึ้นมาชนิดหนึ่งพร้อมกับสร้างโรงละคร สร้างเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์สำหรับการแสดงละครนี้ด้วย ในขณะที่บิดาของคุณปานเป็นผู้ที่สืบทอดความรักในศิลปะสาขาต่างๆ ต่อจากคุณปู่ของคุณปาน เคยจัดให้มีวงดนตรีที่มีนักดนตรีคนสำคัญมาร่วมงานหลายท่านซึ่งเป็นวงดนตรีที่จัดขึ้นเพื่อสนองพระเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี โดยเฉพาะหลังจากออกจากราชการได้ทำงานที่เกี่ยวกับการแสดง ละคร ดนตรีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทที่เกี่ยวกับการแสดงละครแห่งหนึ่ง ริเริ่มรายการการแสดงใหม่ ทำการจัดการแสดง เขียนบท กำกับการแสดง รวมถึงร้องเพลงประกอบให้กับคณะกรรมการแสดงคณะหนึ่งที่ได้ตั้งขึ้นเองเมื่อครั้งยังเป็นอธิบดีกรม โดยออกอากาศเป็นประจำทุกเดือน โดยมีบริษัทเครื่องคัมบริษัทหนึ่งเป็นผู้สนับสนุนในงานด้านดนตรี บิดาของคุณปานเคยจัดรายการวิทยุ ซึ่งจะมีกลอนนำรายการซึ่งบิดาคุณปานเป็นผู้ประพันธ์ขึ้นเอง อีกทั้งยังมีความสามารถในการเล่นดนตรีแทบทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นดนตรีไทยหรือดนตรีสากล การแต่งเพลง การร้องเพลงประกอบละคร ริเริ่มให้ทำดนตรีผสมโดยใช้วงกะลุมาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีสากล และเคยแสดงนำในภาพยนตร์ ดังที่คุณปานได้กล่าวถึงดนตรีและการแสดงว่า

“...ถ้าเป็นคอนเสิร์ตสมัยใหม่จะไม่ค่อยดู เพลง Rock สมัยใหม่จะไม่ชอบ”

“ชอบดูดนตรีไทย นาฏศิลป์ โขน ละคร ที่เป็นๆไทยๆ ชอบหมด โดยไม่มีวงหรือคณะใดที่ชอบเป็นพิเศษ”

ในการชมดนตรีและการแสดงนอกจากความเป็นไทยแล้ว ความหมายของการแสดงหรือของงานที่ไปชมหรือได้รับเชิญไปชม รวมถึงความเป็นท้องถิ่นที่แสดงความเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็เป็นเหตุผลอีกส่วนหนึ่งในการชมงานศิลปะและการแสดงสำหรับคุณป่าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการเข้าชม และความเข้าใจในความหมายของการแสดงแต่ละชนิดที่ผู้จัดการแสดงนั้นๆ ต้องการสื่อสารกับผู้ชม

“ถ้าได้รับเชิญก็จะไป ไม่เลือกงาน อย่างงานนิทรรศการเปิดตัวภาพวาดของน้องๆ ศิลปิน อย่างของครูจูลิง ก็ไปเพราะมีความหมายต่อสังคม หรือไปแสดงความชื่นชมยินดีกับผลงานของเขา เช่น งานของอภิรักษ์ ปงกันมูล ซึ่งเป็นศิลปินรุ่นใหม่ของจังหวัดเชียงราย มักจะเชิญไป ก็ไป หรือของถวัลย์ วรรณณี เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ก็จะไป คือ เป็นศิลปินที่มีคุณค่าของประเทศก็จะไป”

“วงนักร้องประสานเสียงของ อ. คุณฎี พนมยงค์ โดยที่คุณ คือ เป็นอะไรที่มีความหมายเพื่อชีวิต เพื่อสังคม วัฒนธรรม”

“สำหรับหนังหรือภาพยนตร์ จะดูหนังทางเลือก³ ที่ฉายที่ลิโด หรือเฮาส์ คือ เป็นพวกสารคดีสัตว์ เป็นหนังทางเลือก ไม่ใช่กระแสหลัก”

“ชอบอะไรที่เป็นตัวตน เป็นสมบัติของส่วนรวม ชอบแนวธรรมชาติ ศาสนา เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น การแสดงท้องถิ่น ลำตัด ลิเก ร่องเง็ง มโนราห์ หมอลำ คือ ชอบสิ่งที่เป็นธรรมชาติดั้งเดิม เป็นท้องถิ่น เหล่านี้จะชอบหมด”

สำหรับการแสดงที่ไม่ใช่ของไทย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงของตะวันตกหรือการแสดงของประเทศในแถบเอเชีย เหตุผลในการชมก็ไม่ต่างไปจากเหตุผลในการชมการแสดงศิลปะหรือการแสดงของไทย นั่นคือ การให้ความสำคัญกับความหมายของการแสดงนั้นๆ

“หากเป็นบัลเลต์ นานๆ ดูครั้งหนึ่ง เนื่องจากแพง แต่ดูบ้าง และดูเพราะเป็นศิลปะที่เป็นสากล ชอบตรงที่มีความหมาย มีคุณค่า ทางจิตใจ ทางวัฒนธรรม... การดูบัลเลต์ โอเปร่า ดูได้ถ้าได้ไปต่างประเทศ ถ้าได้ไปกับคณะกรรมการและเชิญไปดู หรือมีคนจัดและเชิญให้ไปดู แต่การดูโอเปร่าต้องฝึก เพราะดูยาก”

“บัลเลต์ โอเปร่า ไวโอลิน เป็นดนตรีท้องถิ่นที่เป็นสากล”

“ดูหุ่นกระบอกของเวียดนาม คือ สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติหรือของท้องถิ่นจะชอบมาก แต่จะไม่ไปดูตามกระแส”

³ ภาพยนตร์ที่เรียกว่าหนังทางเลือก เป็นภาพยนตร์ฟอร์มเล็ก ไม่ได้ฉายอยู่ในโรงภาพยนตร์ทั่วไป แต่ฉายอยู่ที่โรงภาพยนตร์ลิโด สกาลา และเฮาส์ ซึ่งอยู่ที่อาร์ซีเอ ถนนเพชรบุรี

สำหรับศิลปะแขนงอื่น คือ ภาพวาด คุณปานได้กล่าวไว้ว่า

“ชอบศิลปะทุกชนิด ชอบภาพวาดแนวอิมเพรสชันนิสม์ หรือแนวเหมือนจริง แนว abstract ดูไม่เป็น ... ไม่มีศิลปินที่ฉันชอบเป็นพิเศษ ชอบทุกคน”

สำหรับภาพวาดคุณปานก็ไม่สะสม แม้จะมีเหตุผลจากราคา แต่ที่สำคัญกว่าคือทัศนคติที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติที่เดินตามแนวทางพุทธอย่างชัดเจน

“ไม่สะสม เพราะแพง”

“ไม่สะสม เพราะเป็นชาวพุทธ ไม่มีตัวตน ต้องลดความเป็นตัวตน คือไม่สะสม แต่มีหนังสือเยอะมาก เพราะจะได้รับหนังสือเป็นของขวัญเป็นประจำ ครั้งหนึ่งที่บ้านเป็นหนังสือ”

สำหรับหนังสือ คุณปานมีงานเขียนหนังสือสองเล่ม นอกจากนี้ก็จะมียานเขียนคอลัมน์ให้กับนิตยสาร หนังสือพิมพ์

“จะมีเขียนคอลัมน์ให้..(นิตยสารรายสัปดาห์)..ทุกสัปดาห์ คอลัมน์... เป็นสารคดีที่เกี่ยวกับธรรมชาติ บันทึกการเดินทาง การเตือนสังคมให้อยู่ในแนวธรรมะ ให้อยู่ในแนวเศรษฐกิจพอเพียง รักธรรมชาติ และจะมีเขียนให้กับมติชนบ้าง หรือข่าวสด กรุงเทพธุรกิจ หรือคมชัดลึก นานๆ ครั้ง”

สำหรับการอ่าน คุณปานอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารหลายฉบับ

“หนังสือพิมพ์อ่านเกือบหมด ยกเว้นแนวเศรษฐกิจ เพราะไม่รู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจเท่าใด”

“นิตยสารมักอ่านนิตยสารวิเคราะห์ข่าวรายสัปดาห์ เช่น มติชนรายสัปดาห์ เนชั่นสุดสัปดาห์ แต่นิตยสารอื่น เช่น ขวัญเรือน สกุลไทย เจอที่ไหนก็จะอ่านที่นั่น...”

“วารสาร ก็จะอ่าน News Week แต่จะอ่านตามสนามบิน”

คุณปานชื่นชอบหนังสือที่เกี่ยวกับหลักธรรมะ ประวัติศาสตร์ รวมถึงเรื่องสั้น นวนิยาย และนิทาน

“หนังสือที่อ่าน ก็จะเป็นหนังสือศาสนา จริยธรรม ประวัติศาสตร์ (กำลังพยายามอ่านให้มากขึ้น) เรื่องสั้น นวนิยาย โดยจะอ่านงานเขียนของ

กฤษณา อโศกสิน ดอกไม้สด ทมยันตี น้ำอบ เหมือนแร่ ป. อินทรปลิต (ชอบ เพราะสนุกดี) ไม่ชอบนิยายที่น่ากลัว และไม่ชอบงานของใครเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ก็จะอ่านนิทาน นิทานชาดก นิทานชาติต่างๆ หนังสือ ธรรมะของท่านพุทธทาส พระธรรมปิฎก

โดยปกติจะอ่านหนังสือที่สำนักพิมพ์ส่งมาให้อ่าน เช่น สำนักพิมพ์ โกลด์ คิมทอง จะส่งให้เป็นประจำ สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น”

คุณปานกล่าวถึงหนังสือนิทาน และนิทานชาดกว่า รัฐส่งเสริมให้เด็กๆ อ่านน้อยเกินไป ควร จะส่งเสริมมากกว่านี้

สำหรับเวลาว่างซึ่งมีน้อยมาก คุณปานจะใช้ไปกับการอ่านหนังสือ การนั่งสมาธิ หรือไป ชนบท โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องไปต่างประเทศ เพราะด้วยการทำงานคุณปานได้ก็ไปต่างประเทศบ่อย อยู่แล้ว ดังที่คุณปาน ได้กล่าวถึงการไปเที่ยวและการใช้เวลาว่างว่า

“เรื่องเที่ยวเฉยๆ ถ้าไปก็ไปทำงาน แต่ก็เป็นการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ชอบ ชนบท โดยพักบ้านเพื่อน หรือวัด ไม่พักโรงแรมเพราะต้องเปิดแอร์

ในการใช้เวลาว่างนั้น ไม่ค่อยว่าง แต่จะพยายามใช้เวลาอยู่กับหนึ่ง การอ่านหนังสือ สอน การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และการอยู่ใกล้กับ ธรรมชาติให้มากที่สุด รวมทั้งการทำโยคะ”

วิถีชีวิตกับวิถีพุทธ วิถีธรรมชาติ

คุณปานชื่นชอบในความเป็นท้องถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะของคนออกมา ความชื่น ชอบไม่ได้จำกัดแค่รสนิยมด้านความบันเทิง แต่ยังหมายรวมถึงวิถีชีวิตและการใช้ชีวิตของคุณ ปานเองด้วย เห็นได้จากการน้ำดื่มที่คุณปานจะไม่ดื่มน้ำเย็น ไม่ทานน้ำแข็ง เพราะการเป็นน้ำเย็นและ น้ำแข็งต้องผ่านกระบวนการที่ใช้พลังงานที่สิ้นเปลืองและไม่มีความจำเป็น เช่นเดียวกัน อาหารที่คุณ ปานก็จะให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมชาติของอาหารนั้นๆ โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นอาหาร จากไร่ใน

“อาหารที่ทาน คือ อาหารท้องถิ่น อาหารที่เป็นผักมากๆ เช่น ข้าวกล้อง อาหารธรรมชาติ ไม่ใช่ชีวิต เพราะอาหารชีวิตอาจไม่ใช่แนวธรรมชาติเป็น อาหารเพื่อสุขภาพ”

“ไม่มีอาหารหรือเครื่องดื่มประจำ หรือร้านประจำ ทานที่ไหนก็ได้”

การแต่งกายคุณปานไม่นิยมที่จะมีเครื่องประดับ แต่สำหรับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย คุณปานเลือกซื้อและเลือกใช้ของที่เป็นของท้องถิ่น ไม่ต้องผ่านกระบวนการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน เน้นความเป็นธรรมชาติของวัตถุดิบ และที่สำคัญสถานที่ที่คุณปานเลือกซื้อก็ยังมีความสำคัญในแง่ที่สะท้อนตัวตนของคุณปานออกมาด้วย

“เสื้อผ้าจะตัดที่ร้านที่เป็นช่างประจำตัว แต่จะใช้ผ้าฝ้ายพื้นเมือง ผ้าทอมือ ที่ชาวบ้านทำ ไม่ใช่ของกระแสหลัก รูปแบบที่ชอบ คือ แบบไทยๆ แบบดั้งเดิม แบบพื้นบ้าน”

“เครื่องประดับไม่มี ถ้าเป็นกระเป๋า ก็จะใช้ของที่เป็นงานหัตถกรรม โดยปกติจะใช้หวาย แต่ตอนนี้กระเป๋าหวายเสีย เลยลองเปลี่ยนมาใช้กระเป๋าหนังฝีมือชาวบ้าน จะไม่ใช่ของ brand name เพราะของไทยดี ๆ ก็มีมาก ไม่ได้ต่อต้าน แต่ไม่ใช่ นาฬิกาตอนนี้ก็ไม่ใส่แล้ว ดูเวลาจากโทรศัพท์มือถือแทน แต่จะมีนาฬิกาเรือนเล็กๆ อยู่หนึ่งเรือน ราคาเก๋าสิบบาท เป็นของจีน จะใช้ตอนไปต่างประเทศ

“ผ้าหรือสิ่งของต่างๆที่ใช้จะซื้อจากร้านภูฟ้า ศูนย์ศิลปาชีพ สายใจไทย เพราะถือเป็นภารกิจต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ สมเด็จพระเทพฯ หรืออย่างโครงการหลวงก็จะซื้อข้าวกล้องหอมมือ น้ำผลไม้”

ด้านการเดินทาง คุณปานจะมีพาหนะ คือ รถยนต์มือสองหนึ่งคัน แต่ก็ไม่ได้นำมาใช้ที่กรุงเทพฯ

“หากอยู่ที่กรุงเทพฯ จะใช้บริการรถแท็กซี่ แต่หากอยู่ที่เชียงรายก็จะใช้รถ ซึ่งมีคันเดียวชื่อไฮโดรต้า ซึ่งเป็นรถมือสอง ราคาสามแสนบาท เหตุที่ชอบเพราะราคาถูก ซ่อมง่าย... ไม่มีพาหนะอื่นๆ ไม่ว่าจะป็นจักรยาน มอเตอร์ไซค์ เพราะใช้ไม่เป็น นอกจากนี้จากเดินทางที่จังหวัด... ก็อาจใช้การเดินทาง หรืออาศัยรถของคนอื่น”

ในการใช้เวลาว่างคุณปานก็จะใช้เวลาว่างไปกับการนั่งสมาธิ ปฏิบัติธรรม เล่นโยคะ และการไปพักผ่อนที่ต่างจังหวัด ที่ไม่ใช่โรงแรมที่จะต้องเปิดเครื่องปรับอากาศ

“ในการใช้เวลาว่างนั้น... จะพยายามใช้เวลาอยู่กับ หนังสือ การอ่าน หนังสือ สอง การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และการอยู่ใกล้กับธรรมชาติให้มากที่สุด รวมทั้งการทำโยคะ”

“ส่วนใหญ่ชอบชนบท โดยพักบ้านเพื่อน หรือวัด ไม่พักโรงแรม
เพราะต้องเปิดแอร์”

ครอบครัว

คุณปานสมรสแล้ว โดยสามีของคุณปานจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่ง
หนึ่งในกรุงเทพฯ และระดับประกาศนียบัตรที่เดียวกับคุณปาน ปัจจุบันรับราชการในระดับผู้บริหาร
ที่จังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ ในการเลือกคู่ครองสิ่งที่คุณปานให้ความสำคัญคือ ความเข้ากันได้
และความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน

“ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชาติตระกูล แต่เป็นเพราะมีความสามารถที่จะ
เกื้อกูลกันได้ในดำรงชีวิตร่วมกัน คิดต่อสังคมเหมือนกัน ช่วยเหลือในทุก
เรื่อง เช่น ความเป็นอยู่ การดูแลดีมาก ฉะนั้นจึงไม่เกี่ยวกับเรื่องของตระกูล

ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักธรรมะ คุณ(ชื่อสามีคุณปาน)เป็นคนซื่อตรง
ตรงไปตรงมา ไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัว”

ในการสมรส คุณปานกล่าวถึงการเปลี่ยนสถานภาพของตนเอง และการเลือก
คู่ครองของบุตรว่า

“การเปลี่ยนสถานภาพเป็นการสมรสนั้น ดี เป็นการช่วยกันทำงาน
ไปไหนไปด้วยกัน ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ช่วยกันคิดช่วยกันวิเคราะห์ เห็น
จุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง ส่งเสริมซึ่งกันและกัน”

“สำหรับบุตร แล้วแต่ลูก ขอให้เป็นคนดี เข้ากันได้ ไม่เป็นภาระต่อ
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่มีการเอาเปรียบกับ เป็นคู่สมรสที่อยู่กันจริงๆ แบบ
กัลยาณมิตร เป็นเพื่อนที่ดี”

คุณปานมีบุตรสองคน เป็นชายหนึ่งคน และหญิงหนึ่งคน บุตรคนโตจบการศึกษาจาก
มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ ส่วนบุตรคนที่สองขณะนี้กำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง
ในกรุงเทพฯ

“ลูกคนโตจบการศึกษาคณะ...จากมหาวิทยาลัย(แห่งหนึ่งทาง
ภาคเหนือ) หากจะศึกษาต่อ จะต้องหาทุนเรียนเอง ส่วนอีกคนขณะนี้เรียนคณะ
...ที่มหาวิทยาลัย(แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ) ที่เขาเรียนที่มหาวิทยาลัยนี้เพราะเขา
ชอบ เนื่องจากเป็นคณะ...ที่มีเรื่อง(ที่บุตรชายคุณปานสนใจ)ที่ดีที่สุด... โดยการ
เลือกมหาวิทยาลัยนั้นเขาคิดเองเลือกเอง แต่จะช่วยดูแลและประทับประคองให้เขา
ไปสู่เป้าหมายที่เขาต้องการได้”

อาชีพ ราชสกุล และเป้าหมายของชีวิต

คุณปาน ได้กล่าวถึงอาชีพทางการเมืองและอาชีพนักพัฒนา และเป้าหมายในอาชีพว่า

“เหตุที่ชอบอาชีพนี้ เพราะทั้งสองอาชีพเป็นอาชีพที่สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้มาก โดยการทำงานพัฒนาสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้โดยไม่มีผลประโยชน์ตอบแทน แต่สำหรับการเป็น ส.ว. ถือเป็นโอกาสที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในเชิงกฎหมายและนโยบายได้ โดยจะมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ และจะช่วยในเรื่องของการตรวจสอบ เมื่อชาวบ้านมีปัญหา ร้องเรียนมา เช่นเรื่องเขื่อนปากมูล ท่อก๊าซไทยมาเลเซีย ซึ่งจะทำให้สามารถติดตามและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารได้ คือ จะเป็นประโยชน์มากขึ้น ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติได้มากขึ้นในระดับโครงสร้างของประเทศ”

“ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพี่น้องชนเผ่า เรื่องของสิทธิ สถานะบุคคลทางกฎหมาย เรื่องสัญชาติ เหล่านี้คือเรื่องหลักๆ แต่ที่ทำอยู่ตอนนี้ คือ เรื่องของแม่น้ำโขง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเรื่องธรรมะซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในชีวิต โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า ถ้าได้ปฏิบัติธรรม มีกิเลสน้อยลง มีตัวตนน้อยลง ก็จะมีปัญญามากขึ้น จะกระทำการที่เป็นประโยชน์ให้สังคมโดยไม่มีตัวตน คือ เมื่อมีตัวตนน้อย ก็จะประโยชน์ได้ด้วยจิตที่บริสุทธิ์ ด้วยปัญญาจริงๆ ซึ่งในเรื่องของธรรมะนั้นจะเน้นอยู่ 3 เรื่อง คือ การปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่ธรรมะ การทำนุบำรุงศาสนา เรื่องของความร่วมมือระหว่างชาวพุทธด้วยกันกับศาสนิกของทุกศาสนา เพื่อให้สังคมเป็นสังคมแห่งคุณธรรม

ในเรื่องของการเมือง อยากเห็นการเมืองที่เป็นธรรมาธิปไตย อยากเห็นประชาชนมีส่วนร่วม มีการตรวจสอบถ่วงดุล คานอำนาจได้

และเรื่องของการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ การเกษตรธรรมชาติในมิติทางจิตวิญญาณ

นอกเหนือจากนั้นก็ป็นงานด้านเด็ก ด้านสตรี ด้านบทบาทหญิงชาย ด้านสุขภาพที่เป็นสุขภาพองค์รวม แต่จะเป็นสุขภาพแนวธรรมชาติ”

และด้วยความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมคุณปาน ได้ก่อตั้งองค์กรหนึ่งขึ้นมา เป็นองค์กรที่ช่วยเหลือและพัฒนาผู้ด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งทางภาคเหนือของประเทศ

ในการทำงานการเมืองการทำงานเพื่อส่วนรวม บิดาของคุณปานไม่ได้เป็นเพียงแค่แรงบันดาลใจ แต่ตัวอย่างการทำงานการเมือง รวมถึงงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่บิดาของคุณปานได้สร้างไว้ เป็นสิ่งที่คุณปานได้เห็นและตั้งใจที่จะสืบทอดคุณความดีต่อบิดา

“...บิดามีความดีอยู่สามเรื่องที่ยากจะสืบทอด คือ การทำให้ประเทศชาติมีการปกครองโดยธรรมาธิปไตย โดยบิดาเป็นเสรีไทย และเป็นอดีตรบคึกกรม... เป็นอธิบดีที่นักข่าวชื่นชม ฉะนั้นจึงอยากทำงานด้านสื่อ ซึ่งคือ ทำงานด้านการเขียนซึ่งเป็นงานที่ถนัดที่สุด ด้านศิลปวัฒนธรรม โดยบิดาเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นเจ้าของคณะนาฏศิลป์... จึงชอบสิ่งที่เป็นดนตรีไทย วัฒนธรรมไทยรวมทั้งสิ่งที่เป็นสากล ความเป็นสากลพื้นถิ่น เพราะความเป็นสากลของคนตรีไม่มีเชื้อชาติ”

อย่างไรก็ตาม ในการทำงานการเมือง แม้คุณปานจะมีนามสกุลที่บ่งบอกความเป็นลูกหลานราชสกุล แต่คุณปานก็ยังมุ่งมั่นในการทำงาน โดยคุณปานกล่าวถึงการเป็นลูกหลานราชสกุลว่า

“ไม่ได้ยึดติดในตระกูล”

“บทบาททางการเมืองของบิดา คิดว่าการเป็นลูกของ..(บิดา).. แม้จะไม่ได้อยู่ด้วยกันก็ตาม แต่ผู้ใหญ่ทุกคนรู้ว่าเป็นราชสกุล... ก็ให้ความเมตตา แต่ไม่ใช่ให้ความเมตตาเพราะความเป็นราชสกุล... แต่ให้ความเมตตาเพราะตัวเรา ได้ทำประโยชน์ และมีหัตถกรรมและอ่อนน้อมถ่อมตน จึงได้รับความเมตตาจากผู้ใหญ่เสมอ รวมทั้งสื่อต่างๆ ก็ให้ความเมตตา ความสนับสนุนตลอดมา คือ อาจจะไม่ได้ดังมากที่คนต้องรู้จัก แต่ก็มีวามเสมอต้นเสมอปลาย

ฉะนั้น ราชสกุล...ไม่ได้มีผลหลักแต่เป็นในลักษณะของการสนับสนุน เพราะผู้ใหญ่ก็ให้ความเมตตา คือ เมื่อบอกว่าเป็นบุตรของ..(บิดา)..และมาทำงาน ก็จะเป็นสองแรง คือ ปัจจัยที่บิดาทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ เป็นเสรีไทย เป็นอธิบดีกรม... และในแง่ของการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย คือ มีผลบ้างแต่ไม่ทั้งหมด

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาจากฐานะจะต่างจากนักการเมือง เพราะไม่คิดว่าจะต้องได้คะแนนเสียงเท่าไร แต่คิดว่าที่นั่น เพื่อประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวม ถ้าหากประชาชนเลือก ก็ยินดีที่จะทำหน้าที่ แต่ถ้าไม่เลือกก็ไม่เป็นไร ก็ทำหน้าที่อื่นไป ไม่ได้ยึดติดว่าเป็นคนสาธาณะจะต้องเป็นนักการเมือง”

เมื่อพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าคุณปานไม่ได้ร่ำรวยเหมือนนักการเมืองหลายคน

“ไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มากกว่าคนอื่น เพียงแค่เลี้ยงตัวเองได้ ช่วยเหลือมารดาได้และผู้มีพระคุณได้ เพราะฐานะของญาติทางแม่ไม่ได้ดี ฉะนั้นทุนเศรษฐกิจก็ไม่ได้ดีกว่าคนอื่น

ในส่วนทางฝั่งบิดา ไม่เคยได้ประโยชน์อะไรทางเศรษฐกิจจากทางฝั่งบิดา เพราะบิดาก็ไม่ใช่คนรวย สำหรับพี่น้องก็ไม่ได้มีฐานะดี จะมีบ้างที่เป็นพี่น้องต่างมารดาที่มารดาเขาเป็นคนร่ำรวย หรือไปแต่งงานกับคนรวยก็เป็นไปได้ แต่ด้วยความที่เป็นลูกของ(บิดา) ส่วนใหญ่ก็ฐานะธรรมดา”

แต่ด้วยความตั้งใจในการทำงานอย่างแท้จริง ที่สามารถเห็นได้จากรางวัลที่คุณปานได้รับ เช่น บุคคลดีเด่นแห่งชาติ Goldman Environmental Prize Global 500 UNEP Ashoka Fellow สาขางานสิ่งแวดล้อม และปัจจุบันก็ปฏิเสธที่จะรับ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คุณปานสามารถดำรงความเป็นตัวแทนของประชาชน ที่ตั้งใจทำงานเพื่อประชาชนได้

“หลังจากนี้ไม่เอารางวัลแล้ว เยอะเกินไป ให้คนอื่นได้บ้าง”

“..ทุนทางสังคมอาจจะมาก เพราะการกระทำของตัวเอง คือ มิได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนของตัวเอง คือ เป็นทุนที่สังคมให้การยอมรับ เพราะการที่ไม่ได้มีผลประโยชน์ส่วนตน และไม่ได้คิดว่าจะต้องมีสถานภาพอะไรในสังคม”

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คุณปานคาดหวังและวางเป็นเป้าหมายของชีวิตของคุณปานเอง ก็คือ การปฏิบัติธรรม

“สิ่งที่คาดหวังที่สุด คือ การปฏิบัติธรรม เพื่อให้จิตเป็นอิสระจากกิเลส เรื่องเศร้าหมอง นั่นเป็นเป้าหมาย เพราะเมื่อจิตของเราเป็นจิตที่บริสุทธิ์ ปราศจากเรื่องเศร้าหมอง เราจะทำประโยชน์ให้กับสังคมได้โดยไม่มีตัวตน”

5.2 กรณีศึกษาที่ 2 คุณชายเทพ (อายุ 63 ปี)

คุณชายเทพ เป็นเพศชาย อายุ 63 ปี เป็นลูกหลานราชสกุลในรัชกาลที่ 4 มีค่านำหน้าชื่อที่ติดตัวมาแต่กำเนิด บิดาและมารดาต่างเป็นลูกหลานราชสกุล โดยมารดาเป็นลูกหลานของราชสกุลในรัชกาลที่ 5 ด้วยชาติกำเนิดของคุณชายเทพจัดได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถบ่งบอกความเป็นบุคคลชั้นนำได้ แต่การศึกษาก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ครอบครัวยุคของคุณชายเทพให้ความสำคัญที่

สามารถบ่งบอกและส่งเสริมความเป็นชนชั้นนำให้กับ คุณชายเทพได้ ดังเห็นได้จากทุกคนในครอบครัวของคุณชายเทพ คือ บิดา-มารดา ปู่ ตา และพี่น้องทุกคน ล้วนเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี และจากสถาบันการศึกษาที่ดีและมีชื่อเสียงทั้งสิ้น หลังจากจบการศึกษาก็ได้เข้ารับราชการ และในระหว่างที่รับราชการอยู่นั้นก็มีโอกาสได้มีส่วนในการบริหารประเทศ แต่ไม่ใช่ในฐานะนักการเมือง หรือแม้แต่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

“[มีส่วนร่วมหรือมีบทบาท] การบริหารประเทศ มีมาก... พรรค [การเมืองพรรคหนึ่ง] เคยเขียนนโยบายเศรษฐกิจให้ แต่ไม่รู้ตัว เขาเคยอยากให้เป็นสมาชิก ไม่เคย [เป็นสมาชิกพรรคการเมือง]”

ภายหลังจากการเกษียณอายุราชการ คุณชายเทพได้หันมาทำธุรกิจ รวมทั้งเป็นนักบริหารด้วย

“[เป็น]owner broker เพราะมีน้อย คนที่คนที่ไว้ใจที่จะให้หุ้นกับอีกคนหนึ่ง... ช่วยบริหาร แต่ไม่ได้ลงทุนเอง แต่เหมือนลงทุนเอง เพราะผลตอบแทนหลัก คือ ผลสำเร็จของงาน”

“ส่วนใหญ่เป็น project co-ordinator บางทีก็ไปเป็นประธาน เพราะไม่มี project manager”

“ส่วนร้านอาหารเป็นเรื่องพิเศษ เป็นเรื่องที่พอมีเงินบ้างจากการทำธุรกิจ ก็จะพยายาม convert เงิน... เพราะมีเงินแล้วชอบเอาไปซื้อรถหมด พอเป็นของก็เอาไปซื้อรถไม่ได้ ก็ไป generate ... เป็น long term เพราะถูกอยู่สายการเมือง ก็ไม่มีวันทำธุรกิจได้ ก็ต้องสร้างธุรกิจไว้ เป็น...เอาไว้ช่วยเขาในโอกาสต่อไป

ธุรกิจร้านอาหารเกิดขึ้นได้เพราะ คุณชายเทพไม่ชอบทานอาหารร้านเดิมๆ แต่ชอบหาร้านใหม่ๆ จึงทำให้ธุรกิจนี้เกิดขึ้นได้ ดังที่ คุณชายเทพได้กล่าวถึงอาหารและเครื่องดื่มว่า

“ไม่มีร้านหรือเครื่องดื่มประจำ เพราะชอบลองของใหม่ตลอดเวลา เปิดเมนู มีของใหม่ ก็จะลองของใหม่ เป็นความไม่ฉลาดอันหนึ่ง รู้ที่ไหนดีไม่ได้ต้องไป รู้ว่ามีที่อยู่ ไป ฉะนั้นจึงทำร้านนี้สำเร็จ”

การศึกษา ชนชั้นนำ ชนชั้นสูง

การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ครอบครัวของคุณชายเทพทั้งฝ่ายบิดาและมารดาต่างได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี คือ ปู่ ตา และบิดา ต่างได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากต่างประเทศทั้งสิ้น ในขณะที่มารดานั้นแม้จะไม่ได้ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนแต่ก็ได้รับการศึกษาจาก

ในวัง โดยในวังจะนำครูจากโรงเรียนมาสอนในวัง มารดาของ คุณชายเทพจึงได้รับการศึกษาแบบในระบบไม่ต่างจากในโรงเรียน และยังได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกิริยามารยาทอาหาร ฯลฯ จากในวัง ดังที่มารดาของ คุณชายเทพมีความสามารถในด้านการทำอาหารจนสามารถเปิดร้านอาหารได้ดังจะกล่าวต่อไป

บิดาของคุณชายเทพ เป็นหลานปู่ของรัชกาลที่ 4 ได้รับการศึกษาเริ่มต้นจากโรงเรียนหลวง ต่อมาได้ย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนประจำแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ปัจจุบันกลายเป็นโรงเรียนประจำชายล้วน จากนั้นสามารถสอบได้ทุนเล่าเรียนหลวงพระราชทาน (ปีละสองคนจากนักเรียนชั้นมัธยมทั้งเมืองไทย) ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ โดยสามารถสอบแข่งขันเข้าโรงเรียนมัธยมชายล้วนซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมชั้นดีและมีชื่อเสียงของอังกฤษ เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยม บิดาของคุณชายเทพสามารถสอบเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ แต่ได้เปลี่ยนไปเรียนวิชาทหารที่ในโรงเรียนทหารของอังกฤษ จากนั้นได้ขึ้นทะเบียนเป็นทหารกองประจำการ เมื่อสำเร็จการศึกษา บิดาของคุณชายเทพได้กลับเข้ารับราชการในกองทัพบก ในระหว่างรับราชการเคยเป็นราชองครักษ์เฝ้า เป็นนายทหารพิเศษประจำกรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์ เป็นตุลาการศาลทหารกลาง เป็นผู้ช่วยทูตทหารในคณะทูตพิเศษเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 ประจำอยู่ในสนามรบด้านประเทศฝรั่งเศส ได้รับเหรียญตราเป็นบำเหน็จจากรัฐบาลฝรั่งเศสและจากประเทศอังกฤษ และในรัชกาลปัจจุบันก็ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์พิเศษ สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย บิดาของคุณชายเทพได้รับพระราชทานมาโดยลำดับ รวมทั้งเหรียญที่ระลึกพระราชพิธีต่างๆ ตลอดจน

คุณปู่ของคุณชายเทพ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มรับราชการเป็นราชองครักษ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาทรงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็นกรมหมื่น กรมขุน ข้าหลวงต่างประเทศพระเนตรพระกรรณ รับผิดชอบจัดการป้องกันหัวเมืองชายแดน ตามลำดับ

มารดาของคุณชายเทพเป็นหลานปู่ของรัชกาลที่ 5 คุณตาคุณชายเทพเป็นพระโอรสในรัชกาลที่ห้า ทรงเป็นราชองครักษ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสนาบดีกระทรวงและทรงก่อตั้งธนาคารแห่งแรกที่ดำเนินการโดยคนไทย มารดาของคุณชายเทพทรงได้รับการศึกษาอยู่ในวังตามแบบอย่างของพระโอรสพระธิดา โดยมีครูชาวไทยและต่างประเทศทั้งชายและหญิงมาถวายการสอนในทุกวิชา จึงทำให้ทรงรอบรู้วิชาต่างๆ เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการแต่งโคลงกลอน การสีซอ การถักนิตติ้ง การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหาร รวมทั้งทรงสามารถเขียนและรับสั่งภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศส มารดา คุณชายเทพได้เคยเสด็จไปต่างประเทศมาแล้วทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นในแถบเอเชียหรือยุโรป เมื่อครั้งที่ทรงประทับที่ประเทศอังกฤษได้ทรงเปิดร้านอาหารไทยร้านแรกของอังกฤษและทวีปยุโรป (เป็นร้านอาหารไทยร้านแรกที่ทางการอังกฤษอนุญาตให้เปิด) และเมื่อเสด็จกลับมาประเทศไทย ได้ทรงก่อตั้งโรงเรียนขึ้นในย่านใจกลางกรุงเทพฯ

คุณตาของคุณชายเทพ เป็นพระโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเข้ารับการศึกษาตามแบบอย่างของพระราชกุมารและพระราชกุมารีในสมัยนั้น ทรงศึกษาวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนชายล้วน และวิชาภาษาอังกฤษกับครูฝรั่งที่จบจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดที่โรงเรียนหลวงในพระบรมมหาราชวัง จากนั้นจึงทรงไปศึกษาต่อที่ประเทศเยอรมนีในวิชาการทหาร และทรงจบการศึกษาสอบเป็นนายทหาร ทรงได้พระราชทานยศนายร้อยตรี ในเวลาเดียวกันกองทัพบกไทยได้ขอพระราชทานยศร้อยตรี กรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ด้วยแต่พระองค์ด้วย หลังจากจบการศึกษาแล้วทรงเข้ารับราชการในกองทัพบกเยอรมนี ระหว่างที่ทรงรับราชการทรงสมัครเข้าเรียนในวิทยาลัยการสงครามและจบหลักสูตรด้วยระดับคะแนนยอดเยี่ยม ทรงได้รับพระราชทานประกาศนียบัตรจากวิทยาลัยการสงคราม และประกาศนียบัตรชมเชยเป็นพิเศษจากสมเด็จพระจักรพรรดิ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงศึกษาในหลักสูตรการทหารอื่นๆ อีกมาก รวมทั้งทรงร่วมสมทบการฝึกหัดนำทัพในสนามรบ ทรงเข้ารับราชการในกรมทหารรักษาพระองค์ที่ 4 และทรงได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นนายร้อยเอก รวมเวลาที่ทรงศึกษาอยู่ในต่างประเทศนานถึง 9 ปี

เมื่อทรงกลับมาประเทศไทย ทรงรับราชการทหารพร้อมกับดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการสำคัญทั้งฝ่ายกลาโหมและมหาดไทยหลายรัชกาล ทรงเคยดำรงตำแหน่งองคมนตรี ประธานองคมนตรี ตำแหน่งเสนาบดีว่าการกระทรวง จอมพล ผู้บัญชาการกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ สมาชิกเสนาบดีสภาอภิรัฐมนตรี ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร ฯลฯ นอกจากนี้ยังทรงพระปรีชาสามารถในงานดนตรี ทรงพระนิพนธ์เพลงไทย เพลงฝรั่งและเพลงไทยเดิมไว้มากมาย

คุณชายเทพได้รับการศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนเอกชนชายล้วนในกรุงเทพฯ จากนั้นจึงย้ายไปศึกษาระดับประถมต่อที่ประเทศอังกฤษ ระดับมัธยมที่โรงเรียนเอกชนชายล้วนซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่เก่าแก่มากและมีชื่อเสียงมากและเป็นสถานศึกษาเดียวกันกับบิดา ระดับปริญญาตรีที่ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นสถานศึกษาเดียวกับบิดาเช่นกัน โดยได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมและระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้รับทุนจากรัฐบาลเพื่อไปศึกษาต่อ ในช่วงของการรับราชการคุณชายเทพได้เข้าศึกษาอบรมในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ในการทำงาน คุณชายเทพเข้ารับราชการหลังจากเรียนจบระดับปริญญาตรี และได้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ คือ อธิบดีกรม ปลัดกระทรวง ผู้ว่าการฯ และตำแหน่งทางการเมือง คือ วุฒิสมาชิก

การเข้าศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมที่เดียวกันกับบิดา แม้จะไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนแต่ถ้ากล่าวของ คุณชายเทพถึงเหตุผลก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะแสดงให้เห็นถึงเหตุผลและความตั้งใจของบิดามารดาในการเลือกโรงเรียนให้กับบุตรเพื่อสืบทอดการผลิตซ้ำชนชั้นนำ

“ไม่ได้เลือก พ่อแม่เลือก จริงๆ แล้วแม่เลือก โรงเรียน public school ส่วนใหญ่แม่เป็นคนเลือก”

“[มารดา คุณชายเทพ]ชอบโรงเรียนนั้น เพราะสมัยโบราณมีไม่กี่คน
 หรอกที่เรียนเมืองนอก”

“เขา[มารดา คุณชายเทพ] ก็เลือกที่จะส่งลูกไปโรงเรียนนั้น ลูกทุกคน
 ไป...(ชื่อโรงเรียนระดับมัธยมที่ประเทศอังกฤษ)...หมด”

สำหรับระดับมหาวิทยาลัย เหตุผลในการเลือกเข้าศึกษาก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่สะท้อนให้เห็น
 ถึงอิทธิพลจากบิดามารดา

“ลูกคนอื่นไม่มีใครไป...เลย พ่อแม่บอก อยากให้มีลูกสักคนไป ... ก็
 เขียนจดหมายสมัครไป แล้วพ่อกับแม่ก็อยากให้มีลูกไป... ผมเลยเขียนจดหมาย
 สมัครไป แล้วเขาก็รับเลย ก็เลยเรียน ”

หลังจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษ คุณชายเทพก็มีโอกาสไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัย
 อันดับหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

“ผมเรียนที่..(ชื่อมหาวิทยาลัย)..เรียนเพราะมีผู้ใหญ่ที่เมืองไทยบอกว่า มี
 professor ที่.. (ชื่อมหาวิทยาลัย).. มารับราชการระดับรองปลัดกระทรวง ผม
 แค่นั้นโท ท่านก็บอกให้ไปกินข้าว ‘บ๊า’ ‘ชั้นโทเอง’ ก็ไป พอถึงก็รับเลย คือ
 ไปสัมภาษณ์ ก็เลยไม่รู้จะทำยังไง ก็เลยไป เป็น Public Service Program
 สำหรับคนระดับรองอธิบดี รองปลัดกระทรวงอายุประมาณ 40 แต่ผมอายุ 27
 ปี”

“พอเขารับ ผมก็ไป เป็นข้าราชการแล้วก็บอกหัวหน้าบอกว่าไม่ยอม
 ไปแต่เขารับแล้ว เขาก็เอาเรื่องเข้า ครม. ให้...”

จากนั้น คุณชายเทพก็ได้เข้ารับการอบรมหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

“ผมเรียนที่วปอ. ไปเรียนตามสถานการณื มีคิวหน่วยงาน กระทรวง
 ให้หน่วยงานละคน หน่วยงานใหญ่ 2 คน แต่ห้ามมาจากที่เดียวกัน เพราะไม่
 อยากให้ทะเลาะกัน ผมเป็น ซี10 ผู้ใหญ่ดูท่าทางคนที่จะเจริญ เขาก็ส่งไปเรียน
 วปอ....”

ในการได้เข้าเรียนหลักสูตรวปอ. นอกจากความรู้บางอย่างที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา สิ่ง
 ที่ คุณชายเทพได้รับคือเครือข่ายความสัมพันธ์กับคนจากหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับ
 คัดเลือกมาพร้อมที่จะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นผู้นำต่อไป

“...เพราะ[วปอ.]มันช่วย ช่วยให้มีเครือข่ายทั่วประเทศ เพราะมีทหาร ตำรวจ กระทรวงอื่น พูดยกันได้ วปอ. ช่วยในเรื่องเครือข่าย รู้จักอย่างน้อย กระทรวงละคน ทหาร ตำรวจ ต่างจังหวัดมีคน 2 คน

วปอ. สอนเยอะเยอะไปหมด chemical warfare เยอะเยอะไปหมด แต่สอนจริงๆ อย่างเดียว จุดมุ่งหมายมี 1-2 อย่าง... คือ ให้เข้าใจผลประโยชน์ของชาติ ไม่ใช่จากกฎหมายหรือเพื่อนฝูง ...ที่สอนคือ national interest คือ อะไรอยู่ที่ไหน แต่จริงๆ ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละคนคิดว่า national interest คืออะไร อยู่ที่ไหน แต่เขาสอนให้เราคิดถึง national interest ตอนทำงานหรือในการทำงาน ไม่ใช่กฎหมาย ในการฝึกอบรมต้องทำ... พอมีปัญหาแก้ไม่ตก ก็ดูว่าปัญหาของชาติอยู่ที่ไหน...”

คุณชายเทพมีพี่น้องอีก 3 คน เป็นชาย 2 คน และเป็นหญิง 1 คน พี่น้องเพศชายของคุณชายเทพทุกคนศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาที่เดียวกันกับ คุณชายเทพ แต่จะต่างกันในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป กล่าวคือ พี่น้องคนแรกของคุณชายเทพ ได้เข้าศึกษาที่ประเทศไอร์แลนด์ จนได้รับปริญญาตรีทางด้านอักษรศาสตร์ หลังจากจบการศึกษาได้เข้าร่วมคณะกรรมการผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ อีกทั้งได้จัดตั้งหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษของตนเอง

พี่น้องคนที่สอง สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนนายร้อยทหารบก ประเทศอังกฤษ หลักสูตรการก่อวินาศกรรมและการต่อต้านการก่อวินาศกรรม โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ประเทศไทย โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ประเทศสหรัฐอเมริกา และวิทยาลัยการทัพบก ประเทศไทย หลังจบการศึกษาได้รับราชการอยู่ที่กระทรวงกลาโหม เคยประจำอยู่ที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก เคยเป็นอาจารย์โรงเรียนการข่าว กรมข่าวทหารบก รองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ประจำกรุงวอชิงตัน รวมทั้งเคยเป็นผู้อำนวยการกองต่างประเทศ สำนักนโยบายและแผนกระทรวงกลาโหม

พี่น้องผู้หญิงของคุณชายเทพ เข้าศึกษาที่โรงเรียนเอกชนหญิงล้วนแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ และสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการสอนประเทศอังกฤษ

คู่ครองของคุณชายเทพ เป็นบุตรของอดีตผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ จบการศึกษาโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จบปริญญาตรีและปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงจากประเทศสหรัฐอเมริกา คุณชายเทพมีบุตรสองคน บุตรีหนึ่งคน และบุตรชายหนึ่งคน ซึ่งจำนวนบุตรที่มีติดนั้นน้อยกว่าที่บิดามารดา โดย คุณชายเทพให้เหตุผลว่า

“...เพราะการศึกษาแพง”

บุตริ คุณชายเทพจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งได้รับคัดเลือกให้ได้รับทุน เพื่อเข้ารับการฝึกงานที่พิพิธภัณฑิ์ศิลปะสมัยใหม่แห่งกรุงนิวยอร์ก

บุตรชายเข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นจึงย้ายไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ โดยเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมเอกชนชายล้วนแห่งเดียวกับ คุณชายเทพ จากนั้นจึงเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมาก ประเทศอังกฤษ โดยได้ปริญญาเกียรตินิยม และระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

การเลือกสถานศึกษาในระดับมัธยมที่ต่างประเทศสำหรับบุตรชาย คุณชายเทพนั้น การเลือกสถานศึกษาเดียวกันกับ คุณชายเทพ ซึ่งก็คือที่เดียวกับบิดา คุณชายเทพเป็นทั้งความตั้งใจและความไม่ตั้งใจไปพร้อมๆ กัน คือ เป็นความตั้งใจที่จะเลือกที่เรียนให้ แต่ก็เ็นความบังเอิญที่บุตรชาย คุณชายเทพก็ชอบสถานที่เรียนที่ได้ถูกเลือกไว้ให้ ดังที่ คุณชายเทพกล่าวถึงเหตุผลและกระบวนการในการเข้าศึกษาขังโรงเรียนระดับมัธยมเดียวกันของบุตรชาย คุณชายเทพว่า

“ตอนแรกๆ ทำอย่างนั้น... ฉะนั้นก็เลยบอกเขาว่าจะไปและเตรียมเขาว่าจะไป...วิธีเตรียมเด็ก คือ พาเขาไปดูสถานที่ สนุก เพราะไม่ไปเรียน พอถึงเวลาไป 9-10 ขวบ ก็กูไม่กลับ เพราะเด็ก direct แล้ว ฉะนั้นเขาก็เลยไป ... ด้วยกัน”

และอีกเหตุผลที่ คุณชายเทพส่งบุตรชายไปศึกษาต่อต่างประเทศ คือ การตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ

“คนที่ไปเรียนเมืองนอกได้เปรียบอยู่ 2 อย่าง คือ ได้อิสระ และภาษาดี และสมัยก่อนไม่มีตำรา หนังสือพิมพ์ อยากรู้ใครรบกันที่ไหน ใครสอนอะไรกัน ภาษาไทยไม่มี คนอ่านหนังสือภาษาอังกฤษได้มีไม่กี่สิบ นอกจากจะเป็นคนที่เป็นักเรียนทุนอยู่แล้ว หัวดี ได้เปรียบตลอดชีวิต เพราะได้ความรู้จากโลก ขณะที่คนเรียนเมืองไทยอ่านไม่ออก... แล้วโรงเรียน international school สมัยลูกผมยังไม่มี หมายความว่ายังไม่แพร่หลายสำหรับคนไทย แต่เป็นโรงเรียน inter สำหรับลูกทูต ฉะนั้นตอนนั้นไม่มี choice ที่จะไปเรียนที่โรงเรียน international school ที่เมืองไทย ตอนนีเเรียน international school เหมือนเมืองนอก แต่ 30 ปีที่แล้วยังไม่มื international school ที่เมืองไทย”

ราชสกุลกับการรับราชการ

ในด้านอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นปู ตา บิดา พี่น้องที่เป็นเพศชาย เกือบทุกคนต่างประกอบอาชีพ “รับราชการ” ทั้งสิ้น แต่ลำพังอาชีพรับราชการหรือการเป็นนักการเมืองไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่จะทำให้ใครก็ได้สามารถก้าวขึ้นไปสู่ความเป็นชนชั้นนำได้ หากแต่ต้องอาศัยหลายๆ ปัจจัยในการเสริมและสนับสนุน คุณชายเทพกล่าวถึงความสำคัญของการมีทรัพย์สินเงินทองกับอาชีพรับราชการไว้อย่างน่าสนใจว่า

“คน expect ให้ข้าราชการมีฐานะ แต่ไม่ให้เงิน ฉะนั้น เมื่อมีเงินก็ช่วยให้เป็นข้าราชการที่มีฐานะ มีตำแหน่งในสังคม ผมไม่ได้มีเงินมาก แต่ก็ยังช่วยก็ยังคงดีกว่าคนที่ไม่มีเงิน... และพอเข้าไปก็ถูก expect ให้ต้องขับรถเบนซ์ ฉะนั้น ผมจึงไม่เคยพูดเลยว่าข้าราชการคนอื่นทำตัว ... อย่างไร”

คุณชายเทพกล่าวถึง การเป็นลูกหลานราชสกุลของตนเอง การศึกษา กับการประกอบอาชีพ ใน 2-3 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก ความโดดเด่นของตระกูลที่มีผลต่อการประกอบอาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพนั้นมีน้อยมาก

“ปูและตา โดยเฉพาะตา คนอื่นคิด[ว่ามีอิทธิพล] คนอื่น expect มีความคิดว่าเราจะมีอะไร แต่มีผลน้อยมาก เพราะคนที่มีความจริงใจ คือ นายทุกคนที่เลยทำงานให้ ผมเข้าใจดี เพราะผมจะ promote คนที่ทำงานถูกใจเรา อันนี้พูดถึงนายระดับที่ให้คุณให้โทษได้ อย่างรัฐมนตรี อธิบดี”

ประเด็นที่สอง คุณชายเทพให้ความสำคัญกับผู้เป็น “นาย” และ “ตัวเอง” ในฐานะตัวแสดงที่มีอิทธิพลในด้านอาชีพ โดยกล่าวว่า ความรู้ความสามารถของตนเองและ “นาย” ที่อยู่ในตำแหน่งที่ให้คุณให้โทษได้ คือ ปัจจัยหลักในการกำหนดความก้าวหน้าของคุณชายเทพ

“ผมอาจ claim ว่า ไม่มีใครช่วยผมตลอดชีวิต ผมช่วยตัวเองในการ promote”

“คนที่ promote ตั้งแต่เด็กจนโต เป็นคนอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัว เป็นนายที่รับใช้ และเขาต้องการคนเขียน paper ที่บวกเลขถูก ผมบวกเลขถูกและทำงานได้เร็ว ถ้าเขาไม่ promote ผม ผมก็จะไม่ทำงานให้เขา”

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในความก้าวหน้าในอาชีพการงาน คือ คำสั่งสอนของผู้เป็นนายของคุณชายเทพสองคน

“สิ่งที่ทำ ผมทำเพื่อตัวเองและเพื่อชาติ promote เพื่อให้ผมทำงานได้ promote เพื่อให้พอไปแล้วเขาจะได้ทำงาน... คนสำคัญ คือ นาย... นาย

คนสำคัญที่สั่งสอน (ชื่อผู้บังคับบัญชาที่มีชื่อเสียงสองท่าน)สอนว่า พอเป็นใหญ่อย่าลืมคนข้างหลัง ก็จะช่วยประเทศได้”

ประเด็นที่สาม อิทธิพลจากสถานศึกษากับการเป็นชนชั้นนำ มีความเกี่ยวข้องกันน้อยมาก ซึ่งอาจเป็นไปตามที่ คุณชายเทพกล่าวหรือไม่ก็ได้

“อยากจะบอกว่า ไม่ว่าเราไปโรงเรียนไหน เราก็เป็นอย่างนี้ คนอื่นอาจบอกว่า ที่เขาเป็นอย่างนี้เพราะ ..(สถานศึกษาระดับมัธยมและปริญญา).. แต่ผมว่า ‘เปล่า’ คิดว่าถ้าเป็นโรงเรียนเทศบาลก็จะเป็นอย่างนี้ แต่ต้องถามคนอื่น เพราะถ้าเราได้เคยใช้ชีวิตอีกแบบหนึ่งก็จะตอบได้”

แม้คุณชายเทพจะปฏิเสธอิทธิพลของครอบครัวและสถานศึกษา แต่ในการทำงาน คุณสมบัติที่เหมาะสมและโดดเด่นของ คุณชายเทพเอง ก็เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ได้รับการพิจารณา เพราะเป็นคุณสมบัติที่คนอื่น ไม่มี

“พอกลับมาจากต่างประเทศ หรือจากไม่ได้อยู่เมืองไทยมา 10 ปี ผมก็เลยถามพ่อแม่ว่ารู้จักใครที่พัฒนา ก็นึกถึงกระทรวงพัฒนา (ยุบไปแล้ว) หรือสภาพัฒน์ฯ พ่อแม่บอกไม่รู้จัก เพราะไม่ได้อยู่เมืองไทยมา 10 กว่าปีแล้วเหมือนกัน มีพี่เขยอยู่กระทรวงการคลัง รับราชการ บอกให้ไปคุยดู ก็ไปหาพอดี คุณ... อดีตปลัดกระทรวง เป็นลูกน้องของ... (ชื่อผู้บังคับบัญชา) ... (ผู้บังคับบัญชาต่อมาของคุณชายเทพ)...เป็นผอ. อยู่ พอ...เห็นประวัติผม ก็บอกให้มาลองทำงาน ก็เลยเข้าไปทำงาน”

และสิ่งนี้เองที่นำ คุณชายเทพ ไปยังจุดสูงสุดในตำแหน่งหน้าที่การทำงาน

รสนิยม: ความไม่เหมือนใคร

การใช้ชีวิต หรือแม้แต่ข้าวของเครื่องใช้ ที่ผู้คนอาจมองว่า คุณชายเทพก็คงเหมือนกับคนในแวดวงชั้นสูงที่เห็นทั่วๆ ไปในหน้าหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารต่างๆ ว่าต้องทำให้หรูหรา ต้องเป็นรูปแบบที่เหมือนๆ กันกับคนในสังคม หรือต้องออกงานต้องใช้สินค้าแบรนด์เนมราคาแพง ในความเป็นจริงนั้นตรงกันข้าม เพราะความเป็นตัวของตัวเองที่ไม่ต้องเหมือนใครเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งความเป็นตัวของ คุณชายเทพผ่านกิจกรรม ผ่านการใช้ชีวิต และของใช้ต่างๆ

กล่าวสำหรับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ คุณชายเทพไม่ได้ให้ความสำคัญกับยี่ห้อ หรือที่เรียกว่าสินค้าแบรนด์เนมมากเท่าความสะดวกและความพอใจการการตัดเย็บ เพราะเสื้อผ้าไม่ว่าจะเป็นสูท หรือเสื้อเชิ้ตก็ให้ร้านประจำตัดทั้งหมด คุณชายเทพกล่าวถึงร้านประจำและเสื้อผ้าว่า

“Marco Tailor ที่สยาม แพงมาก ซอดี คือ ไม่ต้องยุ่ง เขารู้ ตัดร้าน ถูกๆ แล้วเสียดังค์มาก ชอบ... เพราะตัดเข้ารูป...ไม่เคยใส่เสื้อผ้าเบอร์นาร์ดเนมเลย เพราะไม่ชอบ บังคับให้เขา[ร้าน Marco Tailor]ตัดเสื้อ shirt ด้วย เขาก็ตัดได้”

“ไม่สนใจ fashion อยากรมาก hippy ถ่าลอง แต่ก็ทำได้ในระดับหนึ่ง จะไปใส่ชุด combat ทหารก็ได้ เพราะจะหาชุด combat ที่สบายไม่ได้”

ในส่วนเครื่องประดับ ไม่ว่าจะเป็ทอง เพชร ของมีราคา มีหย็หือ จะไม่ปรากฏบนตัว คุณชายเทพเลย เพราะ คุณชายเทพจะไม่ใส่เครื่องประดับอะไรเลย

“ไม่มีเลย[เครื่องประดับ] แม้แต่ตอนอยู่อังกฤษใส่แหวนของตระกูลที่ พ่อให้ ใส่ได้อาติคย์เดียว ต้องฝากเพื่อนกลับมา เพราะรำคาญ ทั้งเนื้อทั้งตัว พยายามไม่มีอะไรที่สุด”

หากจะมีติดตัวก็คือ นาฬิกา แต่ไม่ใช่ในฐานะเครื่องประดับ แต่เป็นการใส่เพื่อใช้งาน โดย ลักษณะของนาฬิกาที่ชื่นชอบคือ นาฬิกาที่มีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะ ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ของจำเป็นสมัยโบราณ ก็มีอย่างเดียว นาฬิกา นาฬิกาที่พยายามก็ พยายามจะใช้แบบที่ไม่ใช่ นาฬิกา... เช่นนาฬิกากระต๊อบไม่แตก เพราะผมจะใส่ นาฬิกาเข้าขาวน่า ชุดคืน ไม่เคยถอด”

รูปแบบของนาฬิกาที่คุณที่ชื่นชอบสามารถหาซื้อได้จากร้าน Novelty หรือจากอินเทอร์เน็ต

“เดิมซื้อจาก novelty เพราะนาฬิกาที่ผมซื้อ ไม่ใช่ นาฬิกา เป็นของเล่น ใหม่ ร้าน novelty คือ ร้านที่ขายของใหม่ แปลกๆ ทน ไม่ได้ซื้อเพราะเป็น เครื่องประดับ แต่ซื้อเพราะทน กระต๊อบไม่แตก เช่นโฆษณาว่าผูกถ็อมเตอร์ไซค์สิบปี ไม่เป็นรอย ซื้อร้อยเหรียญ ที่ใส่อยู่เป็นอันแรกที่เป็น เครื่องประดับ เพราะไม่ใช่เรื่องของนาฬิกา แต่เป็นเรื่องของงานที่ทำ ผมชอบ Philippe Starck นักออกแบบโรงแรม ยังไม่เคยทำโรงแรมกับเขา เปิด Website เห็นเขาทำนาฬิกา ก็เลยซื้อมา แปลกดี แต่ต้องใช้ 2 มือกด ฉะนั้นขายใครไม่ ออก”

“ตอนนี้อยู่ที่ไหนก็มีเวลา มือถือก็มีเวลา กำแพงก็มีเวลา ฉะนั้นก็เลย ใส่เล่นๆ ได้ ชอบของที่เป็น novelty gimmick เป็นวิเศษ”

Philippe Starck เป็นนักออกแบบร่วมสมัยชาวฝรั่งเศสที่โด่งดังมากคนหนึ่งของโลก เขาไม่เพียงได้รับคำชื่นชมจากการออกแบบภายในเท่านั้น แต่เขายังได้พิสูจน์ความสำเร็จของเขาในฐานะผู้ออกแบบสถาปัตยกรรมและผลิตภัณฑ์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นแปรงสีฟัน แก้ว ใช้อินบ้าน หรือมอเตอร์ไซค์ เขาเคยออกแบบตกแต่งอพาร์ทเมนต์ส่วนตัวให้กับประธานาธิบดีฝรั่งเศสฟรองซัวส์ มิทแตร์รอนด์ เมาส์ให้กับบริษัทไมโครซอฟท์ ร้านอาหาร (cafe) ในประเทศฝรั่งเศส ฯลฯ โดยเขาเชื่อว่าการเป็นนักออกแบบจะต้องมีทั้งความซื่อสัตย์และความเป็นภาวะวิสัยที่จะสามารถบูรณาการสิ่งต่างๆ ไปพร้อมกัน นั่นคือ ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใดๆ ไม่ใช่เพียงแคให้ของสิ่งนั้นสามารถดำรงอยู่ตราบเท่าที่ยังอยู่ในกระแสของแฟชั่นเท่านั้น แต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ควรต้องให้ผลิตภัณฑ์มีความทนทานและอยู่ได้นาน ไม่กลายเป็นของล้าสมัย คุณสมบัติเหล่านี้เองที่ทำให้คุณชายเทพชื่นชมในผลงานการออกแบบของ Philippe Starck โดยกล่าวว่า

“ชอบ Philippe Starck เพราะโรงแรมของเขาสวยมาก นุ่มมาก ทำได้
ตั้งใจ ป้ายไม่เห็น ประตู check in ไม่เห็น เพราะทำโค้งนิดๆ ไม่เห็น famous
มาก และคนที่ไปอยู่ก็ระดับกลางค่อนข้างสูง เมืองไทยไม่มี เพราะเมืองไทยมี
แต่กลางและรวย ก็เลยสร้างไม่สำเร็จ”

ในส่วนของศิลปะ ดนตรี การแสดง เป็นสิ่งที่ คุณชายเทพจะเลือกชมเฉพาะที่ตนเองสนใจ ไม่ใช่การไปชมตามกระแส อย่างเช่นการไปชมภาพยนตร์ ก็เพราะสนใจเทคนิค ดนตรีหรือการแสดงอื่นๆ จะไปชมก็เพราะความจำเป็น

“หนัง จะดูก็ต่อเมื่อ ดัง เพราะถ้าจะดูหนัง จะดูที่เทคนิค... หนังที่ดู ก็
Arnold Schwarzenegger ถ้าจะดูหนังก็ดูหลายรอบ เพราะดูเทคนิคการถ่ายทำ”

“[ดนตรี ภาพยนตร์ การแสดง] ชมบ้าง ถ้าเป็นไปได้ก็”

“concert ยกเว้นมีเหตุ เช่น อยากรู้ว่า Frank Sinatra อ้วนแค่ไหนก็จะ
ไป ไม่เคยขอมอยากรู้ขนาดจะต้องไปดูต่างประเทศ แม้เจมรที่หลายคนไป
opera ใดๆ บางครั้งไปเจมร เพราะ scene / background สวย เขายังไม่พัฒนา ยึด
วัดยัดวังได้มาก... พรรคพวกไป ผมไม่ไป มาเมืองไทยยังไม่ไป ยกเว้นมีเหตุ
ไม่ได้ไปเพราะชอบ... การแสดงทุกประเภท ไทยและเทศ ไม่ไป ถ้าทำได้”

“...เช่น ทัั้งปี 49 ไปดูก็แค่ทวีภพ[ละครเวที] มีคนตีตัวให้ จะไปเปิด
ร้านที่หน้าโรงละคร ก็เลยต้องไปดู เพราะเข้าใจว่าทวีภพดีมาก ไม่ใช่ไม่เข้าใจ
แต่ยังสงสัยอยู่ว่าคนไทยจะมาชอบของฝรั่งที่เคยชอบเมื่อสามร้อยปีที่แล้วหรือ
เพราะ สามร้อยปีที่แล้ว ยังไม่มี game boy แต่แปลกมาก”

การไปเที่ยว การเดินทางไปต่างประเทศก็เช่นเดียวกันกับการไปชมดนตรี หรือการแสดง คือ ถ้าจะไม่ได้ไปต่างประเทศอีกก็ไม่ใช่ว่าเรื่องสำคัญหรือเรื่องที่จะต้องเสียดาย

“[การเดินทางไปต่างประเทศ] แต่ก่อนเดินทางไปราชการ ตอนที่ คุณหญิง[ภรรยา]ชอบเดินทาง ก็ไปให้ ผมไม่เคียดกร้อนเลย ถ้าจะไม่ได้ไปเมือง นอกอีกตลอดชีวิต ผมไม่ชอบเที่ยว ถ้าจะไป ไปคูที่ อยู่สาย property”
“ผมชอบวิว ชอบถ้ำธาร ไม่ใช่ น้ำตก”

หนังสือที่ คุณชายเทพอ่านส่วนใหญ่เป็นหนังสือประเภทเทคนิค และหนังสือที่ให้ความรู้ และส่วนใหญ่จะสั่งซื้อจากประเทศสิงคโปร์ เพราะ ‘หนังสือที่สิงคโปร์ องค์กรความรู้ดีมาก’

“หนังสือที่อ่าน หนังสือเทคนิค... หนังสืออ่านเล่นไม่อ่านแล้ว อ่านแต่ หนังสือที่ให้ความรู้ fiction บางเล่มก็อ่าน เพราะบางเล่มก็อัด Fact ไว้มาก... สมัยอ่านหนังสืออ่านเล่น เช่น Len Dayton ตอนนี่เลิกอ่านแล้ว เพราะไม่ช่วยให้เราฉลาดขึ้นเลย มีแค่หนึ่งเปอร์เซ็นต์ของความรู้ ปัจจุบันอ่านหนังสือองค์ความรู้”

“ลักษณะหนังสือที่อ่าน สอนวิธีทำ... ความรู้ใหม่ Technical Book หนังสือที่อ่านปัจจุบัน Tipping Point ... Wisdom of Crown”

และเนื่องจากหนังสือที่ คุณชายเทพอ่านเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ คุณชายเทพ จึงได้นำเอาสิ่งที่อ่านมาปฏิบัติ ซึ่งทำให้ คุณชายเทพกลายเป็นคนแรกในการทำสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ

“ผมค่อนข้างเป็นคนแรกในการทำ... สอนอนาคต เทคนิค อ่านแล้วก็ เอามาปฏิบัติ ฉะนั้นทำให้ผมเป็นคนแรกๆ เพราะผมอ่าน สนใจ คนอื่นรอ จนถึงตัวถึงค่อยทำ... ของที่ผมทำส่วนใหญ่มาจากตำรา ไม่ได้คิดขึ้นเอง”

ความรู้ทั้งจากการอ่านหนังสือ ทั้งจากประสบการณ์การทำงาน และจากความสามารถ เฉพาะตัว คุณชายเทพไม่เคยคิดที่จะนำเอาความรู้นั้นมาสอนหรือเขียนเป็นหนังสือ เพราะสิ่งนี้คือสิ่งที่ คุณชายเทพไม่ชอบที่จะทำ

“[เขียนหนังสือ เขียนคอลัมน์] ไม่ได้ขาด ผมมีความรู้มาก และมีที่ผม รู้คนเดียวและคนอื่นไม่รู้ เพราะผมเป็นนักค้นคว้า... ตอนเด็กเรียนดี เรียนเพื่อ research เรียนเพื่อเป็นอาจารย์ และผมทำ research มาก เช่น ทำโมเมืองไทย ไม่มี summer time ทำครั้งเดียวจบเลย ไม่ต้องพูดยังเลย เป็น definitive paper เขียนคนเดียว คนอื่นไม่ต้องเขียนอีก อีกสิ่งที่ไม่อยากทำ คือ สอน แม้จะเข้าใจดี ว่าต้องมีคนสอนและคนเขียน คนมีเยอะมากในไทย แบ่งงานกันทำ”

สำหรับหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร คุณชายเทพอ่านหนังสือพิมพ์หลายฉบับไม่ว่าจะเป็น Bangkok Post Nation ผู้จัดการ ฯลฯ คุณชายเทพมีทัศนะเกี่ยวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับที่น่าสนใจ คือ

“Bangkok Post, Nation... ผมต้องอ่านอยู่แล้ว เพราะหน้าที่ระดับนั้น ต้องรู้อยู่แล้วว่าใครเขียนอะไร ว่าอย่างไร สมัยก่อนไม่มีหนังสือพิมพ์ไทยที่เขียนสาระ ฉะนั้น จึงต้องอ่าน Bangkok Post ปัจจุบันมี ดีเท่า Bangkok Post ประมาณ 2-3 ปี ตั้งแต่สยามรัฐถูกซื้อ จากค่า – กลาง และมีค่าย และ ผู้จัดการ ซึ่งเป็น investigation report แต่ละฉบับอื่นฟังเขาแล้ว ผู้จัดการเป็นการเขียนแบบสอบสวน ข้อมูลมาก ก็อ่านผู้จัดการ แต่ก็ไม่อยู่ที่ neutral มีข้าง แต่ปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่เรื่ององค์ความรู้ มีขึ้นมาแล้ว หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจก็มี แต่ยังไม่มีส่วนไหนพิเศษ”

แต่สำหรับวารสารที่อ่านประจำจะมีเพียงวารสาร Popular Mechanics ที่สั่งมาจากต่างประเทศเท่านั้น เพราะเป็นวารสารที่ว่าด้วยเรื่ององค์ความรู้ทางด้านวิศวกรรม และแม้ประเทศไทยจะมีแต่เนื้อหาภายในเล่มก็ต่างจากที่สั่งจากต่างประเทศมาก ในขณะที่วารสารภาษาอังกฤษฉบับอื่น ก็จะอ่านหากมีโอกาสเท่านั้น คุณชายเทพได้กล่าวถึงการอ่านว่า

“ไม่อ่านประจำ แต่อ่านเวลาขึ้นเครื่องบิน News Week, Times นิตยสารไทย ยังไม่เห็นอันไหนดี... Popular Mechanics แพงมาก สั่งมาที่ร้าน Popular Mechanics อ่านเพื่อสร้างองค์ความรู้ เช่น จรวด แต่ของไทยยังไม่เข้าขั้นของฝรั่ง ทั้งที่คนทำคนเดียวกัน เขาอาจหันให้เข้า Taste คนไทย”

แม้ คุณชายเทพจะไม่ได้สะสมสิ่งของใดๆ แต่ในอดีตก็เคยสะสมของที่เป็นทองเหลือง ซึ่งไม่ค่อยมีคนซื้อหาเพื่อสะสมมากนัก และสิ่งที่มีลักษณะเป็นเครื่องจักรที่มีกลไก แต่ทั้งจำนวนและราคาก็ไม่ได้มากมายนัก โดยของที่สะสมแต่ละชิ้นจะมาจากการเดินทางแต่ละครั้งทั้งในและต่างประเทศ แต่ที่น่าสนใจมากกว่าคือ วิธีการสะสม การเลือกของสะสมจะเป็นแบบที่เรียนว่าสะสมสิ่งที่ดีที่สุดเพียงชิ้นเดียวอย่างที่ คุณชายเทพใช้คำว่า eclectic

“เคย[สะสม] มาก eclectic เหมือนอีกาสะสมของ ชอบทองเหลือง และเครื่องจักร เช่น คาซัง กลอน ลูกบิด กล้องถ่ายรูป แต่ไม่รักษา ปัจจุบันกล้องถ่ายรูปให้ลูกสาวหมด นาฬิกาแขวนให้ลูกชายหมด เพราะเก็บไว้ก็ไม่ได้ทำในสิ่งที่ควรทำ เช่น คอยกดกลิ้ง ไขนาฬิกา... แต่ไม่มีมากและราคาไม่แพง 500 -1000 บาท ไปไหนมาครั้งหนึ่ง ก็เอามาชิ้นหนึ่ง ทั้งไทยและเทศ แล้วแต่ว่า

ไปที่ไหน... ส่วนใหญ่ที่เก็บเป็นทองเหลือง และทองเหลืองเวลาเก็บไม่ค่อย
 เพราะไม่ได้เคลือบ ของใช้จริง ตอนนี่ไม่ได้พยายามเก็บ เก็บแบบเป็นของไม่มี
 ค่า เช่น โน้ตจีเรีย เดินๆ เห็นคนขายกลิ้ง เรือดำน้ำ เป็นทองเหลือง ก็ซื้อมา trip
 หนึ่งก็ซื้อกลับมา ไม่ใช่แบบเรือนละล้าน”

กิจกรรมยามว่างที่ คุณชายเทพชื่นชอบคือ การปลูกต้นไม้ การตัดแต่งต้นไม้ โดยเฉพาะการ
 ตัดแต่งกิ่งต้นไม้ นั่น คุณชายเทพมีความรู้อยู่มาก อีกทั้งยังสนใจที่อยากจะตั้งเป็นชมรมเกี่ยวกับการ
 ตัดกิ่งต้นไม้ด้วย

“อยากตั้งชมรมตัดกิ่งไม้ให้เป็นต้น มีตำรา เล่ากิ่งแห้ง ตัดกิ่งเฉียง
 อย่างหน้าวังส่วนจิตรลดา เทศบาลตัด ตัดถูกวิธี แต่ไม่ทำที่อื่น”

สำหรับงานสังคม ก็จะไม่ค่อยได้พบ คุณชายเทพอยู่ตามงานสังคมที่มีอยู่ทุกวัน
 ทุกคืน โดย คุณชายเทพกล่าวถึงเหตุผลแบบสั้นๆ ง่ายๆ ว่า

“[การไปงานสังคม] ไม่มีเลข ไม่ได้ทำชีวิตเพื่อรางวัล”

ชีวิต ความเป็นอยู่ และยามว่าง

บ้านที่ คุณชายเทพอาศัยอยู่ปัจจุบันเป็นบ้านของภรรยาอยู่ย่านใจกลางเมือง มีสระว่ายน้ำแต่
 ไม่ได้ใช้และมีคนรับใช้ โดยบ้านเป็นมรดกจากตระกูลฝ่ายภรรยา ราคาประเมินปัจจุบันจึงค่อนข้าง
 สูง

“ประมาณไร่ครึ่ง ราคาประเมินตารางวาละน่าจะเป็นแสน ตอบไม่ได้

...”

“สระว่ายน้ำมีก็ไม่ได้ใช้ อยากเลี้ยงปลา... คนรับใช้มีสองคน เก่าคน
 ใหม่คน”

สำหรับบ้านพักตากอากาศมีสองที่ ที่หนึ่งเป็นมรดกจากตระกูล อีกที่หนึ่ง คุณชายเทพซื้อเอง

“หากไม่นับที่[อำเภอที่มีชายทะเล]ที่เป็นของตระกูล มีที่ปทุมธานี เป็น
 บ้านริมแม่น้ำ ชื่อเมื่อประมาณสี่สิบปี มาแล้ว บ้านที่ปทุมธานี หล้ายังไม่ขึ้น
 เลย... [บ้านพักตากอากาศที่ชายทะเล]เป็นบ้านพักตากอากาศของตระกูล แต่
 ส่วนหนึ่งของความเป็นมรดกตก ทอดบ้านพักตากอากาศนี้ก็ตกมาถึงผม”

พาหนะที่ คุณชายเทพใช้ปัจจุบันเป็นรถยนต์ญี่ปุ่น ที่เน้นเรื่องของการใช้งานมากกว่าเรื่องของความสวยงาม แต่ก็มียุโรปด้วยหนึ่งคันแต่ก็ไม่ได้ใช้ และด้วยความสนใจเรื่องรถก็ทำให้คุณชายเทพมีทีมแข่งรถ

“CRV รุ่นเก่า สีเทา ชนแต่ของนิ่งๆ ดี เหมือนขับรถจี๊ป ลุยสมบุกสมบัน และ Porsche Turbo ปี... ซื้เพราะสวย แต่ไม่ได้ใช้ อยากมี [มอเตอร์ไซค์] Harley เพราะวิศกรรมดี เคยไปลองหลายครั้ง”

“[คุณชายเทพมี] ทีมแข่งรถ ลูกรู้ว่าผมชอบความเร็ว”

ครอบครัวของคุณชายเทพที่มีมารดาเป็นพระองค์เจ้าและบิดาเป็นหม่อมเจ้า ทำให้การอบรมสั่งสอนเรื่องมารยาทเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีการเน้นย้ำอย่างมาก

“...ครอบครัวเจ้า [กิริยามารยาทในการรับประทานอาหาร] เน้นค่อนข้างมาก ครอบครัว[คุณชายเทพ] เป็นเจ้าสองขา ฉะนั้นต้องดูแลลูกพอสมควร”

อย่างไรก็ตาม คุณชายเทพได้แสดงความรู้สึกที่น่าสนใจในบางช่วงขณะของชีวิตที่ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ว่า

“มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ผมไม่มีอะไรเป็นของตัวเองเลย ไม่มีรถ ไม่มีบ้าน เป็นช่วงที่มีความสุขสุดๆ ในชีวิต เพราะไม่มีภาระ ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร”

สำหรับกีฬาที่คุณชายเทพเล่นในปัจจุบันคือ กอล์ฟ โดยจะไปเล่นที่สโมสรกับเพื่อนที่อยู่ใกล้กัน และชนชั้นเดียวกัน

“golf เพราะไม่ต้องเล่นประจำ อย่างอื่นเหนื่อย... ที่ Vintage ราชพฤกษ์ บางกอกคลับ”

“กีฬา[กอล์ฟ] เล่นเพื่อสุขภาพ มีก๊วนเพื่อนฝูงที่คุยเรื่องเดียวกัน มาจากพวกเดียวกัน จบนอกเหมือนกัน background เดียวกัน”

ภารกิจของราชสกุล

สิ่งที่ คุณชายเทพต้องกระทำในฐานะลูกหลานราชสกุลมีทั้งในส่วนที่เป็นพิธีกรรม และในส่วนที่เป็นการดำเนินชีวิต

“พิธีเจ้า ที่ยังต้องไป วันปู่ วันย่า.. ทำเลวน้อยๆ... ห่วงชื่อสกุลรีเปลา่ ก็ห่วง อย่างลูกเล่นการเมือง... ก็ไม่เห็นมีใครเข้าใจว่าทำเพื่อสกุล... ผมว่าที่ทำเพื่อสกุลนะ”

และสิ่งเหล่านี้ก็จะต้องส่งต่อไปยังบุตรชายของ คุณชายเทพเช่นกัน

5.3 กรณีศึกษาที่ 3 พลเอกภักดี (นามสมมติ) เพศชาย อายุ 70 ปี

พลเอกภักดี เป็นทหารเกษียณอายุราชการแต่ยังมีบทบาททางการเมืองอยู่มาก พลเอกภักดี เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ เช่น รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ฝ่ายการเมือง เจ้ากรมข่าวทหาร หัวหน้าฝ่ายเสนาธิการ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกวุฒิสภา ราชองครักษ์พิเศษ นายทหารพิเศษประจำกรมทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ นายทหารพิเศษประจำกรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดชั้นจุลจอมเกล้า

พลเอกภักดีเริ่มต้นการศึกษาที่โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ย่านสี่พระยา จากนั้นจึงย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนประชาบาลประจำจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลาง และย้ายกลับเข้ากรุงเทพฯ เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย หลังจากนั้นจึงเข้าโรงเรียนเตรียมนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หลังจากจบการศึกษาได้กลับเข้ารับราชการทหารที่กระทรวงกลาโหม

บิดาของพลเอกภักดีจบการศึกษาจากโรงเรียนพานิชยการในเขตกรุงเทพฯ เป็นนักธุรกิจ และเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดหนึ่งเขตภาคกลางอยู่สองสมัย มารดาเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 8 จากโรงเรียนสตรีที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ หากย้อนเวลากลับไปเมื่อประมาณแปดสิบกว่าปีที่แล้ว การศึกษาระดับพาณิชยการและระดับมัธยม 8 ถือได้ว่าเป็นการศึกษาที่สูงมาก เพราะในสมัยนั้นเพียงแต่จบการศึกษาระดับมัธยม 6 ก็ถือว่าสูงมากแล้วแล้ว แต่ทั้งบิดาและมารดาของพลเอกภักดีก็ไต่ยังศึกษาต่อ โดยเฉพาะมารดาพลเอกภักดีที่ในสมัยนั้น ผู้หญิงยังไม่ค่อยมีการศึกษาที่สูงมากนัก สำหรับปู่ ย่า ตา ยาย นั้น พลเอกภักดีกล่าวว่า

“ปู่เป็นชาวนา ย่าเป็นแม่บ้าน ตาเป็นครู ยายเป็นแม่บ้าน ยายทำกับข้าวเก่งมาก ... ปู่ย่านี้ก็คงประถมศึกษาระดับต้นนะสะ ปู่อ่านหนังสือได้ ยายอ่านหนังสือได้ อ่านหนังสือพิมพ์เก่งมาก ตาเป็นครู”

ถ้ากล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพื้นฐานครอบครัวของพลเอกภักดีมีการศึกษาที่ดีมาก จึงไม่น่าแปลกหากลูกหลานรุ่นต่อๆ มาจะได้รับการศึกษาที่ดีเช่นกัน

การศึกษา การสร้างชนชั้นนำ

พลเอกภักดีมีพี่น้องอีก 6 คน เป็นชาย 3 คน และเป็นหญิง 3 คน เมื่อพิจารณาในด้านระดับการศึกษา สถานศึกษา และอาชีพ พบว่า พลเอกภักดีและพี่น้องทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ และในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 7 คน มีคนที่ได้รับทุนเพื่อไปศึกษาต่างประเทศถึง 5 คน ในขณะที่ระดับการศึกษาของบิดาและมารดาของพลเอกภักดีก็จัดอยู่ในระดับสูง ผนวกกับอาชีพของมารดาที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาของพี่น้องพลเอกภักดีทุกคน เมื่อพิจารณาการศึกษาของพี่น้องเพศชายพลเอกภักดีทุกคนพบว่า ไม่เพียงจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำเท่านั้น แต่ทุกคนรวมทั้งพลเอกภักดียังได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโทจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรด้วย

พี่น้องคนแรก สำเร็จการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาที่เดียวกันกับพลเอกภักดี จากนั้นได้เข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และเมื่อเรียนจบก็ได้รับทุนไปเรียนวิชาทหาร ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากจบการศึกษาและกลับมารับราชการแล้ว ได้เข้าศึกษาในหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ตามลำดับ

พี่น้องคนที่สอง สำเร็จการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาที่เดียวกันกับพลเอกภักดี ได้รับทุนการศึกษาไปศึกษาระดับปริญญาตรี โท และเอก จากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เข้ารับการฝึกอบรม จากประเทศเนเธอร์แลนด์ และหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ตามลำดับ

พี่น้องคนที่สาม สำเร็จการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาที่เดียวกันกับพลเอกภักดี ระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เข้ารับการอบรมหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)

การมีพื้นฐานด้านการศึกษาที่ดีส่งผลต่อการประกอบอาชีพ และความก้าวหน้าในอาชีพ กล่าวคือ พี่น้องพลเอกภักดีทุกคนรับราชการ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน และครูอาจารย์ ทุกคนสามารถก้าวไปยังตำแหน่งระดับสูงในสายงานนั้นๆ และปัจจุบันทุกคนก็ไต่ยังคงรับการยอมรับจากคนในแวดวงการทำงานถึงความรู้ความสามารถ ด้วยการเชิญให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสำคัญๆ ในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ

การรับรู้: ยุคสมัยแห่งความแตกต่าง

ความแตกต่างระหว่างอดีตและปัจจุบันในการดำเนินชีวิต คือ สิ่งสำคัญที่ทำให้พลเอกภักดีได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตและความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ผ่านคำบอกเล่าของบิดาและประสบการณ์ของพลเอกภักดีเอง

“ปู่ผมเป็นชาวนา อยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีลูกตั้ง 8 คน เป็นชาวนาที่มีที่นาเยอะแยะ... ฉะนั้นเราจึงมีพื้นที่ที่มีญาติพี่น้องอยู่กันทั้งนั้น และเราจึงรวมบ้านเป็น ‘บ้านหมู่ใหญ่’ มีลานกว้าง

สมัยก่อนถามว่า เอาแรงงานมาจากไหน ก็ใช้การลงแขก เวลาลงแขก คือ เวลาไถนา เจ้าของนาบ้านนี้ ก็จะไปเรียกอีกบ้านนึงมาช่วยกันไถ หน้าที่ หวานเป็นของเจ้าของบ้าน แต่พอหน้าที่เกี่ยวกับลงแขกกันเกี่ยว หน้าที่ฝัดข้าว ย่ำ ข้าว และเอาข้าวเข้ายุ้งก็เป็นเรื่องของเจ้าของบ้าน ก็จะมีลงแขกตอนไถกับตอน เกี่ยว ซึ่งเดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ต้องจ้างหมด วัฒนธรรมตรงนี้ของเราเปลี่ยน”

“สมัยก่อนแค่หกสิบกิโลเมตรจะมานี่สาหัส ผมยังเกิดทันว่ายังมีถนน ลูกวิ่ง แล้วก็ฝุ่นตลบ จะมากันที่นี้วุ่นวายมาก ถ้าเพื่อพายเรือจากประตูน้ำออก คลองประเวศทะเลไปนี่นะ ต้องนอนไปในเรือเนี่ย 2 คืน เรือแจวนะ ถึงจะถึง รถยนต์ไม่มี”

“ตอนพ่อ[พลเอกภักดี]ยังเล็กๆ ปู่ก็ส่งมาเรียนกรุงเทพฯ โดยไปฝากวัด ไปฝากให้อยู่ที่วัด ฉะนั้น บ้าน วัด โรงเรียน ที่เราพูดกันเล่นๆ จึงสัมพันธ์กันอยู่ คือ โรงเรียนก็อยู่ในวัด เมื่อมาอยู่ในวัดก็อยู่กับสมภารหรือพระ บริการสมภาร ไป พระก็สอนกำกับดูแลกันไป แล้วก็ไปเรียนในโรงเรียน ครูก็อยู่ในวัดนั้นแหละ”

“... พ่อต้องเดินไปเดินกลับทุกวัน ไม่มีรถ ต้องเดินไปเดินกลับทุกวัน จากสี่แยกวัดตึก ข้ามสะพานเหล็กไปถนนสี่พระยา ประมาณอย่างน้อยก็ 3-4 กิโลเมตร ทุกวัน”

นอกจากวิถีชีวิต พลเอกภักดีได้กล่าวถึง การให้คุณค่ากับการศึกษาและระดับการศึกษาในช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในการการศึกษาของบุคคลทุกคนในครอบครัว ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่บิดามารดา และพี่น้องของพลเอกภักดีเท่านั้น

“ในสมัยนี้คนที่จบ ม.6 ก็โก้แล้ว ต่ออีกก็โก้หนักเข้าไปอีก ใครเข้ามหาวิทยาลัยนี่พิเศษ นี่คือรุ่นพ่อ... มีน้องของพ่อที่เรียนจบ ม.6 จบ ม.8 แล้วก็ ได้เข้าจุฬาฯ จะเห็นได้ว่าม.6 ก็โก้แล้ว แต่นี่มีคนจบมหาวิทยาลัยด้วย”

“ในเรื่องคุณวุฒิ สมัยก่อน ม.6 ถือว่ายอดเยี่ยม คนจบม. 6 ถือว่าเก่งแล้ว แปลว่าการเข้ามหาวิทยาลัยสมัยก่อนเป็นเรื่องที่พิเศษจริงๆ แต่ว่าการสอน ความรู้แค่มัธยมหกเท่านั้น เขาได้สอนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มากกว่า text เดี่ยวนี้ไม่ได้สอนเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมมีความสำคัญสอนแต่ text คุณค่าของบุคคลก็เลยเปลี่ยนไป”

การศึกษา: การเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุด

ความปรารถนาที่จะเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุดของบิดามารดาให้กับบุตร ผ่านการเลือกสรรสถานศึกษาในภาวะสงคราม เป็นสิ่งที่พลเอกภักดีสามารถรับรู้และภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก ดังที่พลเอกภักดีได้กล่าวไว้ว่า

“นี่ผมพูดด้วยความภูมิใจว่า ผมได้เรียนโรงเรียน*ประชาบาล* โรงเรียนประชาบาลก็คือ local school โรงเรียนประชาบาล ก็ไม่ได้ดีเท่าไร ครูบาอาจารย์ก็ไม่ค่อยดีเท่าไร แต่มันก็เป็น the best at that time และไม่มีที่ไหนจะเรียนได้แล้ว เราก็ไปเรียนที่นั่น”

การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ถึงแม้ว่าสภาพบ้านเมืองจะอยู่ในสภาวะวิกฤต แต่ทั้งบิดาและมารดาของพลเอกภักดีก็ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษา สถานศึกษา รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ของบุตรเป็นอันดับหนึ่ง โดยมุ่งเลือกสิ่งที่ดีที่สุดในช่วงเวลานั้นๆ ให้กับบุตรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

“... ผมเรียนอยู่ที่...อยู่จนถึง ป.3 ก็เกิดสงคราม ป.3 ตอนนั้นก็อายุประมาณแปดเก้าขวบ ก็อพยพไปอยู่ที่จังหวัด[หนึ่งในเขตภาคกลาง] บ้านคุณปู่ อยู่ [ที่จังหวัดที่อพยพไป] บ้านปู่เป็นบ้านหลังใหญ่ คุณลุงก็ไป คุณอา ก็ไปอา เพื่อนคุณลุงก็ไป พ่อก็ไป นั่งเรือไป นั่งเรือ*มาดล้าใหญ่*⁴ แจวไป 2 วัน 2 คืน ไปถึงก็ทุกคนก็ไปอยู่บ้านปู่ บ้านปู่เป็นอย่างนี้ นี่เป็นชานโล่ง นี่ก็เป็นหอนั่ง นี่ก็เป็นหอนอน นี่ก็เป็นครัว ตรงหอนั่งนี่ก็กัน กัน ให้ family อยู่ กัน อยู่กันเต็มไปหมด ทุกรอบครัว แออัดมาก *คุณพ่อจึงบอกไม่เอา* เลยย้ายจากบ้านปู่ลงมาอีกสี่กิโลเมตร เป็นบ้านที่สาวของพ่อ เพื่อนของพ่อก็ขอมาอยู่ด้วย ก็เป็นสามครอบครัว ทุกคนก็หนีภัยกันทั้งนั้น ก็ไปอยู่แต่ตรงนี้ก็ ต้องไปเรียนหนังสือ ผมต้องเดินไปกิโลกว่า โรงเรียนมีตั้งแต่ประถมหนึ่งถึงประถมสี่ แต่ผมจบประถมสามแล้วก็ต้องเข้าประถมสี่ พี่ชายผมอีกสองคน ก็ไม่มีที่จะเรียน *แม่บอกไม่ได้* ก็ย้ายบ้านอีกที ลงไปอีกเจ็ดกิโลเมตร... เข้าบ้านอยู่ มีโรงเรียนจนถึง ม.6 พี่น้องได้เรียนกันหมดทุกคน”

“ผมเรียนป.4 แล้วก็ขึ้น ม. 1 ได้ประมาณสองสามเดือน พอสงครามเสร็จก็ย้ายกลับมาเรียนที่ [โรงเรียนเอกชนที่เคยเรียนในกรุงเทพฯ] ม.1 จบ ม.1 ก็ข้ามจาก [โรงเรียนเอกชนเดิม]..มาเรียนที่โรงเรียน[เอกชนแห่งใหม่ที่มี

⁴ เป็นเรือขุด มีลักษณะท้องกลม โดยขุดรากไม้ซุง ส่วนมากเป็นไม้ตะเคียน เพราะเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ หาได้ไม่ยาก เรือมาดล้าขนาดเล็กใช้พาย ขนาดกลางใช้แจว หรือใช้ฉ้อ ถ้าลำใหญ่ไม่ปูพื้นกลาง มีแต่แคร่หัว ท้าย ใช้บรรทุกของ มีแจวหัวสองแจว แจวท้ายสองแจว หลังคามีเก๋ง

ชื่อเสียง] ... จากถนน[ที่เป็นสถานที่ตั้งของบ้าน] ไปถนนประवल ประมาณ หนึ่งกิโลเมตร ก็ walking distance เดินได้ พ่อบอกว่าพ่อเดินสี่กิโลเมตร ลูกเดิน หนึ่งกิโลเมตร ก็เรียนอยู่ที่...จนจบ ม.6 ก็เข้าโรงเรียนเตรียมนายร้อย”

“พี่น้องทุกคนที่เป็นผู้ชายทุกคนเรียนที่...หมด เหตุที่เข้าไม่มีอะไรเลย คือ [โรงเรียนเอกชนที่เรียนก่อนหน้า] มีข่าวว่าเขาจะเลิกกิจการ พ่อเลยรีบย้าย เรา หาที่ที่ใกล้ที่สุด คือ โรงเรียน... เป็นโรงเรียนราษฎร์ แต่ถ้าจะไปโรงเรียน หลวงที่ใกล้ที่สุด ก็เป็นโรงเรียนวัด...ซึ่งไกลกว่า ประมาณสามกิโลเมตรจาก บ้าน พ่อเลยไม่อยากให้เดินไกล...”

ฉะนั้นในหมู่พี่น้องผู้ชายด้วยกัน ทุกคนจึงเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมเดียวกัน แต่ เนื่องจากพลเอกภักดีไม่มีบุตรชายจึงไม่สามารถส่งบุตรสาวไปศึกษายังสถานศึกษาเดียวกันได้ แต่ หลานซึ่งเป็นลูกของพี่ชายเข้าเรียนยังสถานศึกษาระดับมัธยมเดียวกัน

การศึกษาของบุตร

พลเอกภักดีมีบุตรสาวสองคน เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนรัฐบาลที่มีชื่อเสียงใน กรุงเทพฯ จากนั้นสอบเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ โดยทั้งสองคนสอบเข้าเรียน ได้ที่มหาวิทยาลัยเดียวกัน คณะเดียวกัน จากนั้นไปศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่ต่างประเทศ

“ลูกให้เล่าเรียนชั้นต้นที่[โรงเรียนหนึ่งในกรุงเทพฯ] เหตุผลที่เข้า ...ก็เพราะว่า ตอนนั้นที่ทำงานผมอยู่ตรง... ก็จัดส่งง่ายนิดเดียว ใกล้ จากบ้านก็ ส่งไปตรงนั้น แล้วก็ไปทำงาน เย็นลงแม่เค้าก็ไปรับ แล้วก็ต่อมาก็เข้า มหาวิทยาลัย สอบติดที่[มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ] อีกสองปีต่อมา คน ที่สองก็ติดที่[มหาวิทยาลัยเดียวกัน]อีก แล้วไปอยู่คณะเดียวกันชะอีก ก็จบตรีที่ ... ทั้งคู่ แล้วก็ไปทำโทที่ต่างประเทศ ได้มาทั้งคู่ คนเล็กได้สองโท คนโตได้ โทหนึ่งมา ถามว่าลูกต่อเอกไหมลูก เค้าบอกไม่เอา ไม่เอาก็ตามใจ เรื่องของเค้า เพราะถ้าเผื่อจะเอาก็จะให้ทุน แต่ว่า แล้วแต่ ไม่บังคับกัน ก็ได้โทมา ก็เอาสิ ตามใจเค้า”

การไปศึกษาต่อต่างประเทศของบุตรสาวทั้งสองคนของพลเอกภักดี แม้จะทำให้ได้ ประสบการณ์จากต่างประเทศ แต่เป็นประสบการณ์ในคนละรูปแบบกับที่พลเอกภักดีรับเมื่อครั้งยัง รับราชการอยู่ ดังที่พลเอกภักดีกล่าวว่า

“คนโตจบที่ [มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา] คนเล็ก จบที่[มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ] เหตุผลที่ไปต่างประเทศไม่มี

อะไรเลย ...ตอนนั้นเราก็เอ๊ะทำไมเค้าไม่ทำโท คิดไปคิดมาเราก็... ลูกเนี่ย เมื่อมีโอกาศ เค้าจะตามเราไปต่างประเทศ แต่ว่าประสบการณ์ในต่างประเทศกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมันเทียบกันไม่ได้ เราก็ให้เค้ามีประสบการณ์ในต่างประเทศบ้าง เค้าก็ไปเรียนในต่างประเทศ เราก็ช่วยออกทุนให้เค้า แต่ว่า ก็ปรากฏว่าเค้าไม่ได้ประสบการณ์เท่าเรา ในการทำงาน ทำงานกันคนละระดับเลย ซึ่งก็บอกกับลูกว่าต่างกันนะลูกไปเรียนในต่างประเทศเนี่ย มันเรียนในมหาวิทยาลัย ไม่ได้เรียนในการบริหารประเทศ แต่พอไปทำงานในการบริหารประเทศเนี่ยมันไปอีกระดับนึง มันต่างกันนะ”

บุคคลต้นแบบ

ในการดำเนินชีวิตและในการทำงาน อาจกล่าวได้ว่าพลเอกภักดีมีบุคคลที่เป็นต้นแบบอยู่สามคน บุคคลแรก คือ บิดาของพลเอกภักดี ผู้เป็นทั้งต้นแบบการดำเนินชีวิตและแรงบันดาลใจในการเรียน การประกอบอาชีพ

“สำหรับพ่อ พ่อไม่ค่อยได้อยู่กับลูกซักเท่าไร แต่ก็ เป็น model อันหนึ่ง เวลาออกนอกบ้าน พ่อพาไปสอนต่อมววย สีซอู้ ซอด้วง”

“ตอนเข้าโรงเรียนนายร้อย พ่อเรียกไป แล้วบอกว่า ตั้งใจนะลูก เป็นทหาร พ่อไม่ได้เป็นทหาร พ่อเป็นนักธุรกิจ แต่เมื่อตอนสงครามโลกพ่อเป็นตำรวจอาสา แรงบันดาลใจ ก็อย่างนี้ พ่อบอกมาให้ตั้งใจเป็นทหาร”

บุคคลที่สอง คือ ผู้บังคับบัญชาเมื่อครั้งที่พลเอกภักดีได้ทำงาน

“เมื่อผมจบโรงเรียนนายร้อยเป็นนายร้อยตรี ไปบรรจุรับราชการครั้งแรกที่... ที่ได้ไปเจอผู้บังคับบัญชาคนแรกของผม คือ นายร้อยเอก จบ ม.6 สอนกฎหมาย ซึ่งผมฟังมากเลยว่า ความรู้ ม.6 ต่ำกว่าเรอีก ไม่ได้จบจากโรงเรียนนายร้อยด้วย แต่เป็นทหารเกณฑ์แล้วเลื่อนยศขึ้นมา ตอนผมจบไปผมอายุ 20 กว่า ท่านอายุ 50 ปี โอ๊ะคุณธรรม ปกครองคนด้วยมีเมตตาธรรม ไม่เคยทำอะไรที่ ไม่เคยพูดหยาบ ไม่เคยอะไรเลย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดูแลทุกข์สุข ลูกน้องเจ็บป่วย เมียของลูกน้องจะออกลูกยังรู้เลย เราก็เลยได้รับการปลุกฝังว่าเราจะอยู่ในสังคมเราต้องสนใจเค้าลงไป ไม่ใช่แค่เขาเท่านั้น ลูกเมียต้องรู้หมด ไอ้คนนี้ลูกมันจะเข้าโรงเรียนแล้ว มันเข้าได้รึเปล่าเราต้องรู้ ก็ได้จากผู้บังคับบัญชานี้สอนผม เราได้เห็น model ที่ดี”

และบุคคลสุดท้าย คือ บุคคลผู้เคยเป็นนาย เมื่อครั้งที่พลเอกภักดีดำรงตำแหน่งนายพัน และเป็นต้นแบบเรื่องการใช้ชีวิต

“เอา spirit นี้มาจากไหน เอามาจากท่าน[ผู้เคยดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี] ซึ่งเป็นเศรษฐี ขับรถ Honda คันเล็กนิดเดียว ขับเอง พอ ก้าวลงมา อ้าวท่าน[อดีตนายกรัฐมนตรี] ก็ไม่จำเป็นว่าต้องขับเบนซ์ลงมาถึง จะเป็นท่าน[นายกรัฐมนตรี]”

การรับรู้และความหวัง

ด้วยประสบการณ์ที่มีอย่างมากมายและหลากหลาย พลเอกภักดีได้แสดงความหวังใจและมุ่งให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ผ่านคำพูดที่บอกเล่าเรื่องราวและประสบการณ์ในช่วงเวลาต่างๆ คือ

“สมัยก่อนถามว่า เขาแรงงานมาจากไหน ก็ใช้การลงแขก เวลาลงแขก คือ เวลาไถนา เจ้าของนาบ้านนี้ ก็จะไปเรียกอีกบ้านหนึ่งมาช่วยกันไถ หน้าที่ หว่านเป็นของเจ้าของบ้าน แต่พอหน้าที่เกี่ยวก็ลงแขกกันเกี่ยว หน้าที่ฝัดข้าว ย่ำ ข้าว และเอาข้าวเข้ายุ้งก็เป็นเรื่องของเจ้าของบ้าน ก็จะมีลงแขกตอนไถกับตอน เกี่ยว ซึ่งเดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ต้องจ้างหมด วัฒนธรรมตรงนี้ของเราเปลี่ยน”

“...ตอนพ่อยังเล็กๆ ปู่ก็ส่งมาเรียนกรุงเทพฯ โดยไปฝากวัด ไปฝากให้อยู่ที่วัด ฉะนั้น บ้าน วัด โรงเรียน ที่เราพูดกันเล่นๆ จึงสัมพันธ์กันอยู่ คือ โรงเรียนก็อยู่ในวัด เมื่อมาอยู่ในวัดก็อยู่กับสมภารหรือพระ บริการสมภารไป พระก็สอนกำกับดูแลกันไป แล้วก็ไปเรียนในโรงเรียน ครูก็อยู่ในวัดนั่นแหละ”

“ในเรื่องคุณวุฒิ สมัยก่อน ม.6 ถือว่าออกเยี่ยม คนจบม. 6 ถือว่าเก่งแล้ว แปลว่าการเข้ามหาวิทยาลัยสมัยก่อนเป็นเรื่องที่พิเศษจริงๆ แต่ว่าในการสอน ความรู้แค่มัธยมหกเท่านั้น เขาได้สอนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม มากกว่า text”

“เคยมีการสอนหลักธรรมทางวิทยุ ปัจจุบันน่าจะมี พูดกันทั้งวันทั้งคืน ใช้ภาษาต่างๆ แล้วก็ช่วยส่งคนฟังเข้านอน”

นอกจากคุณธรรมและจริยธรรม ความเป็นคนไทย และความเป็นชาติไทยที่พลเอกภักดีได้ตระหนักและเรียนรู้ถึงความสำคัญอย่างลึกซึ้งเมื่อครั้งที่ยังศึกษาอยู่ ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่พลเอกภักดีหวังใจในเยาวชนไทยปัจจุบัน

“... พอถึงเดี๋ยวนี้ ถึงบอกว่าโรงเรียนต่างๆ ของเราเขาไม่เคยสอน เดี่ยวนี้โรงเรียนเค้าไม่ได้สอนว่าความเป็นประเทศ หรือความเป็นชาติ เด็กรวย 15 - 16 เขาควรจะรู้ แต่ปรากฏเค้าไม่รู้ ไม่มีใครบอกเค้า เอ้า ประเทศชาติ เข้า

โรงเรียนเคารพชชาติ มันเป็นฟอร์มที่ตามกัน แต่ไม่เข้าใจ มันเป็นฟอร์ม เป็นฟอร์ม แต่ว่ามันมีความหมายว่าอะไร ไม่รู้ แล้วถามเค้า เค้าบอกว่ากฎหมายเราต้องรู้ เราจะต้องมีหน้าที่ช่วยชาติ ทำอะไร ชาติแปลว่าอะไรยังไม่รู้เลย ใช้ไหมครับ นี่คือ ข้อย่อหย่อนของแผ่นดินไทย ของสังคมไทย เพราะเราไม่ได้บอกลูกหลานเรา ใช้ไหมอะ คือไม่จำเป็นต้องบอกในโรงเรียนหรอก แต่ว่าบอกผ่านสื่อก็ได้ แต่ว่าสื่อก็พูดไปเรื่อยๆ รักษาดี รักแผ่นดิน รักษาดี จงจิตน้อมภักดี ... อะไรกันก็ไม่รู้ พูดไปเรื่อยๆ แต่ไม่รู้ว่าจะไร ความรับผิดชอบนั้นมิอะไรบ้าง ก็ยังไม่รู้เลย ใช้ไหมอะ

อีกเรื่องหนึ่งที่พลเอกภักดีแสดงความเป็นห่วงเป็นใยผ่านการเล่าถึงที่พักอาศัยและคนรับใช้ในบ้าน คือ ความสำคัญของการศึกษา ที่มีความจำเป็นและพลเอกภักดีก็ให้ความสำคัญอย่างมาก

“[นอกจากแม่บ้านสองคน] ก็มีเด็กผู้ชายอยู่คนนึง คอยวิ่งเปิดประตู เด็กคนนี้ เด็กผู้ชายคนนี้ เค้าเป็นลูกของแม่บ้านของเราเมื่อสมัยที่ลูกผมยังเล็กๆ อยู่ ... แต่ก่อนนี้เรามีเด็กผู้หญิงมาจากต่างจังหวัด มาอยู่กับเรา ก็มาช่วยทำงานบ้าน เค้าทำงานกับเรามาเป็นสิบปี เลี้ยงลูกเรามา วันหนึ่ง เค้าก็เป็นสาวใหญ่แล้ว ยี่สิบกว่า เค้ามาถึงก็นั่งพับเพียบ ‘ท่านคะ หนูขอลาออก’ ... สิบเจ็ดปีให้หลัง สิบเจ็ดปีก็พาเด็กผู้ชายมาคนนึง ‘ท่านคะ หนูเอาลูกชายมาฝาก’ ‘อ้าวทำไมละนี้ไม่เห็นส่งข่าว แล้วอยู่ๆ เอาลูกชายมาฝาก’ ‘เอามาให้อยู่กับท่านเนี่ยละคะ มันจบหกแล้ว หนูไม่รู้จะทำยังไงกับมัน’ บอก ‘เออๆ อยู่กับกับฉันเนี่ยละ เดี่ยวฉันจะส่งเรียนหนังสือเอง ก็อยู่ไปแล้วกัน’ เราก็ส่งให้เขาเรียน ปวช. ส่งจบ ปวช. เนี่ย จบ ปวส. อีกละ ตอนนี้นำให้เขาเรียนมศธ. อยู่นะ ก็ถ้าเขาได้สุโขทัยก็เป็นเรื่องดี เป็นเรื่องของเขา เด็กอะ เด็ก ลูกเขาก็เหมือนลูกเรา ก็อุปถัมภ์เขาไปเถอะ เขาจะได้มีภูมิปัญญา”

ครอบครัว: การอบรมสั่งสอน

ครอบครัวที่ดีย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างสังคม เช่นเดียวกับครอบครัวของพลเอกภักดีที่ทั้งบิดา มารดา และคุณชาย มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนและกล่อมเกลา ทั้งทางตรงและทางอ้อมในหลายๆ ด้าน ดังที่พลเอกภักดีได้กล่าวถึงบุคคลต่างๆ ในครอบครัว ผู้มีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ดังนี้

“พ่อ ตอนเข้าโรงเรียนนายร้อย พ่อบอกว่า ตั้งใจจะเป็นทหาร... ”

“สำหรับพ่อ...เป็น model อันนึง เวลาออกนอกบ้าน...”

“แม่สอนให้รู้จักมัธยัสถ์ ทุกคนจะมีกระเป๋าออมสินเป็นของตัวเอง มีเงินเหลือก็เก็บ เมื่อจบเป็นร้อยตรีมีเงินประมาณสองหมื่นบาท [พิจารณากับค่าเงินเวลานั้น] ว่างๆ ก็เดินไปธนาคารออมสิน จากโรงเรียน[เอกชนที่เรียนในระดับมัธยม]เดินไปธนาคารออมสิน...”

“วางตัวให้ง่าย แต่ต้องรักษามารยาท ตั้งแต่แม่สอน ห้ามเคี้ยวจ๊ับ จ๊ับทานข้าวเป็นคำๆ และเคี้ยว ไม่ใช่ทานๆๆๆๆ เข้าไป”

“บังเอิญแม่เป็นครูและสอนมาตั้งแต่เด็ก แม่สอนให้ท่องศัพท์วันละ 10 คำ ทั้งตัวสะกด คำอ่าน และความหมาย ทำให้เราได้ พอขึ้นโต๊ะอาหารตอนเช้า แม่ห้ามพูดภาษาไทย ก็ทำให้ได้ภาษาอังกฤษที่ไม่อ้ออวยกัน นี่คือ บุญคุณของแม่ที่สอนกันมา”

“แม่เป็นครู ที่สอนทุกวิชา แต่จะเน้นภาษาอังกฤษ เวลาสอนลูก เวลาทำการบ้านแม่ก็จะช่วย ได้ model จากแม่ แม่เป็นคนช่วยในเรื่องของภาษาอังกฤษ แม่เป็นคนช่วยในเรื่องของการเรียนหนังสือ

ส่วนยายเป็นคนช่วยในเรื่องของการเอาตัวรอด ในเรื่องของการทำกับข้าว ก็จะถามว่า

“ยายอันนี้ทำยังไง” “อ้าว แกก็ลองทำดูบ้างสิ” ที่ทำก๋วยเตี๋ยวราดหน้าได้ก็เพราะยาย คือ ได้ไม่รู้ตัว แต่ก็ทำครัวเขาเลอะเทอะ นี่คือ สังคมไทยที่มาจากในบ้าน และนี่คือ model จากในบ้าน”

“คล้ายกับพ่อและแม่แบ่งงานกันว่าเรื่องในบ้านคือแม่ เรื่องนอกบ้านคือพ่อ แต่ก็ไม่ได้พูดกันอย่างนั้น แต่เป็นในเชิงที่เราสังเกตเองและก็ดูและก็เลียนแบบพ่อว่าพ่อทำยังไง”

อาจเป็นผลทางตรงหรือทางอ้อมของการกล่อมเกลางานของครอบครัว ที่ทำให้พลเอกภักดีและพี่น้องผู้ชายเรียนรู้และแสดงออกซึ่งบทบาทและความรับผิดชอบที่มีต่อบิดามารดา และพี่น้องผู้หญิงดังนี้

“มีพี่น้องหลายคน และเมื่อจบมาเป็นอาจารย์ ก็ไปกราบพ่อแม่ บอกว่าที่ให้อาชีพเรา และจะดูแลน้องๆ และพอออกมาก็ไม่เคยกวนทางบ้านเลย สนับสนุนน้องๆ ให้เงินแม่ใช้ตามที่เรามีเงินใช้ จนในที่สุดพ่อแบ่งสมบัติ ก็ไม่เอา พวกผู้ชายบอกว่าให้ผู้หญิงทั้งหมด พวกเราผู้ชายตัวตัวกันเองได้”

ชีวิต การเรียนรู้ และประสบการณ์อันหลากหลาย

ชีวิตการทำงานนับจากการประดับยศเป็นนายร้อยตรีเรื่อยมา สำหรับพลเอกภักดี เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีทั้งโอกาสที่เข้ามาให้ต้องเรียนรู้อย่างไม่ได้คาดหมาย การมีโอกาสดูได้ฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และความสำเร็จอันแสดงถึงความตั้งใจและมุ่งมั่นในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังที่พลเอกภักดีได้เล่าถึงชีวิตการทำงานในช่วงแรกๆ ไว้ดังนี้

“วันหนึ่งจีจรรย์ยานอยู่ อยู่ๆ ก็มีรถจี๊ปขับมาจอด ท่านรองแม่ทัพ [ตำแหน่งในเวลานั้น] ต่อมาได้ยศพลเอก และเป็นหนึ่งในผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในทางการเมืองช่วงปี 2500] ‘เฮ้ย ไอ้หลานชาย ประเดี๋ยวไปหาหน่อย’ ก็ตกใจ เพราะรองแม่ทัพเรียกให้ไปหา (พลตรีเรียกร้อยตรี) ‘ไม่รู้เราไปทำอะไร ก็ไปหา ท่าน ‘พรุ่งนี้ฝรั่งจะมาแล้ว ออสเตรเลียจะมาก่อน ไปเป็นทหารติดต่อให้ที’ สั่งแค่นี้ ใครมาทำอะไร ใครมายังไงกัน ‘ไม่รู้’ แต่ต้องติดต่อ ก็ต้องวิ่งไปบอก ผบ. ว่าได้รับคำสั่งมาอย่างนี้ ก็ไปเป็นทหารติดต่อ งานที่หน่วยก็ยังคงทำอยู่ จีจรรย์ยานไปจากหน่วย ไปยังที่ๆ ฝรั่งอยู่ห่างไปสามกิโลเมตร วิ่งไป-มาสามหน่วย วันหนึ่งก็ถูกรองแม่ทัพเรียกมาอีกหน่วยหนึ่ง นิวซีแลนด์ ติดต่อกัน เป็นอีกหนึ่งหน่วย เป็นทั้งหมดสี่หน่วย

กลายเป็นเรื่องดี เพราะได้ฝึกฝนตัวเอง ได้ทำงาน ไม่ได้ทำที่เดียว ทำสี่แห่ง และต้องทำให้ได้ นายร้อยตรีต้องทำให้ได้ คือ งานที่หน่วยก็บกพร่องไม่ได้ งานกับฝรั่งสองหน่วยก็บกพร่องไม่ได้ งานติดต่อกองทัพบกก็บกพร่องไม่ได้ ก็ได้ประโยชน์ คือ รู้จักจัดเวลา และฝึกภาษา คือ ออสเตรเลียกับนิวซีแลนด์ ไม่ใช่ภาษาอังกฤษดั้งเดิม เป็นภาษาอังกฤษบ้านนอก ที่เคยเรียนภาษาอังกฤษ มาจาก[โรงเรียนระดับมัธยม] หรือ [สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา] ใช้ไม่ได้”

“การเป็นนายทหารติดต่อ ทำให้มีคนรู้จักมากขึ้น และขณะนั้น ผบ.กองเรือภาคพื้นแปซิฟิก สหรัฐฯ แม่เขี่ยม และเวลามาเยี่ยมที่ไรก็จะเรียกไปคอยต้อนรับ ก็กลายเป็นว่าเวลาที่กองทัพต้องต้อนรับฝรั่ง ก็จะเรียก[พลเอกภักดี] ขณะนั้นยศร้อยตรี ฉะนั้นเวลาท่านผบ.กองเรือภาคพื้นแปซิฟิกมา เราก็จะต้องไป ... และก่อนที่จะไปชี้แจง เราก็ต้องเตรียมตัว อย่างบางเรื่องที่เกิดความรู้นายร้อยตรี ก็ต้องไปถามรุ่นพี่ว่าอะไรเป็นยังไง ก็ทำให้เราได้เรียนรู้มากขึ้น ว่าอันนี้คืออะไรครับ ผมจะอธิบายเขาว่ายังไง เขาก็อธิบายมาให้ เป็นภาษาไทยและเราก็ไปเขียนเป็นภาษาอังกฤษ คือ เราก็ต้องเตรียมล่วงหน้า เหล่านี้เลยทำให้ได้เรื่องของการฝึกฝนตนเอง คือ ได้ภาษา และได้ความรู้ที่เราไม่เคยประสบ ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะทาง”

“วันหนึ่งมีการแข่งกีฬาที่กองทัพภาคที่ [จังหวัดหนึ่งในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ] ที่สนามม้า ที่นั่นเค้ามีสนามม้า เป็นการแข่งประเภทลู่ ประเภทลาน ก็มีฝรั่งใส่ชุด ฝรั่งก็บอกให้ผมไปพากย์ ไปพากย์กีฬา ‘ต่อไปนี่ เป็นการพุ่งหลาว พุ่งแหลน’ อะไรเนี่ย ต้องอธิบายหมด วังผลัดก็คน คนละก็ร้อย เนี่ย ภาษาฝรั่งว่ายังไม่รู้ เราต้องหาศัพท์ ต้องเตรียมตัว นึกออกไหมครับ ใครจะไปรู้ สมัยก่อนนี่ไม่มีตำรา วังผลัดสี่คน คนละร้อยว่าไง พุ่งหลาวว่าไง หุ่นน้ำหนัก โอ้โฮ เตรียม ต้องเตรียมหมด ขณะเลิกว่ายังไม่ อันดันดับที่สองว่าไม่ รู้ ไม่มีใครรู้ ก็ต้องเตรียมไป และก็พากย์เป็นภาษาอังกฤษ พากย์เป็น ภาษาอังกฤษ นึกออกไหม ... ผมทำมาแล้วตั้งแต่เป็นนายร้อยตรี ไม่เคย แล้วไม่มี ครูด้วยสมัยก่อนไม่มี เราต้องเล่นเอง ภาคเป็นภาษาอังกฤษด้วย ไม่เคยทำด้วย แล้วไม่มีตัวอย่างให้เห็น โอ้โฮ เตรียมมาก ไม่เคยเตรียมมากอย่างนี้มาก่อน คั้น ตำราคั้นกัน แล้วก็ถาม ผมเป็นบุคคลไม่อายุ ถามหมด ถาม ถาม ถาม รุ่นพี่นี่ถูก ถามหมด ตรงนี้ว่ายังไม่รู้ ตรงนี้ว่ายังไม่รู้ ถาม ก่อนจะไป เตรียมตัวก่อนล่วงหน้า แล้วก็ไป เพราะงั้นเวลามีงานมีการอะไร เค้าก็เรียกใช้ผม แม้กระทั่งการกีฬา ภายใน เล่นบิงโก ก็ต้องไปพากย์อีก มีแข่ง ก็ต้องพูดภาษาอังกฤษ ฝรั่งเขาไป เล่นด้วยนี่ ก็ต้องอธิบายให้เขา”

“พอหลังจากไปเป็นโฆษกพากย์กีฬาแล้วเนี่ยนะ โรงเรียนสตรีประจำ จังหวัด เค้าก็เชิญเราไปเป็นครูสอนภาษาอังกฤษพิเศษ ก็เท่ากับว่าเราได้มี ประสบการณ์แปลกๆ”

สำหรับพลเอกภักดี การก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จดังปัจจุบันไม่ใช่เรื่องของโชคชะตา ไม่ใช่เรื่องของเส้นสาย แต่เป็นเรื่องการเรียนรู้ การไม่หยุดนิ่ง การฝึกฝน พัฒนา เพื่อสร้างและส่งมอบให้กับ ตัวเองไปเรื่อยๆ

“โชคดีกว่าคนอื่นตรงที่อาชีพของเรา ไม่ได้ทำงานด้านทหารอย่างเดียว แต่ทำสัพเพเหระ ก็เลยได้เรียนรู้ไปทั้งหมด”

พลเอกภักดีมีโอกาสดูทดสอบความสามารถในการเป็นผู้นำหลายครั้ง และทุกครั้งก็ ประสบความสำเร็จด้วยดี

“ปกติทหารเขาจะมีการสอบ เรียกว่า ภาคกองร้อย ภาคกองพัน สอบกองร้อย ก็คือ เขากองร้อยไปสอบ model ของเขา และเอาแต่ละ กองร้อยไปแข่งกัน แต่ของเรา ผู้นำกองร้อยบอกเราว่า ‘นำกองร้อยให้ดีนะ’ เรา

ก็บอก ‘ครับ’ ก็ใจดีน เพราะไม่เคยสอบ ผลปรากฏว่า กองร้อยของเรา ชนะเลิศทั่วทั้งประเทศ ยังมีประวัติอยู่ที่กรมยุทธศาสตร์ (ยุทธศึกษา)...”

“เวลาที่เราแม่ [ต้องรับผิดชอบงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน] เรายัง ฝึกลูกน้องเราได้ถึงชนะเลิศ ปีที่สอง ก็ชนะเลิศอีก คะแนนมากกว่าปีที่แล้ว ปีที่ สามก็ชนะเลิศอีก สามปีติดต่อกัน จนกระทั่งย้ายเข้ากรุงเทพฯ ก็ยังมาได้ทีหนึ่ง ที่กรุงเทพฯ ก็เลยคิดอ้อมตัวว่าเด็กเขาดีอยู่แล้ว เราก็แค่ไปสวมหน้าที่ ก็เลยคิดว่าดีขึ้น แต่พอมากรุงเทพฯ ก็ปรากฏว่าได้ทีหนึ่งอีก ก็เลยดีใจเจิบๆ เรียกว่า สอบภาคกองร้อยภาคกองพัน เป็น manoeuver อันหนึ่ง”

“ที่กรุงเทพฯ มีการฝึกของ SEATO อีกอันหนึ่ง เรียกว่า การฝึกธนะรัชต์ ตอนนั้นจอมพล...เป็นนายกฯ และผู้ฝึก ฝึกที่ [จังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลาง] เรา ก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับด้วย ตอนนั้นเป็นนายร้อยโท ก็เรียกใช้ไปเป็นผู้บรรยาย ภาษาอังกฤษ”

“เป็นนายทหารยุทธการ ทำหน้าที่นายร้อยโท เต็มขั้นร้อยเอก ผู้พันไม่ อยู่ไปเกาหลี ก็รักษาการผู้พัน ช่วงนั้นเตรียมตัวเข้าโรงเรียนเสธ. พอดีปี 08 ได้ ไปปฏิบัติหน้าที่ในลาวแปดเดือน มีประสบการณ์ในสนามรบจริง นอกจากฝึก แล้วก็ได้เจอกับของจริง กลับมาเข้าโรงเรียนเสธ. จากนั้นก็เป็นครูโรงเรียนเสธ. ได้สองเดือน จากนั้นก็ถูกเรียกไป”

นอกจากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมพิเศษ ผ่านการปฏิบัติจริงในสนามรบ และ การเป็นผู้บังคับการซ้อมรบแล้ว การได้ทำงานกับผู้นำที่มีความสามารถและมี ประสบการณ์มากมายก็เป็นอีกหนึ่งประสบการณ์ที่นำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ในอนาคต

“กลับจากเวียดนามมาไม่เท่าไร ปี 13 ปลายปี ทำงานกับท่าน [อดีต นายกรัฐมนตรี] กลับมาจากนั้นไม่นานก็กลับไปอยู่โรงเรียนเสธ. ทหาร เป็น อาจารย์ตามเคิม ประมาณหนึ่งเดือน ต่อมามีการปฏิบัติของจอมพลถนอม ท่าน [อดีตนายกรัฐมนตรีซึ่งพลเอกภักดีเคยทำงานด้วย] เป็นรองหัวหน้าคณะปฏิวัติ ...เค้าก็ส่งผมไปเป็นเลขาของ [อดีตนายกรัฐมนตรี] นัยว่าจะให้ติดต่อฝ่ายทหาร ตอนนั้นเป็นพันตรีแล้ว ท่าน...รับผิดชอบเศรษฐกิจ การคลัง การต่างประเทศ การอุตสาหกรรม... ตอนนั้นมีหลายหน้าที่ ต้องขับรถทำงานทั้งวัน ได้เรียนรู้การ จัดเวลา

ตอนเช้า ไปโรงเรียนเสธ. เองงานที่เตรียมไว้ตัวแต่ตอนเช้า ไปมอบให้ คนอื่นๆ จัดการ จากนั้นไปหาท่าน... ไปดูว่าท่านมีงานอะไร ท่าน...จะเข้า

ประมาณ 9.00 น. ก็ไปรับท่าน จากนั้นก็ไปหา[นายทหารผู้มีอิทธิพลในเวลา
นั้น] แล้วกลับไปโรงเรียนเสธ. พอบ่ายก็กลับไปหา[นายทหารที่ไปหาเมื่อเวลา
ก่อนเที่ยง] ก็เรียนรู่ว่าจะต้องไปที่ไหน อย่างไร”

“แต่ one pay แต่ก็ได้ประสบการณ์ ได้รู้จักคนมากขึ้น และได้เรียนรู้
ในสิ่งที่ไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน”

“เมื่อมาอยู่กับ ๆ ๗ ท่าน [อดีตนายกรัฐมนตรี] เราได้เป็นผู้แทน
ประเทศไทย ปี 14 ท่าน... ได้เห็นว่าวิธีการจะไปพิธีต้องอย่างนั้น จะต้อง
เตรียมตัวยังไง วางตัวยังไงบ้าง ไปเป็นผู้แทนประเทศ ต้องรู้วิธีการ ต้องแต่งตัว
ดี ทำวางตัวยังไง จะพูดจากับใครก็ต้องเตะเป็น นะครับ ก็เป็นประสบการณ์ที่ได้
จากความเมตตาของท่าน... ได้รู้จักพูดภาษาระดับเป็นทางการ ระดับการพูด จะ
พูดยังไงให้มันไพเราะ ดูจาก conduct meeting ที่เป็นภาษาอังกฤษครับ เรา
เป็นเท่าไร เราไม่เป็นเท่าไร I call the meeting to order เรายังไม่เป็นเลย เราก็ไป
ได้จากท่าน ผมแทบจะจดทุกคำ อ้อนี่ ตกอยู่ที่ประชุมนี้ ตกงโดยเอกฉันท์นะ
unanimously เรารู้เมื่อไหร่ เราไม่รู้ (หัวเราะ) ไซ้ใหม่ ที่ประชุมนี้รับรองโดย
ฉันทามติ อย่างนี้ ไซ้ใหม่ ต้องจด ไซ้มั้ครับ ก็จด แล้วก็จำ ไซ้มั้ครับ ก็เราไม่
เป็น ก็ได้จากท่าน แล้วก็ไปวางตัวยังไง จะทำยังไง แล้วหลังจากนั้นมาเรื่อยๆ
อันนั้นก็คือ trip แรก แล้วหลังจากนั้นก็สืบเนื่องเรื่อยไปอีกหลายแห่ง ไปอีก
หลายแห่ง”

“วิถีชีวิตของพวกเราก็ก้าวไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แล้วก็
เรียนรู้เรื่องกิจการทางด้านเศรษฐกิจ การอุตสาหกรรม และการคลังที่ผมไม่เคย
รู้มาก่อนเลย ไม่เกี่ยวกับทหาร] เราเรียนอะ ในโรงเรียนนายร้อยเราเรียน ทั้ง
หมดเนี่ยเราเรียนทั้งหมด แต่ว่าเรียนเนี่ยก็คือ the book แต่ว่า what are they
doing เนี่ย เราไม่รู้ เราก็ได้ อ้อ คำทำนองอย่างนี้ เราก็มีบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้อง”

คู่ครอง

ภรรยาพลเอกภักดีเป็นบุตรธิดาของข้าราชการทหาร จบการศึกษาจากโรงเรียนสตรีล้วนที่มี
ชื่อเสียงแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ และได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศกับพลเอกภักดีหลังจากแต่งงานแล้ว
พลเอกภักดีกล่าวถึงการเลือกคู่ครองว่า

“...ตอนที่รักกันจะแต่งงานกันเนี่ย ไม่ได้บอกกันหนะนะว่า เจ้าลูกเจ้า
เหล่าใคร พ่อเจ้าเป็น[ยศทางการทหาร] แต่ว่าก็ไม่ได้นึกถึงอันนั้นเลย เพราะว่า
คือ พ่อแม่ผมสอนว่า ให้พึ่งตัวเอง เพราะฉะนั้น ไม่ต้องพึ่งครอบครัวของเมีย ไม่
ต้องขอเมียนิน ไม่ค่อยได้สนใจว่าเจ้าเป็นใครมาจากไหน ขอแต่เพียงว่า เจ้า หนึ่ง

รู้จักรับผิดชอบ นั่นคือ Spirit ในการเลือกคู่ พูดยากันให้รู้เรื่อง แล้วก็เราก็ออยู่ด้วยกันมาด้วยความเกรงใจกัน ขก้องซึ่งกันและกัน ไม่มีเลขที่จะมาข่มขู่กัน ไม่มี ผมก็ไม่เคยข่มขู่เค้า เค้าก็ไม่เคยข่มขู่ผม...”

บางครอบครัวหลังจากแต่งงานกันและมีบุตรแล้ว การเลี้ยงดูบุตรจะตกเป็นภาระของภรรยาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สำหรับครอบครัวพลเอกภักดี การเลี้ยงดูบุตรถือเป็นภาระกิจที่สำคัญ โดยพลเอกภักดีกล่าวถึงอย่างให้ความสำคัญว่า

“... พอมีลูกขึ้นมาก็ถามว่า คุณจะเลี้ยงลูกหรือคุณจะทำงาน เล้าบอกเค้าจะเลี้ยงลูก เค้าจะลาออก เค้าก็ลาออกมาเลี้ยงลูก ซึ่งเราก็คือเป็นหนี้บุญคุณเค้ามาก เพราะว่าหน้าที่เค้าเลี้ยงลูกก็คือ ทำให้ลูกเราอบอุ่น ทำให้ลูกเราดี... เค้าว่าอย่างนั้น ก็ดีกว่า เดี๋ยวนี้ไม่ใช่ พ่อก็ออก แม่ก็ออก ลูกก็อยู่กับคนใช้... ก็แยเหมือนกัน แย่นะ ก็ทำไม มันอะไรกันนักหนา ทำไมต้องงกเงินกันขนาดนั้น ไข่ม้อย คุณค่าของชีวิตมันมีสูงกว่าเงินอีก ถ้าเผื่อว่าจะให้แม่เป็นคนอบรมลูกให้ใกล้ชิด คอยดูแลลูกใกล้ชิดเนี่ย ซึ่งเดี๋ยวนี้เนี่ยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าสื่อเนี่ยเข้าไปถึงห้องนอนเลย ถ้าเผื่อแม่ไม่คอยดูแล เด็กไปหมด เดียวก็ยาเสพติด เดียวก็เรื่องทางเพศ เดียวก็อะไรต่ออะไรยุ่งไปหมด ไข่ม้อย ผมว่าจำเป็น ... คนเรามันถึงเสื่อมคุณธรรมลงใจ เพราะคิดว่าต้องไปหาเงิน เงินคือเป้าหมายหลักที่จะบอกความมีเกียรติยศ มีใครบ้างไหมที่พูดว่าฉันไม่รวยก็ได้ แต่ฉันจะมีคุณค่าชีวิตที่ดี ซึ่งผมคิดว่าไม่ถูก ถามว่ามีเงินหาเงินจะเป็นจะตายเนี่ย แล้วมีความสุขสบายใจรีเปล่า เปล่า ไม่ใช่ ถ้าเรามีเงินพอมีพอใช้ แล้วสบายใจไม่ดีกว่าหรือ ไข่ม้อย...”

ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัยของพลเอกภักดีอยู่ในย่านใจกลางเมือง เป็นบ้านที่มีพื้นที่อย่างน้อยก็เพียงพอที่จะเดินออกกำลังภายในบ้านได้ เป็นบ้านที่พลเอกภักดีเก็บหอมรอมริบจากเงินเก็บซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป มีคนรับใช้ที่เรียกได้ว่าเป็นคนเก่าแก่ พลเอกภักดีไม่นิยมที่จะมีที่พักตากอากาศ เพราะจะต้องคอยดูแลต่างๆ ที่ไม่ได้อยู่ตลอดเวลาเหมือนบ้านพักอาศัยในกรุงเทพฯ

“บ้าน อยู่ที่ถนน[ย่านใจกลางกรุงเทพฯ] ที่ดินเป็นมรดก ส่วนตัวบ้านปลูกกันขึ้นมา ส่วนราคาคงประเมินไม่ได้ เยอะ จากประตูบ้านไปถึงหลังบ้านประมาณเก้าสิบเมตร ฉะนั้นโดยรอบของบ้านก็คงเป็นลู่วิ่งได้เลย ไม่มีสระว่ายน้ำ เราไม่ทำ...”

“คนรับใช้ มีประมาณสามคน สำหรับสองบ้านที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน เป็นคนเก่าแก่สองคน ทำหน้าที่ทำครัวและซักล้าง ส่วนอีกคนหนึ่งเป็นลูกของ

แม่บ้านคนเก่า... คนรับใช้ไม่ต้องมีเครื่องแบบ แต่เขาต้องรู้ว่าเวลาเรามีแขกหรือมีคนสำคัญมา เขาต้องแต่งตัวเรียบร้อยหน่อย แต่ไม่ได้จำเป็นว่าต้องมีพิธีรีตองเวลาถึงงานที่บ้าน ซึ่งตอนนี้ไม่ค่อยได้จัดแล้ว เมื่อก่อนนี้เวลาที่จะมีเลี้ยงแขกในบ้านพวกต่างประเทศ เราก็จะเรียกคนข้างนอกเข้ามาทำให้ เพราะเราจะไม่ใช้คนในบ้าน หนัก ไม่ไหว เพียงแค่เค้าจัดสถานที่ ก็แยแล้ว จะมาทำกับข้าวเลี้ยงอีก ไม่ไหวหรอก สงสารเค้า ผู้เราเอาข้างนอกเข้ามาดีกว่า เพราะฉะนั้น พวกนี้อยู่นาน”

“บ้านพักตากอากาศ ไม่นิยมบ้านพักตากอากาศ ไม่ต้องดูแล เช่นถ้า 1 ปี ไป 2 ครั้ง แต่ต้องดูแล ไม่คุ้ม ไปเช่าเอาดีกว่า”

ชีวิต ทรัพย์สิน ความมั่งคั่ง

คำสอนของมารดาพลเอกภักดีเรื่องความมั่งคั่ง ได้ทำให้พลเอกภักดีรู้จักการเก็บออม ทั้งๆ ที่รับราชการทหาร มีเงินเดือนไม่มากนัก แต่สามารถนำเงินที่เก็บออมนั้น ไปซื้อรถ สร้างบ้าน ผ่อนที่ดิน ซึ่งเป็นการลงทุนสำหรับอนาคต

“และเมื่อกลับจากโคราช ตอนอยู่โคราช มีเงินเหลือจากการผูกปิ่นโต เดือนละหกร้อย[บาท] และต่อหนึ่งอาทิตย์ ใช้เงินแค่หนึ่งร้อยบาทเท่านั้น สี่อาทิตย์ก็สี่ร้อยบาท เหลือต่อเดือนประมาณสองร้อยบาท เอาเงินไปผ่อนส่งจักรยาน เหลือต่อเดือนประมาณหนึ่งร้อยห้าสิบบาทบาท เพื่อนๆ ก็เหลือประมาณนี้ ก็เอาเงินไปฝาก เก็บๆ ออมๆ ไปเรื่อยๆ พอมากรุงเทพฯ ก็ซื้อรถ Fiat Baby เปิดประทุนได้ ประมาณหกพันบาท ...พอลับมาจากลาว ก็ซื้อรถเต่า second hand ประมาณหนึ่งหมื่นแปดพันบาท”

“อีกอย่างที่รู้จักลงทุน คือ เมื่อจบนายร้อยตรี เพื่อนมาชวนให้ซื้อที่ ก็ซื้อ ที่หนึ่งวาเจ็ดสิบห้าบาท อยู่ที่ลาดพร้าว... ปี 02 ผ่อนส่งเดือนละสามร้อยบาท ผ่อนอยู่สี่ปี ได้ครึ่งไร่ สองร้อยตารางวา แปลงที่สองวาละสี่ร้อยห้าสิบบาท อีกสี่ปี ก็ได้ที่ดินแปลงที่สอง (เงินเดือนก็เพิ่มขึ้นด้วย)”

“ปี 10 ขายที่แปลงแรก เอาเงินมาแต่งงาน”

“ที่แปลงแรก ซื้อหนึ่งหมื่นห้าพันบาท ขายได้เกือบสามแสนบาท ปลูกบ้านได้ ซื้อรถอีกคัน นี่คือนชีวิตซึ่งปัจจุบันทำ...”

“วิธีที่เราไม่ได้ประกอบธุรกิจ[การผ่อนที่ดินจากนั้นก็ขาย] แต่ว่าก็รับราชการ แต่วิธีการหารายได้เข้ามาโดยสุจริตก็ทำอย่างนี้ ถ้าเก็บหอมรอมริบเฉยๆ ไม่พอ ผมก็ใช้วินี่ แล้วก็ขาย”

“อย่างไรก็ตาม นี่คือนี่แปลงเล็กๆ แต่เราไม่เคยต้องเป็นหนี้ใคร”

“ก็ซื้อขายอยู่อย่างนี้ เอากำไรซื้อใหม่เอา”

“จนในที่สุด ได้เป็นเลขานุการ[ในหน่วยงานหนึ่งของรัฐ] วันหนึ่งได้ไปเปิดงานแสดงรถยนต์ของบริษัทธนบุรี เจ้าของเขาถามว่าจองไหมหนึ่งคันสี่ล้าน เรียบอกว่านั่งรถราคาเป็นล้านไม่เป็น เพราะรถเป็นพาหนะที่พาไปให้ถึงที่ ความต้องการไม่ต้องดี ต้องโก้ ขอเป็นพาหนะที่พาไปให้ถึงที่ นี่คือการ... ”

ปัจจุบันพลเอกภักดีได้เกษียณอายุราชการแล้ว แต่ยังคงมีทำงานและมีบทบาทในหลายๆ ด้านอยู่มาก ซึ่งการที่ทำให้มีรายได้ แต่หากพิจารณาแค่เงินบำนาญ สำหรับพลเอกภักดีแล้วก็ถือว่าเพียงพอในการดำรงชีวิต

“ผม อาชีพมันก็เกษียณหมดแล้วนะนะ เคี้ยวนี้ก็กินเงินเกษียณ เคี้ยวเรียกอะไร เงินบำนาญบ้านฉันผมก็มีรายได้อื่นๆ อีกนิดหน่อยนะฮะ [บำนาญ] รายได้หลัก ที่จริงบำนาญที่เค้าให้เนี่ยเหลือจะพอกิน เลี้ยงลูกอีกก็ยังไม่พอเลย เลี้ยงลูก เลี้ยงเมีย เลี้ยงบริวาร ก็พอกิน เหลือจะพอ แต่ว่านี่สำหรับเราซึ่งมีบ้านซึ่งไม่ต้องเช่า ไม่ต้องอะไรเนี่ยนะครับ พอเหลือเพื่อ..”

ความพอเหมาะ ความพอดี

มีความเป็นไปได้ว่าพลเอกภักดีได้เรียนรู้เรื่อง ‘ความพอเหมาะ พอดี’ ในการใช้ชีวิต ในการบริโภคสิ่งของต่างๆ จากบุคคลต้นแบบซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเมื่อครั้งยังเรียน และผู้เป็นนายเมื่อครั้งที่ได้รับราชการแล้ว แต่การเรียนรู้นั้นก็ต้องใช้เวลาเพื่อที่จะเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ หรือเสื้อผ้า

“รถ เปลี่ยนจากรถโฟล์ค ไปเป็นรถเบนซ์ พอไปเมืองนอกก็ทิ้งรถไว้ให้น้องชาย พอกลับมาก็ให้น้องชาย คันเบนซ์ ซื้อมากสองหมื่นกว่าบาท เงินเหลือจากแต่งงานไง เงินเหลือจากการปลูกบ้าน แต่งงาน ก็ซื้อรถเบนซ์ ขายรถโฟล์คซื้อรถเบนซ์ ต่อมาซื้อ Holden เปลี่ยนน้ำมัน ก็เปลี่ยนรถไปเรื่อยๆ โตขึ้นก็อยากได้รถดีๆ รถ Stateman เป็นรถออสเตรเลีย คันเบียร์เริ่ม Ford Benz ... จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่มากแล้ว เดินทางไปต่างประเทศ ไปประเทศอังกฤษ กำลังกินกาแฟอยู่ มีรถจ้าวัวร์ เดมเลอร์ จอดอยู่ข้างหน้า ก็เห็นสวยดี เจ้าหน้าที่สถานทูตบอกว่า อยากได้หรือเปล่า ก็บอกเอาสิ เจ้าหน้าที่สถานทูตก็ไปถามว่าขายไหม เจ้าของเขาบอก ขาย... แล้วก็ส่งกลับไปกรุงเทพฯ ใช้ไปประมาณ 1 ปี ที่ลอนดอนก็บอกว่ามีอีก 1 คัน ดีกว่า... ตกลงก็มีเดมส์เลอร์ 2 คัน เปลี่ยนน้ำมัน แต่ โก้ เท่ เฉียว เท่พอๆ กับน้ำชาติ น้ำชาติซื้อจ้าวัวร์ เราซื้อเดมเลอร์

ตระกุดดีกว่าจ้าวร พอไปที่อังกฤษอีก ไปนั่งกินกาแฟร้านเดิม เจอเบนซ์ คนเดิมก็ถามว่าเอาอีกไหม ก็เอา ก็ส่งกลับมา ราคาไม่แพง แต่เสียภาษีเยอะ”

“ก็ซื้อขายอยู่อย่างนี้ เอากำไรซื้อใหม่เอา”

“รถใหญ่ดีสำหรับวิ่งไป-มาระหว่างต่างจังหวัด ฉะนั้นเรื่องการใช้รถตอนแรกไม่เข้าใจว่าบางคนบอกว่าคันเดียวก็พอ แต่เปลี่ยนโดยใช่เหตุ คือมีรถคันเล็กวิ่งไปวิ่งมา พอไปต่างจังหวัดก็หารถคันโตหน่อย เป็น spirit การใช้รถ”

“มีรถตู้เบนซ์ เกาหลี คันหนึ่ง ราคาตลาดหนึ่งล้านสองแสนบาท แต่ซื้อราคาเก้าแสนบาท เวลาไปต่างจังหวัดใกล้ๆ หรือยกครอบครัว และมีรถเล็กหนึ่งคัน ไว้ส่งหลาน ใช้ร่วมกัน และอีกคันสำหรับตัวเอง มีรถสามคัน ใช้ห้าคน ใช้รถคันเล็ก เพราะมันพาไปได้”

“[ปัจจุบัน]ใช้ได้ทุกยี่ห้อ เพราะมันพาเราไปได้ ใช้มาแล้วทั้ง เบนซ์ ออดี ฮอนด้า”

“ ‘โ๊ย ทำไมท่านใช้รถคันเล็กๆ’ ‘อ้าวมันพาเราไปได้นี่’ คือ ผมไม่ใช่ต้องก้าวลงจากรถเบนซ์ ผมเอา Spirit นี้มาจากไหน ผมเอา spirit นี้มาจากคุณ [อดีตนายกรัฐมนตรี] ท่าน...นี่เศรษฐกิจนะ คือไม่เห็นว่าจะต้องนั่งรถเบนซ์ลงมา แล้วถึงเค้าจะรับว่าเป็นคุณ [อดีตนายกรัฐมนตรี] นั่งอะไรก็ได้ พาเราไปให้ถึงก็พอ แล้วขับรถเล็ก นั่งรถเล็ก ไปวัดก็จอดง่าย ไปโรงแรมก็หาที่จอดง่าย ไปที่ไหนที่มันแคบๆ ก็จอดง่าย เอารถคันโตไปนี่ นั่งก็ว่างเยอะเยอะ รถนี้เอาไปไม่รู้ทำไมหลายคัน เห็นรถใหญ่ๆ เต็มไปหมด เต็มถนน”

“ผมใช้ได้ทุกยี่ห้อ ใช้เพราะมันพาเราไปได้ [ปัจจุบัน]มีรถเบนซ์ [ตู้] รถออดี รถฮอนด้า เก่าแล้วด้วย เก่ามากๆ แต่มันยังวิ่งดีดี”

ความชื่นชอบในรถยนต์ของพลเอกภักดี ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลมาจากความประทับใจในวัยเด็กที่มีต่อรถยนต์ ดังที่พลเอกภักดีเคยกล่าวถึงรถยนต์เมื่อครั้งอยู่ในวัยเด็กว่า

“ผมเกิดทันตอนสงคราม มีรถเล็กๆ พ่อมีรถเล็กๆ ก็จะไปเยี่ยม พ่ออยู่กรุงเทพฯ ทำงานก็จะไปเยี่ยมเราอาทิตย์ละครั้ง ไปเราก็จะดีใจ พ่อไป ได้ขึ้นไปนั่งบนหม้อรถ ได้เกาะได้นั่งรถรถยนต์ ไม่เคยนั่ง”

สำหรับเสื้อผ้า ด้วยอาชีพรับราชการทหารทำให้ต้องตัดเสื้อผ้ามามากกว่าซื้อเสื้อผ้า แต่สำหรับชุดสากลที่ต้องการความปราณีตในการตัดเย็บเพื่อให้เข้ากับรูปร่าง การซื้อชุดสำเร็จก็ดูจะดีออกกว่าการสั่งตัด แต่ก็เช่นเดียวกับรถที่พลเอกภักดีได้นำเอาความพอเหมาะพอดีไปปรับใช้ กล่าวคือ

“ตอนเป็นทหาร อยู่ที่บ้านมีร้าน “พงษ์” เป็นร้านตัดเครื่องแบบ ให้เขาตัดชุดสากล เขาก็ตัดให้ ต่อมาก็ไปตัดชุดสากลที่ Marco ... ประมาณ

สามสิบปีมาแล้ว แล้วก็ไปตัดที่ร้าน ก. เกียรติ อยู่ที่พรานนก ข้างๆ โรงพยาบาลศิริราช ต่อมาย้ายไปที่สยามสแควร์ ตัดตั้งแต่หนึ่งพันบาทจนสามพันบาท ก็เลิกตัด ไม่เอาแล้ว ต่อมาย้ายไปร้าน Paris ที่ศาลาแดง ปัจจุบันคือ คุณณรงค์ มุกดา เป็นช่างตัดเสื้อประจำพระองค์ฟ้าชาย ก็เลิก ไม่ทำตัวเทียมเจ้า เทียมนาย ต่อมาก็ไปร้าน Silver อยู่ที่สุขุมวิท 22 ตัดตั้งแต่สองพันบาท เป็นสาม สี ห้า หกพันบาทก็เลิก แพงเกินไป มาวันหนึ่ง ในวปอ. ก็มีร้านอยู่ตรงถนนกรุงเทพ-นนท์ ตัดสองพันบาท เดียวนี้เขาก็เอาช่างมาตัด ก็ดูดี คือ ช่างตัดเสื้อปัจจุบันมีมาก ถ้ามาบุญครอง ไม่ถึง 2,000 แต่ถ้าไปร้านเลิก ลอยที่ตัดให้พระเจ้าอยู่หัว 20,000 บาท มันอะไรนักหนา”

“อย่างร้านทรงสมัย 2,000 บาท แล้วทำไมเราไม่อุดหนุนคนของเรา”

“เรื่องเสื้อผ้านี้ หนึ่ง ตัดแล้วขอให้ดูดี ตัดเย็บแล้วดูดี ลงทุน ไม่ใช่ว่า มองดูเรียบร้อยแล้วสอยด้ายไว้ สอยไว้แถวเดียวแล้ว ก็ไม่เท่าไรมันลู่ เราก็เดือดร้อน นี่ข้อที่หนึ่ง ยี่ห้ออะไรช่างมันเถอะ เวลาเราใส่มาเปิดดูรีเปลาะยี่ห้ออะไร ไม่จำเป็น นะครับ บางคนนี่แบบ โอ้โฮ ต้องใส่เสื้อ-ซื่อ-ยี่ห้อ-นั้น-ดูดี ผมก็ดูแล้ว ไม่ โอ้ที่เสื้อซื่อเนี่ย มันไม่ fit กับตัวเรา ถูกไหมอะ ผมมีเสื้อซื่อตั้งเยอะ เสื้อซื่อ ผมไปต่างประเทศ ขายสามชิ้น เสื้อ เสื้อ กางเกง ร้อยเหรียญ ร้อยเหรียญก็สี่พันบาท สามพันกว่าบาท ก็อยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ ผิดดีหน่อย แต่ว่า มันก็ไม่พืดเรา ไซ้ใหม่ กระเป๋าลังมีลูกเดียว ซึ่งเราอยากได้สองลูก ซึ่งมันไม่ตรงตามที่เราต้องการ ไซ้ใหม่ คือ เราตัดเอาเอง.. ดีกว่า ”

“เสื้อ เราต้องเข้าใจ เสื้อเชิ้ตเนี่ย แหมต้องยี่ห้อไหน ยี่ห้อนี้ ผมซื้อมันจะเลย เสื้อเชิ้ตเนี่ยไม่ค่อยได้ตัด... แล้วก็ ผมเรื่องมากหน่อย คือ หนึ่ง ปก อย่างนี้ ปกเรียบร้อยหน่อย ไม่อยากได้ที่เจาะรังคุดตรงนี้ มันน่ารำคาญ อะไรอย่างนี้เป็นต้น เรื่องมากนิดหน่อย แต่ไม่ได้เลือกแบรนด์เนม แล้วก็ดูผ้าน้อยไม่ให้มันมีในล่อนมากนัก”

เรื่องเสื้อผ้าสำหรับพลเอกภักดี จึงเป็นเรื่องของความพอเหมาะพอดี ที่รวมเอาเรื่องของความเหมาะสมและความปรารถนาเรียบร้อยเข้าไปอยู่ด้วย

รสนิยม กิจกรรมและเวลาว่าง

รสนิยมด้านดนตรี ศิลปะ และการแสดง พลเอกภักดีชื่นชอบและชื่นชมในความเป็นไทย เช่นเดียวกับคุณปาน พลเอกภักดีสามารถเล่นซอได้ ถ้ารับการฟังดนตรีหรือการชมคอนเสิร์ต

พลเอกภักดีก็ไม่ได้ยึดติดว่าจะต้องเป็นวงโค หรือต้องเล่นที่ใด เพียงแค่มีเวลาเพียงพอที่จะไปชม และเป็นแนวเพลงที่ฟังง่ายก็เพียงพอแล้ว

“ไม่ยึดติดว่าวงไหน... ชมคอนเสิร์ต ก็ไปทั้งในและต่างประเทศ
ต่างประเทศ ถ้ามีเวลาพอก็ไปคูโซว์ คุณดนตรีตามที่เวลากำหนด ไม่ชอบ
ฟังคลาสสิกหรือซิมโฟนี ฟังแจ๊ส ฟังเพลงง่ายๆ”

สำหรับศิลปะ พลเอกภักดีชื่นชอบการแกะสลักที่มีรูปแบบของความเป็นไทย
“งานศิลปะที่ชอบ เป็นแบบใช้ความเป็นไทย สนใจเรื่องของ
sculpture แกะสลักรูปปั้น รูปแกะสลัก ชื่นชมมาก หลุดลายแบบไทยๆ”

พลเอกภักดีสามารถพิจารณาและมองเห็นความโดดเด่นของชิ้นงานศิลปะหรือการออกแบบ
รวมถึงสิ่งของที่เป็นเครื่องประดับของสตรีด้วย ดังที่พลเอกภักดีได้กล่าวถึงประสบการณ์ว่า

“ไม่ค่อยมีความรู้ด้านศิลปะสักเท่าไร แต่คุณรู้ คุณออกว่าสวย คุณได้
แม้กระทั่งเครื่องประดับผู้หญิง... เคยไปร้าน gems แล้วก็รู้ว่าชิ้นนี้สวย เจ้าของ
เขาถามว่ารู้ได้อย่างไร ก็ไม่รู้หรอก เจ้าของเขาบอกว่านี่คือชิ้น masterpiece ของ
เขา เรารู้แต่ตะตา คุณรู้ว่าสวย”

ความชอบในงานศิลปะไม่ได้หมายความว่ารวมถึงการสะสมเพื่อเป็นเจ้าของ เพราะด้วย
ตำแหน่งหน้าที่การงานรวมถึงโอกาสที่จะทำให้ได้ไปต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง และการหาซื้อสิ่งของ
หรืองานศิลปะก็ยังเป็นสิ่งที่พลเอกภักดียังคงต้องไตร่ตรองก่อน

“ไม่ชอบสะสมงานศิลปะ ไม่มีที่ไว้สะสม ถ้าฟังแค่คนให้ของ ยังไม่มี
ที่เก็บ คนให้ของดีๆ เยอะ... เวลาไปต่างประเทศ ตอนจะซื้อต้องคิดก่อนว่าจะ
เอาไปเก็บที่ไหน... มีโล่ห้อยที่บ้านประมาณ 50 อัน”

แต่พลเอกภักดีเคยมีนาฬิกาอยู่จำนวนหนึ่ง คล้ายกับการสะสมแต่ก็เลิกไปเพราะการทำ
เลียนแบบมีจำนวนมากเกินไป ความสนใจที่จะสะสมจึงหมดไป

“[ของสะสม]ไม่มี มีแต่ราฟิกา เคยบ่าอยู่พักหนึ่ง ตอนไป Swiss ตอน
ซื้อนาฬิกา เคยสะสมนาฬิกาอยู่พักหนึ่ง ต่อมานาฬิกาเลียนแบบมามาก ก็เลย
หมดความสนใจ ก็เลยแจกเขาไป”

จากที่พลเอกภักดีกล่าวถึงงานศิลปะและนาฬิกา ทำให้เข้าใจได้ไม่ยากเลยว่า พลเอกภักดีไม่ใช่คนที่จะไปแสวงหามาเพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็นเจ้าของ เพื่อให้ได้ชื่อหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็นเจ้าของสิ่งของจำนวนมากๆ ดังที่พลเอกภักดีกล่าวถึงการสะสมว่า

“ไม่ได้สะสม ของสะสม สะสมอะไรดีละ สะสม (คิด) ไม่มีเวลาใครเค้าให้พระมาก็เก็บๆ ไว้ แจกไปมั่ง เก็บไว้มั่ง จะเรียกว่าสะสมไหม? คือ สะสมเราต้องไปแสวงหามา ไม่มี ผมไม่ค่อยมี ไม่เคยต้องการสะสม สะสมของเก่า ไม่ใช่ ไม่ใช่ นายจรดละ”

ด้านกีฬา กีฬาอล์ฟจัดเป็นกีฬาอดนิยมนำสำหรับผู้ที่มีทุนเศรษฐกิจและทุนทางสังคมสูง สำหรับพลเอกภักดีได้แสดงทัศนคติถึงกีฬานี้ว่า ไม่ได้เป็นกีฬาเมื่อเทียบกับกีฬานิกอื่น ไม่ว่าจะ เป็นเทนนิส แบดมินตัน ฟุตบอล หรือวิ่ง แต่เป็นเสมือนกิจกรรมชนิดหนึ่งมากกว่า ดังที่พลเอกภักดีได้กล่าวไว้ว่า

“กอล์ฟไม่ใช่กีฬาออกแรงสำหรับผม แต่เป็นกีฬารื่นเรใจ สนุกสนาน เฮฮา และปัจจุบันก็ไม่มีเวลาหกเจ็ดชั่วโมงให้”

สำหรับการติดตามข่าวสารต่างๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ที่พลเอกภักดีอ่านทั้งหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คือ สยามโพสต์ ไทยรัฐ แนวหน้า และ Bangkok Post เพื่อให้เห็นข่าวและมุมมองของสื่อที่หลากหลาย หรือวารสารที่รับจากต่างประเทศ 2-3 ฉบับ ก็เพื่อให้เห็นถึงมุมมองของการเขียนและการนำเสนอในอีกมุมมองที่ต่างจากคนไทย ดังที่กล่าวไว้ว่า

“ให้มาส่งที่บ้าน Siam Post ไทยรัฐ แนวหน้า Bangkok Post

“นิตยสารต่างประเทศ ชื่อแล้วอ่าน แล้วทิ้งไว้[ที่ทำงาน] คือ National Defense แล้วก็สองสามฉบับ ที่เป็นพวก Monthly, Defence News Weekly เหล่านี้คือคู่มือที่ฝรั่งเศส”

“ภรรยาอ่านสกุลไทย Reader Digest แล้วก็อาจจะมึบบางอย่างที่ซื้อ บางครั้งบางคราว”

ในส่วนของหนังสือ พลเอกภักดีเป็นอีกหนึ่งคนที่มีหนังสือมาก มีทั้งที่ซื้อเองและที่มีคนให้

“หนังสือเยอะมาก อ่านไม่หมด มีคนเอาหนังสือมาให้เกือบทุกวัน อ่านไม่หมด แล้วเราก็เที่ยวแจกให้คนอื่นไปอ่าน อ่านแล้วก็ไม่ไหวก็แจกให้คนอื่น แจก หนังสือผมแจกไปลงโรงเรียนเยอะมาก”

หนังสือที่พลเอกภักดีอ่านนอกจากที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ พลเอกภักดียังอ่านหนังสือเกี่ยวกับ
 ธรรมะ ศาสนาด้วย และจากที่พลเอกภักดีได้เล่าถึงหนังสือนี้เอง พลเอกภักดีก็ยัง ได้สะท้อนซึ่งความ
 เป็นห่วงในเรื่องของศีล ธรรมะ และการปฏิบัติตามศีลและธรรมะ

“ชอบอ่าน[หนังสือ]ประเภทไหน ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต้องอ่าน ทีนี้
 อาชีพผมมันเยอะเหลือเกินนี้ อาชีพทหารก็ต้องอ่าน อาชีพที่เกี่ยวกับ
 ยุทธศาสตร์ก็ต้องอ่านมาก นะครับ เวลานี้กลับมาอ่านที่เกี่ยวกับพระเกี่ยวกับ
 เจ้ามากขึ้น เกี่ยวกับว่าเอ้ เราเป็นพุทธศาสนิกเนี่ย มันทำอะไรกันยังไง
 พระพุทธเจ้าเป็นยังไง เราก็รู้แต่ว่าพระพุทธเจ้าอย่างโน้นอย่างนี้ อย่างนั้น ทำใ้
 โน่นไ้ฉันนี้ มันอะไร หลักการของท่านเป็นยังไง นะฮะ เรายังเล่ากันไม่ได้เลย ใ้
 ไ้หม หรือ เวลาที่ผมได้อ่านนั้นก็คือ คนที่อาราธนาศีลห้า เสร็จแล้วพอถึงกับบอก
 ว่า ตรงนี้ไม่รับ ข้อกินเหล้านี้ ไม่เอา พระก็ถามว่า โยมแล้วศีลสี่มีหรือเปล่า คือ
 เวลาพระบอกศีล ว่า มีข้อปฏิบัติห้าข้อ ก็รับเอะทั้งห้าข้อ แต่พุทธศาสนานั่นอยู่
 ที่การปฏิบัติ ทำได้สี่ข้อก็พอ สามข้อก็พอ เท่าที่ทำได้ มันอยู่ที่ว่าเราทำอะไร มัน
 อยู่ที่การปฏิบัติ ไม่ได้อยู่ที่ปาก ทีนี้บอกว่ารับศีลแล้วก็แค่นั้น ข้อที่หนึ่ง ปฏิบัติ
 ได้รีเปล่า หัวพูดเท็จ ทำได้รีเปล่า ข้อที่สองห้ามลักขโมย ทำได้รีเปล่า ข้อที่สาม
 ทำได้รีเปล่า ข้อที่สี่ทำได้รีเปล่า ถ้าทำไม่ได้ก็อย่าทำ ไม่ว่ากัน สมมติว่าทำได้แค
 นี้ แต่ต้องรับทั้งห้า ทีนี้คนไม่เข้าใจ ไม่รับ แล้ว เอ้ รับศีลสี่มีรีเปล่า มันก็ไม่มี
 อย่างนี้ ทำง่าย ๆ แค่นี้ก็ตอบกันไม่ได้ละ”

ด้วยเงื่อนไขของการรับราชการและภาระกิจที่มีมาก ทำให้พลเอกภักดีไม่ค่อยได้เที่ยว
 พักผ่อนมากนัก แต่พลเอกภักดีก็อาศัยการหาเวลาว่างจากการทำงานและการไปปฏิบัติภาระกิจยัง
 ต่างประเทศ เพื่อพักผ่อนบ้าง

“ถ้าว่าไปเที่ยว ก็ไม่ได้ไปเที่ยวเลย ไปทำงานแล้วก็ถือว่าในขณะที่ไป
 ทำงาน ถ้ามีเวลาก็ดูโน่นดูนี้ ไปประชุมที่โน่นที่นี้ มีเวลาก็ไป มันจะมีเวลา
 ไม่ใช่ประชุมแปดชั่วโมงอะไร ไม่มีนะฮะ ก็มีเวลาก็ดูโน่นดูนี้ได้”

และในบางครั้ง การไปทำงานก็เป็นทั้งการเรียนรู้และการพักผ่อนไปในเวลาเดียวกัน

“เมื่อเดือนที่แล้วผมไปจัด seminar ที่...หัววัน เราไปอยู่กับเขาสี่วัน ก็มี
 อันหนึ่งจะต้องพาเข้าไปดูงานที่โน่นที่นี้ ในขณะที่คน[ในจังหวัด]ไม่เคยเห็น
 เช่น เขามีโรงงานเชือดไก่... มีรายได้เข้าประเทศปีละพันสองร้อยล้าน ไม่น้อย
 ถามเค้าว่า ไ้หัววันก็เป็นยังไงบ้าง เค้าบอกแยเลยครับ แต่ว่าผมแก้ไขได้ ถามเค้า
 ว่าแก๊ซัง ไ้ เค้าบอกว่าแทนที่เค้าจะขายไก่สดแช่แข็ง เค้าเอาไก่ที่เชือดแล้วไป

ผ่านไอน้ำ ไปทอด ทำเป็นทีวีฟู๊ด ปรุงรสตามที่ลูกค้าต้องการ ส่งขายญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเอารสนี้ เป็นทีวีฟู๊ด ที่นี้เขาสั่งอ้อเลย เพราะว่าถ้าผ่านความร้อนแล้วใช้หัวคนก็ตาย โอ้โหเดี๋ยวนี้ขายดี อย่างเมื่อก่อนที่เราขาย cowboy rice...อย่างนี้เป็นต้น หรือว่าเราพาเค้าไป... เค้ามีเทียนพรรษา ถามว่าเทียนพรรษาเนียเอาขี้ผึ้งที่ไหนมาทำ คันนิ่งเนียใช้ขี้ผึ้งกัตัน ราคาเท่าไร? ใช้เวลานานเท่าไร? ใครออกแบบ เมื่อทำเสร็จแล้วเอาไปทิ้งที่ไหน จดทะเบียนหรือยัง? เดี่ยวคนอื่นเค้าลอกแบบเราไป คน(ในจังหวัด)ยังไม่รู้เลย อย่างนี้ คือ โอกาสที่ผมไปดู แล้วก็ไปดูในเรื่องที่คนอื่นจะไม่คิดว่า เอ๊ะ ไอบ้านี้ไปดูอะไร ...เค้ามีผ้า-กาบ-บัว คือ เค้าทอมือ แล้วสอดคั้นเงินคั้นทองไปเส้นนึง ซึ่งทอได้ยากแล้วทอแห่งเดียวในประเทศไทย เรียกว่า ผ้า-กาบ-บัว ... ก็พาไปดู ก็อย่างนี้ มันมีอะไรที่คิในปัจจุบัน

ไปดูวัดดูอะไร คุณต้องเก่งจริงๆ คุณถึงจะรู้ว่า ซ่อฟ้า ไบระกา หน้าบัน มันเป็นอย่างนี้ คุณเรียกถูกหรือเปล่าเนีย อันไหนซ่อฟ้า อันไหนไบระกา อันไหนหน้าบัน อันไหนเท้าแขน คือ ยังเรียกไม่ถูกเลย ไปดูวัดไปดูอะไรขึ้นมา ดูไม่เป็น มันควรจะดูไปอยู่วัด มันควรจะดูคุณให้เป็น ถึงจะสมควรไปดูวัด ถ้าเพื่อเราไปดูผาตั้ง ถามว่าคุณไปเห็นอะไร เห็นรูปที่คนยุคก่อนประวัติศาสตร์ เพนท์ไว้บนผาผ่นัง แล้วคุณอ่านออกไหม แล้วไปดูทำไม ไปดูว่า What -is- it? อ้อได้มาเห็นแล้ว ... แล้วก็นั่งรถไปชั่วโมงครึ่ง เดินลงไปอีกสองชั่วโมง เดินกลับอีกสองชั่วโมง เป็นสี่ละ กลับอีกชั่วโมงครึ่ง เบ็ดเสร็จเจ็ดชั่วโมง หมดวัน กับไปดูที่ผมจัด โอ้โห ดูได้ตั้งสี่ห้าแห่ง ได้ประโยชน์กว่ากันตั้งเยอะ คือมันต้องดูว่าอะไรที่มันคุ้มค่า ใช้เวลาให้เป็น (หัวเราะ)”

จากคำกล่าวของพลเอกภักดี จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เรื่องการจัดแบ่งเวลาเมื่อครั้งเริ่มแรกกับราชการ ยังคงเป็นสิ่งทีพลเอกภักดียึดปฏิบัติอยู่เสมอมาจนปัจจุบัน

บิดา: บทเรียนทางการเมือง

ในด้านการเมือง พลเอกภักดีเคยได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกวุฒิสภา รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รองประธานคณะกรรมการต่างประเทศของวุฒิสภา เหล่านี้คือตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิใช่ตำแหน่งที่ได้มาจากการลงพื้นที่หาเสียงหรือการร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมือง และหากย้อนกลับไปพิจารณาบิดาของพลเอกภักดีซึ่งเคยเป็นนักการเมือง คือ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง การ

ได้เห็นวิถีในทางการเมืองของบิดา ทำให้พลเอกภักดีมองเห็นถึงสภาพ เงื่อนไข ปัญหาของการเป็นนักการเมืองและการเมืองไทย และความสำคัญของการเมืองไปพร้อมๆ กัน

ในช่วงเวลาหนึ่งหลังจากที่บิดาของพลเอกภักดีได้เป็นส.ส.มาแล้วสองสมัย และกำลังจะสมัครในสมัยที่สาม พลเอกภักดีและพี่น้องซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาได้ขอร้องบิดาเพื่อไม่ให้สมัครเป็นส.ส.อีก เป็นการแสดงให้เห็นถึงการรับรู้ภาพการเมืองของพลเอกภักดีและพี่น้องว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบจะมีเงื่อนไขบางอย่างดำรงอยู่

“เมื่อพ่อลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งที่ 3 ลูกๆ จะสำเร็จการศึกษา ลูกบอก
ว่า พ่อเถอะ พ่อก็จนลง อย่าเป็นสส. อีกเลย”

ต่อมาแม้พลเอกภักดีจะประสบความสำเร็จและมีความโดดเด่นในหน้าที่การงาน ก็มีได้สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านระบบการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองรวมทั้งพี่น้องของพลเอกภักดีด้วย แม้จะมีบางครั้งที่นักการเมืองนำชื่อพลเอกภักดีไปกล่าวอ้างว่าเข้าไปร่วมทำงาน หรือเข้าไปรับตำแหน่งในพรรค แต่พลเอกภักดีก็จะตอบคำถามกับพี่น้องและผู้ที่เกี่ยวข้องว่า

“ฟังให้ดี คนอื่นพูด แต่ไม่ใช่เราพูด”

เพราะสิ่งที่พลเอกภักดีจะทำให้กับพรรคการเมืองได้อย่างมากคือ คำปรึกษา มิใช่ที่ปรึกษาดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ให้คำปรึกษาได้ แต่ไม่ไปร่วมหัวจมท้าย... ที่ให้คำปรึกษาเพราะบ้านเมืองเป็นของเรา... รมักระวังตัว ว่าเราจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองได้แค่ไหน”

หากจะมีเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ เป็นสมาชิกก็ไม่ใช้ในทางการเมือง

“ผมเป็น member อยู่ในสโมสรโรงเรียนเก่า...”

“ประธานมูลนิธิ... กรรมการมูลนิธิวัด... อะไรอีกก็ไม่รู้ เยอะไปหมดเลย”

การสืบทอด: ครอบครัว วงศ์ตระกูล

ตระกูลที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมา สามารถสืบทอดกลับไปได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเคยรับใช้สถาบันกษัตริย์ ได้รับพระราชทานนามสกุล การรักษาความเป็นเครือญาติ ความเป็นตระกูล และที่สำคัญการรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลถือเป็นภาระกิจสำคัญของลูกหลานในรุ่นหลังเช่นเดียวกันกับพลเอกภักดีที่มีภาระกิจหน้าที่นี้

“โอ้โห ที่ทำอยู่เวลานี้ก็เต็มทีละ คือ ทำไม่ได้เหมือน เหมือน คือ ถ้าเผื่อว่าเทียบแล้วเราสบายกว่าบรรพบุรุษ ...แต่ว่าเราก็พยายามที่จะ อะไรที่ปู่ย่าตายายเราทำไว้ เราก็พยายามดำรงไว้ ... เราก็พยายามรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลไว้ แล้วก็พยายามนัดพบญาติพี่น้องเสมอ ... ใครมีทุกข์เราก็ช่วยเหลือ ช่วยกันตระกูลเราตั้งแต่สมัยลุงลุงผมก็รับใช้พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่หก ที่นี้มาถึงสมัยรุ่นเราก็รับใช้สถาบันกษัตริย์เสมอ เพราะฉะนั้นจะบอกว่า leader มี class ใหม่ก็เรายู่ตรงกลาง ในขณะที่เรา serve ผู้นำประเทศ ในขณะที่เดียวกันเรายู่กับชาวนา นึกออกไหมฮะเดี๋ยวนี้ญาติพี่น้องของผมก็ยังเป็นชาวนากันอยู่ ทำนา บางคนก็ทำนาทุ่ง บางคนก็ทำนาข้าว บางคนก็เลี้ยงไก่ ก็ยังเป็นเกษตรกร เราก็ช่วยเขาทางนี้ เราก็อยู่ตรงกลาง วิ่งขึ้นวิ่งลง เรา เวลาไปไหน ผมพูดอยู่เสมอว่าเราเป็นชาวนา เรามาจากดิน เราก็ยังเป็นดินอยู่ (หัวเราะ)”

และสิ่งสำคัญที่จะเป็นพื้นฐานเพื่อรักษาวงศ์ตระกูล ตามที่บิดามารดาพลเอกภักดีสั่งสอนไว้
คือ

“เป็นดิน”

5.4 กรณีศึกษาที่ 4 คุณไท(นามสมมติ) อายุ 50 ปี

คุณไทเป็นนักธุรกิจ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งบริหารมากมายทั้งในด้านธุรกิจ ที่เป็นธุรกิจของครอบครัวและธุรกิจส่วนตัว ด้านสังคมและด้านกีฬา ในด้านการเมือง คุณไทเคยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง และปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นหนึ่งในสมาชิกสภาาร่างรัฐธรรมนูญ ดันตระกูลของคุณไทสามารถสืบย้อนกลับไปได้จนถึงรุ่นทวดซึ่งมีศักดิ์นาเป็น “พระ” มีชีวิตอยู่ในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ที่ถือว่าเป็นต้นตระกูลอย่างแท้จริงคือรุ่นปู่ มีศักดิ์นาเป็น “พระยา” ผู้ซึ่งเคยสอบไล่ได้ที่ 1 และถูกคัดเลือกให้เป็นครูสอนภาษาอังกฤษ และใช้เวลาว่างจากการสอนไปปรับทำจดหมายโต้ตอบระหว่างประเทศให้กับบริษัทเอกชน หลังจากทำหนังสือได้ตอบมานาน ก็มีความชำนาญด้านภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้นมีโอกาสรู้จักชาวต่างประเทศหลายคน จึงลาออกจากการเป็นครูมาเป็นเสมียนและทำธุรกิจตัวเอง เริ่มจากธุรกิจที่เกี่ยวกับการคมนาคม จนในที่สุดได้หันไปก่อตั้งธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องดื่ม ที่ปัจจุบันได้กลายมาเป็นธุรกิจที่สร้างชื่อเสียงให้กับตระกูล และประเทศไทยในระดับโลก

บิดาของคุณไท จบการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ เป็นผู้ออกตั้งสมาคมกีฬาชนิดหนึ่งที่ผู้มีอันจะกินในสังคมนิยมเล่นกัน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บริหารในบริษัท และดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลกิตติมศักดิ์ของประเทศหนึ่งในประเทศไทย มารดาคุณไทจบ

การศึกษาด้านการศึกษาจากประเทศอังกฤษ ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ฝ่ายใน และมีคำนำหน้าว่า คุณหญิง

คุณไท่เริ่มต้นการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เมื่ออายุได้ 13 ปี บิดามารดาได้ส่งไปศึกษาต่อระดับมัธยมที่โรงเรียนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา คุณไท่กล่าวถึงโรงเรียนนี้ว่า

“เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพมาก โรงเรียนมีพื้นที่ประมาณร้อยไร่ขึ้นไป พื้นที่โดยรอบเป็นป่า มีทะเลสาบ คนที่จะเข้าเรียนได้จะต้องพร้อมไปด้วยสติปัญญาและทุนทรัพย์ เนื่องจากค่าเล่าเรียนต่อคนต่อปีประมาณ 8-9 แสนบาท และรับจำนวนจำกัด จำนวนนักเรียนต่อจำนวนครู เพียง 15 ต่อ 1 เท่านั้น เหล่านี้ทำให้นักเรียนมีโอกาสมาก และตระกูลที่มีชื่อเสียงเช่น ตระกูลฟอร์ด ก็จบการศึกษาจากที่นี่เกือบทั้งหมด”

“ไม่ว่าคุณอยากจะเรียน หรือเล่นกีฬาอะไร ที่นี่มีให้ และดีที่สุดด้วย ห้องสมุดขนาดใหญ่ สนามกีฬา สนามฮ็อกกี้อินดอร์อย่างดี 2 หลัง สนามเทนนิสอินดอร์เล่นได้ตลอดปี 3 คอร์ท ส่วนสนามเทนนิสเอาท์ดอร์มี 3 สนาม สนามฟุตบอล 12 สนาม จะเล่นกีฬาอะไรมีหมด... มีศูนย์วิทยาศาสตร์ใหม่ ซึ่งมหาวิทยาลัยสู้ไม่ได้”

และด้วยสภาพแวดล้อมและการดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำแห่งนี้ คุณไท่ได้กล่าวถึงสิ่งที่ได้จากโรงเรียนแห่งนี้ว่า

“ได้ความเป็นผู้ใหญ่ เพราะว่าถึงแม้จะมีอายุ 15-18 ปีก็ตาม เขาก็สอนก่อนข้างที่จะให้เป็นตัวของตัวเอง และผมคิดว่าตอนที่ผมเข้ามาวิทยาลัยผมก่อนข้างที่จะได้เปรียบกว่าเด็กที่มาจากโรงเรียนอื่นๆ ที่นี่มีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัด ในขณะที่เดียวกันเขาก็ให้อิสระ”

คุณไท่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยบอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา สิ่งที่ คุณไท่ได้รับจากการไปศึกษาและชีวิตอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ความคิดในเรื่องระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมและการเมืองระบอบประชาธิปไตย

“... อเมริกานี้ชัดเจนเลย ในการปลูกฝังความเข้าใจ จุดอ่อนและจุดแข็งของสองระบอบ ระบอบประชาธิปไตย กับระบอบเศรษฐกิจทุนนิยม สองระบอบที่ชัดเจน โคนฝังตั้งแต่เด็กเลย แต่ของเค้าไปด้วยกัน เค้าพยายามผลักดันให้ไปด้วยกัน ของเราผมไม่แน่ใจ”

จากนั้นคุณไทได้เข้าเรียนในหลักสูตรด้านธุรกิจอีก 2 หลักสูตร ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐ เอกชนและการเมืองที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

คุณไทไม่ได้เรียนในสถานศึกษาเดียวกันกับบิดามารดา บิดาของคุณไทจบการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ หลังจากนั้นได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษพร้อมกับมารดาของคุณไท คุณไทได้กล่าวถึงเหตุผลของบิดามารดาที่ไม่ได้ส่งคุณไทไปที่ประเทศอังกฤษว่า ในช่วงที่บิดามารดาของท่านศึกษาอยู่ที่อังกฤษนั้น ความขาดแคลนอันเนื่องจากอยู่ในช่วงหลังสงครามโลก เป็นความทรงจำที่ไม่ค่อยดีจึงได้ตัดสินใจส่งไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และเหตุผลหนึ่งที่สำคัญที่ต้องทำให้บุตรได้ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ ก็เพราะการตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ

“คุณพ่อคุณแม่ผมไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ แต่ว่าช่วงที่ท่านไปเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง อังกฤษเป็นประเทศที่ยากจนมาก ชีวิตที่เป็นนักเรียนของท่าน เท่าที่ท่านเล่าให้ฟัง ค่อนข้างลำบาก พอถึงตอนผม เขาก็เลยบอกว่า เขายังฝังใจกับชีวิตที่ลำบากที่เขาไปเจอในประเทศอังกฤษ หลังสงครามโลกครั้งที่สองเขาก็เลยส่งไปที่อเมริกา เพราะประสบการณ์ของเขาที่อังกฤษไม่ดี คือตอนที่เขาไปตอนนั้นอยู่ในช่วงที่มี rationing อาหาร นม ได้คนละแค่นี้ ไข่ได้คนละแค่นี้ อาหารไม่พอ เพราะเพิ่งพ้นสงคราม ก็อย่างที่ผมบอก ชีวิตความเป็นอยู่ในช่วงนั้นของเขาไม่ดี ก็เลยไม่ส่งผมไปที่อังกฤษ”

“เข้าใจว่าความคิดของคุณพ่อคุณแม่ตอนนั้น ก็คือว่า ท่านเห็นว่าอนาคตภาษาเป็นเรื่องสำคัญมาก และท่านให้ความสำคัญกับภาษามาก ก็เลยส่งผมไปเรียนตั้งแต่เด็ก”

หลังจากที่คุณไทจบการศึกษา และกลับมาทำงานที่ประเทศไทยแล้ว ในช่วงประมาณปี 2540 ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งก็ส่งผลกับธุรกิจของครอบครัวของคุณไทเช่นกัน คุณไทจึงไปศึกษาเพิ่มเติมที่มหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงแรก 1 หลักสูตร หลังจากนั้นจึงไปเรียนเพิ่มเติมอีก 1 หลักสูตร

การเลือกโรงเรียนให้บุตร

คุณไทมีบุตรสามคน ในเบื้องต้นบุตรทั้งสามคนของคุณไทศึกษาอยู่ที่ประเทศไทย ต่อมาบุตรทั้ง 3 คนได้ไปศึกษาอยู่ที่อังกฤษ ไม่ได้ไปประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่คุณไทจบการศึกษามา

“ตอนนั้นมีความจำเป็นต้องส่งลูกสาวซึ่งเป็นคนโตไปอังกฤษ คือ ที่อเมริกาไม่มีโรงเรียนประจำรองรับเด็กผู้หญิงอายุเด็กขนาดนั้น 9 ขวบ แต่ที่

อังกฤษมี อังกฤษเป็นที่ๆ ให้ความสำคัญกับการส่งนักเรียนไปโรงเรียนประจำ ตั้งแต่เด็ก 7 8 9 ขวบ ผมเองจริงๆ ไม่ค่อยเห็นด้วยกับการส่งลูกไปตั้งแต่เด็ก แต่เผอิญว่ามีความจำเป็น... ลองดู ส่งเขาไปเรียน summer และพอเขาดีขึ้นก็เลย คล้ายๆ เหมือนสถานการณ์บีบบังคับทางอ้อม ก็เลยไม่มี choice ให้เลือก

ลูกสาวคนโตตอนนี้เรียนอยู่ [มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ] ปีสุดท้ายแล้ว เขาไปตั้งแต่เด็ก เข้าไปโรงเรียนแรกชื่อ...เป็นโรงเรียนเด็กผู้หญิง พอลูกสาวคนที่สอง ก็เลยอยากไปอยู่กับพี่สาวด้วย ก็เลยไปอังกฤษหมด

พอถึงตาผู้ชายจะส่งไปอเมริกาก็ยังงออยู่ ก็เลยเหมือนมัดมือชกในระดับหนึ่ง ก็เลยไปอังกฤษกันหมดเลย ตอนนี้อยู่ที่... เขาไปโรงเรียนเด็กก่อนชื่อ... ที่แปลคดีก็คือ ไม่มีคนไทยรู้จัก โรงเรียนนี้มาก่อนเลย แต่หลังจากที่ผู้ชายไปนี้ ก็มีลูกหลานเพื่อนฝูงไป ก็ค่อนข้างจะดี เพราะจากนี้ไปเด็กก็จะเข้า Eton Harrow ได้ เรียกว่าเข้า top public school ของอังกฤษได้หมด ตอนนั้นก็เลยเป็นที่ฮิต ไม่ใช่ฮิต เรียกว่า คนไทยเริ่มให้ความสำคัญ แต่ก่อนหน้านั้นไม่เคยมีคนไทย ลูกชายผมเป็นคนแรก”

แต่หากสามารถเลือกได้โดยไม่มีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง คุณไทก็อยากให้นุตรชายได้เข้าเรียนใน โรงเรียนเดิมที่คุณไทจบการศึกษามา

“ถ้าไม่มีประเด็นอื่นเข้ามา ผมก็คงอยากให้เรียนใน โรงเรียนที่ผมเคยเรียนมา โดยเฉพาะลูกชาย ไป high school แต่เผอิญว่ามี factor อื่นมา”

อย่างไรก็ตาม คุณไทก็ประทับใจอย่างมากกับระบบการเรียนการสอน รวมถึงการดูแลเอาใจใส่ที่ทางโรงเรียนมีให้กับนักเรียนทั้ง โรงเรียนของบุตรชายและบุตรสาว จนถึงกับแนะนำให้กับคนรู้จัก เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับบุตรหลาน

“เขาให้การดูแลดีมาก ๆ ผมประทับใจมาก และจากคำบอกเล่าของผมเอง ทำให้หลายๆ คนที่เขาหาโรงเรียนอยู่ ก็เลยเริ่มไปดู เขาก็มีโรงเรียนอื่นที่เขารู้จัก เขาก็จะเริ่มไปดู ผมก็จะบอกว่าก็ไปดูอันนี้ด้วยละกัน แล้วทุกคนที่ไปสัมผัสก็ค่อนข้างจะ happy แล้วตอนนี้ก็มีที่เริ่มจบมาแล้ว หลานคุณ ... ก็เพิ่งจบ หลานชาย 2 คนของคุณ... ก็เข้า Eton ได้ทั้งคู่ ตอนนี้ก็เริ่มจะมีคนไทยเข้าไปอีกหน่อย ถือว่าตอนนี้มี record ที่ดีหน่อย คือ เด็กไทยไปแล้วเขาค่อนข้าง happy กับเด็กไทย เพราะว่าด้วยนิสัยคนไทยที่ตั้งใจเรียน แล้วลูกชายผมค่อนข้าง friendly เข้ากับเด็กฝรั่งได้ดี ภาพลักษณ์ของคนไทยดีในสายตาของที่นี่”

คู่ครอง

คู่สมรสของคุณไทเป็นบุตรหลานของราชสกุลในรัชกาลที่ 4 จบการศึกษาชั้นระดับชั้น ประถมจากโรงเรียนสาธิต ระดับมัธยมจากโรงเรียนจิตรลดา ระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่ง หนึ่งในกรุงเทพฯ บิดาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากประเทศสหรัฐอเมริกา มารดาเป็นบุตรของ พระยา จบการศึกษาจากระดับประถมและระดับมัธยมต้นจากโรงเรียนเอกชน ซึ่งเป็นโรงเรียนสตรี แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นได้ย้ายมาเข้าโรงเรียนสตรีของรัฐย่านในจากกรุงเทพในระดับมัธยม ปลาย ทั้งบิดาและมารดาของคุณไทต่างมีโอกาสรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ คู่สมรสของคุณ ไทเคยแสดงภาพยนตร์และคุณ ไทเองก็เคยแสดงละคร

ด้วยพื้นฐานครอบครัวคู่ครองคุณ ไท ที่จัดได้ว่ามีฐานะทางสังคมและทางเศรษฐกิจสูง แต่ สำหรับคุณไทแล้วการเลือกคู่ครองไม่ใช่เรื่องของความตั้งใจในการเลือกคู่ครองที่มีพื้นฐานทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายกัน แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องบังเอิญ ดังที่คุณ ไทกล่าวว่า

“พอดีผมไปรักคนที่เขาเหมาะสม ใช้คำว่าเหมาะสมละกัน ผมไม่รู้จะ เกิดอะไรขึ้นถ้าเกิดผมไปรักกับคนที่ ไม่ได้พูดถึงฐานะนะ แต่ด้วยพื้นฐานที่ไม่ เหมือนกัน เพราะในชีวิตผม ในเมื่อเราต้องติดต่อ ต้องไปต่างประเทศ ต้องคบ หาสมาคมกับคนทุกชั้นวรรณะ ทุกระดับ ผมก็ไม่แน่ใจถ้าเผื่อได้คู่ครองที่ไม่ สามารถพัฒนาได้ หรือไม่... ไม่รู้จะเกิดอะไรขึ้น ตอบไม่ได้จริงๆ

ไม่ใช่ว่าผมเลือกจะต้องไปหลงรักกับคนที่จะต้องพื้นฐานเดียวกัน ไม่ใช่ แต่พอดีว่าผมไปเจอ ไปรักกับคนที่พื้นฐานค่อนข้างจะใกล้เคียงกัน พื้นฐานไม่ใช่แค่ฐานะอย่างที่ผมบอก ไม่ใช่แค่ศรัทธาบรรดาศักดิ์ แต่ว่าพื้นฐาน ทางด้านบริการเลี้ยงดู ความอบอุ่นในครอบครัว อะไรพวกนี้ มันจะคล้ายๆ กัน ไม่ใช่พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ พื้นฐานทางด้านตำแหน่ง แต่ความเข้าใจใน ชีวิตครอบครัวมันจะคล้ายๆ กัน ซึ่งก็ต้องถือว่าผมโชคดี”

ครอบครัว: หล่อหลอมและหลอมรวม

“ความเป็นครอบครัว” เป็นสิ่งที่สำคัญกับคุณไทเป็นอย่างมาก เพราะครอบครัวไม่ใช่เพียง แค่มีองค์ประกอบแค่ พ่อ แม่ ลูก ก็คือ ครอบครัว แต่ครอบครัวจะต้องหมายความรวมทั้งความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ความเอื้ออาทร รวมทั้งการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครอบครัวที่ไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นญาติฝ่ายพ่อ ญาติฝ่ายแม่ หรือญาติฝ่ายคู่ครอง แต่หมายความรวมทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หลาน

“ผมเสียดายอย่างหนึ่ง ผมเกิดมาไม่ทันคุณปู่คุณย่า ผมเองไม่รู้จักคุณปู่คุณ ย่า รู้จักคุณตาคุณยาย ผมดีใจมากที่ลูกผมสามคนรู้จักหมดทั้งปู่ย่าตายาย (ภรรยา) เองก็รู้สึกเค้าไม่ทันปู่เค้า เลยมีความรู้สึกว่ามันเป็น... ถ้าเราจะถ่ายภาพ

มา บอกว่าเป็น perfect family หมายถึงว่าบรรยากาศที่ perfect ที่สุด ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ลูกหลานอยู่ เทียวด้วยกัน เฮฮากันตลอดเวลา ผมว่ามันเป็นภาพที่สมบูรณ์มากๆ ผมให้ความสำคัญกับความเป็นครอบครัวมาก ทั้งครอบครัวเล็กและครอบครัวที่ใหญ่ขึ้นมาหน่อยก็ดี สถาบันครอบครัว”

และด้วยความที่พื้นฐานครอบครัวและการให้ความสำคัญกับครอบครัว ของทั้งคุณไทและภรรยาที่เหมือนกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของสองครอบครัวของครอบครัวคุณไทและภรรยาหลังจากแต่งงานเปลี่ยนแปลงไปในระดับที่ดีมาก จนคุณไทเองก็ประทับใจใน “ความอบอุ่น” ที่มีมากขึ้น

“อบอุ่นมากขึ้น คือต้องยอมรับเลยว่าครอบครัวทางผมและครอบครัวพ่อแม่ (ภรรยา) นี้ หลังจากที่เราแต่งงานสนิทกันมาก เลยกลายเป็น 2 ครอบครัวใหญ่ คือ ผมกับภรรยาแต่งงานกัน แต่ครอบครัวเลขมาสนิทกันด้วย จะเป็นน้องผม น้อง(ภรรยา)เค้า คือสนิทกันสนิทกันแบบมากๆ เลย ไม่ใช่แค่คองกันแล้วก็แล้วไป เทียวก็เทียวด้วยกัน ทานข้าวด้วยกัน คือสนิทกันเลย ก็เพราะส่วนหนึ่งพื้นฐานมันใกล้เคียงกัน ก็สนิทกัน มันเกิดอะไรขึ้น ความรู้สึกผมมันก็เลย ครอบครัวอบอุ่น แล้วพอเรามีลูกมีหลาน มันไปด้วยกันหมด โห มันอบอุ่นมากๆเลย”

ภรรยาของคุณไทเองก็เห็นและให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพื้นฐานทางครอบครัวที่คล้ายคลึงกัน คือ มาจากครอบครัวที่ใกล้ชิดกับบิดามารดา วิธีการในการเลี้ยงดูบุตรจึงให้ทั้งความรักและความใกล้ชิด ตามใจบ้าง แต่ก็จะต้องดุหรือปรามบ้าง เพื่อให้มีระเบียบวินัย มีกิจกรรมยามที่ดี รู้จักความเป็นไทย รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และรู้จักหน้าที่ (ไลฟ์ แอนด์ แฟมิลี , สิงหาคม, 2543)

ความรู้นอกหลักสูตร

การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่สำหรับคุณไทสิ่งที่เป็นความรู้นอกหลักสูตรก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน เพราะการมุ่งแต่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ใช่สิ่งจะทำให้คนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ได้

เมื่อครั้งที่คุณไทยังศึกษาอยู่ คุณไทมักจะเลือกเรียนในวิชาที่ไม่ได้อยู่ในหลักสูตรอยู่เสมอ เช่น เมื่อครั้งที่เรียนระดับมัธยม นอกจากวิชาที่เรียนตามปกติแล้ว ก็ยังเลือกที่จะเรียนการถ่ายภาพเพิ่มเติม หรือเมื่อครั้งที่เรียนระดับมหาวิทยาลัยนอกวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์แล้ว คุณไทก็ยังเลือกลงเรียนวิชาที่เกี่ยวกับการถ่ายทำภาพยนตร์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้นอกเหนือจากที่จะต้องเรียนตามปกติ

“ผมชอบดูหนัง ตอนอยู่มหาวิทยาลัย...นอกเหนือจากวิชาหลักที่เราต้องเรียน ก็จะมีวิชาอื่นที่เราเลือกเรียนได้ เขาเรียก field propitiation คือ

director ก็จะถามว่าจากนี้ทำไปเพื่ออะไร มีความหมายอะไร พอตีพิมพ์ minor psychology ด้วย ก็เลยเป็นอะไรที่... พอผมให้ความสนใจอย่างอื่นนอกจากหน้าที่การงาน การเรียนหลัก ผมก็จะหาอะไรเสริมอยู่เรื่อยๆ ผมว่าเป็นสิ่งสำคัญ”

ระบบการศึกษาไทยในอดีตที่มุ่งแต่ความรู้ในห้องเรียน ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คุณไท ตัดสินใจส่งบุตรไปศึกษาที่ต่างประเทศ

“ผมไม่ค่อยเห็นด้วยกับหลักสูตรการศึกษาในเมืองไทย โดยเฉพาะเมื่อ สักสิบปีที่แล้ว ที่เน้นแต่เรื่องวิชาการเรียนในห้องเรียน และเด็กไม่ได้ใช้อย่างอื่น ๆ คือ เข้าแปดโมงเช้า เลิกสี่โมงเย็นมีครูพิเศษ ทุกอย่าง focus อยู่กับการเรียน เด็กแทบจะไม่ได้เรียนพิเศษทางด้านดนตรี ด้านศิลปะ ไม่ได้ไปดูโน่นคุณนี่ มันน้อย ของพวกนี้ ไปเน้นแต่เรื่องการทำกรบ้าน การท่องจำ ผมไม่ค่อยชอบ เราอาจจะเรียนเก่ง แต่ไม่ complete เราไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนที่ไม่ complete เป็นประเด็นว่าทำไมเราถึงขาดไอ้โน่น ขาดไอ้อื่น ๆ ทุกอย่าง กลายเป็น hard science เป็นเลข เป็นวิชาหมด แล้วจริยธรรมของคนจะมีมีัย ผู้นำที่จะมาเป็น ที่มาจากสังคมคับแคบ แข่งกันเรียน เข้าทำงานแข่งกันทำงาน ไม่มีส่วนอื่นที่จะประกอบทำให้เขาเป็นคนที่มีมุมมองที่มีอย่างอื่นด้วย ไม่ใช่แต่เรื่องเงิน นี่ก็คือความรู้สึกส่วนตัว”

ความรู้ นอกเหนือจากวิชาการตามปกติที่เรียน นอกเหนือจากในโรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ คุณไทเองก็พยายามหาสิ่งต่างๆ นอกเหนือจากตำรา หรือห้องเรียนมาให้บุตรของตนอยู่เสมอ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครอบครัวได้ร่วมกันทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

“...ผมก็จะหาอะไรเสริมอยู่เรื่อยๆ ผมว่าเป็นสิ่งสำคัญ ลูกผมก็พยายามให้”

“อย่างลูกผม ไปเรียนนอก เราก็จะให้เขาทำกิจกรรม มาที่นี้เองลูกก็ได้ ทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง ไม่ใช่เกี่ยวกับการเรียนอย่างเดียว ทำงาน ฝึกงานก็ไป ฝึก สารพัด ไปช่วยสืนามิ อยากให้เขาได้ไปสัมผัส อย่างไปช่วยบ้านพักคนชรา มันจำกัดความไม่ได้ แต่มันสร้างมิตินูน มิตินี้ให้เค้ามาก ในความคิดความรู้สึกของเค้า แล้วผมคิดว่าทำให้คนๆ นั้นมันสมบูรณ์มากขึ้น”

“...บ้านพักคนชราที่บางแค ผมจะพาเขาไปเที่ยวโน่นที่วนี้... ผมอยากให้ลูกสัมผัสจากคนชรา หรือว่าที่เวลาลูกหลานทอดทิ้ง แล้วให้ลูกไปสัมผัส ก็อย่างที่บอก เป็นการสอนลูกชนิดหนึ่ง ที่ให้เห็นสังคมทางด้านอื่นบ้าง จะพาลูก

ไปเลี้ยงข้าวก็ดี หลังๆ มานี้ผมจะพาพวกบ้านคนชรา 2 ครั้งละ มาเที่ยว... โห
 เล้าชอบกันมาเลย... ดี โหโห นี่ก็ไม่ถึง ว่าเขาจะ คุยกับเขาแล้วแบบ ดีมากมา
 เลย เล้าไม่เคยมาเลย ไม่เคยเห็นเลยในชีวิต ชีวิตนี้ไม่เคยคิดจะเห็น ปลาสวย
 ผมยังนึกไม่ถึงเลย ยังคิดว่า เออ พาเขามาเที่ยว ให้ลูกพาเดิน แต่พอไปคุยกับเขา
 เขาประทับใจมาก ปลาบปลื้มมาก ตอนหลังพวก(คนชรา)ที่ไม่สะดวกที่จะเดิน
 เขาก็ยังขอร้องให้พามา โหโหยังยุ่ง วิลแชร์ เงินกันอุตลุดเลย ยิ่งต้องหาคนไป
 เงิน เพราะเขาจะไม่มีคนเงิน... ผมคิดว่า เห็นแก่ตัวเลย อยากให้ลูกเห็นสภาพ
 ของคนบางคนที่เกิดมา ไม่ได้มีครบเหมือนเรา อยากให้ลูก appreciate กับชีวิต
 ด้วย สมัยเด็กๆ ผมพาเขาไปเลี้ยงในบ้านราชวิถี ตอนนี้น้ำบ้านเด็กกำพร้าเขาย้าย
 ไปแถวรังสิต เนี่ยลูกสาวผม เดี่ยวนี้เขาทำตลอด ทำเองตั้งแต่สมัยเด็กๆ เดี่ยวนี้
 ลูกสาวคนโตทุกปีเค้าจัดของเค้าเอง ไปของเค้าเอง”

และผลก็ปรากฏชัดเจนว่าในที่สุดแล้ว เจตจำนงและความพยายามของคุณไท ก็เห็นผลอย่าง
 เป็นรูปธรรม

“ลูกสาวผมตัดสินใจไปช่วยสืนามิเอง หลังจากสืนามิเกิดขึ้นได้ 2 วัน
 เขาเองไปช่วยคนเอง โดยที่แทบจะไม่ได้บอกพ่อแม่เลย อยู่ดีๆ มาบอกว่า จะไป
 ละครนะ”

“มีอีกกิจกรรมหนึ่ง พวกเด็กๆ คิดออกมาเองได้ ซึ่งผม โหโห ประทับใจ
 มาก คือ เขาตั้งชื่อว่า... นี่เป็นโครงการของเด็กๆ เค้าคิดขึ้นมาเองเลยนะ ไม่ใช่
 ผู้ใหญ่คิดแล้วมาเสริมแต่งแล้วเอามาเป็นประชาสัมพันธ์ให้ตัวเอง เด็กมันคิด
 กันเอง แล้วก็ไปเรียไรตุ๊กตาเก่าๆ ของเล่นเก่าๆ แล้วเอาไปแจกพวกเด็กกำพร้า
 ผมว่าดี ผมคิดว่าผมประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งจากการที่สอนลูก คือไม่ใช่
 ว่าเค้าจะสมณะแบบมหาจาลองก็คงไม่ใช่ แต่เค้าก็ยังใช้ชีวิต ชอบเที่ยว ก็ไปช้
 อปปิ้ง ก็ยังไปกินข้าว คบเพื่อน เค้าจะเฮฮา แต่ในเวลาเดียวกันเค้าก็ยังเห็นภาพ
 กว้างกว่าหน่อย คือ บางคนจะปิดแคบ ถ้าเผื่อจะใช้คำว่าพวกไฮโซปิดแคบ อยู่
 กันเร็ด อยู่แต่ในปาร์ตี้ ก็คงไม่ใช่ ผมก็กลัวลูกจะเป็นอย่างนั้น ทั้งผมและ
 (ภรรยา)ก็พยายามกันผลักดัน”

“อยากให้เขาได้ไปสัมผัส อย่างไปช่วยบ้านพักคนชรา มันจำกัดความ
 ไม่ได้ แต่มันสร้างมิตินูน มิตินี้ให้เค้ามาก ในความคิดความรู้สึกของเค้า แล้วผม
 คิดว่าทำให้คนๆ นั้นมันสมบูรณ์มากขึ้น”

การศึกษากับการสร้างเครือข่าย

ผู้คนในสังคมปัจจุบันมักเลือกโรงเรียนที่มีชื่อเสียงให้กับบุตรหลาน โดยหวังว่าเมื่อบุตรของตนได้เข้าศึกษา จะได้อยู่ร่วมกับเพื่อนที่อย่างน้อยก็มีฐานะทางเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกันหรือมีมากกว่า บางคนอาจเพื่อได้อยู่กับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน คบหา และสร้างความสัมพันธ์กับคนที่มีความรู้ในทุกๆ ด้านคล้ายกัน อีกส่วนหนึ่งคือ เพื่อยกฐานะของตนเองให้สูงขึ้น สำหรับกลุ่มคนที่อาจเรียกได้ว่าเป็นเศรษฐีใหม่

สำหรับคุณไท การศึกษาในระดับประถมและมัธยม บิคมารดาเลือกที่จะส่งไปเรียนในที่ๆ ไก่รู้สึกว่า สะดวกกว่า โดยที่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย เพื่อนฝูง

“คือคุณพ่อคุณแม่ไม่ได้ให้ความสำคัญมากเกี่ยวกับเรื่อง connection เรื่องการเรียนว่าต้องเข้าโรงเรียนนี่นะ แล้วจะออกมาเพื่อ... เด็วนี้มีว่าถ้าเรียน ต้องสาธิตจุฬาฯ เตรียมฯ จะมีเพื่อนฝูง เขาไม่สนใจ เอาสะดวกไว้ก่อน”

เมื่อครั้งที่คุณไทศึกษาอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แน่แน่นอนว่ากลุ่มเพื่อนที่มีก็คือคนอเมริกัน แต่เมื่อเรียนคุณไทจะต้องกลับมาทำงานที่ประเทศไทย ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้น คือ เพื่อนที่เป็นคนไทยจะมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับคนที่เรียนอยู่ที่เมื่อไท

“มัธยมต้นผมไปอเมริกาแล้ว ไปอยู่อเมริกา เข้าใจว่าความคิดของคุณพ่อคุณแม่ตอนนั้น ก็คือว่า ท่านเห็นว่าอนาคตภาษาเป็นเรื่องสำคัญมาก และท่านให้ความสำคัญกับภาษามาก ก็เลยส่งผมไปเรียนตั้งแต่เด็ก ตั้งแต่อายุ 13 ปี ก็ไปเรียน junior high แล้วก็ high school แล้วก็เข้ามหาวิทยาลัย ก็จะมีจุดอ่อนเรื่องเพื่อนฝูงที่เมืองไทย ก็อย่างที่ผมบอกถ้าผมเรียนที่นี่ ที่สาธิต หรือเซนต์คาเบรียลเนี่ย เพื่อนฝูง.. เพราะคนไทยจริงๆ แล้ว ก็เพิ่งเข้าใจว่าให้ความสำคัญกับพวกพ้องมาก”

การศึกษาในฐานะกลไกสร้างเครือข่ายทางสังคม แสดงบทบาทปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เมื่อครั้งที่คุณไทศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

“ตอนหลังก็ไปเรียนวปอ... คนไทยให้ความสำคัญกับ networking connection พวกพ้องมาก ผมไม่เคยเห็นความสำคัญของมันมาก คือ ผมไม่เคยเข้าใจความสำคัญของมันมาก จนกระทั่งมาเรียนที่ วปอ. มันก็ช่วยเยอะ ช่วยเยอะมากๆ มากๆ เลย และผมเชื่อว่าหลายๆ คนที่ไปเรียนวปอ. จุดประสงค์หลักๆ ก็คือเรื่องนี้ ผมไม่เคยคิดว่าอะไรมันจะขนาดนั้น พอเข้าไปคือ เข้าใจเลย”

ชีวิตแบบมีวัฒนธรรม

ในด้านชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องดื่ม การท่องเที่ยว กีฬา ดนตรี ศิลปะ ของคุณไทรวมถึงครอบครัว ถือได้ว่าเป็นวิถีที่ดำเนินไปอย่างมีรสนิยมและมีวัฒนธรรม

ที่พักอาศัยของคุณไทปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยหลายๆ ครอบครัว มีสระว่ายน้ำ มีคนรับใช้ประมาณ 8-9 คน ประกอบไปด้วยคนเก่าแก่และไม่ใช้คนเก่าแก่ แม้คนรับใช้จะไม่ต้องมีเครื่องแต่งกาย แต่สิ่งสำคัญ คือ จะต้องแต่งกายเรียบร้อย ซึ่งในส่วนนี้ภรรยาของคุณไทจะเป็นคนดูแล

“เครื่องแต่งกายไม่มี แต่ต้องแต่งกายเรียบร้อย คือ คุณ[ภรรยา]เขาจะซื้อ เสื้อ ชื้ออะไรแบบนี้ให้ ไม่ใช่เครื่องแบบ แต่ให้มันสุภาพหน่อย”

อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจคือ แนวคิดในการดูแลคนรับใช้ที่รวมไปถึงลูกของเขาด้วย

“ต้องยอมรับว่าสังคมสมัยใหม่ สังคมก็เปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่ต้องการ freedom บางทีไม่ได้เน้นเรื่องรายได้ ในการที่จะเป็นคนอยู่ที่บ้านแบบเดิม เงินเดือนอาจจะน้อยกว่าทำโรงงาน แต่การทำงานอยู่ที่บ้าน ที่อยู่ที่พักอาศัย การกิน ค่ารักษา เราออกให้หมดอยู่แล้ว เป็นนโยบายของผม ของครอบครัวผมอยู่แล้ว ที่กระทั่งลูกหลานก็ส่งเรียนหมด ถึงระดับปริญญา เขาเรียนได้ ถึงจะโทผมก็จะส่ง คือ เราดูแลพวกนี้ เงินเดือนเขาอาจจะไม่เท่าโรงงาน แต่มีเยอะคนรุ่นใหม่ที่ขาด freedom ได้ของพวกนี้แต่ขาด freedom ยอมที่จะไปเป็นสาวโรงงาน แต่ต้องออกค่าที่พักเอง อะไรเอง แต่แลกกับ freedom ก็เป็นการพัฒนาของคน”

ในช่วงเวลาของการพักผ่อน คุณไทมีที่พักตากอากาศอยู่ที่ 2 แห่ง แห่งแรกเป็นมรดกของครอบครัวที่แบ่งพื้นที่และสร้างเป็นที่พักของครอบครัวเพิ่มขึ้นมา อีกแห่งเป็นคอนโดที่คุณไทซื้อเอง หากในวันหยุดไม่ได้เที่ยวและพักผ่อนในประเทศ การไปต่างประเทศก็เป็นอีกกิจกรรมที่คุณไทปฏิบัติอยู่เป็นประจำทุกปี และการให้ความสำคัญกับครอบครัวก็ยังคงปรากฏอยู่ในกิจกรรมนี้ด้วยเช่นกัน

“ถ้าพูดถึง holiday ปีนี้ก็จะประมาณ 2 ครั้ง คือ holiday ใหญ่อันนึง ซึ่งเราจะไป ไม่ไปคาน่าต่างประเทศ ก็ไปสกีต่างประเทศ นี่แค่ครอบครัวผม ลูกผมทั้ง 3 คน แล้วก็ภรรยาผม เราค่อนข้างจะเป็นพวก outdoor ชอบคาน่า ชอบสกี ทำอะไรที่ไม่ใช่ไป shopping ก็จะปีละครั้ง แต่นอกนั้นก็จะมีไป อย่างไป ญี่ปุ่น ไปฮ่องกง style อย่างนี้ที่ไป ไปกับคุณปู่ คุณย่า คุณตา จะเป็นก๊วนใหญ่

หน่อย ไปกับเพื่อนฝูง ก็บ่อยเหมือนกัน คือ เดินทาง เดินทางบ่อย แต่ทีวจะพยายาม mix ไปด้วย จะผสมผสานไปด้วย

สกี คำนำ ส่วนมากจะเป็นที่เดิม มีเปลี่ยนที่บ้าง แต่ก็จะมีที่ที่เราคุ้นเคยเหมือนร้านอาหารที่จะไปบ่อยหน่อย สกีนี้จะไปที่ไหน เพราะสกีเป็นอะไรที่ถ้ารู้จักที่แล้วมันดี แล้วมันที่น้อยที่สกีได้ ไปนิวซีแลนด์ ไปฝรั่งเศส ส่วนคำนำนี้จะย้ายไปเรื่อยๆ เพราะคำนำที่นิ่งแล้วมันจบแล้ว แต่สกีนี้ อากาศไม่เหมือนกันทุกปี”

นอกจากการท่องเที่ยวในวันหยุดดังกล่าวข้างต้นแล้ว คุณไทก็พยายามหาเวลาว่างภายหลังการเดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศเพื่อท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้นๆ กับภรรยาบ้าง หรืออาจใช้เวลาสั้นๆ หลังการทำงาน ไปพบและเยี่ยมบุตร

“ผมพยายามจะ mix งาน ทุกครั้งที่งานจะหาโอกาส mix ด้วยกัน อย่างที่เพิ่งไปฮาวายเรื่องงาน...ก็เป็งาน ก่อนหน้านั้นไป LA ไปประชุม ก็เป็งาน แต่พอมาอยู่ฮาวายที่ไปตีกอล์ฟ ที่...นี้ แต่เสร็จแล้วอีก 3 วัน ก็เที่ยวกับภรรยาต่อ ก็เป็ holiday ส่วนตัว ก็จะทำอย่างนั้นส่วนมาก ผมก็พยายาม mix เข้าไป ถ้าเผื่อต้องไปยุโรป พอคิดตอนนี้ผมมาคุยเรื่องส่งออก เวลาไปยุโรป ก็พยายามขอเวลา 2 วัน คือ หลังจากงานเสร็จแล้ว ผมจะกระโดดไปหาลูก ผมก็พยายาม mix เข้าไป”

การรับประทานอาหารนอกบ้านสำหรับคุณไทและครอบครัว ถือเป็นอีกกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อยมากจนเกือบกลายเป็นกิจวัตร ทั้งนี้เพราะหน้าที่การงานที่ต้องอยู่นอกบ้านเสียเป็นส่วนใหญ่ และบ่อยครั้งที่จะต้องไปเข้าร่วมงานทางสังคมและงานทางธุรกิจที่จัดขึ้นในเวลากลางคืน

“ครอบครัวผมทานข้าวข้างนอกบ่อย ไม่ค่อยชอบทานข้าวบ้าน ชอบทานกันบ่อยมาก ผมกับภรรยาเอง พ่อแม่กับเพื่อนฝูง เรียกว่าอาทิตย์อาทิตย์หนึ่งนี่เองดีกว่าสองอาทิตย์ ทานข้าวบ้านวันเดียว ส่วนมากออกกันตลอด จะด้วยงานก็ดี บางทีต้องไปงานแล้วก็เลยกลับบ้าน เพราะงานกว่าจะเสร็จก็ดึก หาอะไรทาน หรือออกไปดูหนัง หาอะไรทาน”

การรับประทานอาหารนอกบ้าน การเลือกร้านอาหารก็เป็นอีกสิ่งที่สำคัญ แต่แต่ละคนอาจมีเกณฑ์ในการเลือกต่างกัน สำหรับคุณไท การเลือกร้านอาหารขึ้นจะให้ความสำคัญกับรสชาติของอาหารและบรรยากาศของร้านอาหารเป็นสำคัญมากกว่าเรื่องของราคา คือ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นร้านที่มีราคาแพง

“แน่นอนอาหารเราทานอาหารก็เพื่อรสชาติ แต่สิ่งหนึ่งที่ผมชอบคือบรรยากาศ ไม่ใช่บรรยากาศสวยงาม แต่บรรยากาศเข้าไปแล้วเราต้องสบายใจ... ก็จะไปทานอาหารที่ร้านที่เราสบายใจ เข้าไปนั่ง แน่ใจว่าต้องอาหารอร่อย แต่มันเป็นบรรยากาศมากกว่า ไม่ใช่เรื่องตกแต่ง ไม่ใช่เรื่องโก้หรู แต่เป็นบรรยากาศ มีหลายร้าน มีหลายประเภทของอาหาร เพราะเราจะชอบอาหาร... อย่างสตีฟ สตีฟ สยามสแควร์ ผมก็ไปนั่งทานกับลูก เป็นอะไรที่ผมกับลูกชายชอบไปนั่งทาน แต่ก็มีร้านอื่น อย่างร้านอาหารญี่ปุ่น ร้านอิตาลี จะมีเขอะเหมือนกันนะร้านที่ท่านประจำ”

สำหรับเครื่องดื่ม คุณไทปฏิเสธที่จะดื่มเครื่องดื่มที่เป็นวิสกี้ ซึ่งเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีขายอยู่ทั่วไปในท้องตลาด เช่น Chivas Regal, Johny Walker, J&B, Balentine, Beward, Black Daniel แต่จะดื่มไวน์และเบียร์เสียเป็นส่วนใหญ่

ในด้านเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ผู้คนอาจสงสัยว่า เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ของคุณไทเป็นแบบไหน ยี่ห้ออะไร ราคาเท่าไร ซื้อมาจากไหน นั้น คุณไทได้ตอบข้อสงสัยนี้ว่า

“จริงๆ ครอบครัวผม ภรรยาที่ดี ครอบครัวผมที่ดี ถือว่ามีวัฒนธรรมในระดับหนึ่งมา พอผมโตขึ้นมา ผมเลยมีความรู้สึก ว่าผมไม่ต้องแสดงออกโดยสิ่งของพวกนี้ เลยไปเปรียบเทียบกับ[new rich]ที่ทุกอย่างต้องเป็น brand name ผมเลยรู้สึก ผมเลยยังไม่ต้อง ผมมั่นใจในตัวเองแล้ว สกูลรุ่นชาติ พูกันตรงๆ เลย สกูลรุ่นชาติ ผมก็มั่นใจในสิ่งที่เรามี ในวัฒนธรรมที่ได้รับเรียน รับรู้ ก็มั่นใจในตัวเอง ฉะนั้น เสื้อผ้าก็ดี การแสดงออกก็ดี บางทีมองคนอื่น ก็เลยมีความเปรียบเทียบเกิดขึ้นว่า ทำไมเขาจะต้องแบรนด์อย่างเดวิดหรือต้องอะไร นั่นคือความรู้สึกส่วนตัว บางทีถ้าเห็นผมข้างนอก อาจจะไม fit เข้าไปในภาพลักษณ์ที่คนเขาวางเอาไว้ ถ้าเห็นผมใส่กางเกงยีนส์ กางเกงขาคุด รองเท้าผ้าใบ เสื้อคอกลมคิน หรือขาสั้นคิน คนก็จะเอ๊ะทำไม(สกูลนี้)เขาแต่งอย่างนี้ ก็แปลกดี ภาพลักษณ์ของตัวเองก็เลยเป็นสองภาพตลอดเวลา แน่ใจถ้าเผื่อรู้ว่าเราจะต้องเข้าพิธี ไปงาน คือ เราเป็น เราก็จะแต่งตัวตามโอกาสที่เหมาะสมตามความเหมาะสม แต่ถ้าไม่ใช่ก็เป็นตัวของตัวเอง แล้วผจญตัวของตัวเอง คือสิบสองปีในอเมริกา ความหรือสิ่งที่ได้รับจากสังคมที่ถ่ายทอดมาจากอเมริกา ก็เขอะเหมือนกัน”

อีกสิ่งหนึ่งที่ทั้งคุณไทและภรรยาให้ความสำคัญ คือ มารยาทการรับประทานอาหาร นอกเหนือจากการที่ตระกูลของคุณไทเป็นตระกูลที่มีความเป็นมา มีวัฒนธรรม และอยู่ในวงสังคมชั้นสูงแล้ว ภรรยาของคุณไทที่เป็นลูกหลานของราชสกุล บิดามารดาของภรรยาคุณไทและภรรยาของคุณไทได้มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดสถาบันกษัตริย์ เป็นอีกแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ครอบครัวของคุณไทเน้นย้ำในเรื่องนี้อย่างมาก ดังที่คุณไทได้กล่าวถึงการเน้นย้ำความสำคัญนี้มาตั้งแต่บิดามารดาของคุณไทว่า

“มาก ตั้งแต่พ่อแม่ผม ก็เน้นมาถึงผม”

การให้ความสำคัญกับมารยาทการรับประทานอาหาร จะถูกเน้นย้ำต่อไปยังบุตรของคุณไท เพราะคุณไทและภรรยาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

“ตั้งแต่พ่อแม่ผม ก็เน้นมาถึงผม แล้วเราก็ก็นับมาถึงลูก ใช้การสอน ทำให้ดู... ไม่จำเป็นต้องเข้าโรงเรียน เพราะทั้งผมทั้งภรรยาเราโดนสอนกันมาดี คือเรารู้ เรานั่งโต๊ะเสวยหลายรอบแล้ว เรารู้แล้วว่าควรจะทำพฤติกรรมยังไง การทานอาหารฝรั่ง อาหารฝรั่งเศส ต้องทาน ใช้มีด ใช้ส้อม การดื่มไวน์ หรือการชดะหมี่จีน บะหมี่ญี่ปุ่น ก็มีวิธีของเขา ฝรั่งอาจจะรับไม่ได้ แต่ญี่ปุ่นเขาถือว่า เป็นสิ่งที่เขาถือปฏิบัติกัน เราก็ก็นั่งทานกันมาตลอดว่า เราไปนั่งทานกับญี่ปุ่น เราก็ก็นั่งชาน้ำชา เพราะมารยาทก็ไม่เหมือนกันในแต่ละสังคม

ทางครอบครัวเองเราก็ก็นั่งไปต่างประเทศ มีประสบการณ์เยอะ เรื่องโรงเรียนไม่ต้องไป แต่ก็สั่งสอนกันมาตลอด พ่อกับแม่ก็สอน จนกระทั่งเดี๋ยวนี้”

ในด้านกีฬา คุณไทให้ความสำคัญกับกีฬาเป็นอย่างมาก และคุณไทสามารถเล่นกีฬาได้เกือบทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นอเมริกันฟุตบอล ฮอกกี้น้ำแข็ง เทนนิส กอล์ฟ แบดมินตัน ยิงปืน หรือแม้แต่คาราเต้ และด้วยความสนใจอย่างมากในกีฬานานาชาติ คุณไทจึงได้เรียน และแข่ง จนในที่สุดได้เป็นครูสอนกีฬานานาชาติด้วย และเมื่อครั้งที่กลับมายังประเทศไทย ก็ยังได้เป็นโค้ชทีมชาติอีกด้วย และปัจจุบันด้วยเวลาที่มีน้อยลงการเล่นกีฬาหนักๆ อย่างเช่นสมัยเรียนก็ไม่สามารถทำได้ แต่คุณไทก็ยังเล่นกีฬาออกกำลังกายอยู่ทุกวัน

“กลับมาออกนอกเหนือจาก...ก็ยังไม่เล่นอย่างอื่น การแข่งขัน... กอล์ฟก็ยังคงดี อยู่ ถ้ามองว่าเวลาผมน้อยลง... 10 กว่าปีที่ผ่านมา... ที่ผมทำแบบเป็นกิจวัตรประจำ ก็คือ เข้า fitness อยู่ใกล้ๆ... อยู่ที่นี่ 10 ปีแล้ว ก็เข้าทุกวัน เกือบทุกวัน”

การเล่นกีฬาเป็น เป็นสิ่งที่คนอเมริกันให้ความสำคัญ การค้นพบนี้ทำให้คุณไทสามารถ ทลายกำแพงระหว่างสีผิวและเชื้อชาติ และสร้างการยอมรับให้กับตนเองได้

“ผมไปจับจุดได้ตอนไปเมืองนอกใหม่ๆ โรงเรียนประจำมีผมเป็นกระ เหยี่ยง เป็นคนเอเชียอยู่คนเดียว ต่อให้เราพูดภาษาอังกฤษได้ ต่อให้เราเรียนเก่ง ไม่ได้หมายความว่าเราจะได้รับการยอมรับเข้าไปในสังคมเค้า ผมไปสังเกต แต่ พอผมไปเล่นกีฬา เป็นกีฬาประเภทของเขา ผมเล่นอเมริกันฟุตบอล เล่นฮอกกี น้ำแข็ง พอเราเล่นใช้ได้ในระดับนี้ มันกลายเป็นที่ยอมรับ เป็นที่ยอมรับของ ใคร เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูงอย่างแรกเลย เป็นที่ยอมรับของสังคม ของ สังคมเลย ครูเขาจะพิเศษกับเราเลย อาหารการกินก็ดีกว่า พอเป็นนักกีฬา ระดับนี้ติดทีมโรงเรียน แล้วพ้อออกนอกสังคมโรงเรียนไปเจอสังคมข้างนอก แต่พูดเรื่องกีฬา ผมเล่นอย่างนี้ คนต่างชาติ ซึ่งไม่ได้มีความรู้เลยนะ คน ระดับความรู้ต่ำนะ ก็ยังรับเราทันที ผมเจอกับตัวเองเลยที่บอสตัน คนที่มี ความรู้ต่ำ ที่แบบจะไม่ค่อยชอบคนต่างชาตินะ ถ้าเราไปในฐานะผมเป็นคน ต่างชาตินะ รับรองมันเขม่นเราแน่ แต่ไปในฐานะนักกีฬานะ โอ้โฮ กินเหล้า พุดคุยกันได้แบบสนิทเลย ก็มัน break barrier ได้เยอะเลย แล้วผมคิดว่ากีฬา ก็คือตัวนำ นั่นคือความเข้าใจของผม ก็เลยมีความรู้สึกที่ผมให้ความสำคัญกับ กีฬามาก มันเลยมีหลายมิติ ร่างกายอย่างเดียวไม่ใช่ มิติเยอะแยะ”

ด้วยประสบการณ์ที่มีกับกีฬาดังที่กล่าวข้างต้น คุณไทไม่ได้มองกีฬาเป็นเพียงแค่กิจกรรมที่ จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว แต่กีฬาเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ กับจิตใจ ไม่ว่าจะเล่นกีฬานั้นคนเดียวหรือเล่นกับบุคคลอื่น ร่างกายในเวลานั้นสบายดีหรือกำลังไม่ สบาย

“กอล์ฟก็เหมือนกัน การแข่งขันนี้ ไปถามคน มันต้องชนะใจตัวเอง เชื้อ มื้อ เราไม่ได้ไปชนะคู่แข่ง เราไปทำอะไรเขาไม่ได้เลย คู่แข่งก็ดีของเค้า เราก็ดี ของเรา ทำยังไงให้เราดีชนะเค้าได้ คาราเต้ก็เหมือนกัน เจอหน้าคู่แข่งต่อสู้กับเขา ก็จริง แต่ถ้าเราไม่ตั้งใจเราไม่ตั้งใจ ไม่มีวันที่จะเอาชนะเขาได้ ของพวกนี้ทุกอย่าง ย้อนกลับมา คือ ต้องชนะใจตัวเอง”

“ในการเข้า fitness เรื่องสุขภาพใจ เราเข้าใจ แต่มันเป็นการเอาชนะใจ ตัวเองมากกว่า”

“กีฬาเกือบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็ยคนน้ำหนักก็ดี หรือดีกอล์ฟก็ดีนะครับ หรือแข่งคาราเต้ก็ดี โดยเฉพาะก่อนคาราเต้ ก่อนจะแข่งเอาชนะคู่ต่อสู้ได้ เรา ต้องเอาชนะใจตัวเองให้ได้ก่อน เหมือนกันกับการยกน้ำหนัก มันเป็นการแข่ง

ระหว่างเรา เรากับตัวเราเอง เวลาที่เราขงจนกระทั่งถึงจุดที่ว่ายกไม่ไหวแล้ว มันก็ต้องสู้ต่อไป”

“คนเยอะมากเลย ถามผมว่า ผมขยันเหลือเกิน เข้าห้องยิมตลอดเวลา 10 ปี บางคนเข้าห้องยิมฟิตอยู่ 3 เดือน 6 เดือน แล้วก็เลิก กระทั่งผมป่วยเป็นไขหวัดใหญ่ ยังต้องเข้าห้องยิมเลย มันเป็นการเอาชนะใจตัวเอง บางทีผมเหนื่อยมาก จากออฟฟิศนะ ไข้ก็จับ อยากนอนนะบางที แต่ก็ไม่เอา ต้องไป เราต้องชนะตัวเอง คือบังคับใจ เพราะพอหลังจากเข้าห้องยิมทุกครั้งมันจะดีขึ้น พอเราได้วอร์ม ได้วิ่ง ได้ยกน้ำหนัก เล็กน้อย อาจจะยกไม่มากไม่หนักเท่ากับเวลาเราสบายดี แต่พอเราได้ไปออก ร่างกายมันดีขึ้นทันทีเลย ผมว่ามันเป็นการชนะใจตัวเอง เรา ในใจลึกๆ เราอยากสบาย กินดี อยู่ดี ไม่ต้องออกกำลังกาย แต่ผมไม่ได้ ชนะใจตัวเองตลอด อย่างคีนไฮนปาร์ดีนั่นๆ ผมรู้ว่าผมทานข้าวเยอะมาก รุ่งเช้าผมตื่น ผมก็เข้าห้องยิม วิ่งละ พยายามขับออกมา มันเป็นการ discipline ตัวเอง นั่นคือที่ผมมอง”

และด้วยความชื่นชอบในกีฬาที่มีมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเรียนอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมาประเทศไทย คุณไทยก็ยังคงติดตามข่าวสารด้านกีฬาจากนิตยสาร Sport Illustrated ซึ่งถือเป็นนิตยสารด้านกีฬาชั้นนำของโลก

“มีเล่มหนึ่งที่ต้องสั่งจากเมืองนอก แต่ตอนนี้เลิกสั่งไปแล้ว คือ หนังสือกีฬา นิตยสารกีฬา คือ Sport Illustrated ซึ่งเป็นหนังสือ นิตยสารที่ดีมากๆ เลย เมื่อก่อนเคยมีส่ง... จากเมืองนอกส่งมาเมืองไทย แต่ตอนหลังเขาแจ้งไป ก็เลยไม่มี ผมก็เลยไม่ได้อ่าน”

และจะมีอยู่บ้างที่คุณไทยเขียนบทความที่เกี่ยวกับกีฬาลงในนิตยสาร

“article เคยเขียนบ้างใน magazine ในนิตยสาร ส่วนมากจะเป็นเรื่องกีฬา”

ด้านดนตรี โดยส่วนตัวแล้ว คุณไทยชื่นชอบในดนตรีแนวร็อก และหากมีโอกาสก็จะไปชมคอนเสิร์ตเมื่อมีการแสดงในวงที่ชื่นชอบ และเนื่องด้วยธุรกิจที่ทำอยู่จะเป็นสปอนเซอร์ให้กับคอนเสิร์ตที่จัดขึ้นในประเทศไทย จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับการชมคอนเสิร์ต

“ชอบฟังดนตรี ร็อก วงโปรคมี อย่าง Linkin Park ผมชอบมาก ของไทยเนี่ยเดี๋ยวเอ่ยชื่อไปจะตกใจ ผมชอบ Silly Fool ผมชอบมาก Big Ass ผมก็

ชอบ ผมจะหนักไปทางร็อคๆ มาก ไปดูคอนเสิร์ต Linkin Park ผมก็ไป
ดู Red Hot Chilly Pepper ผมก็ไปดู Hip Hop ผมก็ฟังบ้าง ”

“พอดีโชคดีที่...สปอนเซอร์เยอะ โดยเฉพาะคอนเสิร์ตฝรั่ง ก็ไปดู”

“... โอเคหลักๆ ผมชอบร็อค แต่ว่าเวลาไปชมโพนี่ อะไรพวกนี้.. ผมก็
ไปทุกปี สิบกว่าปีละ ไปนั่งวันอาทิตย์เย็น ทุกวันอาทิตย์เย็น บางกอกซิมโฟนี
ออเคสตรา เล่นที่สวนลุม ... เจ๋งมาก เขาเล่นเพลง อย่างเพลงจากหนัง หนังแบบ
หนังฮอลลีวูดก็ดี เพลงไทยก็ดี เพลง Pop ก็ดี เพลง Tchaikovsky คลาสสิก
Opera เล่นหมด เจ๋งมากเลย แล้วเขาจะมีนักร้อง Guest นำไปนะ ผมว่ามัน
ส่งเสริมสังคมในกรุงเทพทั้งนั้นเลย แล้วฝรั่งทั้งนั้นเลย ผมเอาลูกไปดูตั้งแต่
เด็กๆ นั่นคือสิ่งที่ผมคิดว่ากรุงเทพฯ ต้องมีมากขึ้น”

สำหรับการแสดงอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็ละครเวที โอเปร่า คุณไทก็ชื่นชอบเช่นเดียวกัน

“ละครเวที ผมชอบดู อย่างที่บอย ถกเถียงดิเขาทำ ใช้ได้เลย ทั้งวิ
ภพ ผมดูตั้งสามสี่ครั้ง ก่อนหน้านั้น บัลลังก์เมฆ ผมคิดว่า โอ้โหทำได้ดีมาก
เลย ทั้ง set ทั้งการแสดง ทั้งเพลง คือคนแต่งเพลงรู้จัก คือ ผมรู้จักคนพวก
Exact เยอะ... ฉะนั้นพวกนี้ผมจะคุ้นเคยกับพวกเขา แต่งเพลงออกมาเก่งมาก
เลย คนไม่สำคัญอะไรพวกนี้ แบบจริงจัง ผมว่าคนไทยนี้มีพรสวรรค์เยอะ
เพียงแต่ไม่ค่อยมีโอกาส อย่างทำเวที การจัดละครเวทีของบอยเค้านี่ Exact
ขาดทุนตลอด ทำยังไงให้เขาไม่ขาดทุน ถ้าเขามีกำไร เขาก็จะได้จัดมากๆ ขึ้น
นั่นคือสิ่งที่ผมคิดว่าสังคมไทยยังขาดอยู่”

“Opera ก็ไปดู ก็ชอบ ”

การบริโภคหนังสือพิมพ์ ในแต่ละวันคุณไทจะอ่านหนังสือพิมพ์หลายฉบับ และหลาย
ประเภท โดยการอ่านหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับก็จะมีเป้าหมายต่างกันตามลักษณะหรือธรรมชาติของ
หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ

“วันหนึ่งผมอ่านหนังสือพิมพ์ 6 ฉบับ ไทยรัฐ คมชัดลึก Bangkok Post,
Nation, Asian Wall Street Journal และ USA. Today ผมบอกได้เลยว่าอะไร
เป็นอะไร Asian Wall Street Journal เกี่ยวกับธุรกิจทั่วไป โดยเฉพาะเอเชีย และ
ต่างชาติด้วย USA. Today เนี่ย เกี่ยวกับสังคมอเมริกา โดยเฉพาะกีฬา ผมอ่าน
หน้ากีฬาเป็นส่วนมาก ไทยรัฐ คมชัดลึก คนละมุมมองกัน ทั้งการเมืองทั้งอะไร
ไม่ค่อยอ่านเรื่องธุรกิจเท่าไร เรื่องธุรกิจผมจะอ่านจาก Nation หนังสือพิมพ์
ไทยผมจะไม่อ่านเรื่องธุรกิจ ผมจะอ่านจาก Nation มากกว่า”

นอกจากหนังสือพิมพ์ คุณไทยยังอ่านข่าวสารจากสื่ออื่น คือ จากวารสาร News Week โดยจะรับเป็นประจำ

“ผมอ่าน News Week ที่อ่านประจำ รับประจำ นอกนั้นทั่วๆ ไป สารพัด จะเปิดๆ คุณะครับ ไม่ได้มีอะไรพิเศษ”

สำหรับหนังสือที่คุณไทยชื่นชอบ ไม่ใช่หนังสือที่เกี่ยวกับธุรกิจ แต่เป็นหนังสือประเภทอัตชีวประวัติของบุคคลสำคัญ ที่จัดได้ว่าเป็นไอคอน (Icon) เพราะการอ่านหนังสือประเภทนี้ จะให้การเรียนรู้จากตัวอย่างชีวิตของคนๆ หนึ่ง ได้เป็นอย่างดี

“ผมไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือธุรกิจเท่าไร ถ้าอ่านผมจะอ่านเป็นประวัติมากกว่า auto-bibliography ของ Steven Jobe⁵, Donald John Trump⁶, พวกนี้ ผมอ่านไป David Beckham ผมอ่านหมด Michael Jordan ผมก็อ่าน ทั้งนักธุรกิจ ทั้ง icon Arnold Schwarzenegger พวกนี้ ผมให้ความสำคัญกับพวกนี้ บางทีเราได้เรียนรู้อะไร ความคิดเขาเหมือนกัน”

นอกจากหนังสืออัตชีวประวัติ ยังมีหนังสืออีกเล่มที่คุณไทยประทับใจมาก คือ Profile in Courage เพราะจากหนังสือเล่มนี้ ทำให้คุณไทยได้รับแรงบันดาลใจอย่างรวมถึงได้เห็นตัวอย่างและแนวในการทำหน้าที่ในทางการเมือง

“หนังสือที่ผมค่อนข้างประทับใจ หนังสือเก่าแล้ว (Profiles in Courage) ผมเพิ่งได้อ่าน เขียนโดย Jonh F. Kennedy ก่อนเขาเป็นประธานาธิบดี ตอนเขาเป็น senator เขาเรียบเรียงเขียนผลงานของ สว. อเมริกา แล้วเขาเอาตัวอย่างของ สว. อเมริกา ตั้งแต่ 200 ปี ตัวอย่างอะไร ตัวอย่างการตัดสินใจของสว. แต่ละคน ซึ่งเรียกว่าเป็นการตัดสินใจที่ถูก เขายืนอยู่บน principle ของเขา ในจุดความคิดความอ่าน หรือจุดเชื่อมั่นของเขา แต่ทำให้เขาสูญเสียอนาคตของเขาไปเลย คือเขาพูดถึงว่า หนังสือเล่มนี้มันเกี่ยวกับว่า ถ้าเผื่อเราคิดว่าเรามีจุดยืนของเรา แล้วเราคิดว่าถูกต้อง เราไม่มองเลยว่า จะมีผลกระทบยังไงกับชีวิตเรา เราก็มี principle ในการเดินเรื่อง... อ่านแล้วเออ ประทับใจว่า”

“... คืออ่านแล้วได้คิด ในสภาวะของคนพวกนี้ โคนบีบคั้นโดยรอบไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง อะไรพวกนี้ ให้ตัดสินใจ แต่ว่าพวก สว. พวกนี้ใน

⁵ Steven Jobe เป็นนักคนตรีที่มีชื่อเสียงมากตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก <http://www.as220.org/~stevenjobe/>

⁶ Donald John Trump เป็นนักธุรกิจชาวอเมริกาที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก มีธุรกิจหลากหลายประเภท เช่น อสังหาริมทรัพย์ โรงแรม คาสีโน สนามกอล์ฟ มหาวิทยาลัย ฯลฯ

หนังสือ เขาก็ยังยืนหนักแน่นอยู่บนฐานความคิดของเขา ความเชื่อของเขา ก็พยายามอ่านเพื่อมาเป็น inspiration ของผมเอง แล้วผมคิดว่าดี”

รสนิยมกับการสืบทอดรสนิยม

งานอดิเรกและการใช้เวลาว่างของคุณไทไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพ การสะสมนาฬิกา ปืน ไวน์ หรือรถยนต์ที่แม้เพียงจะเริ่มคันสะสมและได้หยุดไปแล้วนั้น ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของบิดาคุณไทที่ส่งทอดต่อมาด้วย

คุณไทชื่นชอบการถ่ายภาพมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก คือ เมื่อครั้งที่คุณไทยังศึกษาในระดับมัธยมอยู่ที่ต่างประเทศ คุณไทได้เคยลงเรียนวิชาที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การสอนว่าจะต้องถ่ายอย่างไร แต่หมายความตั้งแต่การถ่ายภาพ ล้างรูป จนถึงการอัดรูป ที่แสดงให้เห็นถึงความชื่นชอบและความต้องการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในทุกๆ รายละเอียดในสิ่งที่ชอบ

“ช่วงที่เรียนอยู่มัธยมต้นที่อยู่อเมริกาเนีย ก็จะไปเรียน มีหลักสูตรเลย เรื่องการถ่ายภาพ ล้างรูป อัดรูป ครอบเลย คือสมัยก่อนการถ่ายภาพมันไม่ใช่ digital คือต้องเข้าห้องมืด dark room อัดรูป ขยายรูป ทำมาหมด เรารู้หลักการ ก็จะไปเรียน”

และความชื่นชอบในการถ่ายภาพนี้เองที่ทำให้คุณไทมีผลงานหนังสือที่รวมภาพถ่ายในมุมมองต่างๆ ในช่วงที่คุณไทมีประสบการณ์ทางการเมือง

“...ก็พอดีมันมีทีมงานตามเก็บภาพไว้เยอะ ก็เลยเขียน แบบเบาๆ นะ ไม่ใช่เรียส แต่ก็ยังเป็นประสบการณ์ทั้งดี ทั้งไม่ดี ทั้งรูปภาพ เนี่ยเดี๋ยวจะเปิดตัววันที่... นี่ครับ แล้วก็ผอณูว่า จากทีมงานที่เขาถ่ายภาพไว้เยอะๆ เนี่ย ก็กิจกรรมปีนี้ ผมก็มามองว่าปี... นี้ ที่ผ่านมานี้ ในสายตาผม มันเป็นปีของความรุนแรงของข้าว มีข่าวดีมาก ๆ เลย อย่างข่าวเฉลิมฉลอง 60 ปี กับข่าวเลวมาก ๆ เลย จะเป็น... เรื่องการปฏิวัติ ข้าวน้ำท่วม ผมก็มองว่าปีนี้มันยังงี้ ผมก็นั่งมองว่า สำหรับผมกระทั่งเหตุการณ์ที่ไม่ดีที่เกิดขึ้น ที่ไม่ดีไม่ดี เราก็น่าจะมองในจุดดีของมันได้ ให้ไปมองในภาพรวมของเหตุการณ์ที่ไม่ดี ก็เลยจะมาเล่าสู่กันฟังโดยภาพที่ถ่าย ทีมงานก็ไปเก็บภาพมา ก็ช่วงน้ำท่วม หรือสิ่งที่น่าภูมิใจ ตอนสนามบินสุวรรณภูมิเปิด ก็ยังมีภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ต้นปีจนปลายปี ทั้งดีและไม่ดี แต่เหตุการณ์ไม่ดีก็นำเสนอด้วยภาพที่ดี อย่างที่คนให้ดอกไม้ทหารเด็กขึ้นไปเล่นบนรถถัง นั่งเป็นภาพที่ดี ก็จะเป็นอย่างนั้น ”

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่เล่มแรก คุณไทเคยเขียนหนังสือมาแล้วหนึ่งเล่มเกี่ยวกับ กีฬาที่คุณไทมีความถนัด

“หนังสือเล่มแรกที่ผมเขียน คือ เกี่ยวกับ[กีฬาที่ถนัด] นะครับ 10 กว่าปี มาแล้ว ก็เขียนเลขๆ คือมีความรู้สึกกว่า style [กีฬา]ของผมที่เมืองไทยยังไม่ค่อย รู้จักหรือยังไม่ค่อยมี หนังสือมันเป็นญี่ปุ่นหรือไม่ก็อเมริกากลาง ก็เลยเอาเขียน เป็นภาษาไทย มันพื้นฐาน ส่วนมากจะเป็นรูปมากกว่า ผมเรียนถึงนี้ผมจบป.6 ภาษาไทยผมไม่ได้ศึกษานั่น ฉะนั้นก็เขียนเป็นภาพ”

และเล่มที่สองที่เขียน เกี่ยวกับประสบการณ์ทางการเมืองในแง่มุมต่างๆ และวางแผนพร้อมกับเล่มที่รวบรวมภาพถ่าย

“ช่วงที่ผมลงเลือกตั้งหาเสียง...มันฉีกชีวิตผมไปมากเลยใน 1 ปี และ คำถามที่ผมได้ยินมาตลอดเวลาเลย จากเพื่อนฝูง จากคนใกล้ตัว เฮ้ย เป็นไงบ้าง เป็นไงบ้าง ไม่ได้หมายความว่าผมหายไป แต่ผมไปลงหาเสียง ไปลงทำ กิจกรรม คนในสังคม คนในเพื่อนฝูง ที่เคยคบกันมา ส่วนมากมักจะถาม คือเค้าเองก็ไม่ได้ไปสัมผัส ผมเลยบอก เออ ประสบการณ์ 8 เดือน ที่ผมวิ่งหาเสียง...แนะนำตัว... นี่ มันเป็นประสบการณ์ที่ดีสำหรับผม ผมเรียนรู้หลายอย่าง ก็เลยมีความรู้สึกกว่า เออ ถ้าเผื่อเราเขียนไป ก็อาจจะมีคนที่ยากรู้อยากเห็นบ้าง จากมุมมองของผม ผมไม่ใช่มีอาชีพ ก็เลยเขียนหนังสือ ตั้งแต่ได้ ตั้งแต่ก่อนได้เลือกตั้งเสียด้วยซ้ำ ผมก็มองว่า เออ ก็อยากเขียนเป็นประสบการณ์...”

ของสะสมสำหรับคุณไท ไม่ได้หมายถึงการสะสมเพื่อเก็บ แต่เป็นการสะสมที่มีนัยทางธุรกิจที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในอนาคตได้ อย่างเช่นนาฬิกา ที่โดยส่วนตัวแล้วคุณไทชอบนาฬิกาที่มีขนาดใหญ่ และสามารถจับเวลาได้

“ความชอบของผมก็คือ ผมชอบนาฬิกาบางประเภทเท่านั้นเอง ... เป็นนาฬิกาค่อนข้างใหญ่ เป็น chronograph ที่จับเวลาในตัว นาฬิกาต้องใหญ่ นั่นคือความชอบเฉพาะตัว ผมไม่ชอบนาฬิกาฝั่งเพชร อะไรเล็กๆ จะไม่ชอบเลย”

แต่ในแง่ของการสะสม นาฬิกากลับมีมิติของธุรกิจดำรงอยู่ด้วย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความสนใจที่มีมาแต่เดิมบวกกับการมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน ทำให้คุณไทมีความรู้ในเรื่องนาฬิกาเป็นอย่างดี การเลือกนาฬิกาเพื่อสะสม จึงไม่ได้มุ่งแค่ความสวยงาม ยี่ห้อ ราคา ความชอบ อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

“ผมเป็นคนเล่นนาฬิกา ผมศึกษานาฬิกาเยอะ แล้วผมมีธุรกิจนาฬิกา มิติหนึ่งที่ผมชอบ ในการมอง การซื้อนาฬิกา ก็คือ ราคาจะขึ้นหรือเปล่า จริงๆ การลงทุน การสะสมนาฬิกา หรือการซื้อนาฬิกา เป็นการลงทุนชนิดหนึ่ง เหมือนการเล่นหุ้น แต่ไม่ใช่หุ้นทุกตัวที่ซื้อมันจะมีกำไร ก็เหมือนนาฬิกา แล้วก็ไม่ใช่ทุกแบรนด์นี้ แบรนด์นี้ดัง จะมีกำไร ไม่ใช่ อย่าง Patek Philippes ซื้อปั๊บ มันจะมีกำไร ไม่ใช่ มันต้องเป็นรุ่นด้วย พอที่เราศึกษาในระดับนั้น เออรุ่นนี้หนึ่งเราชอบ สองโอกาสที่ขาดทุนนี้แทบจะไม่มี ก็เป็นประเด็นของผมที่ผมชอบและใช้ในการเลือกซื้อนาฬิกา เพราะที่ผ่านมาเวลาผมขายของออกไป นาฬิกานี้ส่วนมากกำไรทั้งนั้นเลย ... แต่ก็ไม่ใช่ทุกยี่ห้อ แล้วก็ไม่ใช่แบบ Tag Heuer มันต้องเป็นนาฬิกาอีกระดับนึง อย่าง Patek Philippes หรือ Rolex บางเรือน แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกยี่ห้อที่นั่น ทุกรุ่นของยี่ห้อที่นั่นจะทำกำไร บางอันก็ขาดทุน จะมีบางรุ่นที่กำไรขึ้น หรือทำกำไร”

สำหรับการสะสมปืน ด้วยความที่คุ้นเคยในกีฬายิงปืน จึงทำให้มีความรู้ในปืนแต่ละรุ่นที่ใช้ไปด้วยกัน

“ผมชอบยิงปืน ปืนนี้ก็เหมือนนาฬิกา จะเป็นแค่ประเภทที่ผมชอบ ไม่ได้สะสมแบบเยอะแยะนะ แต่ก็จะมีกระบอกที่มัน โคน มัน style เรา จะชอบก็จะเก็บไว้ แต่ไม่ได้เยอะ เดียวนี้กฎหมายบ้านเรา มันไม่ค่อยจะเอื้ออำนวยในการซื้อปืน”

แต่สำหรับไวน์ การสะสมมีใน 2 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ การสะสมในฐานะงานอดิเรกและสิ่งที่มีมูลค่าเพิ่มไปพร้อมๆ กันเหมือนกับการสะสมนาฬิกา

“ผมเองเคยเล่นไวน์ คือ ซื้อเก็บไว้ และมีพอร์ตโฟลิโอที่อังกฤษ แล้วก็ มีโบรกเกอร์คอยซื้อมาขายไป ตอนที่กลับมาจากเมืองนอกผมก็เล่นอยู่บ้าง แต่ตอนนี้ค่อยลง พวกนี้ก็เหมือนการเก็งกำไรในอนาคต ถึงแม้ไวน์จริงๆ ยังไม่ได้เริ่มใส่ขวดเลย แต่เขามีสูตรแล้วว่าถ้าสภาพดินฟ้าอากาศดี ราคาไวน์ก็น่าจะดี พอตีปั๊บ ราคากลางก็วิ่งขึ้นไปแล้ว” (available from <http://www.nationejobs.com/content/money/sbenefit/template.php?conno=421>, 21 กุมภาพันธ์ 2550)

อีกรูปแบบ คือ การสะสมแบบเก็บ คือ เก็บไว้ให้กับบุตร

“... เผอิญว่าลูกผม เกิดมาปีที่ไวน์ ที่ถือว่าเป็นไวน์ฝรั่งเศสที่เป็นปีที่ดี ผมก็เลยซื้อเก็บไว้ให้เขา คือซื้อไว้ตอนนี้ พอเค้าโตขึ้นผมให้เขา เค้าจะไปขาย ต่อหรือจะไปดื่มก็แล้วแต่เขา แต่ถือว่าเป็นไวน์ดี ”

สำหรับรถยนต์ คุณไทยมีทั้งรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ คือ รถยนต์(รถอเมริกัน) 1 คัน มอเตอร์ไซค์ฮาร์เลย์ เดวิดสัน 1 คัน มอเตอร์ไซค์วิบาก 1 คัน สำหรับรถยนต์ คุณไทยชื่นชอบรถรุ่นหนึ่งมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก และเมื่อทราบว่าทางบริษัทมินิโยบายจะนำเอารุ่นที่คุณไทยชื่นชอบมาปรับปรุงและผลิตใหม่ คุณไทยจึงตัดสินใจเพื่อเป็นเจ้าของรถยนต์รุ่นที่ผลิตขึ้นมาใหม่ดังกล่าว

“รถ...รุ่นที่คลาสสิกที่สุดอยู่ที่รุ่นประมาณ 1966 ตอนนั้นผมประมาณสิบขวบ ประเด็นคืออะไร คือ หลายๆ อย่างเราประทับใจตอนเราสมัยเด็กๆ เราก็จะติดภาพลักษณะนั้นมา ... สักปี 94-95 ที่เขาออกรุ่นใหม่มา ซึ่งเขาใช้นโยบายว่าจะไป copy รุ่น classic ของเขา คือ รุ่นปี 66 มาปรับปรุง พัฒนาใหม่ ใช้เทคโนโลยี ใหม่ แต่ว่าภาพลักษณ์หรือความรู้สึก จะเหมือนรุ่นเก่า ซึ่งพอผมเห็นปั๊บ มันก็เลยโดนมากๆ เลย มันจิตใต้สำนึกมัน อธิบายไม่ถูก แต่ราคาไม่ได้เวอร์... แต่มันมีบุคลิกของมัน ซึ่งมัน โดนใจผม แล้วราคาก็ดี ก็เลยซื้อ”

แต่หากพิจารณารถยนต์ในฐานะงานอดิเรกก็อาจจัดว่า เคยเป็นงานอดิเรกช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็หยุดไปเพราะความเสียดายที่ไม่อยากสะสมเพียงเพื่อการเก็บไว้แต่เพียงอย่างเดียว

“ผมเคยคิดจะสะสมรถนะ เคยหมายถึงว่าเคยนะ ตอนกลับมาจากเมืองนอกใหม่ๆ มีโอกาสได้ไปซื้อรถดีๆ รถเก่าๆ ที่ราคาไม่แพง แล้วผมทำอยู่ได้ประมาณ 4 – 5 ปี แล้วผมเปลี่ยน เพราะว่าผมเสียดายรถ คงไปถึงจุดหนึ่งที่เรามีรถที่เราชอบอยู่สัก 4 -5 คัน แต่เราไม่มีโอกาสที่จะขับมันตลอดเวลา ผมรู้สึกเสียดาย เพราะว่ารถมันทำมันสร้างมา ไม่ได้เอามาจอดไว้ในโรงรถ มันต้องเอาไปใช้ เลยรู้สึกเสียดายของ ผมปล่อยให้คนที่เขาไปใช้มากกว่า ก็เลยปล่อยให้... ถ้าผมมีรถ 3 คัน จันทร์ถึงศุกร์ ไม่มีโอกาสขับ ผมมีโอกาสขับคือ เสาร์ อาทิตย์ เสาร์-อาทิตย์ จะขับ 3 คัน นั่นแปลว่า รถคันนี้อาจจะทุก 2 อาทิตย์ หรือ 3 อาทิตย์ ถึงจะมีได้โอกาสขับที่หนึ่ง เสียดาย เสียดายตัวรถ เอาไปปล่อยให้คนอื่นที่เขามีโอกาสเอาไปขับเถอะ ก็เลยตัดเรื่องรถ ผมก็เลยเฉยๆ เสียดายตัวรถ เขามากกว่า มองรถว่าเป็นคน เขาคงไม่อยากเก็บเฉาอยู่ที่บ้านทั้งวัน”

สิ่งที่น่าสนใจคือ ศิลปะหรือรสนิยม ที่ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายรูป นาฬิกา ไลน์ ปีน รถอเมริกา คุณไท่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความชื่นชอบในสิ่งต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ได้รับสืบทอดมาจากบิดาทั้งสิ้น

“คือคุณพ่อผมชอบถ่ายภาพมาก ก็เลยติดจากท่านมาตั้งแต่เด็ก”

“สะสมนาฬิกาบ้าง เล็กน้อย ไม่ได้สะสมมาก พอคือคุณพ่อผมเป็นคนสะสมนาฬิกาอยู่แล้ว ”

“ผมรู้จักร้านปืนเกือบทุกร้าน เขาก็รู้จักผม เพราะคุณพ่อผมเล่นปืน ผมเล่นปืน”

“รถอเมริกันก็ได้จากคุณพ่อ สมัยคุณพ่อหนุ่มๆ ก็มีรถอเมริกันขับ แล้วผมก็จำได้ ก็เลยกลายเป็นภาพลักษณ์ หลายๆ อย่างนี้ได้จากคุณพ่อมา”

“สังเกตนี้ ทุกอย่างมาจากคุณพ่อผมทั้งนั้นเลย ถ่ายรูป นาฬิกา ปีน ได้จากคุณพ่อทั้งนั้นเลย”

สำหรับตัวของคุณไท่เอง ได้ตระหนักถึงการการสืบทอดรสนิยมจากบิดาอย่างชัดเจน และขณะเดียวกัน คุณไท่ก็ต้องการให้บุตรของตนสืบทอดรสนิยมนี้ต่อไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรถยนต์ที่ดูเหมือนบุตรชายก็ได้รับเอาการสืบทอดนี้ไว้แล้ว หรือไลน์ที่คุณไท่แสดงเจตจำนงว่าต้องการให้บุตรสืบทอดรสนิยมนี้ต่อไป

“ไลน์...ผมก็เลยซื้อเก็บไว้ให้เขา...พอเค้าโตขึ้นผมให้เขา เค้าจะไปขายต่อหรือจะไปดืมก็แล้วแต่เขา แต่ถือว่าเป็นไลน์ดี มันก็เป็นอะไรที่เราถ่ายทอดให้เขา แค่นั้นเอง”

ชีวิตในสังคมไฮโซ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม รวมทั้งชาติตระกูล ทำให้คนภายนอกอาจมองว่าวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคุณไท่ คงเป็นเหมือนกับภาพสังคมหรูหราที่ถูกนำเสนออยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ วารสาร โทรทัศน์ หรือสื่อต่างๆ ทั่วไป ซึ่งโดยส่วนตัวแล้วคุณไท่ไม่ได้ชื่นชอบกับวิถีชีวิตที่ผู้คนให้ความสำคัญกับนามสกุลหรือวงศ์ตระกูล มาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก

“ตอนเป็นวัยรุ่นสมัยอยู่อเมริกา คนอเมริกาเขาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับชนชั้นวรรณะ ทุกคนเทียบเท่ากันหมด แล้วผม happy คือนามสกุลเราไม่มีความหมาย แต่ถ้าอยู่เมืองไทยนี่ มันมี ในการที่พอเขารู้ว่าผมเป็นใคร ผมไม่มั่นใจแล้วว่าเขาคบกับผมเพราะอะไร นี่เป็นความรู้สึกตั้งแต่เด็กนะ พอไปอยู่อเมริกาแล้วผม happy แล้วจะเป็นประเด็นเลยว่า เวลาเจอคนไทยที่อเมริกา เขาชอบถามอย่างแรกเลยว่า นามสกุลอะไรคะ พ่อแม่เป็นใครคะ รับไม่ได้เลย”

คุณไทได้ปฏิเสธถึงการให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตที่จะต้องอยู่ในสังคมหรูหรา หรือที่เรียกว่า สังคมไฮโซ ว่าการไปงานสังคมนั้นๆ ผู้ที่ได้ประโยชน์คือ ผู้จัดการ มีใช้ตัวคุณไทเอง และหาก จำเป็นที่จะต้องไปงานสังคมนั้นๆ ก็เป็นเพราะการให้เกียรติผู้เชิญมากกว่าความต้องการไปงาน

“เป็นเพราะว่าชื่อเสียงวงศ์ตระกูล เค้าถึงได้ลากเข้างานสังคมนั้นๆ ได้ benefit งานทั้งหลายที่เขาเชิญผมไปงานสังคมนั้นๆ เขาได้ benefit มากกว่าผม แต่ที่นี้ ต้องยอมรับว่า บางทีมันต้องไปให้เขา คือ โดยเฉพาะกับคนสนิท เขาให้เกียรติเชิญเรา เพื่อไปเป็นเกียรติในงานเขา บางทีเราก็ต้องไป

ตอนหลังนี่ก็เวอร์ๆ กัน พวกที่แบบจะต้องไปให้ได้ ไปเพื่อประชาสัมพันธ์ตัวเอง ผมกลับตรงข้ามจริงๆ งานที่ออกๆ นี้ ดัดไปเยอะมากนะ อะไรที่ไม่สำคัญ หรือไม่จริงๆ ก็ไม่ยอมไปเท่าไร แต่ก็ต้องเข้าใจว่าเขาเชิญเราก็เพราะเขาให้เกียรติเรา พอเราไม่ไป ก็เหมือนว่าเราดูถูกเขา แต่ไปพริ้วเพื่อผมก็รับไม่ไหวเหมือนกัน เราก็ต้องเลือกงาน

ส่วนตัวเองไม่ค่อยชอบออกงานสังคมนั้นๆ ใดๆ โดยเฉพาะงาน ใช้คำสั้นๆ งานไฮโซ ผมเฉยๆ ผมไม่ชอบ ผมว่ามันเวอร์ ยิ่งตอนหลังคนทั้งหลายมันเวอร์ ผมว่ามันน่าเบื่อชิบเป๋งเลย แต่ประเด็นก็มีข้อคิดไว้ เขาอยากให้เราไปเป็นเกียรติในงานเค้า แต่ถามลึกๆ นี้ ผมไม่ชอบหรอก ไปเดินถ่ายรูป เดินถือกินเหล้า ถ่ายรูป เฉยๆ เฉย ไม่ค่อยชอบเท่าไร”

นอกจากชีวิตในสังคมไฮโซที่คุณไทได้แสดงทัศนคติแล้ว หากอ่านตามนิตยสาร วารสารต่างๆ ที่มักมีการจัดอันดับ คุณไทก็เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ได้รับการจัดอันดับและได้รับรางวัลจากนิตยสาร วารสารต่างๆ ซึ่งแม้คุณไทจะไม่ชอบแต่สำหรับคุณไท การเข้าร่วมในสังคมนั้นๆ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะปฏิเสธไม่ได้ อีกส่วนหนึ่งเป็นการแสดงความรับผิดชอบในบทบาทในสังคมนั้นๆ ที่คุณไทได้รับ

คุณไทได้กล่าวถึง การเข้าร่วมงานสังคมนั้นๆ โดยเฉพาะการเข้าร่วมที่นิตยสารต่างๆ จัดอันดับและเชิญให้คุณไทไปรับรางวัลว่า

“ก็เวอร์อีกนั่นแหละ ก็มีมาต่อเนื่อง...เขาก็ให้ หนังสือโน่นหนังสือนี้ เขาก็ให้มาเรื่อยๆ แล้วผมก็บอก มันบ้าแล้ว ตอนแรกก็ไม่อยากไป เขาก็บอกไม่ได้ คนจะผิดหวังถ้าไม่ไป เข้าไปก็ไป คือไปก็ไป enjoy ด้วย คือเราก็มีความรับผิดชอบพอ ที่ว่าพอไปแล้ว ถึงต่อให้ไม่อยากไป แต่ถ้าเราไปแล้วไปทำหน้าที่..ใส่ ก็คงไม่ใช่ ไปแล้วก็ต้องเล่นบทให้ถูก พูดยกย่องอะไรๆ มันมีบทบาทเราไปก็ต้องเล่นบทบาทที่เราควรจะต้องเล่น ถ้าผมไปแล้วไปทำหน้าที่เป็น..ใส่

เจ้าของงานเล่าก็คง มันก็ไม่ดีสำหรับเค้า แล้วผมเชื่อว่าผมก็คงไม่อยากให้ใคร มาทำอย่างนั้นกับผม”

เมื่อกล่าวถึงงานทางสังคม คุณเหมือนคุณไทจะยินดีและเต็มใจที่จะทำมากกว่า แต่การทำงาน เพื่อสังคมนั้น มีทั้งที่คุณไททำเองเป็นการส่วนตัว ริเริ่มแต่ทำในนามบริษัท และที่ทำในนามบริษัท โดยเฉพาะงานที่ทำเพื่อสังคมในนามบริษัทนั้น ก็มีได้หวังผลตอบแทน ซึ่งหากในปัจจุบันก็จะ ออกมาในรูปของการโฆษณา และสุดท้ายแล้วไม่ว่าจะทำในรูปแบบใดก็ดูจะแยกกันไม่ออกว่าทำ เป็นการส่วนตัวหรือทำในนามบริษัท

“ที่.(บริษัท)..ทำส่วนหนึ่งคือทุนการศึกษา จริงๆ...ทำเยอะนะ สวรรค์ พฤษชัย หอคำหลวง... ช่วยไปหกสิบล้าน เรายังไม่โฆษณาเลย อาคารใหม่สวน อัมพรนั่นก็...สร้างให้ทั้งหลัง ยังไม่ได้ตั้งชื่อ...เลย คือหลายๆ อย่างที่...ทำเนียบ คือ สมัยก่อน ต้องขอมรับเลย สมัยคุณลุงสมัยอะไรเนี่ย ชอบปิดทองหลังพระ รัชกาลที่หกมีหุ่นอยู่ ท่านลงทุนที่...ตอนก่อตั้ง ตอนที่หุ่น ไปอยู่ที่คลัง กระทรวงการคลัง รัชกาลที่หกหรือรัชกาลที่เจ็ดยังคงมาเยี่ยมตอนที่ยังก่อสร้าง ยังมีรูปอยู่เลย มาเยี่ยมที่นี่ ตอนที่มิงานที่อิมแพค อารีนา งานของในหลวง มีรูป เก่าๆ คนในรัฐบาล..ยังบอก รัชกาลที่หกเคยมา...ด้วยหรอ เออ แต่ด้วยความสัมพันธ์ต้องไปอ่านประวัติคุณปู่ผม... มีประวัติสั้นๆ ท่านก็เป็น ข้าราชการ ข้าราชการบริวารในวัง ก็เลยความสัมพันธ์เป็นอย่างนั้น

ฉะนั้นพอเริ่มทำธุรกิจ ความคิดของพวกเราสมัยนั้นมาถึงคุณลุง ก็คือ ทำทุกอย่างตอบแทนราชวงศ์ โดยที่เข้าไปเพื่อต้องการตอบแทน ไม่ได้เพื่อหวัง ผลประโยชน์อื่น คือมันไม่เหมือนสมัยนี้...

ส่วนตัวผมก็จะเป็นอย่างนี้ ช่วยภัยพิบัติก็ดี บางทีก็จะเป็นส่วนตัว เป็นการคิดริเริ่มที่ดี หรือของ(บริษัท)ก็ดี มันก็เลยแยกแยะไม่ถูก”

เมื่อพิจารณาคำให้สัมภาษณ์ของ ดร.ปาริชาติ ชุมสาย ณ อยุธยา ที่ได้กล่าวถึง “ไฮโซ” ก็อาจ กล่าวได้ว่าด้วยความคิดและวิถีชีวิต คุณไทคือ ไฮโซ คนหนึ่งในสังคม “คำว่า ‘ไฮโซ’ ที่เราเรียกกัน อยู่ทุกวันนี้ มันมาจากคำว่า high society ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ใช้ชีวิตอย่างมีระดับ ส่วนมากจะสืบทอด เชื้อสายมาจากเจ้านายหรือเชื้อพระวงศ์ในสมัยก่อน ซึ่งมีพร้อมด้วยยศบรรดาศักดิ์ อำนาจ และ ทรัพย์สินเงินทอง แต่ต่อมาในสมัยปัจจุบัน คุณสมบัติที่จะเป็น high society นั้น นอกจากจะสืบทอด วงศ์ตระกูลที่ติดมาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้ว ยังต้องมีการศึกษาที่ดี ตำแหน่งหน้าที่การงานก็ต้องดีด้วย มี กิริยามารยาทเรียบร้อย และที่สำคัญที่สุดคือต้องทำประโยชน์ให้กับสังคม ไฮโซๆ ไม่จำเป็นจะต้องมี เครื่องประดับหรูหราราคาแพง แล้วใส่ออกงาน โชว์กันตามที่ต่างๆทุกคืน โดยที่ไม่ได้ทำประโยชน์

อะไรให้กับสังคมเลย พวกนี้วันๆเอาแต่กรี๊ดกรายออกงานเพื่อที่จะเป็นข่าวในหน้านิตยสารเล่มต่างๆ เท่านั้นเอง สำหรับคนที่อยากก้าวเข้ามาเป็นไฮโซ ส่วนมากก็แค่อยากดัง แต่คนที่เป็น 'ไฮโซตัวจริง' เขาก็จะมีกิจกรรมทางสังคมสมกับกับเป็น 'ผู้ดี' ที่แท้จริง และมีคุณสมบัติเพียบพร้อมจริงๆ... กิจกรรมดีๆของไฮโซนี้มีเยอะค่ะ ขึ้นอยู่กับว่าใครคนนั้นมีความสนใจไปทางไหน ยกตัวอย่างเช่น คุณปวีณา หงสกุล เธอทำงานเพื่อเด็กและสตรี อย่างนี้ก็น่าชมเชย อย่างตัวพี่เองก็รับช่วงงานมาจากคุณแม่ มีมูลนิธิชื่อ เฉลิมขวัญ ชุมสายฯ เพื่อช่วยเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดหนองคาย เป็นการหาเงินช่วยเด็กในโรงเรียนต่างๆจำนวนสามพันห้าพันคน ทั้งในเรื่องการศึกษา เครื่องนุ่งห่ม อาหารการกิน รวมถึงการพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราควรทำ ไม่ได้ทำเพื่อให้ตัวเองเป็นข่าวแต่เพื่อช่วยมนุษย์จริงๆ... การจะเป็นไฮโซแท้ๆ HI ก็ต้องทำงานเพื่อ SO ซึ่งก็หมายถึง Society จริงๆ เน้นการให้ประโยชน์กับสังคมให้มากที่สุดเท่าที่เราจะให้ได้ ไม่ใช่แต่งตัวไปยืนหน้ากล้องให้เป็นข่าว”(Hi-Class Magazine)

ภารกิจในธุรกิจครอบครัว

หลายๆ ครอบครัวที่มีธุรกิจเป็นของตัวเอง โดยเฉพาะเป็นธุรกิจที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้ ก็มักจะวางแผนเพื่อให้บุตรหลานเข้ารับช่วงกิจการต่อ คุณไทในฐานะที่เป็นลูกหลานของตระกูลที่มีธุรกิจขนาดใหญ่ แม้จะไม่ได้ถูกบังคับว่าจะต้องเข้ามาทำงานในบริษัท แต่คุณไทก็ได้ก้าวเข้ามาเป็นหนึ่งในผู้รับช่วงต่อในกิจการของตระกูล (ครอบครัว) เมื่อคุณไทได้ก้าวเข้ามาทำงานแล้ว สิ่งที่คุณไทได้เรียนรู้ คือ การเข้ามาทำงานในธุรกิจของครอบครัวนี้ไม่ได้มีมิติเพียงแค่เรื่องเงินเท่านั้น แต่มีมิติของความต่อเนื่องในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้

เมื่อคุณไทก้าวเข้ามาบริหาร สิ่งที่จะต้องทำต่อไปก็คือ การรักษาความต่อเนื่องและชื่อเสียงที่คนรุ่นก่อนได้ทำไว้ให้ดำรงอยู่ เพราะสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ในแง่ธุรกิจในแต่ละประเทศคือชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับ แต่สำหรับประเทศไทยเองผลิตภัณฑ์ บริษัท และนามสกุล ได้กลายเป็นสิ่งเดียวกันในการรับรู้ของสังคมไทย

“...หลังจากที่มาทำแล้วเนี่ย ผมถึงเพิ่งเข้าใจว่า การเข้ามาบริหาร โดยเฉพาะบริษัท...เนี่ย ประเด็นมันไม่ใช่เรื่องเงินหรือเรื่องอะไร แต่มันเป็นประเด็นเรื่องการต่อเนื่อง มองว่าบรรพบุรุษผม คุณปู่ผม คุณลุง ที่ก่อตั้ง สร้างมาเนี่ย ได้อะไรที่เป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะมีค่า ไม่ใช่เรื่องมูลค่าของหุ้น คือ เรื่อง branding คือผมว่า เราภูมิใจได้ในแบรนด์...ที่เป็นที่ยอมรับ ไม่ใช่แต่แค่คนไทย แต่ในต่างประเทศ คือ ผลิตภัณฑ์ของคนไทย ที่เขารู้ว่าพอพูดถึง... ก็ Thailand Thailand แล้วก็ผลิตภัณฑ์คุณภาพ ที่เขาจับได้ ที่เขารู้จักกันมาสี่สิบกว่าปี ตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม ที่ส่งทหารอเมริกันมา เขาก็ยอมรับกันมา ...ก็ถือว่าเป็นแบรนด์ เป็นผลิตภัณฑ์ของคนไทยที่เป็นที่ยอมรับในสายตาของชาว

ต่างประเทศ ผมมองของพวกนี้มากกว่า ว่ามันเป็น legacy มากกว่า ของบริษัท ...ก็ดีของ ...ก็ดี”

“จุดประสงค์ที่ผมมาทำเนี่ย ก็เพื่อรักษาความเจริญรุ่งเรืองให้มันดำรงอยู่ต่อไป รักษาฝั่งคงของแบรนด์ ไม่ได้มองอย่างเดียวว่ายอดขายเท่าไร กำไรเท่าไร แต่มองภาพลักษณ์กว้างๆ มากกว่า บริษัท...ก็ดี ผลิตภัณฑ์...ก็ดี นามสกุล...ก็ดี มันแยกแยะกันไม่ค่อยจะออก ในการที่จะพัฒนาให้มันไปได้ดี มันถูกต้อง และนี่คือสิ่งที่ครอบครัวที่จะเข้าใจได้ในระดับหนึ่ง เราสามารถให้มีอาชีพมาบริหารได้ และได้ดี และปัจจุบันเราก็มีมืออาชีพมาช่วยบริหาร แต่การที่มีสมาชิกในครอบครัวที่มีความเข้าใจในความสำคัญของความเป็นบริษัท ผมว่ามันช่วย มันจะทำให้บริษัทไปได้ถูกทิศทาง ไม่ใช่เพราะตัวกำไอย่างเดียวนั้นคือความรู้สึกลับส่วนตัวผม”

ภารกิจในการดำรงรักษาไว้ซึ่งธุรกิจและตระกูล ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก เห็นได้อย่างชัดเจนอีกช่วงหนึ่ง คือ ช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ที่คุณไทได้กล่าวว่า

“อย่างช่วงที่เราเจอวิกฤตเนี่ย หลายๆ คนสละเรือ ตอนที่บริษัท...เจอวิกฤตปี 40 41 42 หลายๆ คนสละเรือ ... ผมก็ดี... หลายๆ คนก็ดี บอกว่า นี่มันไม่เกี่ยวกับเรื่องเงิน มันเกี่ยวกับการอยู่รอดของแบรนด์ เราก็จะทำทุกอย่างยอมเสียสละทุกอย่าง ซึ่งอันนี้ผมก็เลยบอกว่ามันลึกกว่าการทำธุรกิจทั่วไป เพราะถ้าเป็นธุรกิจทั่วไป เขาก็อาจจะทิ้งแล้ว หรืออาจจะขายไป เห็นได้ชัดว่าช่วงวิกฤตช่วงนั้น บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์แปดสิบกว่าบริษัทปิดตัวไป ส่วนใหญ่พวกนั้นก็ไม่ใช่ครอบครัวอะไร ก็ตั้งขึ้นมา เขามีมืออาชีพมาบริหาร พอมันล้มขึ้นมา ก็ขายไปมั่ง แบนค์ยึดไปมั่ง แต่ของเรานี้ เรียกว่า ต้องเอาให้อยู่ ไม่ยอมแพ้”

ครอบครัว วงศ์ตระกูล กับการเมือง

ด้วยภาพลักษณ์ของตระกูลและครอบครัวที่ไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวในทางการเมือง การตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงถือเป็นสิ่งใหม่สำหรับครอบครัวของคุณไท แต่เมื่อคุณไทได้ตัดสินใจก้าวเข้าสู่การเมือง ครอบครัวซึ่งหมายถึงความรวมตั้งแต่ บิดา มารดา ภรรยา บุตร ไปจนถึงลูกพี่ลูกน้องในตระกูล จึงทำหน้าที่ในการให้การสนับสนุน เช่น ในส่วนของภาระทางธุรกิจที่คุณไทจะมีเวลาให้น้อยลงกว่าเดิม การแนะนำตัวในช่วงของการเลือกตั้ง เป็นต้น ดังที่คุณไทกล่าวถึง “ครอบครัว” ไว้ว่า

“ไม่ได้ผลักดัน แต่สนับสนุนมากกว่า คิดว่าการตัดสินใจนี้ ผมเองร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่มีครอบครัวเลย แต่ทั้งนี้ทั้งนี้หลังจากตัดสินใจแล้วก็คงจะไม่เกิดขึ้นถ้าเพื่อครอบครัวไม่สนับสนุน ครอบครัวในที่นี้นอกเหนือจากภรรยา ลูกเมียแล้ว ก็ยังรวมไปถึงพ่อแม่แล้วก็พี่ๆ ที่นี้ พวกพี่ชายทั้งหลาย ลูกพี่ลูกน้องทั้งหลายที่เป็นเหมือนนายผมที่นี้ ถ้าพวกนี้ไม่เห็นด้วยผมคงทำไม่ได้ แต่ในการตัดสินใจ ผมเอง”

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเข้าสู่สนามการเมือง สิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ เงินทุน และเครือข่ายความสัมพันธ์กับผู้คน ซึ่งคุณไทเองก็เห็นความสำคัญของทั้งสองสิ่งนี้ เพียงแต่สิ่งที่คุณไทให้ความสำคัญมากกว่า คือ ความคิดเรื่องความเป็น “คนที่สมบูรณ์” ที่ไม่ได้มุ่งแต่เรื่องเงินเป็นหลัก

“ถามว่าทุนเศรษฐกิจสำคัญไหม ก็สำคัญแน่นอน แต่มันไม่ได้ทำให้ผมแยกจากคนอื่นได้ เรามีนักการเมืองเยอะเยอะไปที่ผ่านมา ซึ่งถือว่าเป็น new rich ซึ่งเป็นคนที่จะรวยมาด้วยอย่างไรผมไม่ทราบ แต่ด้วยพื้นฐานทางด้านการศึกษาก็ดี หรือทางด้านอื่นๆ อาจจะยังไม่พร้อม เขาก็มาเล่นการเมืองได้ ที่เราเห็นกันซัดๆ เยอะเยอะไป เอ้ยชื่อนักการเมืองทั้งหลาย ก็มีข้อด้อย

ฉะนั้นผมคิดว่าแต่ไหนแต่ไรแล้วเนี่ย ก็ยุคก็สมัย คนที่มีทุนทางด้านสังคม สังคมในด้านนี้ไม่ได้พูดถึงว่าแค่รู้จักคนเยอะ แต่ที่เราพูดกันมาตลอดว่า มันมีวัฒนธรรม มีความเข้าใจ หลายบทบาท แน่แน่นอนว่ามันต้องดีสำหรับประเทศ และผมคิดว่าคนไทยที่มีความคิด มีความรู้การศึกษา ก็อยากได้คนพวกนี้มา ในระดับหนึ่ง ไม่รู้นะ ผมพยายามอธิบายว่าสิ่งที่ผมมองว่าผมอยากให้อ่างที่ผมพยายามสอนลูกหลาน ไม่ใช่จะทำให้เขาเล่นการเมือง แต่ว่าให้เขาเป็นคนที่สมบูรณ์ มีมองได้ทุกมิติ

คนสมบูรณ์นี้เวลาเข้ามาบริหาร จะบริหารองค์กรใดก็ตาม จะบริหารบริษัทเขาเอง บริหารครอบครัว ชีวิตเขาเอง ผมว่ามันก็ต้องดีกว่าที่เขาจะมองอยู่แต่มิติเดียว คือเรื่องมิติของการเงิน หรือความสำเร็จ คือผมไม่อยาก คือผมคิดว่าปัจจุบันสังคม มันไปวัดเรื่องเงินกันเป็นสุดท้าย สิ่งสุดท้าย เอาเรื่องเงินมาวัดกันมากกว่า รวยกว่า ถ้าทุกคนเอานั่นเป็นเกณฑ์วัด ทุกอย่างที่เราทำก็เพื่อจุดประสงค์เรื่องเงินอย่างเดียว มันก็ไม่ถูก แต่ถ้าเรามีหลายๆ อย่าง นอกจากมีเงิน เราต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม ของพวกนี้มันซื้อกันไม่ได้นะ สังเกตได้คนที่พยายามจะซื้อ มันก็มี กระทั่งนายกฯเอง ก็พยายามจะซื้อ ไฮโซก็พยายามจะซื้อ ผมว่าซื้อไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ มันก็สิ่งที่เราทำ คือ อะไรก็ตาม ถ้าเรามีสิ่ง

อื่นๆ ที่นอกเหนือจากเป้าหมายเรื่องเงิน เราก็ไม่ได้เน้นเรื่องนี้เรื่องเดียว อย่างน้อยที่สุดชีวิตของคนๆ นั้น มันน่าจะมีความสุขมากกว่าคนที่มุ่งแต่เงินอย่างเดียว”

ความสัมพันธ์กับสถาบันกษัตริย์

ทวดและปู่ของคุณไทต่างรับราชการมีบรรดาศักดิ์เป็น “พระ” และ “พระยา” ตามลำดับ แม้ในภายหลังปู่ของคุณไทจะลาออกจากราชการมาประกอบธุรกิจหลากหลายประเภท ซึ่งในท้ายที่สุดก็ได้ริเริ่มกิจการเครื่องคัม แต่ก็ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการร่วมทุนเมื่อครั้งก่อตั้งบริษัทและเสด็จเยี่ยมบริษัท

“รัชกาลที่หกมีหุ่นอยู่ ท่านลงทุนที่.(บริษัท)..ตอนก่อตั้ง ตอนนั้นหุ่นไปอยู่ที่คลัง กระทรวงการคลัง รัชกาลที่หกหรือรัชกาลที่เจ็ดยังเคยมาเยี่ยมตอนที่ยังก่อสร้าง ยังมีรูปอยู่เลย มาเยี่ยมที่นี่ ตอนที่มิงานที่อิมแพค อารีนา งานของในหลวง มีรูปเก่าๆ คนในรัฐบาลทักษิณยังบอก รัชกาลที่หกเคยมา.(บริษัท)..ด้วยเหรอ เออ แต่ด้วยความสัมพันธ์ต้องไปอ่านประวัติคุณปู่ผม... มีประวัติสั้นๆ ท่านก็เป็นข้าราชการ ข้าราชการบริหารในวัง ก็เลยความสัมพันธ์เป็นอย่างนั้น”

นอกจากทวดและปู่ ภรรยาของคุณไทซึ่งเป็นลูกหลานราชสกุลที่บิดามารดามีโอกาสทำงานรับใช้เบื้องพระยุคลบาท ภรรยาคุณไทเองก็ยังมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับสถาบันกษัตริย์ ดังที่คุณไทได้เคยกล่าวถึง การที่ครอบครัวให้ความสำคัญอย่างมากกับมารยาทในการรับประทานอาหาร ทั้งนี้เพราะครอบครัวของคุณไทได้มีโอกาสร่วมโต๊ะเสวยหลายครั้งแล้ว

ภารกิจในการดำรงรักษาไว้ซึ่งวงศ์ตระกูล

สำหรับคุณไท ในแง่หนึ่งนามสกุล ความสำคัญของนามสกุล และการรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลเป็นสิ่งที่คุณไทรับรู้มาตั้งแต่ยังเด็กผ่านประสบการณ์ที่ประสบกับตัวเอง และการพร่ำสอนของบิดา แต่ในอีกแง่หนึ่งการตระหนักในความสำคัญของนามสกุลในฐานะสิ่งที่สะท้อนถึงวงศ์ตระกูลและบรรพบุรุษ และความเข้าใจในภารกิจในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งวงศ์ตระกูลเป็นสิ่งที่คุณไทต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ ซึ่งในที่สุด เวลาได้ทำให้คุณไทเข้าใจในความสำคัญของนามสกุลและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

“อย่างแรกคือชื่อเสียง ชื่อเสียง มันยากมากเลยที่จะแยกแยะบริษัท... .. และ... ไม่ใช่ที่เราไม่อยากแยกแยะนะ แต่ในสายตาของคนข้างนอกเนี่ย แยกแยะลำบาก มันเหมือนรวมกันเป็นองค์กรเดียวกันไปหมด พอพูดถึง... ก็นี่ก็

ถึง... พอพูดถึง...ก็นึกถึง...หรือ... เรื่องชื่อเสียงวงศ์ตระกูลนี้สำคัญ ... อันนี้เป็นอะไรที่คุณพ่อจี๊ผมมาตลอด

ก็ต้องย้อนหลังไป... ตอนเป็นวัยรุ่นสมัยอยู่อเมริกานะ คนอเมริกาเขาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับชนชั้นวรรณะ ทุกคนเทียบเท่ากันหมด แล้วผม happy คือนามสกุลเราไม่มีความหมาย... มันก็กลายเป็นว่า นี่คือชีวิตของฉัน คนไอ้กันคิด แล้วผมก็คิดอย่างนั้นนะสมัยก่อน นี่คือชีวิตของฉัน ฉันจะทำอะไรกับมันก็ได้ ไม่ใช่ว่า ผมทำมันก็ลงกับตัวผม ผมจะไปเลวร้ายยังไงมันก็ลงกับตัวผม... ซึ่งตอนหลังนี้ผมเข้าใจ แต่ก็ต้องเข้าใจว่าผมอายุ 13 – 20 กว่า ผมไปอยู่ที่อเมริกา มันอยู่ด้วยสิ่งแวดล้อมอันนั้น

เรามีภาระความรับผิดชอบเยอะแยะ จากการที่เรามีพ่วงท้ายอันนี้ นามสกุล... ถามว่ามันเป็นภาระมั๊ย มันก็ไม่ใช่ภาระเพราะมันก็ทำให้เราได้ดีเยอะแยะหลายๆ อย่าง แต่ในเวลาเดียวกันมันก็เป็นภาระที่เราจะต้องเก็บชื่อเสียงไว้ไม่ให้มัวหมอง นามสกุลและชื่อเสียง ซึ่งอันนี้ผมโดนตอกย้ำมาก คุณพ่อเนี่ยตอกย้ำมาก ‘เสีย ไม่ได้นะ เราเป็น[นามสกุลคุณไท] ต้อง...’ และมาถึงจุดนี้เราก็ต้องถ่างทอดไป... ผมว่าเป็นหน้าที่ของพ่อแม่แล้วที่ผู้ใหญ่ที่จะต้องทำ เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องสั่งสอนให้เด็กกันไป เข้าใจเลยว่าเด็กจะรู้สึกยังไง เพราะผมเคยรู้สึกมาแล้ว นี่มันชีวิตผม ผมทำอะไรก็ได้ จะมายุ่งอะไรจริงๆ แล้วมันก็ไม่ใช่ มันกระเทือน มันก็เป็นภาระติดตัว

แล้วอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่อง[ผลิตภัณฑ์จากบริษัท] เราภูมิใจกับแบรนด์ของ[ผลิตภัณฑ์ของบริษัท] ต้องทำทุกอย่างให้แบรนด์[ของผลิตภัณฑ์ของบริษัท] ดำรงอยู่ต่อไป ไม่ใช่คุณปู่สร้างมา แล้วสุดท้ายมันมาจบที่พวกเรา นั่นเป็นความคิดที่รับไม่ได้”

“ความสุข” ในชีวิต

การดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน คุณไทให้ความสำคัญกับ “ความเป็นคนที่สมบูรณ์” ที่ชีวิตไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่เรื่องของเงินตรา แต่คือชีวิตที่มีหลายหลายมิติ หลากหลายด้าน ดังที่คุณไทได้แสดงความคิดเห็นไว้ในหลายๆ ส่วน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมในงานสังคม ทักษะคิดต่อการเข้าร่วมทางการเมือง การได้ทำกิจกรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการทำงาน เช่น กีฬา การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น รวมทั้งพยายามที่จะส่งต่อความคิดเชิงปรัชญานี้ต่อไปยังบุตรของคุณไท ดังที่คุณไทพยายามให้บุตรของคุณไททั้งสามคน ได้มีโอกาสเรียนรู้การทำกิจกรรมให้กับสังคม นอกเหนือจากการเรียนแต่เพียงอย่างเดียว

คุณไทได้กล่าวถึง ชีวิตในทุกวันนี้กับปรัชญาชีวิตของคุณไทไว้ว่า

“อะไรก็ตาม ถ้าเรามีสิ่งอื่นๆ ที่นอกเหนือจากเป้าหมายเรื่องเงิน เราก็มองไม่เห็นเรื่องนี้เรื่องเดียว อย่างน้อยที่สุดชีวิตของคนๆ นั้น มันน่าจะมีสุขมากกว่าคนที่มุ่งแต่เงินอย่างเดียว philosophical เกินไปหน่อย แต่นั่นคือวิธีที่ผมมอง

ผม happy ในจุดที่ผมมีอยู่นะ คือเรื่องของเรื่อง คือ ณ วันนี้ ไม่ใช่ที่ผมมีเงินเยอะแยะนะ ไม่ได้มากมาย แต่ผม happy กับสิ่งที่ผมมี ผม happy กับสิ่งที่ผมได้ช่วยสังคมบ้าง ผม happy ที่ได้อยู่กับลูกกับเมีย ผม happy ที่ได้ช่วยในการช่วยให้ลูกได้พัฒนาขึ้นมา ผม happy ที่ได้เล่นกีฬา ได้ไปผจญภัย ผม happy ที่มีเพื่อนฝูง ผม happy ที่ผมได้มีเวลาไปเล่น... นี่คือการทำให้ชีวิตคนสมบูรณ์ ผมว่าสำหรับผม อันนั้นอันเดียว ผมจะไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์นั่งอยู่ที่ทำงานหามรุ่งหามค่ำ มีนะญาติผมที่นี้ ทำงานอย่างเดียว พอเสร็จแล้วเข็นก็ไปกินเหล้ากับลูกน้องคือ ชีวิตเป็นอย่างนั้นเลย เรียกว่าชีวิตครอบครัวก็หายไปเลย ลูกเมียก็ไม่ได้สังคมอย่างอื่นแทบจะไม่มี เขาก็อาจจะประสบความสำเร็จสุดๆ เลย แต่อย่างที่คุณบอกเราเอาอะไรมาวัด เราเอาตำแหน่งหน้าที่การงานมาวัด เราเอาเงินมาวัด หรือว่าเอาอย่างอื่น เอาความสุขมาวัด ผมเชื่อของพวกนี้มานานแล้วนะ แล้วก็ทำอยู่ ถ้าสังเกต ถ้าเมื่อรู้ชีวิตผมจริงๆ เราก็มองอย่างนั้น งานก็โอเค เราก็มองมีความรับผิดชอบ เราก็มองว่านี่ ครอบครัวก็ต้องมา ดีไม่ดีบางทีครอบครัวต้องมาก่อนงานด้วย ตัวเองก็ต้องให้ความสำคัญ เออ คนชอบถาม อย่าลืมตัวเอง หนังสือที่ผมเขียนตอนจบ ต้องไม่ลืมตัวเอง ดังเองนี่สำคัญนะ เอาร่างกายก่อนหลายๆ คนบอกทำเพื่อครอบครัว ทำงานหามรุ่งหามค่ำ ปรากฏหัวใจวายตายแล้วไงล่ะ แล้วใครดูแลครอบครัว เอาตัวอย่างแบบง่ายๆ เราก็มองดูแลตัวเราเองด้วย”

5.5 กรณีศึกษาที่ 5 คุณหนึ่ง (นามสมมติ)

คุณหนึ่งเป็นนักธุรกิจที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อสังกัดพรรคการเมืองขนาดใหญ่พรรคการเมืองหนึ่ง เคยแสดงภาพยนตร์ ปัจจุบันคุณหนึ่งเป็นหนึ่งในคณะที่ปรึกษาของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพิเศษ คุณหนึ่งเป็นลูกหลานของตระกูลหนึ่งที่มีชื่อเสียงโดดเด่นยาวนานในสังคมไทย และผู้นำของตระกูลในแต่ละรุ่น ต่างประสบความสำเร็จทั้งในวงการเมือง ข้าราชการ และวงการธุรกิจ ปัจจุบันคุณหนึ่งอายุ 48 ปี

คุณหนึ่งเริ่มต้นการศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นจึงไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่ประเทศออสเตรเลีย และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

จากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อจบการศึกษาคุณหนึ่งได้ก้าวเข้าสู่การเป็นนักธุรกิจ และหลังจากนั้นอีกประมาณ 16 ปี คุณหนึ่งก็ได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เมื่อเป็นส.ส.ได้อยู่หนึ่งเทอม คุณหนึ่งตัดสินใจที่จะไม่ก้าวเข้าสู่สนามการเมืองอีก แต่หันไปเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทน

ความเป็นมาของตระกูลอันเก่าแก่

ต้นตระกูลของคุณหนึ่งสามารถสืบย้อนไปได้ถึงรุ่นชวดที่อพยพมาจากประเทศจีน มาสร้างหลักฐานอยู่ที่สยามในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชวดของคุณหนึ่งมีภรรยาเป็นคนไทย และมีบุตรชายหนึ่งคน ซึ่งคือรุ่นที่ 2 ทวดของคุณหนึ่งได้รับการศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตธนบุรี หลังจากนั้นบิดาจึงได้ฝากให้เรียนกับคณะมิชชันนารีที่มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา⁷ ที่เปิดให้ความรู้ทางด้านคริสตศาสนาอยู่แถวบ้าน จากนั้นคณะมิชชันนารีได้ส่งทวดของคุณหนึ่งไปศึกษาวิชาแพทย์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อสำเร็จการศึกษาแพทย์ศาสตร์บัณฑิต ทวดของคุณหนึ่งได้กลับมายังประเทศไทยและเข้ารับราชการเป็นทหาร สังกัดกรมมหาดเล็กในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเข้าร่วมสงครามปราบฮ่อ เป็นนายแพทย์ใหญ่ทหารบกเป็นล่ำ เป็นผู้ตรวจการโรงพยาบาลและทำหน้าที่สอนนักเรียนโรงเรียนแพทย์ประจำกระทรวงธรรมการ ตามลำดับ จากนั้นได้ย้ายไปประจำกระทรวงมหาดไทย โดยได้ร่วมงานกับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยขณะนั้น พร้อมทั้งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “พระ” ตำแหน่งเจ้ากรมฝ่ายเหนืออีกด้วย ขณะที่รับราชการที่กระทรวงมหาดไทยนี้เอง ทวดของคุณหนึ่งก็ต้องลาออกจากราชการก่อนเกษียณเนื่องจากมีโรคประจำตัว

การที่บิดาของทวดคุณหนึ่งเป็นพ่อค้า จึงทำให้ทวดของคุณหนึ่งจึงหันมาทำการค้า โดยเริ่มจากการตั้งโรงสีขึ้น ซึ่งในเวลาไม่นานก็มีฐานะเป็นเจ้าของคนหนึ่งของเมืองไทย และได้เข้าร่วมเป็นกรรมการก่อตั้งบริษัทปูนซีเมนต์และธนาคาร ในสมัยรัชกาลที่หกทวดของคุณหนึ่งได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็น “พระยา” และได้รับนามสกุลพระราชทาน

ทวดของคุณหนึ่งสมรสกับธิดาคหบดีร้านจำหน่ายเครื่องสังฆภัณฑ์ มีบุตรธิดาห้าคน โดยปู่ของคุณหนึ่งเป็นบุตรชายคนโตตระกูล

ปู่ของคุณหนึ่ง ได้ถูกส่งไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ยังเล็กและไปพักอยู่กับครอบครัวมิชชันนารีที่รัฐจิกและสนิทสนมกับครอบครัวและทวดของคุณหนึ่งเป็นอย่างดี หลังจากนั้น

⁷ คณะมิชชันนารีอเมริกัน ที่เปิดให้ความรู้ด้านคริสตศาสนาอยู่แถวละแวกบ้าน การเรียนครั้งนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีสายตายาวไกลของบิดาแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความนิยมชมชอบในแนวการศึกษาตามแบบของฝรั่งด้วย

ประมาณสิบปี ปู่ของคุณหนึ่งก็ถูกเรียกกลับมาเมืองไทย และได้หันมาศึกษาทางด้านกฎหมายที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมตามคำแนะนำของผู้เป็นพี่เขย หลังจบการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมาย คุณปู่ของคุณหนึ่งก็เดินทางไปศึกษาต่อทางด้านกฎหมายที่ประเทศอังกฤษ หลังจากนั้นสามปีก็สามารถสอบผ่านเนติบัณฑิตสภาของอังกฤษ โดยได้รับปริญญาพร้อมกับสิทธิในการว่าความจากสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงมากในด้านกฎหมาย

ถึงแม้ว่าปู่ของคุณหนึ่งจะจบการศึกษาจากสถาบันกฎหมายที่มีชื่อเสียงจากประเทศอังกฤษ แต่กลับทำงานเป็นทนายความซึ่งไม่ใช่อาชีพที่แพร่หลายเหมือนเช่นปัจจุบัน โดยไม่ได้ก้าวเข้าสู่การเป็นข้าราชการเหมือนกับบิดาและพี่เขยของท่าน เหตุผลหนึ่งที่ท่านได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้คือ

“ผมเริ่มทำงานครั้งแรกที่สำนักงานกฎหมาย... เป็นความรู้สึกว่าไม่ควรปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างสูญเปล่า จึงน่าจะประกอบอาชีพตามกำลังความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตัวเองและกับสังคม โดยส่วนรวมบ้าง” (Lips, 2542)

ปู่ของคุณหนึ่งเริ่มต้นอาชีพทนายความด้วยการเป็นทนายความประจำสำนักงานกฎหมายแห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียง ด้วยการที่สำนักงานกฎหมายแห่งนี้เป็นของพระยาผู้มีชื่อเสียง จึงทำให้บรรดาเจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ พ่อค้า และนักธุรกิจไปใช้บริการกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกความประจำที่มีชื่อเสียงและฐานะร่ำรวย แต่การเป็นทนายความของปู่ของคุณหนึ่งแตกต่างจากทนายความคนอื่นๆ คือ ท่านมักจะแนะนำให้ผู้คู่ความทั้งสองประนีประนอมยอมความมากกว่าที่จะนำคดีความขึ้นสู่ศาล

หลังจากนั้นไม่นานปู่ของคุณหนึ่งได้เลิกอาชีพทนายความและก้าวเข้าสู่การทำธุรกิจ โดยร่วมกับบุคคลจากอีกสามตระกูล จัดตั้งบริษัทเพื่อนำน้ำดื่มจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย นอกจากนี้แล้ว ปู่ของคุณหนึ่งยังได้เข้าไปมีบทบาทในธนาคารแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นกิจการที่มีการร่วมทุนกันระหว่าง พระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์ ข้าราชการ พ่อค้าคหบดี ซึ่งต่อมาท่านก็ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานกรรมการธนาคาร

ในด้านชีวิตครอบครัว ปู่ของคุณหนึ่งสมรสกับบุตรสาวคนเดียวของขุนนางคนหนึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยา คุณย่าของคุณหนึ่งศึกษาที่โรงเรียนสตรีที่มีชื่อเสียงจนจบระดับมัธยม ปู่ของคุณหนึ่งมีบุตรธิดารวมทั้งสิ้น 6 คน

คนแรก คือ บิดาของคุณหนึ่ง จบการศึกษาจากโรงเรียนประจำชายล้วนในกรุงเทพฯ จากนั้นจึงไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา (ซึ่งต่อมาคุณหนึ่งได้จบระดับปริญญาจากที่เดียวกัน) และได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยเก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

คนที่สอง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนประจำชายล้วนในกรุงเทพฯ และระดับไฮสคูลจากสหรัฐอเมริกา ได้รับปริญญาตรีสองสาขา คือ ทางด้านวิทยาศาสตร์ และทางด้านอาชีวศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา จบหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร จากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้รับพระราชทานปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เคยดำรงตำแหน่งระดับสูงสุดในกรมตำรวจ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งบริหารทั้งทางด้านธุรกิจ ด้านการศึกษา และองค์กรสาธารณกุศลมากมาย นอกจากนี้ยังเคยได้รับรางวัลจากสถานศึกษาระดับปริญญาตรีที่ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย

คนที่สาม จบการศึกษาระดับประถมที่โรงเรียนเอกชนชายล้วนในกรุงเทพฯ ระดับไฮสคูลจากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับปริญญาตรีสองสาขาจากสองมหาวิทยาลัย คือทางด้านบริหารธุรกิจและด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากประเทศสหรัฐอเมริกา เคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดีเอกอัครราชทูตไทย อธิบดีกรมเศรษฐกิจ อธิบดีกรมการเมือง (เลิกไม่ถึกกับลัดดา, 97-99) และลาออกจากราชการก่อนที่จะเกษียณอายุ จากนั้นจึงมาดำรงตำแหน่งสำคัญทางธุรกิจ และตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ปัจจุบันทำงานรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คนที่สี่ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้านเศรษฐศาสตร์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา เคยดำรงตำแหน่งอธิบดีและปลัดกระทรวง

คนที่ห้า จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากประเทศสหรัฐอเมริกา รับราชการในกระทรวงกลาโหม และจบหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

การสืบทอดทางการศึกษา

คุณหนึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นจึงไปศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่ประเทศออสเตรเลีย และระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ประเทศสหรัฐอเมริกา คุณหนึ่งได้กล่าวถึงเหตุผลที่บิดาส่งคุณหนึ่งไปศึกษาต่อที่ประเทศออสเตรเลียว่า เป็นเพราะในเวลานั้นสิ่งแวดล้อมที่ออสเตรเลียดีกว่าที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

“ตอนนั้นเขาคิดว่ามันใกล้ขึ้น แล้วก็สมัครที่อเมริกา ตอนนั้นมีพวกฮิปปี พวกยาเสพติด ที่โน่นมันไกลหูไกลตา นี่มันใกล้กว่า แล้วประเทศก็ยังไม่พัฒนาอย่างอเมริกาเรื่องความเลวร้ายต่างๆ ก็เลยส่งไปที่ออสเตรเลีย”

สำหรับการศึกษาต่อระดับปริญญาที่ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น จะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม คุณหนึ่งจบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาเดียวกันกับบิดา และอาอีกสองคนของคุณหนึ่งเอง คุณหนึ่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ผมก็ชอบเมือง แล้วก็เข้าได้ 2-3 แห่งก็เลยเปรียบเทียบ แล้วก็ดู option ที่ดีที่สุด แล้วก็เข้าที่บอสตัน”

คุณหนึ่งสมรสกับลูกหลานของราชสกุลที่สืบตระกูลมาจากรัชกาลที่ 4 ภรรยาของคุณหนึ่ง จบการศึกษาระดับปริญญาโทจากประเทศสหรัฐอเมริกา คุณหนึ่งมีบุตรสองคน คุณหนึ่งได้ส่งบุตรชายไปศึกษาที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศออสเตรเลีย และปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ไฮสคูลปีสุดท้าย คุณหนึ่งกล่าวถึงการส่งบุตรชายไปศึกษาต่อที่ประเทศออสเตรเลียว่า

“ตอนนั้นที่ส่งลูกชายไป เป็นเพราะว่า มันเป็นโรงเรียนอังกฤษเป็นโรงเรียนทหาร ค่าจะได้มีวินัย ถ้าอยู่กับพ่อแม่เดี๋ยวค่าจะสลายเกินไป ก็ให้ค่าไปลำบากบ้าง... ส่งไปให้ลำบากซะ”

สำหรับบุตรสาวของคุณหนึ่ง เริ่มต้นการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ในการเลือกโรงเรียนนั้น คุณหนึ่งกล่าวถึงเหตุผลไว้ว่า

“คิดว่าเป็น โรงเรียนที่ดี แล้วก็ เป็น โรงเรียนที่ใกล้บ้าน แล้วก็สะดวก”

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาการศึกษาของทุกคนในตระกูลนี้แล้วพบว่า ตั้งแต่ทวดของคุณหนึ่ง ปู่ บิดา อา คุณหนึ่ง และบุตร ทุกคนล้วนจบการศึกษาต่างประเทศทั้งสิ้น มารดาของคุณหนึ่งซึ่งเป็นบุตรสาวของผู้ที่มีอาชีพค้าขายที่จีน ก็จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากประเทศสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยแห่งเดียวกับบิดาของคุณหนึ่งเช่นกัน

เส้นทางการเมือง: ปู่และบิดา

สำหรับเส้นทางทางการเมืองของปู่ของคุณหนึ่งเริ่มขึ้นเมื่อครั้งที่จอมพลป. พิบูลสงครามได้ชักชวนให้มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเดียวกันในปีต่อมา แต่เนื่องจากปู่ของคุณหนึ่งไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลในเวลานั้นจึงลาออกจากการเป็นรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีการรักษาสัมพันธภาพกันระหว่างปู่ของคุณหนึ่งกับรัฐบาล โดยรัฐบาลในเวลานั้นได้แต่งตั้งให้ปู่ของคุณหนึ่งเป็นตัวแทนประจำคณะกรรมการฟื้นฟูและบูรณะ

* ว่ากันว่า การขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้น น่าจะเกิดขึ้นจากคำแนะนำของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการให้ผู้ที่รัฐบาลสหรัฐไว้วางใจเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ซึ่งปู่ของคุณหนึ่งคือ ผู้ที่รัฐบาลอเมริกันไว้วางใจในความรู้ความสามารถ และความซื่อสัตย์สุจริต

ประเทศเกาหลี และในปีต่อมารัฐบาลจอมพลป. ก็ได้แต่งตั้งให้เข้ารับราชการในตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงวอชิงตัน หลังจากนั้นอีกหกปี ปู่ของคุณหนึ่งจึงได้ลาออกจากการเป็นทูตและเข้ารับตำแหน่งเลขาธิการของคณะรัฐมนตรีองค์การสนธิสัญญา... ถือเป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับตำแหน่งนี้ หลังจากนั้นไม่นานไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งปู่ของคุณหนึ่งก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง และเมื่อได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งอีกครั้ง ปู่ของคุณหนึ่งจึงได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว และกลับไปตำแหน่งเลขาธิการฯ ตามเดิม และในช่วงเวลานี้เองปู่ของคุณหนึ่งได้มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มก่อตั้งสถาบันการศึกษาขึ้นที่ซานเมืองกรุงเทพฯ

ปู่ของคุณหนึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการฯ อยู่จนกระทั่งจอมพลถนอม กิตติขจร ก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีและได้เชิญให้ปู่ของคุณหนึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหนึ่ง หลังจากนั้นได้รับเชิญให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง ในเวลาเดียวกันนั้นก็ยังดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภูมิภาคด้วย ภายหลังจากคณะรัฐมนตรีชุดนี้แล้ว ไม่ปรากฏชื่อคุณปู่ของคุณหนึ่งในรายชื่อของคณะรัฐมนตรีชุดต่อมา

ภายหลังจากที่ปู่ของคุณหนึ่งวางมือทางการเมืองแล้ว ก็ได้หันไปดำรงตำแหน่งบริหารทั้งงานด้านธนาคาร ประกันภัย อุตสาหกรรมเครื่องคัมฯลฯ

สำหรับบิดาของคุณหนึ่ง หลังจากจบการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ได้เข้ามาสีบทอดธุรกิจของครอบครัว ขณะเดียวกันก็ได้ขยายกิจการของครอบครัวออกไปอีกมากมายด้วยการเป็นพันธมิตรกับตระกูลอื่น หรือการร่วมมือกันกับกลุ่มบริษัทต่างประเทศรวมทั้งสิ้นกว่าร้อยบริษัท เช่น บริษัทเกี่ยวกับรถยนต์ อุปกรณ์รถยนต์ อสังหาริมทรัพย์ อุปกรณ์การก่อสร้าง ห้างสรรพสินค้า

สำหรับเส้นทางการเมืองของบิดาคุณหนึ่ง เริ่มต้นด้วยการเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หลังจากนั้นก็เป็นผู้หนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งพรรคการเมืองและได้กลายเป็นนายทุนคนหนึ่งของพรรคในเวลาต่อมา บิดาของคุณหนึ่งดำรงตำแหน่งทั้งเหรียญกษาปณ์ของพรรคและเลขาธิการพรรคด้วย ในช่วงเวลานี้บิดาของคุณหนึ่งได้ก้าวเข้าสู่ธุรกิจเครื่องคัมฯ หลังจากนั้นไม่นานก็ได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีสองสมัยในรัฐบาลสองชุด

เส้นทางการเมือง: การสีบทอด

การก้าวเข้าสู่วงการการเมือง สำหรับคุณหนึ่งอาจเป็นได้ทั้งเรื่องของความตั้งใจ เรื่องของความบังเอิญ และเรื่องของการบ่มเพาะจากการรับรู้ไปพร้อมๆ กัน โดยคุณหนึ่งได้กล่าวถึงการได้เข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อว่า

“พอดีว่าช่วงนั้นที่ผมเข้าไป ผมรู้จักกับคุณ..(อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง)..อยู่แล้ว แล้วก็โทรไปบ่น ไปคุยกับแกเรื่องโน้น เรื่องนี้ วันดีคืนดีแกก็เลยชวนมาเป็นปาร์ตี้ลิสต์เลย...”

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะลูกหลานของผู้ที่เคยมีบทบาททางการเมืองอย่างมากนั้น คุณหนึ่งกล่าวถึงอิทธิพลจากปู่และบิดาในการก้าวเข้าสู่การเป็นนักการเมืองว่า

“ไม่เลย ผมค่อนข้างจะ independent”

ในฐานะที่ทั้งปู่และบิดาของคุณหนึ่งเคยเป็นนักการเมืองที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ เมื่อคุณหนึ่งตัดสินใจที่จะเป็นส.ส. บิดาของคุณหนึ่งก็ได้ให้แนวคิดและคติไว้ว่า

“ตอนที่ผมตัดสินใจก็ได้คุยกับคุณพ่อ ท่านก็ให้แนวคิดและคติเตือนใจว่า อย่าทำให้เสียชื่อตระกูลและต้องทำให้ดีที่สุด เวลาไหนทำประโยชน์ได้ก็อยู่ทำงานไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเมื่อไหร่ทำไม่ได้เราก็ต้องถอย” (กรุงเทพธุรกิจ, 15 พฤศจิกายน 2543, หน้า 15.)

อย่างไรก็ตาม การที่คุณหนึ่งมีธุรกิจเป็นของตัวเอง และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะนักธุรกิจอาจถูกมองว่าเป็นการเข้ามาหาผลประโยชน์ให้กับกิจการของตัวเอง ซึ่งคุณหนึ่งได้กล่าวในประเด็นเหล่านี้ว่า

“ผมเข้ามาเล่นการเมืองครั้งนี้ ไม่ได้มีผลประโยชน์ทางธุรกิจ... ผมไม่มีธุรกิจที่สัมพันธ์กับรัฐหรือโครงการประมุลใหญ่ๆ ทั้งไม่ได้หวังว่าจะได้เป็นรัฐมนตรีหรือเป็นพรรครัฐบาล แม้เป็นพรรคฝ่ายค้านผมก็ว่าดี เพราะจะได้ลงไปดูปัญหาของประเทศจริงๆ”

“...การเข้ามาไม่ได้หวังอะไร เพราะธุรกิจที่ผมดูแลอยู่ก็เป็นอะไรที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวหรือเกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ได้เกี่ยวกับรัฐบาล”

แต่การเข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองในฐานะทายาทของตระกูลนักการเมืองและตระกูลที่มีธุรกิจอยู่มากมาย คือ มีทั้งชื่อเสียงและทรัพย์สิน ที่เป็นเสมือนฐานให้ก้าวขึ้นไปนั้น คุณหนึ่งกล่าวถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะของคนที่เป็นที่รู้จัก มีคนรู้จักมาก มีทรัพย์สิน และธุรกิจขนาดใหญ่ว่า

“ถ้าจะมีส่วนร่วม ก็ง่ายขึ้นมั้ง ผมคิดว่า ผมเข้าไป คนก็อาจจะยอมรับ เรื่องความยอมรับนี่ก็อาจจะง่ายขึ้น หรือ หรือ ถ้าผมไม่ได้ทำชื่อเสียงเสียอะไร นี่นะนะซะ ก็อย่างเป็นที่ปรึกษา...นี่ก็เขาเชิญไป...”

การเมือง: อิทธิพลจากโรงเรียน และครอบครัว

การก้าวเข้าสู่วงการการเมือง สำหรับคุณหนึ่งแม้อิทธิพลทั้งจากสถาบันการศึกษาและจากครอบครัวที่บรรพบุรุษทุกรุ่นล้วนแต่อยู่ในแวดวงการเมืองและราชการจะไม่ชัดเจน แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นอาจเป็นผลทางอ้อม โดยคุณหนึ่งกล่าวถึงอิทธิพลจากสถานศึกษาไว้ว่า

“ไม่แน่ ก็ไม่ทราบ อันนี้ก็เป็นเรื่องการศึกษากับการเมือง ผมก็เคยเรียน Political Science แต่ไม่ได้นึกว่าจะมาเป็นนักการเมืองนะครับ ก็ไม่ มาเป็นนักธุรกิจ คงไม่มีมังครับ หรือถ้าอาจมีก็อาจเป็นทางอ้อม โดยซึมเข้าไปเล็กๆ น้อยๆ โดยที่ไม่รู้”

การตัดสินใจเข้าร่วมในทางการเมือง อาจเป็นไปได้ว่าเป็นเรื่องของความเห็นตัวอย่างจากบิดาหรือคนอื่นในครอบครัว จนอาจเป็นแรงบันดาลใจให้คนคนหนึ่งสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง และหากโอกาสเอื้ออำนวยก็อาจอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองโดยตรง ในกรณีของคุณหนึ่งก็มีความเป็นไปได้ว่า เมื่อปู่เคยเป็นนักการเมือง บิดาเคยเป็นนักการเมือง ก็มีผลให้คุณหนึ่งสนใจการเมืองและอาจอยากหาโอกาสเข้ามีส่วนร่วมบ้าง แต่ไม่ใช่ในรูปของการสืบทอดตำแหน่งทางการเมืองหรือพื้นที่ทางการเมืองเหมือนนักการเมืองหลายๆ คนในปัจจุบัน ดังที่คุณหนึ่งกล่าวถึงบิดากับการตัดสินใจเข้าสู่การเมืองว่า

“ไม่มี ไม่มีเลย คุณพ่อไม่ยอมให้มาเล่นด้วยซ้ำ... มันน้ำเน่า ก็ลอง เเทมหนึ่งละ ผมว่ามันแย่มาก มันทูเรศ ...อะ ผมว่าทูเรศ มันแย่มาก”

ดังนั้นการก้าวเข้าสู่การเมืองจึงเป็นผลมาจากสิ่งสำคัญสองประการ
ประการแรกคือ การติดตามข่าวสารบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังเด็ก

“...แต่ผมก็เป็นคนที่ aware เรื่องการเมือง ว่าอะไรเกิดขึ้นอยู่เสมอ ก็เป็นคนติดตามข่าวอยู่แล้วนะครับ ข่าวทีวี ข่าวหนังสือพิมพ์อย่างที่ว่า หรือข่าววิทยุก็ติดตามข่าวอยู่แล้ว... ผมก็ติดตามข่าวมาตั้งแต่เด็ก อยู่เมืองนอกก็ฟังข่าวสนใจข่าว ... บางทีก็ดูข่าวไปเรื่อยๆ บางทีก็เป็นเรื่องการเมืองบ้าง เป็นอะไรบ้าง ก็ชอบดูข่าวไปเรื่อยๆ”

ประการที่สอง เป็นผลมาจากประการแรกซึ่งทำให้คุณหนึ่งอยากที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชาติบ้านเมือง

“...ผมจะทำตัวให้เป็นประโยชน์ ผลักดันเรื่องปัญหาคอรัปชั่น การ โกงกินอย่างมหาศาลในรัฐบาลเป็นเรื่องสำคัญ เกิดวงจรอุบาทว์ การซื้อตัวส.ส....

ปัญหาใหญ่ คือ การปฏิรูปการเมืองไทย และคอร์ปชั่น...” (กรุงเทพธุรกิจ, 25 ธ.ค. 2543, หน้า 14)

“ผมเป็นคนที่มองการเมืองว่าเป็นอะไรที่น่าเกลียดน่ากลัว ซึ่งไม่ต่างจากมุมมองหรือความคิดหลายๆ คน... ผมเข้ามาสู่การเมืองด้วยความไม่พอใจ ซึ่งตอนนี้ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง” (ประชาชาติธุรกิจ, 28 ธ.ค. 2543, หน้า 18)

“ไม่ใช่ ความคิดของผมก็คือว่า ต้องการอยากจะทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ให้กับประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น อยากจะเห็นการเมืองพัฒนาขึ้น เมื่อเข้ามาแล้วไม่ว่าจะได้รับการเลือกตั้งให้เป็นรัฐบาลหรือเป็นฝ่ายค้านก็ไม่เป็นไร...”

อย่างไรก็ตามก็เป็นไปได้เช่นกันที่มีการสืบทอดความคิด ความสนใจการเมืองในรูปแบบของอิทธิพลทางความคิด ดังเห็นได้จากคุณหนึ่งไม่ได้ต้องการประกอบอาชีพเป็นนักการเมือง การเข้าไปมีส่วนร่วมก็เพื่อให้รู้ และประเมินได้ว่าศักยภาพทั้งสติปัญญาและทางการเงิน และจุดยืนทางความคิด จะทำให้คุณหนึ่งสามารถมีส่วนร่วมและมีบทบาททางการเมืองได้อย่างไร

ก้าวที่ถอยออกจากการเมือง

การไม่เป็นส.ส. การไม่ดำรงตำแหน่งใดๆ ทางการเมืองไม่ได้หมายความว่าคุณหนึ่งไม่สนใจการเมือง เพราะการเป็นที่ปรึกษาก็ยังเป็นตำแหน่งที่ทำให้คุณหนึ่งสามารถทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมได้อยู่

“ผมไม่ได้เป็นนักการเมืองแล้วนะ ผมเคยเป็นส.ส. ตอนนี้ผมเป็นที่ปรึกษา...อย่างเคียวครับ”

“อย่างเป็นที่ปรึกษา...นี่ก็เขาเชิญไป เรื่องกีฬา เรื่องทำอะไร เรื่องทำสนามกีฬา เรื่องปรับปรุง ทำในสิ่งที่ผมคือ ไม่ต้องไปยุ่งกับการเมือง กับการเมืองอะไรซักเท่าไร”

สำหรับการทำงานเพื่อส่วนรวมแล้วสิ่งที่คุณหนึ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมากคือ การให้การศึกษาแก่เด็กซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติในวันข้างหน้า และการสนับสนุนให้เด็กได้ออกกำลังกาย โดยเฉพาะกีฬาว่ายน้ำ

“อย่างเป็นที่ปรึกษา...นี่ก็เขาเชิญไป เรื่องกีฬา เรื่องทำอะไร เรื่องทำสนามกีฬา เรื่องปรับปรุง... เออ คือ ไปสร้างตามสถัม ที่ไปสร้างสนามกีฬา ไปเอากิจกรรมให้เค้า สอนเด็กสถัมว่ายน้ำ อะไรพวกนี้ผมก็ทำอยู่ ตอนที่.. (จังหวัดหนึ่ง).. เด็กใน.(จังหวัด)..นี้จะจมน้ำตายเยอะ ก็ไปสร้าง swimming pool ให้เค้า แล้วก็มีคอร์สว่ายน้ำให้เด็ก พยายามจะ ผมจับเด็กมา fund ได้ตอนนี้

70,000 คนต่อปี เอาเด็กมาสอน แต่ไม่สอนแบบเก่งนะ เอาแค่ให้เด็กป้อมแป้ม ป้อมแป้มได้ เพราะปัญหาใหญ่ที่สุดของเด็ก คือ เด็กจมน้ำ นะฮะ แล้วผมก็ พัฒนาสร้างสวนให้ดีขึ้น ปรับปรุงสวนต่างๆ แล้วก็ขยายสวนอีกอันไปทางนู้น แล้วก็สวน... ตอนนั้นก็ดี ค่อนข้างดี มีyimด้วยนะ แล้วก็สร้างสนามเทนนิส ผม สร้างสนามเทนนิส มีสนามฟุตบอลอะไร คนเค้าก็ได้ใช้กันเยอะ ก็ดีใจ”

นอกจากนี้การสนับสนุนการว่ายน้ำ ยังจัดให้มีการแข่งขันกีฬาฟุตบอลเพื่อส่งเสริมการ เสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรง การจัดสวนหย่อมในเมืองเพื่อให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและออก กำลังกาย และเพื่อต่อต้านปัญหาขยะพติด รวมทั้งจะได้ให้นักกีฬาตัวรุ่งป้อนให้กับทีมฟุตบอลชาติ ไทยต่อไปด้วย นอกเหนือจากนี้ในส่วนของธุรกิจของตระกูล คุณหนึ่งยังคงสนับสนุนกิจกรรมที่ บริษัทได้ดำเนินมาตลอด ซึ่งคือ การจัดให้มีการประกวดแข่งขัน เพื่อคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถ เป็นตัวแทนไปเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมยังต่างประเทศ

และการได้ทำงานที่ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากนัก ก็ทำให้การทำงานในตำแหน่งที่ปรึกษา ในวันนี้ของคุณหนึ่งเป็นไปด้วยความสบายใจ

“ถ้าจะทำก็ทำในสิ่งที่เราชอบ คล้ายๆ กับสิ่งที่ทำอย่างเงี้ย คือ low-key ไม่ ต้อง ไม่ต้องมีชื่อ ไม่ต้องมีอะไร ทำไปแล้วรู้สึกว่าจะสบายใจจะดีกว่า”

ในส่วนของการเข้าเป็นสมาชิกในสโมสร ปรากฏว่าบิดาของคุณหนึ่งเป็นประธานสโมสร กีฬาแห่งหนึ่ง (Sports Club) ซึ่งมีสมาชิกปัจจุบันอยู่เก้าพันกว่าคน สมาชิกของสโมสรล้วนแล้วแต่มี ชาติตระกูลและร่ำรวยทั้งสิ้น และคุณหนึ่งเองก็เป็นสมาชิกในสโมสรที่เกี่ยวกับกีฬาเท่านั้น

“ไม่มีเลย[การเป็นสมาชิกสมาคม สโมสร] มี [สปอร์ตคลับ] สมาชิกก็ไป ออกกำลังกาย แต่ไม่ได้ไปเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอะไร ไปเพื่อออกกำลังกายอย่างเดียว”

รสนิยม

ในด้านที่พักอาศัย ปัจจุบันคุณหนึ่งอาศัยอยู่ที่คอนโดย่านใจกลางกรุงเทพฯ โดยอาศัยอยู่ที่ คอนโดแห่งนี้ประมาณกว่า 10 ปี แล้ว และมีที่พักตากอากาศอยู่ที่หัวหินเพียงแห่งเดียว

“ผมอยู่คอนโด อยู่แถว... ซัก 10 ปีแล้ว ...ไม่ได้พักที่บ้านเลย”

“ผมจะมีคอนโดที่หัวหิน มีแห่งเดียวครับ ”

และในแต่ละปีคุณหนึ่งก็จะไปเที่ยวสักครั้งที่ต่างประเทศ แต่หากไปเที่ยวในประเทศก็มักจะไปที่หัวหินหรือภูเก็ต

“พาลูกไป บางทีปีละหนสะ ไปต่างประเทศ (ในประเทศ?) ส่วนมากก็ไปหัวหิน ไปแค่นี้เองสะ ไม่ค่อยได้ไปไหน อาจจะไปภูเก็ตซักทีอะไรอย่างนี้”

สำหรับพาหนะ คุณหนึ่งไม่มีมอเตอร์ไซค์ แต่คุณหนึ่งใช้รถยนต์ยี่ห้อบีเอ็มดับเบิลว โดยเหตุผลในการเลือกรถยนต์ยี่ห้อนี้ คือ ความสบายเมื่อนั่งอยู่ด้านหลัง

“รถ BM นะสะ รถแพงๆ ... ตอนนั้นผมได้โอกาสเปลี่ยนรถ มันมี 5 ปีแล้ว รดอะไรก็ได้ที่นั่งสบายที่สุดสำหรับเวลามีคนรด แค่นั้นเอง นั่งสบาย คันมันใหญ่ ขับเองก็คงไม่เอา”

สำหรับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ยี่ห้อหรือแบรนด์ไม่ใช่สิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็เสื้อผ้า ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแบรนด์หรือจะต้องมีร้านประจำเพื่อสั่งตัด

“ซื้อสะ...(แบรนด์)ไม่เคยใช้ ยี่ห้อธรรมดาไม่แพง ผมไม่ใช่ของแพง ผมไม่ถนัดของมียี่ห้อ (รูปแบบเสื้อผ้า หรือ style เสื้อผ้า) ไม่ค่อยมี ไม่มี ผมง่ายๆ ไว้ก่อน”

นาฬิกาที่เช่นเดียวกัน ไม่จำเป็นเช่นกันว่าจะต้องเป็นยี่ห้ออะไร รุ่นอะไร ราคาเท่าใด

“ไม่มี มีนาฬิกาเรือนเดียว แบบธรรมดาๆ... ไม่ค่อยได้ซื้อด้วยซ้ำ ตอนหลังซื้อนี้ผมซื้อมาบุญครองด้วยซ้ำ ซื้อแบบ copy ไว้ดูเล่นๆ ผมซื้อเล่นๆ ไว้มากกว่า คือ ผมไม่ถือว่าเป็นนักชื้อนาฬิกา ไม่ค่อยได้ซื้อ ไม่ได้สนใจอะไรเท่าไร”

สำหรับอาหาร คุณหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“อาหารนี้ผมชอบกิน อาหารนี้ผมจะใช้เงินกับเรื่องอาหารเรื่องการกินพอสมควร ชอบทาน”

และร้านอาหารที่ไปทานก็มีทั้งที่เป็นร้านประจำและไม่ประจำ ร้านราคาแพงและราคาไม่

แพง

“มีสะมี [ร้านประจำที่ไปรับประทาน] เยอะไปหมด ตั้งแต่ร้านก๋วยเตี๋ยวไก่ ก๋วยเตี๋ยวมู ร้านสเต็ก ร้านแพงร้านไม่แพง ไม่รู้จะนับยังไง มันตั้งเยอะร้านทานข้าวผม ... ผมไม่ได้กินของหรูนะสะ ผมกินของที่ผมชอบ บางทีไปกิน

ที่ตลาดก็มี กินถ้วยเดียวอะไรก็มี บางทีถ้าของมันเพ็ญอร่อยแล้วมันหรุก็กิน
ด้วย ไม่ได้เน้นเรื่องของหรุของแพง”

“[เกณฑ์ในการเลือกร้านอาหารคือ] ความอร่อย สะ อย่างนั้นซะมากกว่า
ซึ่งบางทีก็แพง บางทีก็ไม่แพง ไม่ได้เน้นว่าจะต้องของหรุของแพง ไม่ได้เน้น
เลย”

สำหรับเครื่องคัมคุณหนึ่งซึ่งชอบในเครื่องคัมแอลกอฮอล์ แต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญอย่าง
มาก จนต้องเลือกว่าเครื่องคัมที่จะคัมนั้นจะต้องเป็นรุ่นใด ปีใด

“ผมก็ชอบคัมไวน์ คัมเบียร์ คัมแชมเปญ ผมชอบคัมพวกแอลกอฮอล์
ครับ ชอบคัมแอลกอฮอล์ ก็ต้องยอมรับ”

สำหรับรสนิยมทางด้านดนตรี คุณหนึ่งชอบที่จะไปชมการแสดงดนตรีแต่ปัจจุบันได้ลด
น้อยลง สำหรับเครื่องดนตรีคุณหนึ่งเคยเรียนกีตาร์และก็ได้ไปเล่นกีตาร์ก็เพื่อนๆ เมื่อครั้งที่ศึกษาอยู่
ที่ต่างประเทศ สำหรับการฟังดนตรีคุณหนึ่งซึ่งชอบในดนตรีหลายๆแนว โดยแนวเพลงที่ชื่นชอบ
มากคือ เพลงแจ๊ส

“ผมชอบดนตรีนะครับ ผมเป็นคนชอบฟังดนตรี ผมจะฟัง ผมชอบฟัง
เพลงแจ๊ส จะฟังหลายอย่างแหละ บอกไม่ถูก ผมฟังหลายอย่าง ฟังแจ๊สก็ได้”

“[นักร้องนักดนตรีและวงดนตรีที่ชื่นชอบ] เยอะมากเลย ipod ผมเนี่ย
ผมมีทั้งร็อกก็ฟัง แจ๊สก็ฟัง เพลงเก่าก็ฟัง ฟังหลายอย่างเลยอะ อย่างแจ๊ส โท
เยอะเยอะ คุณไม่รู้จ๊อมนิ่ง จอห์น โคลเทรน⁹ (John Coltrane)อะไรพวกนี้ มาร์ เดวิด
อะไรพวกนี้ รุ่นเก่าๆ รุ่นเก่าหน่อยก็มี ตายไปแล้วก็มี ส่วนมากก็เป็นนักแจ๊ส
โบราณนะอะ บอกชื่อไปคุณก็ไม่รู้จัก (หัวเราะ)”

สำหรับรสนิยมศิลปะในด้านอื่นๆ นั้น คุณหนึ่งไม่ค่อยสนใจนัก แต่หากเป็นการแสดง
ประเภทโอเปร่า บัลเลต์ มีไปชมบ้างแต่น้อยมาก

“น้อยมาก ดูไม่ค่อยเป็น”

เช่นเดียวกับการแสดงประเภทโจน ละคร ฯลฯ ที่คุณหนึ่งไม่ได้สนใจ ซึ่งหากเทียบกับคุณ
ปานซึ่งได้รับอิทธิพลด้านศิลปะ ดนตรีแบบไทยอย่างมาก จากครอบครัวทางบิดาอย่างมาก ก็จะเห็น
ได้ถึงสาเหตุหนึ่งของความแตกต่างของสองกรณีศึกษานี้

⁹ John Coltrane (1926-1967) เป็นนักประพันธ์และนักแจ๊ซโซโฟนิคเพลงแจ๊สชาวอเมริกัน

“น้อยมากอีก เรื่องพวกวัฒนธรรมพวกนี้มันน้อยครับ ต้องยอมรับ”

แต่สำหรับศิลปะทางด้านภาพวาด คุณหนึ่งให้ความสนใจอย่างมาก และยังมีภาพวาดของศิลปินบางท่านเก็บไว้ แต่ไม่ใช่เป็นการสะสม

“ศิลปะ ผมคิดว่าน้อยนะ ผมชอบอย่างเรื่องแต่งบ้าน ผมคิดว่าไม่มี ไม่มีอะ อย่าเรียกว่ามีศิลปะเลย ผมไม่มี ผมชอบไปดู painting ผมชอบดู art ผมสนใจ art แต่ผมก็คิดว่าผมไม่ใช่ ผมไม่ค่อยมีพื้นที่ทางเรื่องศิลปะ ไม่มีที่ละกัน แต่ผมสนใจแล้วผมก็ชอบ ติดตาม ผมชอบซื้อหนังสือ Wallpaper”

“มีบ้างละ มีบ้าง modern ก็มี ผลมีรูป แอนดี้ วอโฮ (Andy Wahol) อันนี้ ผมมีรูป ซาลวาดอร์ ดาลี¹⁰ (Salvador Dali) ออริจินัล อันนี้ แล้วมีรูปของศิลปินจีนคนหนึ่ง ในนี้ก็ค่อนข้างจะแพงกันหมดเลย”

“ไม่ได้สะสม ก็เป็น มีอยู่ที่บ้าน ก็แค่รูปสองรูปสามรูป ไม่ถือว่าสะสมอะ อย่างถือว่าสะสมเลย เพราะมีแค่นี้ แล้วก็ไม่ได้ซื้อใหม่ แล้วก็ไม่ได้เพิ่มแล้วบ้านมันผมนั่นว้าง ก็เลยไหนๆจะติดแล้ว แทนที่จะซื้อรูปละหมื่น ก็ซื้อรูปละแสนสองแสน แล้วเก็บไว้ได้ แล้วมีมูลค่าเพิ่ม ก็แค่นั้นเอง แต่อย่าถือ ไม่ถือว่าสะสม แต่ก็สนใจ”

และในบรรดารูปภาพที่คุณหนึ่งมี ความแท้ของรูป (original) และความแตกต่างของรูป เป็นสิ่งที่ทำให้คุณหนึ่งชื่นชอบในภาพของ Andy Wahol

“รูป Andy Wahol ก็ชอบอะ รูป Pop Art ... ความออริจินัล ความแตกต่าง ความแปลกก็”

และด้วยความชื่นชอบในศิลปะประเภทนี้ คุณหนึ่งก็มักจะไปชมการแสดงศิลปะอยู่บ่อยครั้ง ทั้งในและต่างประเทศ

“...ไป ก็ไป ประจำ... เมืองไทยก็มี ของไทย บางทีของไทยก็มี ก็ได้ซะ บางทีแกลอรีของไทยก็มีของนอกมาโชว์บ้าง อะไรบ้างนะอะ”

¹⁰ ซาลวาดอร์ ดาลี เป็นจิตรกรชาวสเปนและเป็นหนึ่งในนักวาดภาพที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ 20 ภาพวาดของเขาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางที่มีความโดดเด่น แปลกตา และมีความสวยงามในแบบที่เรียกว่า เหนือจริง (surrealist) งานของเขาได้รับอิทธิพลจากยูเครนเซอร์ งานที่มีชื่อเสียงที่สุดของเขามีชื่อว่า The Persistence of Memory

และสำหรับหนังสือและหนังสือพิมพ์นั้น คุณหนึ่งอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน วันละหลายฉบับ โดยการอ่านหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับก็จะมีเป้าหมายที่ต่างกันไป

“หนังสือนี้ ไม่ได้อ่าน หนังสือพวก Novel ไม่ได้อ่านนะฮะ แต่ หนังสือพิมพ์อ่านทุกวัน หนังสือพิมพ์จะอ่าน magazine จะอ่านบ้าง magazine จะอ่านพวกTimes พวกอะไรอย่างนี้ หนังสือไม่ได้อ่าน หนังสือพิมพ์อ่าน

ผมก็จะอ่านมติชน หนังสือพิมพ์ฝรั่งก็จะอ่าน Bangkok Post Nation ไทยรัฐ ก็ดู ดูทั่วๆ ไป บางทีผมจะเข้าห้องสมุด ไปดูบ้าง ถ้ามีโอกาส ชักหนังสือสองหน แต่อ่านประจำก็อ่านแบบฝรั่งฉบับ ไทยฉบับ การเมืองฉบับ นำเน่าฉบับ”

และนอกจากหนังสือพิมพ์แล้ว นิตยสารที่คุณหนึ่งอ่าน คือ Times และ Wallpaper เนื่องจากคุณหนึ่งชอบการแต่งบ้าน

“... ผมรับ Times อย่างเดียว แล้วก็ Wallpaper ที่ผมชอบ ผมไม่ได้รับ ชื่ออย่างเดียว ชื่อ ชื่อเอา ที่เมืองไทยนะฮะ”

กีฬาที่มากกว่ากีฬา

ระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกีฬาย่อมส่งผลในระยะยาวต่อเด็กนักเรียน สิ่งนี้เห็นได้ชัดเจนจากคุณไทและคุณหนึ่ง กล่าวคือ ทั้งคุณไทและคุณหนึ่งต่างจบการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกีฬาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะส่งเสริมโดยตรงผ่านหลักสูตรการศึกษาหรือโดยอ้อม หรือผ่านการแข่งขัน หรือผ่านการเข้าร่วมชมรม กิจกรรมของสถานศึกษา เหล่านี้ทำให้ทั้งคุณไทและคุณหนึ่งสามารถเล่นกีฬาได้แทบทุกชนิด แต่ชีวิตการทำงานปัจจุบันทำให้การเล่นกีฬานั้นลดน้อยลง แต่การให้ความสำคัญกับกีฬาไม่ได้ลดน้อยลงไป

“ผมเล่นเกือบทุกอย่างเลย แต่ตอนนี้ก็น้อยลง น้อยลง น้อยลง เข้าเจ็บบอะไรเจ็บบ ตอนนี้ก็เข้ายิมเฉยๆ หนักเป็นเรื่องเข้ายิม แต่ก่อนผมเล่นเกือบทุกอย่าง ผมเล่นกีฬาโรงเรียนตลอด ผมก็วิ่ง ก็ที่นั่นนะฮะ ที่เนี่ย ที่ใกล้ๆ ที่ทำงานเนี่ย เข้ายิม มั่นสะดวกดีนะฮะ ว่างๆ ผมก็ไปวิ่งบ้าง ไปเล่นเวทบ้าง”

ด้วยความที่คุณหนึ่งเคยเป็นนักกีฬา และปัจจุบันก็ยังคงเล่นกีฬาอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้คุณหนึ่งมีมุมมองและแง่คิดจากการเล่นกีฬาที่คุณหนึ่งมองว่าไม่ใช่เพียงแค่การออกกำลังกาย

“เล่นกีฬานี้ มันทำให้ไม่ stress เรื่องงานนะฮะ ช่วยเรื่องงานนะครับ ช่วยให้มีน้ำใจนักกีฬา ผมคิดว่าเรื่องแพ้ เรื่องชนะ เรื่องอารมณ์ เรื่องอะไรนี่ก็ช่วย เรื่องกีฬานี้ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก นะครับ ถ้าเคยแข่งอะไรแล้วจะรู้ว่า การแข่งขันมันเป็นยังไง จะปรับสภาพการแข่งขันได้ ครับ ครับ ครับ[เคย

แข่งกีฬา] มันมีเรื่องเทรน... มันมีเรื่องแพ้ มีเรื่องชนะ มีเรื่องคนเชียร์ มันมีหลายเรื่อง มันมีเรื่องโกรธ มันมีเรื่องอารมณ์ มันมีหลายๆ เรื่อง คือมัน much more เรื่องกีฬาสำหรับผม”

งานสังคมเพื่อธุรกิจ

การเข้าร่วมกิจกรรมสังคม สมาคม กลุ่มองค์กรต่างๆ อย่างที่เรียกว่ามีรูปมีข้าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร อาจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบางคน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่คุณหนึ่งให้ความสำคัญและเข้าร่วม โดยคุณหนึ่งก็กล่าวถึงการออกงานต่างๆ ว่า

“ครับ ครับ หลายๆ งานเนี่ย เค้าเป็นลูกค้าผม เพราะผมอยู่บริษัทที่ทำธุรกิจนะฮะ ผมก็ต้องไปบางทีนะฮะ แต่ผมก็ไม่ได้สนุก ไม่ค่อยชอบนะฮะนะฮะ”

“แทบจะไม่ไปเลย ทั้งงานแฟชั่นโชว์ไม่เคยไป งานการกุศลก็ไม่ค่อยไปงานอะไรก็ไม่ไป จะไปก็อย่างงานลูกค้าเปิดตัวอย่างนี้นะฮะ อย่างเมเจอร์เปิดโรงแรมใหม่ หรือพาราคอนเปิดตัว หรือลูกค้าดีๆ หรือเพื่อนที่คบกันมานานๆ เปิดตัวก็ไป เปิดร้านเปิดอะไร ไป แต่งงานสังคมนี่ไม่ได้ออกฮะ ไม่ค่อยไม่ชอบฮะ”

คุณหนึ่งกล่าวถึงตัวเองกับการไม่สนใจงานสังคม และการไม่ออกงานสังคมว่า

“กิจกรรมทางสังคมก็ไม่ค่อยเคยไปร่วมกับเค้า”

“...งานสังคมนี่ไม่ได้ออกฮะ ไม่ค่อย ไม่ชอบฮะ”

“[การเข้าร่วมในงานสังคม] ผมก็ไม่ได้สนุก ไม่ค่อยชอบนะฮะนะฮะ”

“ไม่ค่อยยุ่งกับใคร”

ภารกิจของผู้สืบตระกูล

ชื่อเสียงที่คนในตระกูลคุณหนึ่งทุกคนสร้างและสั่งสมเรื่อยมาไว้ ไม่ว่าจะป็นทวด ปู่ บิดา หรืออา ทั้งบทบาทและชื่อเสียงทางการเมือง ในระบบราชการ ทางสังคม หรือทางธุรกิจ เหล่านี้เป็นภาระสำคัญสำหรับคนรุ่นหลังที่จะรักษาชื่อเสียง และสืบทอดให้ชื่อเสียงและคุณความดีนั้นยังคงดำรงต่อไปยังรุ่นลูกหลาน การดำรงตนทั้งในชีวิตที่เกี่ยวกับการเมืองและไม่เกี่ยวกับการเมือง สิ่งที่ตระกูลให้ความสำคัญคือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกง และสิ่งนี้ก็เป็นสิ่งที่คุณหนึ่งก็จะสืบทอดต่อไปยังลูกหลานเช่นกัน

“... ก็สั่งสอนลูกหลานนะครับว่า เกิดมาทั้งทีก็อย่า... ก็ทำตัวให้เป็นคนดี ทำตัวให้เป็นประโยชน์...อย่าไปโกงใคร... นั่นก็สำคัญสุด ก็สอนลูก ... [สิ่งนี้คือสิ่งครอบครัวและตระกูลของคุณหนึ่งให้ความสำคัญ] ครับ ครับ”

“[ภาระกิจที่จะต้องคำนึงโดยเฉพาะในทางการเมือง] อย่าทำให้เสียชื่อตระกูลและต้องทำให้ดีที่สุด เวลาไหนทำประโยชน์ได้ก็อยู่ทำงานไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเมื่อไหร่ทำไม่ได้เราก็ต้องถอย” (กรุงเทพธุรกิจ, อ้างแล้ว)

5.6 กรณีศึกษาที่ 6 คุณหญิงวัน (นามสมมติ)

คุณหญิงวันเป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด เป็นบุตรของเจ้าสัว มารดาของคุณหญิงวันเป็นบุตรของตระกูลเจ้าสัวของประเทศไทยเช่นเดียวกัน มีพี่น้องบิดามารดาเดียวกันทั้งสิ้น 4 คน คุณหญิงวันจบการศึกษาระดับประถมจากโรงเรียนสตรีเก่าแก่แห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ จากนั้นไปศึกษาต่อระดับมัธยมที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ

หลังจากจบการศึกษาระดับมัธยม คุณหญิงวันได้เตรียมจะเข้ามหาวิทยาลัย โดยเตรียมที่จะเรียนทางด้านวรรณคดี แต่ก็ต้องเปลี่ยนไปเรียนทางด้านเลขานุการ และกลับเมืองไทยเมื่ออายุ 18 ปี อันเนื่องจากเหตุผลด้านสุขภาพของบิดา ผนวกกับบิดาของคุณหญิงวันต้องการให้คุณหญิงกลับมาทำงานธุรกิจของครอบครัว และเมื่อประมาณ 5 ปี ที่ผ่านมา คุณหญิงวันสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม ด้วยคะแนนเกียรตินิยมอันดับหนึ่งจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

บิดาของคุณหญิงวัน เป็นทายาทรุ่นที่สามของตระกูลที่มีส่วนสำคัญในการขยายกิจการของตระกูลให้เติบโตขึ้นไม่ว่าจะเป็นการธนาคาร การค้าข้าว การเช่าเรือ ธุรกิจประกันภัย การค้าขายระหว่างประเทศ และการขนส่งสินค้า บิดาของคุณหญิงวันจบการศึกษาขั้นต้นจากโรงเรียนรัฐบาลที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ จากนั้นไปศึกษาต่อที่ประเทศฮ่องกง และจากนั้นไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษตามลำดับ เมื่อจบการศึกษากลับมาได้เข้ามาช่วยกิจการการค้าของตระกูลที่มีอยู่มากมาย รวมทั้งได้ร่วมกับพี่ชายก่อตั้งธนาคาร เป็นหนึ่งในผู้ที่มีส่วนก่อตั้งสภาการค้า และได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งเกี่ยวกับการค้าและสังคมมากมาย

มารดาของคุณหญิงวันได้รับการศึกษาไม่สูงนัก เนื่องจากปัญหาทางด้านสุขภาพทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือในระบบได้ สำหรับปู่ ย่า ตา ยาย นั้นคุณหญิงวันคาดว่าคุณไม่ได้จบการศึกษาระดับสูงนัก อย่างไรก็ตามคุณยายของคุณหญิงวันก็ได้รับการอบรมแบบชาววัง ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อคุณหญิง โดยเฉพาะเรื่องกลอน วรรณกรรม วรรณคดีในช่วงเวลาต่อมา

คุณหญิงวัน มีพี่ชาย 2 คน และน้องสาว 2 คน หลังจากที่มารดาของคุณหญิงวันเสียชีวิต บิดาของคุณหญิงวันได้แต่งงานใหม่และมีบุตรชายอีก 2 คน บิดาของคุณหญิงวันเชี่ยวชาญทางด้านธุรกิจ

เป็นผู้มีส่วนในการก่อตั้งสภาการค้า สมาคมพ่อค้าไทย และเคยได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งเกี่ยวกับสถาบันการค้าและสังคมต่างๆ ในด้านการเมืองและกิจการของรัฐบาล บิดาของคุณหญิงวันเคยได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา หนึ่งในผู้แทนประเทศด้านการค้าไปเจรจาการค้าที่ประเทศญี่ปุ่น ฯลฯ บิดาของคุณหญิงวันเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีทั้งกับคนรอบตัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ผู้ได้บังคับบัญชา รวมถึงผู้ตกทุกข์ได้ยาก บริจาคเงินให้กับหน่วยงานมูลนิธิ องค์กรสาธารณกุศลจำนวนมาก สร้างโรงเรียน เรือนพักคนไข้ ห้องผ่าตัด ตึกในโรงพยาบาล กองทุนในโรงพยาบาลต่างๆ ด้วยความเป็นคนใจบุญ บริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์อยู่เสมอ บิดาของคุณหญิงวันจึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยเครื่องราชฯ ที่ได้รับสูงสุด คือ ดติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

คุณหญิงวันสมรสครั้งแรกกับนายแพทย์ผู้เป็นแพทย์ประจำพระองค์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีชื่อเสียงของประเทศไทย สามีมของคุณหญิงจบการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนประจำชายแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ระดับปริญญาตรีแพทยศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นไปเป็นแพทย์ฝึกหัดที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกา จากนั้นได้รับการคัดเลือกให้เป็นแพทย์ประจำบ้าน ซึ่งเป็นคนต่างชาติคนเดียวที่ได้รับคัดเลือก เมื่อเรียนจบได้ทำปริญญาโทอีกใบในสาขาที่เกี่ยวข้องกัน โดยในครั้งนี้นี้สามีมของคุณหญิงวันได้ทำงานวิจัยที่มีความสำคัญและสร้างชื่อเสียงให้กับทั้งตนเองและประเทศชาติ โดยสามีมคุณหญิงวันได้กล่าวถึงงานวิจัยชิ้นนั้นว่า

“ด้วยการทำวิจัยซึ่งไม่มีใครทำมาก่อน เพราะยากมาก เกี่ยวกับโครงสร้างของ... ภูควาดขึ้นครั้งแรกในโลก เป็นริเสิร์จที่ทำให้ผมมีชื่อเสียงที่เมืองนอก” (แพรว, 25 มีนาคม 2532: 9)

สามีมของคุณหญิงวันเป็นอาจารย์แพทย์และหัวหน้าภาควิชาอยู่ที่มหาวิทยาลัยด้านการแพทย์แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งท่านได้เป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกก่อตั้งขึ้น นอกจากนี้ยังมีคลินิกส่วนตัวอยู่ที่ใจกลางเมืองในกรุงเทพฯ หลังจากแต่งงานแล้วคุณหญิงวันได้ลาออกจากงานหนังสือพิมพ์และช่วยสามีมที่คลินิก

ปู่และบิดาของสามีมของคุณหญิงวันต่างเป็นแพทย์ โดยปู่เป็นแพทย์แผนโบราณ มีร้านขายยาไทย ส่วนบิดาจบการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ เป็นรุ่นแรกๆ จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำจังหวัด และต่อมาได้เลื่อนยศเป็น “ขุน” ส่วนมารดาเป็นนางพยาบาล และสอบได้เป็นที่สองของประเทศในเวลานั้น

คุณหญิงวันกับสามีมมีบุตร-ธิดา รวมทั้งสิ้น 4 คน บุตรชายคนโตจบการศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ จากนั้นไปศึกษาพลศึกษาที่ สกล จากประเทศอังกฤษและแคนาดา

ตั้งแต่อายุ 12 ปี จบการศึกษาด้านการแพทย์จากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ จากนั้นไปศึกษาต่อแพทย์เฉพาะทางเหมือนกับบิดาที่มหาวิทยาลัยในประเทศแคนาดา ต่อมาได้ วุฒิบัตรผู้เชี่ยวชาญจากราชวิทยาลัยแพทย์และแคนาดา ได้เป็นแพทย์ประจำบ้าน และเมื่อจบ การศึกษากลับมาได้ก็มาเป็นอาจารย์แพทย์อยู่ที่โรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ การเจริญ รอยตามบิดาด้านอาชีพนี้ เห็นได้ชัดว่าเป็นความตั้งใจของบิดาที่จะสืบทอดให้กับบุตรชายมากกว่า บุตรสาว ดังที่บุตรชายของคุณหญิงกล่าวว่า

“...รู้ว่าหมอทำงานหนัก จากการเห็นคุณพ่อทำงาน ถูกคุณพ่อจับใส่เสื้อ กาวน้ำเข้าไปถูการผ่าตัดใหญ่ๆ ตั้งแต่อายุ 6-7 ขวบ” (แพรว. 25 สิงหาคม 2539: 303)

บุตรสาวคนที่สองของคุณหญิงวันจบการศึกษาด้านคณิตศาสตร์จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประเทศอังกฤษ บุตรสาวคนที่สามจบการศึกษาด้านสถิติ จากมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งใน กรุงเทพฯ บุตรสาวคนสุดท้ายจบการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์จากมหาวิทยาลัยของรัฐใน กรุงเทพฯ เช่นเดียวกัน คุณหญิงวัยกล่าวถึงเหตุผลของการที่บุตรสาวทั้งสามคนของคุณหญิงไม่ได้ เป็นแพทย์เหมือนบิดาว่า

“[สามีของคุณหญิงวัน] เป็นคนหัวโบราณ ไม่เห็นด้วยที่ลูกสาวจะเป็น หมอ เพราะเขาเห็นว่าการทำงานหมอมองต้องทำงานมากเหลือเกิน ผู้หญิงควรมีชีวิต ให้อภัยครอบครัว” (แพรว. 25 สิงหาคม 2539: 303)

การสมรสครั้งที่สองเกิดขึ้นหลังจากที่สามีคนแรกของคุณหญิงวันได้เสียชีวิตลงเกือบ 10 ปี สามีคนปัจจุบันของคุณหญิงเป็นทั้งนักธุรกิจ นักวิชาการ นักพัฒนาอาวุโส ที่ปรึกษาองค์กรธุรกิจ ระหว่างประเทศ ประธานบริษัทสื่อสารโทรคมนาคมขนาดใหญ่ในประเทศ อาจารย์มหาวิทยาลัย และยังเป็นกงสุลกิตติมศักดิ์อีกด้วย จบการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านกฎหมาย ได้รับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงจากต่างประเทศ ในฐานะผู้มีบทบาทในการส่งเสริมความร่วมมือและ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ

ปัจจุบันคุณหญิงวันดำรงตำแหน่งในสมาคม มูลนิธิ และสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และวรรณกรรม รวมทั้งดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในกิจการที่ร่วมก่อตั้งกับสามี คนแรก

การไปศึกษาในต่างประเทศ

เมื่อคุณหญิงวันอายุได้ 12 ปี คุณหญิงได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ เหตุผลที่บิดาส่งคุณหญิงไปศึกษาต่อต่างประเทศคือ เหตุผลด้านการเลี้ยงดู และการเห็นถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ

“จริงๆ แล้วเหตุผลก็ไม่เหมือนคนอื่นๆ อีกนั่นแหละ คุณพ่อส่งดิฉันไปก็เพราะคุณแม่ดิฉันตายตั้งแต่ดิฉันยังเด็กๆ ... คือเท่าที่สังเกตคือ คุณพ่อไม่รู้จักเลี้ยงลูกสาวยังไง... แต่ก็เข้าใจว่า มันไม่มีแม่ และการส่งไปต่างประเทศ สมัยโน้นเขาก็ไม่ส่งกัน คือ น้อยมากเลยที่จะส่งเด็กผู้หญิงอายุสิบสองขวบ ไปต่างประเทศ ดิฉันอายุสิบสองขวบไปต่างประเทศนี้ ดิฉันไปอังกฤษนี่ก็แทบจะไม่มีคนอายุเท่ากันเลย [คนไทย] ห้าสิบปีแล้ว...อีกอย่างหนึ่งก็เพราะว่า พ่อดิฉันเป็นนักเรียนอังกฤษสมัยสงคราม เพราะฉะนั้นก็มีความเชื่ออยู่อย่างว่า ภาษาอังกฤษนี่ เป็นภาษา ที่จะทำให้ลูกๆ ทนสมัย ก้าวหน้า อยากให้ได้ ภาษาอังกฤษ เพราะเชื่อว่าภาษาอังกฤษจะเป็นภาษาของคนชั้นนำ คือ สองเรื่องนี้”

ในช่วงที่เรียนชั้นมัธยมเพื่อเตรียมจะเข้ามหาวิทยาลัย คุณหญิงอยากจะเรียนด้านวรรณคดี แต่เนื่องจากบิดาไม่สบายและต้องการให้คุณหญิงกลับมาทำธุรกิจของครอบครัว คุณหญิงจึงเปลี่ยนไปเรียนด้านเลขานุการ และในช่วงของการเรียนเลขานุการคุณหญิงก็ได้ไปเรียนประวัติศาสตร์บ้าง ศิลปะบ้าง และไปฟังเลกเชอร์ตามพิพิธภัณฑสถานและหอศิลป์ต่างๆ บ้าง และก็ต้องกลับประเทศไทยเนื่องจากบิดาต้องการให้กลับทั้งที่ยังไม่จบวิชาเลขานุการ

ทุนวัฒนธรรมจากครอบครัวในชีวิตในวัยเด็ก

ทุนวัฒนธรรมที่คุณหญิงได้รับจากครอบครัวในตอนนี้ แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ ทุนที่อยู่ในตัวบุคคลที่คุณหญิงได้รับจากบิดา ดังที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพที่กล่าวถึงบิดาของคุณหญิงว่า

“...คุณพ่อสอนให้ลูกเป็นคนดี โดยคุณพ่อปฏิบัติดีเป็นตัวอย่าง พยายามให้ลูกมีประสบการณ์ในชีวิตให้มาก สนับสนุนให้ลูกใช้ความคิดตัดสินใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยการตัดสินใจของตนเอง... คุณพ่อสอนให้ลูกพึ่งตนเอง มีความตั้งใจเด็ดเดี่ยว มีสติ ไม่หุนเหยา มีใจเพื่อแม่แก่ญาติมิตรและบริวาร... คุณพ่อเป็นผู้ที่ชอบเผชิญอุปสรรค ทั้งนี้เพราะคุณพ่อถือว่าชีวิตจะรุ่งเรืองได้จะต้องผ่านการต่อสู้... คุณพ่อเป็นคนมีนิสัยโอบอ้อมอารีต่อญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ผู้ได้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้ตกทุกข์ได้ยากที่คุณพ่อไม่เคยแม่แต่พบตัว.. เวลาที่

คุณพ่อมีความสุขที่สุด คือ เวลาที่คุณพ่อมีโอกาสทำให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งในด้านการงานและครอบครัว”

“...บ่อยครั้งที่คุณพ่อทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้ผู้ที่มิชอบพิพาทใดเข้าใจกัน วิธีของคุณพ่อก็คือ หาโอกาสได้พบแต่ละฝ่ายในเวลาต่างกัน และค่อยๆ พูดให้แต่ละฝ่ายเห็นข้อดีและข้อเสียของฝ่ายตรงข้าม ข้อดีนั้นมีมากกว่าข้อเสียเสมอ ...”

ด้วยคำสอนและการปฏิบัติให้คุณไม่ว่าจะเป็นทางตรง หรือทางอ้อม ก็ได้สั่งสมกลายเป็นทุนวัฒนธรรมให้กับคุณหญิงวันผ่านกิจกรรมและการปฏิบัติต่างๆ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ทุนวัฒนธรรมส่วนที่สอง คือ ความรัก ความชอบและความสามารถทางด้านวรรณกรรมวรรณคดี ที่คุณหญิงได้รับอิทธิพลสืบทอดและเรียนรู้อย่างมากในวัยเด็ก ทั้งจากคุณยาย และจากครอบครัวที่คุณหญิงไปอาศัยอยู่ด้วยที่ประเทศอังกฤษ กล่าวคือ คุณหญิงวันใช้ชีวิตในวัยเด็กที่บ้านริมคลอง ด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่ายกับคุณยาย ผู้มีความรักในวรรณกรรมทุกประเภท และได้ถ่ายทอดความรักในวรรณกรรมให้กับคุณหญิง

“ตั้งแต่จำความได้ก็เห็นคุณยายนั่งใจ เจียนหมาก จับพลู ได้ฟังท่านอ่านอิเหนา เงาะป่า ลิลิตพระลอ นอกจากนั้นก็ยังได้อ่านรามเกียรติ์ รำละครไทย เป็นแฟนยี่เกวิกสำหระ หลงไหลโฉนละครของกรมศิลป์ากรตั้งแต่อายุประมาณ 10 ขวบ” (สกว., 25 มกราคม 2539: 15)

“ดิฉันอ่านทุกอย่างที่ขวางหน้า ไม่ว่าจะหนังสือที่พวกเด็กในบ้านซื้อมาอ่านกัน ประเภทที่สมัยนี้เขาเรียกกันว่า เป็นพิษเป็นภัย จนถึง พล นิกร กิมหงวน เสือดำ เสือใบ ผู้ชนะสิบทิศ รามเกียรติ์ อิเหนา พระอภัยมณี และอะไรต่ออะไรไปปนเปกันไปหมด อ่านเรียบวุธหมดจนจบทุกเล่ม ตั้งแต่ก่อนไปเมืองนอกเมื่ออายุ 12 ... ที่ชอบนักอีกอย่าง คือ ละคร ชอบทั้งดู ทั้งรำเอง... โฉนละครของกรมศิลป์ แต่ละเรื่องดูซ้ำซากได้ 5-6 ครั้ง... ตอนอยู่อังกฤษก็บ้าดูละครค่ะ แต่ไม่ชอบแสดงนะคะ แสดงไม่เป็นเอาเลย ชอบดูขนาดยอมอดข้าวเที่ยงเก็บเงินดูละคร ดูแล้วก็มาวิจารณ์กับเพื่อนบ้าง ครูบ้าง บางทีวิจารณ์กันได้เป็นวันๆ” (ดิฉัน, 31 สิงหาคม 2529: 48)

ไม่เพียงแต่คุณยายที่ถ่ายทอดความรักในวรรณกรรมให้กับคุณหญิง บิดาของคุณหญิงยังถ่ายทอดความรักในวรรณกรรมให้กับคุณหญิงเช่นเดียวกัน

“ ทั้งคุณยายและคุณพ่อเป็นคนช่างอ่าน สำหรับคุณพ่อ ใครๆ ก็เห็นท่านเป็นแต่นักธุรกิจ น้อยคนที่จะรู้ว่าท่านรักศิลปะและวรรณคดี ...คุณพ่อใช้นิราศิเหนาของสุนทรภู่เป็นบทนำ ดิฉันถึงได้รู้จักงานบทนี้มาตั้งแต่ตัวเล็กนิดเดียว... พูดยังคุณพ่อ... แต่ทุกครั้งที่เราเห็นสามก๊ก ฉบับพระยาพระคลังหน ก็ยังคิดถึงท่านอยู่ เพราะท่านชอบของท่านมาก ...เห็นจะต้องพูดว่าได้รับอิทธิพลการอ่านจากคุณยายกับคุณพ่อ หนังสือวรรณคดีมีเยอะแยะทั้งที่บ้านคุณยาย... และบ้านคุณพ่อ” (ดิฉัน, 31 สิงหาคม 2529: 47)

ช่วงเวลาเมื่อครั้งที่คุณหญิงไปอยู่ที่อังกฤษ โรงเรียน ครูและครอบครัวที่อังกฤษ ก็เป็นอีกส่วนสำคัญในการบ่มเพาะให้คุณหญิงรักในวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น โดยคุณหญิงวันได้ถูกส่งไปอยู่กับครอบครัวที่ประกอบไปด้วยผู้หญิงล้วน และครอบครัวดังกล่าวก็ได้ถ่ายทอดความรักในวรรณกรรมให้กับคุณหญิงด้วยเช่นเดียวกัน

“โรงเรียนเป็นโรงเรียนเล็กๆ สำหรับเด็กผู้หญิง ตั้งอยู่กลางป่า ที่เรียกว่า New Forest จำได้ว่าวันอาทิตย์ ครูจะดื้อนพวกเราออกไปเดินข้างนอก... พอดตกบ่ายก็ให้ไปรวมในห้องเปิดดนตรีประเภทคลาสสิกให้ฟังสัก 2-3 ชั่วโมง แล้วครูใหญ่ก็อ่านหนังสือให้ฟัง เป็นหนังสือดีๆ ฟังสนุก... สำหรับหน้าหนาวก็มีการจุดไฟในเตาผิงใหญ่ อุณหภูมิห้อง ในบรรยากาศอย่างนี้ก็จะอ่านเรื่องลึกลับหรือเรื่องผี พวกเราก็นั่งกันบนพรมจะถักนิตติ้งหรือวาดรูปทำอะไรก็ได้ที่ไม่มีเสียงรบกวนคนอื่น หูก็ฟังไป” (ดิฉัน, 31 สิงหาคม 2529: 48)

“จำได้ว่านอกจาก... จะนั่งสอนศัพท์ไวยากรณ์และบทสนทนาอย่างเป็นทางการทุกเช้าแล้ว ก็ยังอ่านหนังสือพิมพ์ให้ฟังหลังอาหารค่ำทุกวันอีกด้วย แรกๆ ก็อ่านอาชยาน และหนังสือเด็กที่เธอคิดว่าเหมาะกับวัย... จำได้ว่าเป็นหนังสือนักสืบผจญภัยโดยมีตัวเอกเป็นเด็ก เป็นงานเขียนของ Enid Blyton... การนั่งฟัง... อ่าน Enid Blyton กลายเป็นเรื่องสนุก กลับบ้าน ยามที่โรงเรียนปิดเทอมครั้งใด เป็นต้องขอให้... อ่านหนังสือให้ฟังเป็นการย่อยอาหาร ทำให้คนอ่านได้ใจ เพิ่มระดับวรรณกรรมขึ้นเป็นระดับงานคลาสสิกทั้งประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย และกวีนิพนธ์” (สกา, 25 มกราคม 2539: 14)

“ครอบครัวนี้ ยังสอนภาษาอังกฤษด้วยการพาไปดูหนังทุกอาทิตย์ ดูละครสักเดือนหรือสองเดือนครั้ง ละครที่ดูมักจะไม่ใช่ละครเพลงประเภท Broadway musicals อย่างที่ชอบดูกันในปัจจุบัน หากเป็นละครพูดชนิดที่เรียกรวมๆ ว่า stage plays จะเป็นประเภทสุขนาฏกรรม หรือโศกนาฏกรรม หรือละครประเภทนักสืบก็ตามที ที่ไม่มีใครจะได้ดูละครเพลงก็เพราะไม่มีให้ดูตาม

ซานเมืองที่เราอยู่ สมัยที่...ยังเป็นเด็กนั้น แม้กระทั่งในย่านละครอันลือชื่อที่เรียกว่า West End ก็ไม่มีใครจะมี Musicals ให้ดูมากนัก นอกจากนั้นแล้ว... ก็เห็นว่าการดูละคร West End เป็นเรื่องฟุ่มเฟือย ดูแต่ละครของกลุ่ม Repertory ที่ซานเมืองก็ดีพอแล้ว บางครั้งก็ชวนขึ้นรถไฟเข้ากรุงลอนดอนไปดูละครเชคสเปียร์ที่ The Old Vic แล้วสิ่งที่... สามารถทำให้เป็นเรื่องสนุก คือ การเดินดูจิตรกรรมและประติมากรรมซึ่งหาดูได้มากมายในมหานครลอนดอน” (สกา, 25 มกราคม 2539: 14-15)

“... ที่ว่า ‘อ่านให้ฟัง’ นั้น หมายถึงอ่านให้ฟังจริงๆ ฟังรู้เรื่องหรือไม่รู้เรื่องนั้น... ไม่ถือว่าสำคัญ ขณะที่ฟังไปก็ให้ถักนิตติ้งไปด้วย มือจะได้ไม่ว่าง... จะเปิดวิทยุให้ฟังในตอนบ่ายพร้อมกับสอนถักนิตติ้ง รายการวิทยุที่ให้ฟังนั้น มีทั้งข่าว BBC ทั้งรายการเพลงคลาสสิก และละคร เรียกว่ามีภาษาอังกฤษให้ฟังหลายรูปแบบต่างๆ ที่ยังฟังไม่รู้เรื่อง ภาษาอังกฤษจากวิทยุในตอนนั้นเป็นแค่เพียงเสียงกระซิบ” (สกา, 25 มกราคม 2539: 14)

อาชีพนักหนังสือพิมพ์

หลังจากที่คุณหญิงวันกลับมาจากประเทศอังกฤษ คุณหญิงวันได้ทำงานที่บริษัทของบิดา ทำงานอยู่ได้ไม่นานก็พบกับชาวต่างชาติคนหนึ่งที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในประเทศไทย ได้ชวนคุณหญิงไปทำงานหนังสือพิมพ์ ในตอนแรกบิดาคุณหญิงไม่ค่อยเต็มใจนัก จึงได้ตกลงกันว่าให้ทำงานที่บริษัทครึ่งวันและทำงานหนังสือพิมพ์ครึ่งวัน จากนั้นสามเดือนค่อยว่ากันใหม่ และเมื่อครบกำหนดสามเดือนคุณหญิงก็ได้ทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ โดยเป็นผู้หญิงคนเดียวในกองบรรณาธิการ และอายุน้อยที่สุดด้วย อย่างไรก็ตามด้วยความที่คุณหญิงวันเป็นบุตรของเจ้าสัว ในช่วงแรกของการทำงานเป็นนักข่าวจึงยังมีพี่เลี้ยงคอยติดตามดูแล ดังที่คุณหญิงเคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ครั้งหนึ่งจะไปงานอาหารค่ำของ... คุณพ่อบอกว่าไปได้ แต่ต้องมีเซปเปอโรน¹¹ไปด้วย ยังจำได้ดีคะเรื่องนี้... แกจะต้องโผล่เข้าไปในงาน คุณชาย คุณขวา แล้วกลับไปนั่งรอข้างนอก เคี้ยวก็โผล่เข้าไปคู่อีกที ... เวลาไปสัมภาษณ์ใคร แทนที่จะไปกับช่างภาพ 2 คน ก็ต้องมีผู้ติดตามไปคุณนักข่าวอีกที เป็นเรื่องขำขันของดิฉัน...” (สตรีสาร, 5 กันยายน 2525: 15)

¹¹ Chaperon หญิง (มีอายุหรือแต่งงานแล้ว) ที่คอยไปเป็นเพื่อนของชายหนุ่มหรือหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานในงานสังคม

การทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์สำหรับคุณหญิงแล้วเป็นเรื่องของความสนใจและความรัก
ในการเขียน ดังที่คุณหญิงได้กล่าวไว้ว่า

“ดิฉันเคยเป็นนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งทำไมชอบอาชีพนี้ ก็เพราะสนใจที่
จะรู้ ที่จะเห็น ที่จะเขียน ฉะนั้นก็เคยเป็นนักข่าว เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
รายวัน”

ในเบื้องต้นการทำงานเป็นนักข่าว คุณหญิงต้องเผชิญกับการคัดค้านของบิดา เนื่องจากใน
สมัยนั้นการที่ผู้หญิงทำงานเป็นนักข่าวและต้องเดินทางเพื่อหาข่าวเป็นสิ่งที่ยังไม่ได้รับการยอมรับ
เช่นปัจจุบัน

“ดิฉันไปเรียนที่อังกฤษตั้งแต่อายุ 12 พอจบชั้นมัธยม คุณพ่อก็ให้กลับ
ท่านอยากให้กลับมาทำธุรกิจที่บ้านมากกว่าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ตาม
ความคิดของท่าน ผู้หญิงควรรู้การบ้านการเรือน เข้าสังคมได้ พิมพ์ดีดได้
ทำอาหารเป็น เลยเรียนเลขฯ บ้าง ทำอาหารบ้าง กลับมาอายุ 18 ได้ ก็มาทำงาน
...” (สตรีสาร, กันยายน 2525: 15)

“ถูกค้านจนตัวโก่งเสียด้วยซ้ำ บิดาทุกข์มาก สมัยนั้น 40-50 ปีมาแล้ว
ผู้หญิงจากตระกูลที่ร่ำรวยสงวนตัว จะไม่ไปเป็นนักข่าวที่ทะเล่อกทะเล่
เพราะฉะนั้นแล้วเนี่ย...ตรงข้ามเลย เป็นการจ้งคั่นระหว่างบิดากับลูก”

แต่ด้วยผลงานจากการเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ ที่เป็นการสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่
รู้จัก และบิดาของคุณหญิงวันก็ได้รับรู้ถึงสิ่งนี้ ทำให้ในท้ายที่สุดคุณหญิงก็ได้ทำงานเป็นนักข่าวและ
บรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ

“ทำไปได้สักพักหนึ่ง คุณพ่อก็เริ่มชิน เรื่องที่ดิฉันเขียนมักจะมีชื่อกำกับ
เวลาท่านไปทำงานก็จะมีฝรั่งเข้ามาทัก ถามว่านามสกุลนี้เป็นอะไรกับท่าน คุณ
พ่อก็เกิดความรู้สึกภูมิใจ ตอนหลังท่านยอมรับนะคะ...” (สตรีสาร, 5 กันยายน
2525: 110)

“แต่ว่าทุกวันนี้ พูดยังไง เมื่อดิฉันทำชื่อเสียงขึ้นมาได้ในการเขียน
คลอัมน์ในหนังสือพิมพ์เนี่ย บิดาสนับสนุน”

เมื่อคุณหญิงวันในฐานะบุตรที่มาจากตระกูลที่อยู่ในสังคมชั้นสูง ก้าวมาทำงานด้านสื่อที่
แทบจะไม่มีผู้หญิงในสมัยนั้นทำ จึงเป็นการเปลี่ยนความคิดของผู้คนที่เปิดรับให้ผู้หญิงก้าวมา
ทำงานด้านสื่อมากขึ้น

“...เมื่อดิฉันทำชื่อเสียงขึ้นมาได้ในการเขียนคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์
เนี่ย... ก็มันทำให้หลายๆ คน บอกว่า ดิฉันเนี่ยเปลี่ยน ทำให้การมองวิชา
หนังสือพิมพ์สำหรับผู้หญิงจากตระกูลที่ค่อนข้างจะ ไม่ใช่ค่อนข้างละ ที่ถือว่า
ตัวเองเป็นตระกูลใหญ่เนี่ย ดิฉันอาจจะเป็นคนที่เปลี่ยนกระดาน...เพราะว่าคน
ส่วนใหญ่เขาจะ คือ ผู้หญิงส่วนใหญ่เกือบทุกคน ผู้หญิงทุกคนที่ตัวเองรู้จัก คน
รุ่นเดียวกันเขาจะไม่ทำอะไรอย่างนี้เลย”

สำหรับการทำงานหนังสือพิมพ์ คุณหญิงวันเริ่มต้นจากการเป็นนักข่าว นักเขียนคอลัมน์
และเป็นบรรณาธิการข่าวสตรีและสังคมให้กับหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ ซึ่งนับได้ว่าคุณหญิง
วันเป็นนักข่าวและบรรณาธิการที่มีอายุน้อยที่สุด คุณหญิงวันทำงานนี้ได้ 3 ปีจึงลาออกไปแต่งงาน

วรรณกรรม: ความรักและความสามารถ

คุณหญิงวันชื่นชอบในวรรณกรรมทั้งของไทยและของต่างประเทศ คุณหญิงวันอ่าน
วรรณคดีไทย เรื่องรามเกียรติ์ อิเหนา พระอภัยมณี และสังข์ทองจนจบเล่มก่อนที่จะไปประเทศ
อังกฤษเมื่ออายุ 12 ปี นอกจากนี้ยังชอบอ่านพล นิกร กิมหงวน เสือใบ นวนิยาย เรื่องนักสืบที่แปล
มาจากภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และอื่นๆ อีกมาก ความชื่นชอบในวรรณกรรมเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อครั้งที่
คุณหญิงวันยังเด็ก คือเมื่อครั้งที่คุณหญิงวันยังเกินกว่าที่จะอ่านหนังสือได้ คุณหญิงวันก็จะฟังคุณ
ยายอ่านหนังสือให้ฟังไม่ว่าจะเป็นอิเหนา สุวรรณสาม สังข์ทอง และรามเกียรติ์ เมื่อคุณหญิงโด
พอที่จะอ่านหนังสือได้ก็จะอ่านทั้งวรรณคดีและวรรณกรรมเสมอ และเมื่อไปศึกษาต่อที่ประเทศ
อังกฤษ ก็จะฟังแม่บ้านอ่านวรรณคดีอังกฤษให้ฟัง

ในบรรดางานเขียนที่คุณหญิงได้อ่าน คุณหญิงชื่นชอบในผลงานเขียนของอัศศิริ ธรรมโชติ
และสุวรรณีย์ สุคนธา สำหรับงานของอัศศิริ ธรรมโชติ คุณหญิงวันกล่าวว่า ชอบในดนตรีในร้อย
แก้วของอัศศิริ จึงทำให้คุณหญิงวันแปลงานของอัศศิริ ลงในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ สำหรับ
สุวรรณีย์ สุคนธา คุณหญิงวันกล่าวถึงงานเขียนของสุวรรณีย์ว่า

“เป็นงานเฉพาะตัวที่ใครไม่อาจเลียนแบบได้ เธอเป็นคนไม่กลัวอารมณ์
และไม่กลัวการแสดงออกของอารมณ์ ไม่ได้พยายามหรือจงใจใช้วรรณศิลป์มา
เคลือบงานเพื่อให้เกิดความงดงาม ความละเอียดอ่อนสะท้อนอารมณ์ แต่ความ
กล้าและความจริงใจทางอารมณ์ของสุวรรณีย์ มันมีความงดงามในตัวของมันเอง
ซึ่งจะหาใครมาเลียนแบบไม่ได้” (สู่นาคต, 28 กุมภาพันธ์ - 6 มีนาคม 2528: 2)

คุณหญิงวันมีความสามารถในด้านงานเขียนทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นกวี
นิพนธ์ นิทาน บทความ เรื่องสั้น บทละคร หรือบทภาพยนตร์ บทประพันธ์บางส่วนของคุณหญิงวัน

ยังได้รับการแปลเป็นภาษาอื่นและตีพิมพ์ในต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น คุณหญิงวันเริ่มต้นผลงานเขียนมาตั้งแต่เมื่อครั้งสมัยอยู่ที่ประเทศอังกฤษ โดยเคยเขียนเรื่องสั้นไปลงในสารานุกรมของสมาคมแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสมาคมนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษ เคยเขียนงานวิจารณ์ภาพยนตร์และละคร ไปลงในหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และสยามรัฐรายวัน สำหรับการเขียนบทละคร บทภาพยนตร์ คุณหญิงวันมีผลงานเป็นงานเขียนร้อยกรองลงในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ และมีบทละครที่ได้รับรางวัลบทละครดีเด่นของมูลนิธิจอห์น เอ.อีเค่น

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนบทวิพากษ์ให้กับหน่วยงานหนึ่งซึ่งเป็นองค์กรสหประชาชาติ เพื่อเรียกความสนใจของนานาประเทศให้มาสนใจเขตค้าขายอิสระ (Free Trade Zone) ซึ่งผลงานดังกล่าวก็ประสบผลสำเร็จ และสำหรับคุณหญิงวันเองก็ประสบความสำเร็จในฐานะคนเอเชียคนหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพทางการค้า

สำหรับงานเขียนหนังสือ คุณหญิงวันมีงานเขียนหนังสือที่เป็นความพยายามในการรวบรวมลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้ค้นพบเกี่ยวกับบรรพบุรุษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพสะท้อนของการต่อสู้ ความรัก ความสำเร็จ ความผิดหวัง ความทุกข์ ความสุข และความแปรเปลี่ยนที่มีอยู่ในทุกชีวิต ไม่ว่าใคร ตระกูลใด มีวงศ์ศานาญาติมากน้อยเพียงใด ก็ไม่สามารถพ้นจากความเป็นทาสขอความเปลี่ยนแปลงและกาลเวลาได้

คุณหญิงมีงานเขียนที่เป็นงานกวีหลายชิ้น แต่ที่มาของงานแต่ละชิ้นไม่ได้เกิดจากความตั้งใจว่าในเวลานั้นๆ ต้องการที่จะเขียนอะไร แต่บทกวีที่เกิดขึ้นเกิดจากอารมณ์และความรู้สึกในช่วงเวลานั้น ซึ่งคุณหญิงวันได้เปรียบเทียบการเขียนบทกวีของคุณหญิงว่า

“... เวลาเขียน เขียนบรรทัดแรก บรรทัดต่อๆ ไป ก็ตามมาเอง ไม่เคยทราบล่วงหน้าว่าบรรทัดสุดท้ายจะเป็นอย่างไร มันออกมาตามธรรมชาติ อารมณ์ ความคิด จินตนาการออกมาเองในภาพในจังหวะทำนองของภาษา” (เปรียว, กันยายน 2531: 105-106)

“มันเหมือนกับช่างภาพที่เดินๆ ไป เกิดเห็นอะไรที่ประทับใจในขณะนั้น ก็ยกกล้องขึ้นกดชัตเตอร์เดี๋ยวนั้นทันที ไม่ใช่คิดว่าจะถ่ายภาพโน้นภาพนี้ แล้วหิ้วกล้องไปหาเรื่องจะถ่าย” (ดิฉัน, 31 สิงหาคม 2529: 52)

คุณหญิงได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์เมื่อครั้งหนึ่งที่คุณหญิงได้แต่งบทกวีขึ้นมาบทหนึ่ง และงานกวีนิพนธ์ของคุณหญิงวันบทนี้ ได้มีคณะนาฏศิลป์สมัยใหม่ของอเมริกันที่ San Francisco ขอสิทธิ์ไปใช้ประกอบลีลาแทนดนตรีด้วย ว่า

“ความที่ชอบดูงานศิลปะ ครอบเขียนมาตั้งแต่เด็ก เข้าแกเลอรีและพิพิธภัณฑสถานฯ วันดีคืนดีเมื่อไปที่การ์เดนเนอร์ มิวเซียม ก็ให้เผอิญเดินผ่านไป

เห็นรูปเล็กๆ รูปหนึ่ง เป็นรูปของใบหน้าพระเยซูที่กำลังแบกไม้กางเขน เขียนในศตวรรษที่ 17 ข้างหน้ารูปเล็กรูปนี้มีโต๊ะตั้งแจกันดอกไม้โอเล่ตวาง เห็นภาพก็เกิดความรู้สึก นี่ก็คือ ภาพถ่ายของความรู้สึกในตอนนั้น” (ดิฉัน, 31 สิงหาคม 2529: 53)

ด้วยงานเขียนที่มีหลากหลายรูปแบบ คุณหญิงมองว่า

“การเขียนเป็นการเดินทาง เป็นการเข้าใจตัวเอง มันมีภาษาที่เราไม่ใช่ปกติในภาษาพูด และมันมีเวลาหาคำให้มันตรงกับความคิดถึง จึงตรงกว่าสะอาดกว่า” (มติชน, 2 พ.ค. 2542, หน้า 7) ขณะเดียวกัน “การเขียนก็เป็นการเอาความรู้สึกและความคิดออกมาวางดู เหมือนกับการหงายไพ่ให้ตัวเองเห็น ที่สำคัญว่านั่นการเขียนทำให้มองลึกลงไปในเรื่องที่มาจากกรณีกด้วย ไม่ใช่แค่คิด นอกจากคิดกับนึกแล้ว ก็ยังมีอารมณ์ความรู้สึกและความเชื่ออีก” (กรุงเทพธุรกิจ, 12 มกราคม 2542: หน้า 3)

นอกจากนี้ผลงานเขียนบางชิ้นของคุณหญิงวันได้ถูกนำไปจัดแสดงในรูปแบบคนตรีออสเตตราอีกด้วย

ด้านการอ่าน ที่ดูเหมือนจะเป็นเรื่องธรรมดา แต่สำหรับคุณหญิงวัน การอ่านระหว่างการอ่านในใจกับการอ่านให้คนอื่นฟังก็มีความแตกต่างกัน วิธีการในการอ่านเพื่อให้คนฟังเข้าใจในความหมายและความรู้สึกของงานที่อ่านการมีความสำคัญไม่แพ้กัน ซึ่งเหล่านี้ก็คือ สิ่งที่คุณหญิงวันให้ความใส่ใจในรายละเอียด

“อ่านในใจ..มันเหมือน ค่อยๆ ลืม ค่อยๆ คืบเข้าไป ได้ยินเสียง แล้วรู้สึก รู้สึกอารมณ์ อยู่คนเดียว อ่านคังๆ ให้คนฟัง ก็เหมือนกับถ่ายทอดรสชาติออกมาให้คนอื่นได้ร่วมรู้กับเรา เวลาสอนดิฉันคิดว่าลำบาก ถ้าไม่อ่านให้เขาฟัง เพราะว่าบทกวีมันสื่อความหมายด้วยสีส้น ในเสียงในจังหวะ ไม่ใช่แค่คำพูด เด็กที่ยังไม่สนใจงานกวีมักจะติดอยู่ที่คำและความหมายตรงๆ เสียงกับท่วงทำนองการอ่าน มันเพิ่มมิติ เด็กจะพบว่าเขาซึมซาบทั้งความไพเราะ อารมณ์ และความหมายได้โดยไม่ต้องได้ยินคำทุกคำ ถึงจุดนั้นแล้ว เขาก็จะสนใจอ่านงานที่เขาคิดว่าโบราณ หรือไม่มีความหมายกับชีวิตปัจจุบัน เขาจะพบว่ามันมีความหมาย” (เปรียว, กันยายน 2531: 106)

“ใช้จินตนาการคะ อารมณ์ด้วย เทคนิคเป็นส่วนที่ตามมาเอง ความจริงใจสำคัญมากนะคะ รู้สึกกับบทอย่างไรก็จะอ่านให้มันออกมาอย่างนั้น แต่

ไม่เหมือนกับการแสดงละคร ความสำคัญอยู่ที่การสื่อสารงานกวีที่ไม่ใช่แค่ชั้น
(เปรียว, กันยายน 2531: 106)

ด้านงานแปล คุณหญิงวันเคยแปลหนังสือ เช่น เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก 'ไตรภูมิพระร่วง
เคยแปลเรื่องสั้นของนักเขียนไทยให้กับสมาคมภาษาและหนังสือฯ เคยเป็นหนึ่งในคณะผู้ทำงาน
แปลไตรภูมิพระร่วงให้กับโครงการวรรณกรรมอาเซียน เคยเป็นผู้แปลชุดหนังสือพระที่นั่งวิมาน
เมฆที่เป็นเอกสารภาษาอังกฤษ และร่วมเป็นวิทยากรอบรมมัคคุเทศก์นำชมพระบรมมหาราชวังและ
วัดพระแก้ว เคยแปลงานร้อยแก้วและบทกวี ซึ่งคุณหญิงวันได้กล่าวถึงประสบการณ์ในการแปลว่า

“ทั้งร้อยแก้วและบทกวี ทั้งงานเก่าและงานร่วมสมัย เจ้าฟ้ากุ้ง สุนทรภู่
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อศศิริ ชรรณโชติ และอังคาร กัลยาณพงษ์ พยายามแปล
เอาวิญญาณ ท่วงทำนองและอารมณ์ของภาษา ต้องจับเอาทำนอง จังหวะ สีสัน
ของต้นฉบับ ทำให้ตัวเองเกิดอารมณ์ร่วมกับผู้เขียนและเข้าใจความหมายอย่าง
ชัดเจน แล้วจึงถ่ายทอดออกมา” (สกุลไทยรายสัปดาห์, 8 พฤศจิกายน 2531: 26)

สำหรับงานแปลร้อยกรองหรือบทกวี คุณหญิงวันกล่าวถึงงานที่มีความยากมากขึ้นหนึ่งคือ
การแปลกาพย์เห่เรือเจ้าฟ้ากุ้งว่า

“จะต้องแปลให้ไพเราะ ให้ได้เสียง ได้ความรู้สึก ได้ความตรงกับ
ต้นฉบับ แล้วสั้นๆ อยู่ในบรรทัด ตามวรรคของต้นฉบับให้ได้ด้วย ให้ไม่เซซ ไม่
ดูพิลึกในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากและโครงสร้างต่างกับเรามาก ให้ฝรั่งอ่านแล้วมี
อารมณ์คล้ายตาม... ‘เรื้อยเรื้อยมาเรียงเรียง นกบินเฉียงมาเป็นหมู่’ หรือ ‘แก้มซ้า
ซ้าใครต้อง แต่แก้มน้องซ้าเพราะต้อง’ ” (กรุงเทพธุรกิจ, 12 มกราคม 2542: 3)

สำหรับวิธีในการแปลไม่ว่าจะเป็นงานแปลงานร้อยแก้วหรือร้อยกรอง คุณหญิงวันใส่ใจกับ
ภาษาและท่วงทำนองที่สื่อออกมาเป็นอย่างมาก เพราะการแปลไม่ใช่การแปลตามตัวอักษร

“... เวลาแปลนี้ไม่ได้แปลตรงตัวนะคะ ต้องเรียกว่าแปลและเรียบเรียง
จะถูกกว่า ต้องคำนึงว่าผู้อ่านเป็นฝรั่ง พื้นฐานทางวัฒนธรรมเขาต่างจากเรา ต้อง
มีอุปมาในการแปล เข้าใจ สนใจ สนุก และไม่เบื่อ” (ดิฉัน, 31 สิงหาคม 2529:
54)

“แปลงานกวีให้ได้ทั้งวิญญาณ เสียง สี ภาพ ด้วยนะ ยากเสมอค่ะ จะ
ยากมากยากน้อยขึ้นอยู่กับแต่บท เวลาเราแปลงานของคนอื่น เราต้องหลุดจาก
ตัวเองเข้าไปอยู่ในตัวเขาเสียก่อน แล้วถึงจะระบายออกมาให้เป็นงานกวีในตัว
ของมันเอง กวีแต่ละคนมีท่วงทำนองของตัวเอง เสียงก็ไม่เหมือนกัน... แปลงาน

กวีนี้มีหลายบทที่ต้องทิ้งไปเลย เพราะอ่านแล้วแห้ง...เหมือนก้อนหิน...เหมือนศพนะ มีแต่รูปไม่มีจิต ทั้งๆ ที่บทกวีเขาสวยเหลือเกิน เวลาแปลต้องฟังเสียงว่า "ได้อารมณ์และเสียงของต้นฉบับเดิมหรือไม่" (เปรียว, กันยายน. 2531: 106)

นอกจากนี้คุณหญิงยังเคยทำรายการวิทยุให้กับโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอาเซียน เคยร่วมจัดทำหนังสือสารคดีภาษาอังกฤษเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งคุณหญิงรับหน้าที่ทั้งเขียนบทและกำกับ

การเลือกโรงเรียนให้บุตร

คุณหญิงวันจบการศึกษาจากโรงเรียนสตรีล้วน ทั้งเมื่อครั้งที่ศึกษาอยู่ที่ประเทศไทยและที่ประเทศอังกฤษ ประสบการณ์จากตนเองทำให้คุณหญิงวันเห็นว่า โรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วนมีสภาพแวดล้อมที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ คุณหญิงวันจึงเลือกโรงเรียนที่มีทั้งนักเรียนชายและหญิงให้กับบุตร อย่างไรก็ตามคุณหญิงวันได้เคยส่งบุตรสาวไปศึกษาที่โรงเรียนหญิงล้วน แต่คุณหญิงก็พบว่าบุตรของคุณหญิงไม่มีความสุขกับการเรียนในโรงเรียนดังกล่าว คุณหญิงจึงเปลี่ยนเป็นโรงเรียนที่มีทั้งนักเรียนชายและหญิง

“...โรงเรียนที่ดิฉันเคยอยู่เป็นโรงเรียนหญิงล้วน ดิฉันอยากจะส่งลูกไปโรงเรียนสหศึกษา ... ก็เพราะว่ามันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกัน ดิฉันไม่เห็นว่าคุณจะแยกเพศเป็นธรรมชาติ ตอนที่ดิฉันส่งลูกไปโรงเรียน โรงเรียนไทย ในเมืองไทย ดิฉันอยู่... ซึ่งเป็นโรงเรียนผู้หญิงล้วน และก่อนข้างจะมีครอบครัว และที่อังกฤษก็อยู่ที่โรงเรียนผู้หญิงล้วน แต่ว่าพอถึงเวลาที่ดิฉันจะส่งลูกไปเรียน ในไทยเนี่ย ดิฉันก็เลือกสหศึกษา ส่วนหนึ่งก็เพราะสาคิดตอนนั้นกำลังเริ่มต้น เป็นอะไรที่เราารู้สึกว่ามันเข้ากับยุคสมัย อ้อ แต่เคยส่งเด็กเข้าโรงเรียนผู้หญิงล้วนเหมือนกัน แต่เด็กก็ไม่ Happy คือ ดิฉันมีลูก 4 คน ดิฉันส่งเข้าสหศึกษาตั้งแต่เด็ก 2 คน อีก 2 คนส่งเข้าโรงเรียน...ซึ่งเป็นโรงเรียนหญิงล้วน แต่ดิฉันดูแล้วเด็กก็ไม่ได้พอใจ ดิฉันก็เลยเอาเขาออกมาอยู่ที่สาคิดอีกนั่นแหละ คือ สรุปว่าเป็นเรื่องของสหศึกษา และเป็นโรงเรียนที่ทันสมัย ไม่ได้ทันสมัยในแง่แฟชั่น แต่ทันสมัยในแง่ที่ทำให้เด็กได้คิดมากกว่าเด็กเก่าๆ ทำให้เด็กรู้จักคิดมากกว่า”

หรือเมื่อครั้งที่คุณหญิงวันส่งบุตรชายไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ หรือส่งบุตรสาวไปศึกษาต่อต่างประเทศคุณหญิงวันก็ยังสนใจกับสถานศึกษา

“ดิฉันไปดู(มหาวิทยาลัย)เอง อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของการที่มีสตางค์ที่จะทำได้”

บิดา: ความโอบอ้อมอารี และความสุภาพ

บิดาของคุณหญิงเป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีทั้งกับคนรอบตัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ผู้ได้บังคับบัญชา รวมถึงผู้ตกทุกข์ได้ยากที่ไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัว

“คุณพ่อคิดฉันเป็นคนที่ช่วยคนเยอะมากนะ ช่วยโดยที่เราไม่รู้ทำไม เพราะว่าเรารู้เอาวันงานศพ วัดเทพนี้แทบจะถล่มทลายเป็นประวัติการณ์ ใคร มั่งก็ไม่มีรู้จักโทษ ใครต่อใคร มากันชนิดที่เราเป็นลูกเราขังไม่รู้เลย (หัวเราะ) บาง คนมาบอกนายช่วยผมนะ นายช่วยให้ผมหลุดจากคุก นายช่วยให้ผม.. เราก็อธิบายอย่างนี้ค่ะ แต่เราไม่รู้ว่าท่านทำอะไรไว้บ้าง แต่คงทำไว้เยอะค่ะ มีคนมาเยอะมา ค่ะ มีทั้งระดับคนที่เป็นคนทั่วไป เราก็อธิบายเอง คิดฉันเอง คิดฉันก็สัมผัสคนเข้ามาบอกว่า ผมรอดก็เพราะว่านายช่วยผม เค้าเรียกกันว่า นาย นะคะ เข้าใจว่าคุณพ่อคงเป็น คนที่ใจดีมากค่ะ แต่ด้วยความที่เราเป็น คุณแม่เสีย แล้วคุณพ่ออยู่อีกบ้าน เราไม่ ค่อยรู้ ท่านทำอะไร.. มีคนพูดเสมอว่าคุณพ่อใจดีมาก จะว่ามีอิทธิพลกับเราไม่มี ก็ คงมี อาจจะมีโดยที่เราไม่รู้ตัวก็ได้

ก็เห็นคุณหญิง... เป็นญาติกันแล้วว่า พียงไม่เคยลืมเลยที่เค้าเล่ากันว่า คุณ พ่อเดินลงกระไดมา แล้วก็มีคนยืนอยู่ข้างล่าง แล้วขอให้ช่วยเหลือ คุณพ่อก็ ช่วยเหลือ ...”

“เวลาที่คุณพ่อมีความสุขที่สุด คือ เวลาที่คุณพ่อมีโอกาสทำให้ผู้อื่น ประสบความสำเร็จในชีวิต” (สวนะ ศุภวรรณกิจ, 2509: 2)

และจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นของบิดานี้เองที่คุณหญิงวัน ได้สืบทอดและแสดงออกด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในมูลนิธิและโครงการเพื่อผู้ด้อยโอกาส โดยคุณหญิงอิทธิพลจากบิดาที่มีต่อตนเองว่า “จะว่ามีอิทธิพลกับเราไหม ก็คงมี อาจจะมีโดยที่เราไม่รู้ตัวก็ได้”

การหาความสุขเป็น คืออีกสิ่งหนึ่งที่คุณหญิงได้รับการอบรมและสืบทอดมาจากบิดาเมื่อ ครั้งที่คุณหญิงไปศึกษาต่อต่างประเทศ

“คุณพ่อสอนเสมอว่า...ให้เห็นค่าในสิ่งที่เป็นพื้นฐานมากที่สุด ให้เห็น ค่าที่แท้ในตัวคน อย่างองแต่ภายนอก จำได้ว่าแม้กระทั่งเสื้อโค้ดสมัยนั้น ต้อง ให้สั้น และเก่าเสียก่อนถึงจะเปลี่ยนได้ อยู่ทีนั้นมีแต่เดิน กับขึ้นรถเมล์ ขึ้นรถใต้ ดิน รถไฟ ไม่มีหรือรถยนต์ นานๆทีถึงจะได้นั่ง เดินนะเก่งที่สุด ห้ากิโล แปด กิโลนี่เรื่องเล็ก คุณพ่อฝึกไว้ว่า เด็กที่อยู่แบบธรรมดาเป็น เมื่อโตขึ้นจะมี ความสุขได้ง่ายกว่าเด็กที่พ่อแม่เลี้ยงให้ชินอยู่กับแต่ความสุขสบาย อันนี้จริงชะ ยิงกว่าจริงชะอีกนะ” (ผู้จัดการออนไลน์, 15 กันยายน 2548)

ชีวิตโสด ชีวิตคู่

หลังจากที่สามีคุณหญิงเสียชีวิตลง การใช้ชีวิตอยู่คนเดียวสำหรับคุณหญิงวันไม่ใช่สิ่งเลวร้าย คุณหญิงกล่าวถึงการมีชีวิตโสดว่า

“มีความสุขมากในการที่อยู่คนเดียว มันเป็นอะไรที่ประหลาดมากที่ชีวิตม่ายของตัวเอง เป็นชีวิตที่มีความสุขมาก เพราะฉะนั้นการจะเป็นม่ายไปจนตาย เป็นสิ่งที่คิดฉันไม่ได้รังเกียจเลยที่จะเป็น และไม่เลยคิดฝันเลยที่จะแต่งงานใหม่” (มติชน, 2 พฤษภาคม. 2542: 7)

แต่เมื่อคุณหญิงวันตัดสินใจจะเริ่มต้นชีวิตคู่อีกครั้งกับคู่เป็นทั้งนักธุรกิจและนักวิชาการด้านกฎหมาย และเป็นพ่อม่าย การตัดสินใจครั้งนี้จึงไม่ใช่เรื่องที่ย่างยาก ถึงแม้ว่าบุตรของคุณหญิงวันทั้ง 4 คนจะไม่ขัดข้อง เพราะมีแต่คำถามจากสังคมภายนอกซึ่งคุณหญิงยอมรับว่ายาก และหนักสำหรับผู้หญิงไทย อย่างไรก็ตามคำพูดของชีวิตคู่คนใหม่ของคุณหญิงก็จะยืนยันถึงความคิดที่จะเป็นเป้าหมายของชีวิตคู่ในวัยที่คนทั้งสองได้ผ่านประสบการณ์ทั้งชีวิตคู่ และชีวิตการทำงานมาอย่างมากมาย

“ผมกับคุณหญิงมาพบมาคบกันในช่วงเวลาที่เรียกว่า วัยไพรม์ (prime) แล้ว จุดนี้อาจจะได้เปรียบคนอื่นตรงที่เราเคยผ่านชีวิตมามาก เคยผ่านชีวิตคู่มาแล้ว ทำให้เรารู้ว่าอะไรคือสิ่งที่เราขาดไปในชีวิตที่ผ่านมา และอะไรที่เราอยากมีในช่วงที่เวลาอาจจะเหลือน้อยแล้ว ดังนั้นเราจึงรักเพื่อให้ต่างฝ่ายมีความสุข และมีความสุขซึ่งกันและกัน

เมื่อได้คบคุณหญิง ผมรู้สึกว่ามีทัศนคติคล้ายคลึงกันมาก ไม่ว่าจะป็นงานด้านสังคมหรืองานด้านวิชาการ... นอกจากนี้เรายังมีส่วนช่วยเหลือสังคมเหมือนกัน” (คู่สร้างคู่สม, กุมภาพันธ์ 2545: 6)

“...ถ้าคนสูงวัยเจอคนที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันแบบนี้ เราก็ควรจะแต่งงาน”

รสนิยม

อาหารและเครื่องดื่ม อาหารเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงความเรียบง่ายของคุณหญิงวัน

“มีร้านก๋วยเตี๋ยวอยู่หน้าบ้านที่สั่งซื้อเข้ามาอยู่เรื่อยเลย เป็นร้านก๋วยเตี๋ยวข้างทาง ก็เป็นร้านก๋วยเตี๋ยว ไม่มีแอร์ นั่นแหละ สั่งเค้ามาทานอยู่บ่อยๆ”

สำหรับเครื่องดื่มเอกอฮอลล์ คุณหญิงวันจะดื่มไวน์เฉพาะเมื่อออกงานเท่านั้น และไม่ได้เลือกว่าจะต้องเป็นยี่ห้อของทีใด ผลิตภัณฑ์ใด

“ถ้าคิมก็จะป็นไวน์ ยี่ห้ออะไร ก็ไม่รู้ แล้วแต่ ชื่นชอบนี้หมายความว่า ไม่ได้ถึงกับชื่นชอบนะคะ แต่ว่าถ้าไปงานก็ทานกับอาหารที่ชื่นชอบ เหมือนกัน ถ้าอาหาร ต้องเน้นว่าไม่ได้ชื่นชอบ แต่ว่าโอเค ถ้ามีก็ทาน แต่ถ้าอยู่บ้านก็ไม่ทาน”

ยานพาหนะ ปัจจุบันคุณหญิงวันใช้รถอยู่สองคัน เป็นรดยี่ปุ่นทั้งสองคัน คันแรกเป็นรถเก๋ง คันเล็ก และอีกคันเป็นรถตู้

“ใช้รถยนต์ ยี่ห้อโตโยต้า เพราะว่าสะดวกดี มี 2 คัน คันเล็กเป็นโตโยต้า คันเล็กเลย ... อีกคันเป็น ..(รุ่นของรถ).. ซึ่งก็เลยใช้เดินทางในกรุงเทพฯ ไปด้วยเลย”

รสนิยมทางด้านที่พักอาศัยและที่พักตากอากาศ ปัจจุบันคุณหญิงวันอาศัยอยู่ที่คอน โคมินิยมที่อยู่ใจกลางกรุงเทพฯ และในทุกๆวันจะมีคนมาทำความสะอาดห้องแบบเข้าไปเย้นกลับ สำหรับที่ตากอากาศ คุณหญิงวันมีที่ตากอากาศอยู่สองแห่ง คือที่หัวหิน ซึ่งเป็นมรดกตกทอดของตระกูลซึ่งปัจจุบันคุณหญิงได้ยกที่ตากอากาศแห่งนี้ให้กับบุตรไปแล้ว ส่วนที่ตากอากาศอีกแห่งหนึ่งอยู่ที่จังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือ ที่ตากอากาศนี้อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ เป็นป่าไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเช่นสระว่ายน้ำ หรือสนามกีฬา

การแต่งกาย การเลือกซื้อเลือกใส่เสื้อผ้าสำหรับคุณหญิงวัน ความภูมิใจ ความเหมาะสมตามกาลเทศะ การไม่ต้องตามแฟชั่น และไม่ต้องเหมือนคนอื่น คือ สิ่งที่แสดงออกซึ่งความเป็นตัวเองของคุณหญิงวัน

“... เสื้อผ้าในตู้จะเป็นผ้าไทยๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ แต่จะไม่เป็นชุดๆ หรอกนะคะ จะเอาอันนั้นผสมอันนี้เสมอ ส่วนใหญ่จะตามสบายตัวเองมากกว่าเออ... วันนี้ไปเห็นผ้าชิ้นนี้ ก็ซื้อไว้ทั้งๆ ที่ไม่รู้หรือว่าจะนำไปตัดชุดอะไร แบบไหน หรือจะไปใส่กับอะไร แต่เดี๋ยวมันก็ลึงลือกของมันเอง คือ เดียวก็จับใส่กับชิ้นผืนนั้นหรือเสื้อตัวนี้ได้... ไม่มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนอะไรในเรื่องเสื้อผ้า เรื่องร้านตัดเสื้อผ้าก็เหมือนกัน แต่เมื่อสมัยสาวๆ ก็สนใจเรื่องเสื้อผ้านะคะ ดูแลพอสมควร พอมาถึงตรงนี้อายุมากขึ้นก็เลยเฉยๆ...” (รักลูก, พฤษภาคม 2534: 168)

“... ผ้าชิ้นนี้ชอบใส่ที่สุด เพราะสบาย มีมากเลขนะคะผ้าชิ้น ก็ใส่ผ้าชิ้นมาตลอด ถ้าเป็นกระโปรงก็ตัดคล้ายๆ ผ้าชิ้น...” (เพ็ญอ้าง)

“[ปัจจุบัน]ทั้งซื้อทั้งตัด ตามแฟชั่นก็ไม่ค่อยตาม ทันสมัยก็ไม่ค่อยทัน
 หูก็หูบ้าง เรียบก็เรียบบ้าง สไตส์แบบไหน แบบตามใจนะละ แบบตามใจที่ดู
 ดี คือจะชอบที่มันดูเป็นศิลปะ คือ วันนี้ก็เป็นแบบหนึ่งที่โน่น แต่บางทีก็มุ่ง
 กางเกงยีนส์ หรือบางทีก็ใส่อะไรที่มันจะเรียกว่า ทันสมัยก็ไม่เชิง แฟชั่นก็ไม่ใช่
 หูก็มี เรียบมากก็มี แต่ว่าไม่ใช่หูตามแบบของคนอื่น ถ้าเป็นงานหูก็ต้องใส่
 หู แต่ก็จะไม่เหมือนใคร”

สำหรับเครื่องประดับก็เช่นเดียวกันกับเสื้อผ้าที่จะเลือกซื้อและเลือกใส่บนฐานของความ
 ถูกใจ

“ก็สารพัดแบบ ทั้งเก้ทั้งแท้ เป็นมรดกตกทอด มี... ไม่มีที่ประจำ เห็น
 อะไรที่ชอบก็ซื้อ ไม่มีร้านประจำ ซื้อในประเทศ อย่างอันนี้ (นาฬิกา) ก็ซื้อที่
 ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล เคยมีซื้อต่างประเทศอยู่หนึ่ง สัก 40 -50 ปีมาแล้ว
 (คิดสักแป็บ) อ้อ มีซื้อที่สนามบินอีกเรือนึง ไม่ได้ซื้อบ่อยนะละ มีไม่กี่อัน”

“เครื่องประดับนี้ใส่ไม่มาก เพราะรู้สึกว่ามันเป็นภาระต้องหยิบนั้น
 มาใส่ หยิบโน่นมาใส่ ต้องดูว่าเข้ากับเสื้อผ้าที่แต่งใหม่ รู้สึกยุ่งไปหมด อีกอย่าง
 ต้องคอยระวัง ต้องเก็บรักษาและดูแลอย่างดี เฮ้อ... ยุ่งเหลือเกิน... ตอนนี้อ่านมา
 ถามว่าชอบไหมเครื่องประดับจะตอบได้ทันทีเลยว่า ไม่ชอบแล้ว มันยุ่งยากแถม
 ยังดูรุงรังอย่างไรบอกไม่ถูก... และเดี๋ยวนี้เดินทางไปต่างจังหวัดบ่อยด้วย
 พวกเครื่องประดับเลยไม่สนใจ” (รักลูก, พฤษภาคม 2534: 168)

การบริโภคหนังสือพิมพ์ และหนังสือทั่วไป ในแต่ละวันคุณหญิงวันจะอ่านหนังสือพิมพ์
 หลายฉบับ โดยจะมีเป้าหมายในการอ่านแต่ละฉบับต่างกัน ไป

“อ่าน Bangkok Post, Nation, กรุงเทพธุรกิจ แล้วทั่วไปก็อ่าน คมชัดลึก
 ว่าคนทั่วไปเค้าอ่านอะไรบ้าง

[แต่ละฉบับ] รู้สึกว่ามันค่อนข้างจะแตกต่างกันนะละ แล้วก็มติชนสุด
 สัปดาห์ เนชั่นสุดสัปดาห์ แล้วก็พวก ดิฉันอ่าน Times, News week อะไร
 นานๆ ทีถ้ามีโอกาส”

สำหรับหนังสือต่างๆ ไปคุณหญิงชื่นชอบในหนังสือทุกประเภท และปัจจุบันคุณหญิงชื่น
 ชอบในงานเขียนของ Michael Cunningham โดยคุณหญิงได้กล่าวไว้ว่า

“ที่จริงชอบทุกประเภทนะละ นวนิยายดีๆ ขณะนี้ก็อ่านงานปรัชญาของ
 ดิชนัทธันท์ ชอบงานเขียนของใครเป็นพิเศษ เมื่อก่อนชอบหลายคน เมื่อ

เด็กมากๆ สาวๆ เดี่ยวนี้ ไม่มีใครเป็นพิเศษเลยอะ อ่านใหม่ๆ ไปเรื่อย อ้อ ชอบ อันนั้นมากเลย The Hour ของ (Michael)Cunningham (เหตุผลคือ) presentation มันดีมาก แล้วมันลงลึกไปในเรื่องความรู้สึกของคน มันเป็นงานที่เขียนเก่งมาเลย มันเป็นงานที่เราไม่รู้เลยว่ามันจะมารวมกัน เขียนเกี่ยวกับผู้หญิง 3 คน ที่เรารู้สึกมันไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกันเลย แต่ในที่สุดมันเกี่ยวโยงกันได้ ก็มันเป็นเทคนิคการเขียนที่เก่งนะอะ แล้วก็ลงลึกในเรื่องจิตวิทยาของคนได้ดีมาก แล้วตอนหลังมันก็มาเป็นหนังสือ The Hour”

วันว่าง ดนตรี และกีฬา

ในวันว่าง กิจกรรมที่คุณหญิงวันจะทำ อย่างเช่น การทำอาหาร การไปชมดนตรีและคอนเสิร์ต

“ทำกับข้าวมีอะไรๆ เหมือนการเขียนหนังสือ คือ ต้องคิด ตั้งใจ จริงใจ ใช้สมาธิ ต้องละเอียด และสนุกในการปรุงรส ให้อัตถุคิบบมีชีวิตชีวาอิมอร่อยสุขใจทั้งคนทำและคนกิน” (มติชนสุดสัปดาห์, 27 ก.ค. 2542: หน้า 75)

“...แต่ก็ชอบทำกับข้าวมาก จะทำเฉพาะที่มีคนทาน (หัวเราะ) ธรรมดาไม่ทำหรรอก ถ้ามีคนจะทานเมื่อไหร่ เอาล่ะ... ลงมือทำทันที และถ้ามีเวลาว่างนะอะ จะหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน ช่วงเวลาที่ได้อ่านหนังสือจะมีความสุขมาก เล่นเปียโนเดี๋ยวนี้ก็ไม่ได้เล่นแล้ว...” (รักลูก, พฤษภาคม 2534: หน้า 168)

“ดิฉันไป ดิฉันไป ดิฉันไป ไปคอนเสิร์ตเหมือนกัน ไป แต่ที่ว่าไปเพื่อที่จะดีตัวคอนเสิร์ตเนี่ย เปล่า แต่ว่าถ้ามีคนชวนไป ก็ไป...ต่างประเทศก็ไม่ค่อยได้ไปคอนเสิร์ตนะอะ นอกจากมันจะดีจริงๆ ถึงจะมีไปบ้าง น้อยมาก”

สำหรับการไปต่างประเทศในปัจจุบัน ด้วยหน้าที่การงานของคุณหญิงวันและสามี ทำให้คุณหญิงวันได้ไปต่างประเทศอยู่เสมอ แต่สำหรับการไปที่วต่างประเทศทั้งครอบครัวก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คุณก็ยังให้ความสำคัญ

“เมื่อก่อนนี้ไม่บ่อยนะอะ แต่เมื่อแก่แล้วบ่อยขึ้น บ่อยขึ้นเมื่ออายุมากขึ้นอะ เมื่อมีเวลา คำว่าไปเที่ยวนี้ก็คงบ่อย เพราะตามสามีไป เพราะว่าเค้ามีประชุมในที่ต่างๆเยอะ มีงานในต่างประเทศเยอะในประเทศ ที่เป็นต่างจังหวัดก็เยอะ ก็จะตามไป ไปเที่ยววีเปล่าไม่รู้ แต่ตามสามีนี่เยอะ แต่ปีละหนนี้พยายามจะไปที่ไหนทั้งครอบครัว”

คุณหญิงวันสามารถเล่นเปียโนได้ตั้งแต่ยังเด็ก โดยมีครูมาสอนให้ที่บ้าน แต่ปัจจุบัน คุณหญิงก็ไม่ได้เล่นแล้ว สำหรับการฟังดนตรีก็เช่นเดียวกัน คุณหญิงวันแทบจะไม่ได้เปิดเพลงฟัง หากจะมีบ้างก็เป็นดนตรีที่เน้นความผ่อนคลาย

“... เป็นคนไม่ชอบฟังดนตรี คนอื่นเค้าเปิด ดิฉันก็ขอให้เขาปิด อะไร อย่างเนี่ย ... ถ้าฟังก็ฟังได้ สามิเค้าจะชอบฟัง แต่ถ้าเค้าไม่อยู่บ้าน ดิฉันไม่เปิดเลย”

“พวกคลาสสิกก็ฟังได้ แต่ว่าไม่ใช่ว่าขับรถเปิด อยู่บ้านเปิด ไม่ได้ทำ ถ้าจะเปิดที่บ้านบ้างก็เป็นเพลงประเภทสปาอะไรอย่างนั้น เป็นเพลงประเภทที่เงียบๆ เพลงเหมือนกับเพลงที่เค้าใช้ทำสมาธิหรือเพลงที่เค้าใช้ในวดสปา แต่ว่าก็ไม่เปิดเท่าไรหรอกนะ มักจะลืมเปิด สรุปแล้วเนี่ยเป็นคนที่ไม่ค่อยจะมีดนตรีกาล”

และสำหรับกีฬา ปัจจุบันคุณหญิงวันก็ไม่ได้เล่นกีฬาบ่อยนักแต่หากจะเล่นก็จะไปที่สปอร์ตคลับ

“ไม่ได้เล่นเลย นอกจากนานๆ ที่ไปออกกำลังกาย ไปเดินที่ไปโลคลับ มีกะ ไปเดินบ้าง อะไรบ้าง แต่ไม่ได้ไปเดินประจำ ไปใช้เครื่องออกกำลังกาย บ้าง แต่นานน้านที”

สำหรับการเป็นสมาชิกในสโมสรกีฬาซึ่งจะกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เป็นสมาชิก นอกจากที่ไปโลคลับแล้ว คุณหญิงวันก็เป็นสมาชิกที่สปอร์ตคลับด้วย

“อย่าง Sports Club ราชกรีฑาสโมสร ผู้หญิงเนี่ยต้องเป็น lady privileged ไม่ได้เป็นสมาชิกเต็ม แต่ว่าสามิเราเป็น เรายังได้เป็น...”

สุนทรียะ: การแสดง และศิลปะ

คุณหญิงวันเป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งด้านศิลปะ นาฏศิลป์ การแสดง และด้านวรรณกรรมเป็นอย่างมาก คุณหญิงได้กล่าวถึงความสามารถทางด้านนาฏศิลป์และความชื่นชอบในการแสดง โดยเฉพาะละครพูดกับชีวิตในวัยเด็ก ไว้ดังนี้

“ไปชมการแสดงบ้างไหม ไปเยอะ การแสดงประเภทไหน ก็ไม่ใช่ บัลเลต์ ดิฉันชอบการแสดงของไทยทีเดียวนะ เมื่อเด็กๆ ดิฉันดูทั้งละครนอก ละครใน โขน อะไรเนี่ย ดิฉันดูมากเลย ดูบางครั้งถึง 6 – 7 ครั้งต่อเรื่อง เพราะดิฉันเป็นคนรั่วละคร รั่วละครแบบจริงจังเลย คือไม่ใช่แบบเด็กๆ สมัยนี้เค้าทำกัน

ดิฉันเป็นลูกศิษย์ครู... ที่กรมศิลปากรเลยคะ ดิฉันรำแบบศิลปากรเลยหนะคะ
ไม่ใช่แบบฟ้อนๆรำๆแบบออกโรง คือ รำแบบรำจริงรำจัง

คือ ดิฉันอยู่..[ชื่อโรงเรียน].. ยังไงดิฉันก็ต้องรำตั้งแต่เด็ก เพราะเค้า
บังคับอยู่แล้ว แต่ดิฉันเนี่ยเป็นคนที่ชอบมาก แล้วก็ไม่ค่อยเรียนหนังสือ ไม่ชอบ
เรียนหนังสือ แต่ชอบรำละครมาก ก็เลย ละครเนี่ยเป็นงานหลักที่ชอบจริงๆ ก็
เลยไปเรียนพิเศษที่กรมศิลปากร ก็เลยได้ครูดี ครูที่ดีมากๆ สำหรับสมัยนั้น...”

“ในต่างประเทศ อีกอย่างหนึ่งที่ดิฉันชอบมาก แล้วก็ไปดูมากมาตั้งแต่
เล็กมาจนโต เดียวนี้ไปต่างประเทศ ถ้าไปอังกฤษก็จะต้องไปดู ก็คือ ละคร แต่
ไม่ใช่ละครเพลง เป็นละครเวที ละครพูดหนะคะ ของฝรั่งคะที่ชอบมาก ต้อง
เน้นว่าไม่ใช่ละครเพลง ... ดิฉันพยายามไปมากเลยคะ ถ้ามันมีที่ตีจริงๆ ดิฉัน
ต้องซื้อตั๋วเข้าไป ตั้งแต่เด็กมาเลย ก็จะเก็บเงิน เพื่อมาดู สมัยก่อนไม่ค่อยมีเงิน
คุณพ่อดิฉันไม่ให้เงินเท่าไร บอกอยากให้อยู่แบบสามัญที่สุด ฉะนั้นถ้าจะดู
ละครซึ่งมันแพง ก็ต้องไม่ขึ้นรถเมล์ ไม่ไปกดเครื่องซักผ้า ไม่ไปกินอาหารนะ
คะ เพราะว่าละครเพลงมันแพง แต่ว่าเราชอบ ชอบมาก”

นอกจากความสามารถด้านงานวรรณศิลป์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนทั้งงานเขียนร้อยแก้ว ร้อย
กรอง ที่ปรากฏทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ อีกทั้งงานแปล คุณหญิงวันยังมีความสามารถทางด้าน
ศิลปะอีกด้วย

“เมื่อครั้งอยู่อังกฤษชอบไปเดินไปนั่งตามหอศิลป์เป็นกิจวัตร แต่ไม่คิด
ว่ามี (พรสวรรค์) ในด้านการวาดรูปนะคะ ไม่เคยเรียนวาดเขียนเป็นเรื่องเป็นราว
วาดไม่เป็น แต่ชอบระบายสี ชิคเขียนรูปด้วยสีตั้งแต่เล็ก เหมือนเด็กส่วนใหญ่ละ
คะ เดียวนี้ก็ยังมีความสุขที่จะคิดอะไรๆ ที่เกี่ยวกับสีนั่น เมื่อตอนที่ไว้ท์กรู๊ปเขา
เปิดอบรมเทคนิคสีน้ำหนึ่งวันที่ศูนย์วัฒนธรรม... ก็แบบไปอบรมกับเขา มี
ความสุขมากๆทีเดียว เป็นความอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ที่มันสวยงาม มันมี
ความหมายบนเจ้าแผ่นกระดาษสีขาวๆ ที่อยู่ข้างหน้าเรา เรื่องซิคๆ เขียนๆ นี้ก็
ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวกับพรสวรรค์หรือไม่ จะว่ารักทั้งการอ่านและการเขียนละก็ใช่
เป็นผู้หญิงที่เรียนหนังสือน้อย เขียนเพราะรัก ก็เลยเขียนให้ตัวเองอ่านเป็นส่วน
ใหญ่” (สกุลไทยรายสัปดาห์, 8 พ.ย. 2531, 25-26)

หรือเมื่อครั้งที่คุณหญิงวัน ไปเยี่ยมบุตรชายที่ประเทศอังกฤษคุณหญิงก็จะพานุตรชายไป
เที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ งานศิลปะ อย่างที่บุตรชายของคุณหญิงเคยกล่าวไว้ว่า

“คุณแม่จะสอนมากในเรื่องการสังเกต เช่น คุณแม่จะบอกว่าในห้องนี้ มันไม่น่าเบื่อหรือถ้าเราสังเกตเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในห้อง ดอกไม้สวย ๆ ที่ตั้งอยู่ มันจะไม่สวยถ้าเราไม่มองมัน คุณแม่ผมเป็นคนละเอียด ท่านจะออกแนวอาร์ติสต์ ท่านจะชอบจับผมไปดูศิลปะ เวลาไปอังกฤษท่านจะพาผมไปมิวเซียมกับอาร์ตแกลเลอรีบ่อยมาก” (ขวัญเรือน)

ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน คุณหญิงวันได้เขียนคอลัมน์ลงในหนังสือพิมพ์ บอกเล่าถึงความคิด มุมมอง และความรู้สึกรักจากการได้ไปชมศิลปะในรูปแบบที่สะท้อนถึงความลุ่มลึกในความสามารถทางด้านศิลปะ ปรัชญาชีวิต และทางด้านธรรมชาติของคุณหญิง ปัจจุบันคุณหญิงวันก็ยังลงไปชมงานศิลปะทั้งในประเทศและต่างประเทศอยู่เสมอ

“ไปชมงานศิลปะบ่อยม๊าย ไปค่ะ แต่ว่าไม่บ่อยนักนะคะ แล้วแต่ว่าโอกาส แต่ดิฉันชอบ ดูงาน exhibition ที่ไหน ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งในประเทศก็ชอบ ทั้งต่างประเทศก็ชอบ แต่ต้องเป็นอะไรที่แปลกนะคะ ไม่ใช่อะไรที่ ค่ะ (ยกตัวอย่าง) ดิฉันชอบงานอย่างอาร์ยา จำเริญนาคนำมาวิ่งสูง ซึ่งคนจะทนแทบไม่ได้เลย เพราะเค้าเล่นกับศพ เค้าจะใช้ศพ ใช้ศพ ใช้คนสติไม่ดีนะคะ มาเป็น Theme ของงาน ซึ่งอย่างสามี่ดิฉันเค้าจะทนไม่ไหวเลย งานอาร์ยาเค้าจะเล่นกับความตายเยอะมาก งานหลายๆ งานของเค้าก็จะใช้ศพ จริงๆ เป็นงานอ่านบทกวีให้ศพฟังนะคะ .. คือมันเป็นงานแรงและงานแปลก ดิฉันจะชอบงานแล้วมันให้อารมณ์มากเลย แล้วมันเป็นงานที่อยู่ในเมืองไทยอาจจะไม่ค่อยมีคนชอบ แต่ว่างานเค้าไปอยู่ตามพิพิธภัณฑ์ต่างประเทศเยอะนะ เยอะมากเลย งานศพที่พูดถึงไปอยู่ที่เยอรมันเยอะเลย เยอรมัน สวีเดน แล้วล่าสุดที่เค้านี้ เป็นเรื่องคนบ้า เออ ถ้ายกตัวอย่างก็ ชอบงานที่มันเทใจแบบแรงๆ แบบอาร์ยา ไทยวิลิธิ์ เคยชอบนะ ถ้าในต่างประเทศดิฉันก็มีชอบเยอะค่ะ ทั้งคลาสสิก ทั้งโมเดิร์น (ยกตัวอย่าง) มันแล้วแต่อารมณ์ของดิฉันนะคะ อย่างบางที่ดิฉันก็ชอบอย่าง Rembrandt ดิฉันชอบ มันไม่แน่นมันแล้วแต่อารมณ์เหมือนกันนะคะ Turner Turner ชอบ Munch Edward Munch ของนอร์เวย์ Munch ดังมากนะ Gustave Klimp เป็นออสเตรียน มุกเป็นนอร์วีเจียน เป็นนอร์เวย์ ชอบหลายราย นี้แค่ยกตัวอย่างเท่านั้น Francis Bacon ก็ชอบ ถ้าจะดูแบบสบายใจก็ Monet (หัวเราะ) อีกหลายชื่อ แต่เป็นคนที่ชอบงานทางด้านนี้มาก พวกญี่ปุ่นก็ชอบ แลวหน้ามหาวิทยาลัยแดง (โรแดง) แล้วก็จำชื่อไม่ได้ จำชื่อไม่ค่อยได้พวก Modern

(การไปชมการแสดงงานศิลปะที่ต่างประเทศ) มีค่ะ แต่ก็ไม่ค่อยได้ไป เพราะชักแก่ลง มันก็จะชิน แต่ถ้าไป ดิฉันก็จะไปดูอย่างงานใหม่ๆ ศิลปินแปลกๆ นะคะ Milro ดิฉันก็ชอบ แล้วก็มีพวกใหม่ๆ ค่ะ จำชื่อไม่ค่อยได้ เยอะ ศิลปินปัจจุบันนะคะ”

และจากการไปชมงานศิลปะทั้งในและต่างประเทศ บางครั้งคุณหญิงวันก็มีชื่อเก็บไว้บ้าง

“ศิลปะ...ชอบนะคะแต่ว่า ชอบนะคะ ดิฉันก็สะสมบ้างเหมือนกัน อย่าใช้คำว่าสะสมเลย ชื่อมาบางทีก็ เนี่ย ยังหาไม่เจอบ้าง อะไรบ้าง เนี่ยนะ ก็จะชอบภาพเขียนอยู่พักหนึ่ง ตอนนี้ดิฉันก็ชอบประติมากรรม แต่ก็ยังไม่ได้... แล้วดิฉันก็ชอบพวกแถวตลาดค้าเที่ยงอะไรเนี่ยค่ะ บางทีนักศึกษาเค้าทำปูนปั้น อันไหนถูกใจก็..”

นอกจากงานศิลปะที่คุณหญิงวันมีเก็บสะสมไว้บ้าง ปัจจุบันคุณหญิงได้เริ่มหันมาสะสมไฟฉาย การสะสมไฟฉายเริ่มจากการที่สามีคุณหญิงให้ไฟฉายเป็นของขวัญเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เหมาะกับคุณหญิงวันที่มีกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวันมากมาย ประกอบกับคุณหญิงไม่ได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเครื่องประดับมากนัก ไฟฉายจึงเป็นของขวัญที่คุณหญิงถูกใจมากกว่าเครื่องประดับ ไม่ว่าจะเป็นแหวน หรือสร้อย

ความตระหนักในความแตกต่าง

สำหรับคุณหญิงวัน การตระหนักในความแตกต่างที่วันนี้ หมายความว่าถึง การรับรู้ในความแตกต่างระหว่างคุณหญิงเองกับบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้เคียงกับ ผ่านการปฏิบัติหรือการมีปฏิสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ เช่น เหตุผลในการไปศึกษาต่อต่างประเทศที่ต่างจากคนอื่น ๆ

“จริงๆ แล้วเหตุผลก็ไม่เหมือนคนอื่นๆ อีกนั่นแหละ คุณพ่อส่งดิฉันไปก็เพราะคุณแม่ดิฉันตายตั้งแต่ดิฉันยังเด็กๆ ... สมัยโน้นเขาก็ไม่ส่งกัน คือ น้อยมากเลยที่จะส่งเด็กผู้หญิงอายุ 12 ขวบ ไปต่างประเทศ ดิฉันอายุ 12 ขวบไปต่างประเทศนี้ ดิฉันไปอังกฤษนี่ก็แทบจะไม่มีคนอายุเท่ากัน เลย คนไทย...”

เหตุผลในการเลือกสถานศึกษาให้บุตร

“เปล่า ถึงได้บอกว่า ไม่เหมือนกับเพื่อนๆ ของดิฉัน ถามว่าทำไมถึงชอบโรงเรียนนี้ คำว่าชอบโรงเรียนนี้ ถามว่าทำไมไม่ส่งลูกดิฉันไปโรงเรียนที่

ดิฉันเคยอยู่ ก็เพราะว่าโรงเรียนที่ดิฉันเคยอยู่เป็น โรงเรียนหญิงล้วน ดิฉัน
อยากจะส่งลูกไปโรงเรียนสหศึกษา”

การทำงานอาชีพนักหนังสือพิมพ์ ที่ผู้หญิงที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
เดียวกันกับคุณหญิงวันจะไม่ทำ

“สมัยนั้น 50 ปีมาแล้ว ผู้หญิงจากตระกูลที่ร่ำรวยสงวนตัวจะไม่ไปเป็น
นักข่าวที่ทะเลลอกทะเลแกลก”

“แต่ว่าทุกวันนี้ พูดยังไง เมื่อดิฉันทำชื่อเสียงขึ้นมาได้ในการเขียน
คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์เนี่ย บิดาสนับสนุน คือมันทำให้หลายๆ คน บอกว่า
ดิฉันเนี่ยเปลี่ยน ทำให้การมองวิชาหนังสือพิมพ์สำหรับผู้หญิงจากตระกูลที่
ค่อนข้างจะ ไม่ใช่ค่อนข้างละ ที่ถือว่าตัวเองเป็นตระกูลใหญ่เนี่ย ดิฉันอาจจะ
เป็นคนที่ย้ายกระดาน ... เพราะว่าคนส่วนใหญ่เขาจะ คือ ผู้หญิงส่วนใหญ่
เกือบทุกคน ผู้หญิงทุกคนที่ตัวเองรู้จัก คนรุ่นเดียวกันเขาจะไม่ทำอะไรอย่างนี้
เลย”

หรือแม้กระทั่งการไปเที่ยว การมีสถานภาพของความเป็น “คุณหญิง” ก็ยัง
สร้างความแตกต่างได้อย่างมาก

“ถ้ายังไม่รู้จักกัน จะไม่ค่อยไว้ใจ ว่าคุณหญิงจะมา แม้กระทั่งไปเที่ยว
เมื่อเร็วนี้ๆ ไปอินเดียกับคนที่ฐานะที่เดียว แต่เค้าไม่รู้จักดิฉัน ดิฉันเป็นสมาชิก
ใหม่ ก็ไป ก็มีเพื่อนมาบอกว่ามีคนมาถามว่าคุณหญิง... ไปเที่ยวเป็นยังไง คือถาม
ทำนองว่า เราเข้าไปจะทำให้เค้าเที่ยวไม่สนุกหรือเปล่า คือมันจะมีทั้งบวกทั้งลบละ
คือ เค้าจะมองว่าเราจะเป็นคุณหญิงประเภท.. แล้วบางทีเค้าก็จะบอกว่าไม่เห็น
เหมือน เราก็จะรู้ว่ามันส่วนที่เป็นลบ แต่ที่มันเป็นบวกก็มี”

คุณหญิงวัน ได้กล่าวถึงการรับรู้ในความแตกต่างในอีกลักษณะหนึ่งคือ ความแตกต่าง
ระหว่างตัวคุณหญิงเองกับบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่า ในแง่มุมต่างๆ เช่น
ประสบการณ์เมื่อครั้งที่คุณหญิงวันมีโอกาสได้ติดตามบิดาไปเปิดสาขาของกิจการที่ต่างจังหวัดทาง
แถบภาคอีสาน

“สมัยดิฉันเด็กๆ ต้องไปกับคุณพ่อตอนสมัยเปิด..[สาขา].. ในจังหวัด..
(หนึ่งทางภาคอีสาน).. สมัยนั้น ไม่มีอะไรเลย 50 กว่าปี ก็จะต้องไปกินข้าวกับ
คนจีนที่เค้าขายกล้วยใส่ซามที่เค้าทาน แล้วเราก็จะร้องไห้ แล้วเราก็จะบอกคุณพ่อ

ไม่ไหวแล้ว เราจะอ้วก คุณพ่อก็บอก นั่นแหละ คำเป็นผู้มีบุญคุณ ธนาการจะอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีพวกเค้า นะคะนี่คือการอบรม

บางทีดิฉันเจอคนที่เค้ามาจากตระกูลหรือครอบครัวที่อาจจะไม่ได้ร่ำรวยหรืออะไรอย่างที่เราма แต่เค้าทนในสิ่งที่เราทนไม่ได้เยอะมากเลย บางคนนี่ อี๊ยอ อะไรเนี่ยนะ อี๊ยอ เลยนะ [แต่] เพราะเราถูกเทรนมา เพราะฉะนั้นอย่าคิดนะว่าธนาการเนี่ย เราใหญ่กว่าเค้า เพราะจริงๆ แล้วเนี่ยเค้าใหญ่กว่าเรา เพราะเราอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีเค้า แต่เค้าอยู่ได้โดยไม่มีเรา”

ความรู้สึกเมื่อครั้งที่คุณหญิงวันได้เข้าไปทำงานด้านสังคม

“ก็คล้ายๆ กับว่าเวลาที่เราไปทำอะไรที่มันติดดินมากๆ คนก็จะไม่ค่อยเชื่อว่าเราเป็นอย่างนี้จริง... มันก็จะมีผล ผลดีก็มี ผลไม่ค่อยดีก็มี นะคะ บางทีเค้าก็จะคิด คือเค้าก็จะรู้สึกที่เราไม่ได้เป็นเนื้อเดียวกันกับชุมชน อันนี้ก็ป็นจุดที่ทำให้ยากกว่า คือ อย่าใช้คำว่ายากกว่า มันก็ไม่ได้ยากกว่า แต่มันไม่เหมือนกัน มันไม่เหมือนกับชุมชน ไม่เหมือนกับคนที่ใกล้รากหญ้าแล้วเข้าไปทำมันจะกลืนกันมากกว่า ถ้าเราไปทำแล้วมันจะมีอะไรที่มันไม่เหมือนที่เดียว ที่มันไม่ป็นเนื้อเดียวตรงนั้น อันนี้ก็รู้สึกเหมือนกัน”

หรือการที่คุณหญิงไปวิปัสสนาที่ต่างจังหวัดและต่างประเทศ บางครั้งเป็นเวลานาน ก็เพราะการมีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่มากกว่าคนอื่น

“[วิปัสสนา] อันนี้ทำเยอะมากค่ะ ทำเยอะมากในยุคนี้ อาจจะมีเยอะกว่าใครๆ เขาทำกัน อย่างเช่นหายเข้าไปอยู่ป่าที่สวนโมกข์สามเดือน ไปอยู่ป่าอีสานสามเดือน บางทีก็หายเข้าไปอยู่ในหุบเขาอะไรเนี่ยค่ะ... แต่ต้องพูดว่า ไม่ใช่ว่าดิฉันไม่เห็นว่าการที่ทรัพย์เงินทองไม่สำคัญนะ เพราะที่ดิฉันทำอย่างนั้นได้ ก็เพราะดิฉันมีทรัพย์เงินทอง คนที่ไม่มีเนี่ยเค้าจะทิ้งงานทิ้งการไปได้เหรอ ไม่ได้ เค้าจะไปแสวงหาสถานที่แปลกๆ ต่างๆ ไม่ว่าจะป็นอีสาน ป็นเหนือ ป็นใต้ หรือแม้กระทั่งต่างประเทศเนี่ย จะทำได้ม๊ย ก็ไม่ใช่ว่าดิฉันไม่เห็นคุณค่าของทรัพย์เงินทอง มีส่วนช่วยเยอะ ก็ตอนที่ดิฉันหายไปสามเดือน สามเดือน คนเค้าก็พูดกันว่าถ้าไม่มีเงินไปไม่ได้เหรอ คนทำงานจะไปได้เหรอ”

หรือแม้กระทั่งการไปดูสถานศึกษาที่ต่างประเทศให้กับบุตร

“(การเลือกสถานศึกษา) ดิฉัน ไปดูเอง(มหาวิทยาลัย) อันนี้ก็ป็นส่วนหนึ่งของการทำงานที่มีศักดิ์ที่จะทำได้”

ธรรมะกับการปฏิบัติธรรม

อาจดูไม่ค่อยเข้ากันนักระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการเป็นบุตรเจ้าสัวผู้เป็นเจ้าของกิจการธนาคาร และธุรกิจอีกมากมาย ภาพของสาวนักเรียนนอก ผู้ชื่นชอบและชื่นชมในศิลปะทั้งไทยและสากล แต่คุณหญิงวันคือผู้ที่ผ่านการปฏิบัติธรรมมามากจนสามารถเรียนรู้ถึง ‘จิตใจ’ ตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์ได้อย่างถ่องแท้ จนมีหนังสือและคำกลอนที่ได้เล่าความจริงที่คุณหญิงได้เรียนรู้ออกมา ดังเช่นที่คุณหญิงวันเคยกล่าวว่า

“เป็นสุข ต่างจากมีความสุขมากนะ”

“เป็นสุขคือไม่ไขว่คว้า ก็มันไม่ร้อน มันเย็นดี เราจะเป็นสุขได้ก็เพราะว่าเรามีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เรียนจากทั้งสิ่งภายนอก และภายในตัวเอง เราเข้าใจความเปลี่ยนแปลง เราไปกับการเปลี่ยนแปลงได้ และเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงไม่มีที่สิ้นสุด” (เนชั่นสุดสัปดาห์, 6-12 มีนาคม 2543: 35)

“ชีวิตนี้เป็นสุขแล้ว ถ้าตายตอนนี้ก็พอใจ”

แต่เมื่อย้อนกลับไปจุดเริ่มต้นที่ทำให้คุณหญิงวันก้าวสู่การปฏิบัติธรรม พบว่า ความทุกข์ คือ สาเหตุ

“สำหรับดิฉัน [ความทุกข์] มันเป็นครูและยังเป็นเพื่อนของเราอีก เพราะว่าเวลาทุกข์มากๆ มันก็ถึงจุดที่มีความรู้สึกว่าจะไม่รู้จะไปทางไหน ไม่รู้จะเอาอย่างไร จะเอาอะไรมาแก้ก็ไม่ได้ ทรัพย์สินเงินทองหรือ ไม่มีประโยชน์ ชื่อเสียงหรือ เปล่าเลย ทำให้ร้อนขึ้นไปอีก” (“จุดประกาย” กรุงเทพธุรกิจ, 10 พฤศจิกายน 2541: 1)

“การไปอยู่คนเดียว และล้อมรอบ โดยธรรมชาติ มันทำให้ความสำคัญของตัวฉันเหลือคนเดียว การอยู่คนเดียวทำให้เข้าใจธรรมชาติ ชีวิตทุกชีวิต เราหนีทุกข์ เหมือนกับแมวหนีหมา เหมือนกับหมาหนีคน เริ่มเห็นว่าเราก็คือส่วนหนึ่งของความเป็นไป ความกลัว ความทุกข์ ความโกรธคือธรรมชาติอย่างหนึ่ง มันจะเปลี่ยนไป ไม่มีอะไรคงที่” (เพ็ญอ้าง)

‘ความกลัว’ ยังเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญอย่างมากที่คุณหญิงได้เรียนรู้จากการไปปฏิบัติธรรมบ่อยครั้งก็ไปนานหลายเดือน และหลายครั้งก็ไปยังสถานที่แปลกๆ เช่นไปปฏิบัติธรรมในป่าคนเดียว แต่สิ่งที่คุณหญิงได้เรียนรู้ถือเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์มากที่สุด

“มีการปฏิบัติเพื่อการละวางจริงๆ คือ การปฏิบัติเพื่อการละวาง มันทำให้เราเข้มแข็ง ข้างใน แล้วที่ดิฉันไปอยู่ที่แปลกๆ แล้วคนก็สงสัยว่าดิฉันไปอยู่ได้อย่างไร ทำไมอะไรอย่างนี้นะคะ ส่วนหนึ่งดิฉันสนใจเรื่องมนุษย์ เราอยู่กับ

ความกลัวตลอด เรากลัวจน กลัวตาย กลัวเจ็บ กลัวเสียคู่รัก กลัวสารพัด กลัวอยู่คนเดียว กลัวไม่มีเพื่อน กลัวสารพัดเลย แต่เราไม่รู้ กลัวที่จะเสี่ยง กลัวที่จะลงทุน กลัวที่จะ กลัวทุกอย่าง แต่เราไม่ค่อยสังเกตกันว่าเรากลัว อย่างเช่นคุณอยู่คนเดียวในพิพิธภัณฑ์เนี่ยได้ไหม กลัวอีก มันกลัวทุกอย่าง กลัวจะทำงานไม่เสร็จ กลัวจะทำงานไม่ได้ แต่จริงๆ แล้วเราไม่รู้ตัว จนเรา take มันเป็นส่วนหนึ่งของ ซาซิม แต่ดิฉันไปอย่างนั้น ดิฉันได้เห็นความกลัวลึบๆ แล้วดิฉันก็เห็นความกลัวตาย กลัวเจ็บ มันเห็นนะค่ะ เพราะฉะนั้นแล้ว มันก็ทำให้เรารู้จักไม่ใช่จัดการกับมัน แต่เผชิญหน้ากับมันในฐานะที่มันก็เป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งของเราเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นแล้วเนี่ยมันไม่ได้ทำให้เราวิเศษวิโสอะไรขึ้นมา แต่มันทำให้เราไม่เกาะติดกับอะไรเกินไปนัก การไม่เกาะติดกับอะไรเกินไปนัก มันทำให้คล่องตัวมากทีเดียว ถ้าเราเผชิญหน้ามัน รู้จักหน้ามัน รู้จักอาการของมัน มันก็ไม่ค่อยรุนแรง มันก็หายไป มันก็มาใหม่ ก็ so what ก็เป็นธรรมชาติของมัน แต่มันไม่ได้กลัวแบบขี้ขิ้นสมองหรืออะไรแบบนั้น ที่ไม่รู้จะทำยังไงกับตัวเอง หรือกลัวแบบต้องวิ่งหนี หรือว่าอยู่ไม่ได้อะไรอย่างนี้ ไข่ม้อยคะ แต่มันจะอยู่กับ เอ๊ะ ความกลัวมันเป็นอย่างนี้นะ หน้าตามันเป็นอย่างนี้ อาการของความกลัว ประเดี๋ยวมันเร็ว ประเดี๋ยวมันแรง ประเดี๋ยวมันลง ถอย ประเดี๋ยวมัน กลัวอะไรนะ มันน่าสนใจด้วยว่าแล้วทำไมกลัว ไข่ม้อยคะ ในที่สุดนี่ถ้า เอ๊ะ ทำไมไม่กลัว มันจะเหตุผลมันน้อยมากเลย เพราะความกลัวมันเป็นสัญชาตญาณ อันนี้จำเป็น เพราะมันเป็นสัญชาตญาณของความกลัว แต่มันมีความกลัวที่มันไปบวก ไปคูณ ความกลัวที่มันเป็นสัญชาตญาณนั้นเสียจนมันเป็นความทุกข์อย่างมหันต์ มันทำให้เราทำอะไรไม่ได้เลย ทำให้เราเป็นง่อยไปเลย คำว่าง่อยง่อยในการใช้ชีวิต หรือที่เราจะเกาะติด เห็นเยอะเยอะไป ผู้หญิงเนี่ยที่จริงแล้วเนี่ยที่กลัวที่จะถูกทิ้ง กลัวที่จะ อาจจะไม่มีความสุขเลยกับผู้ชายคนนี้ หรืออาจจะถูกทำร้ายด้วยซ้ำไป แต่กลัว กลัวที่จะอยู่คนเดียว: กลัวอนาคต แล้วอะไรจะตามมา อย่างน้อยฉันรู้นะว่าตอนนี้เป็นอย่างนี้ อันนี้เราเข้าใจ ความกลัวเหล่านี้บางทีเราก็ออกตัวเองว่าเพราะอย่างนั้น เพราะอย่างนี้ เพราะอย่างโน้น แต่จริงๆ มันเป็นความกลัว ซึ่งน่าสนใจว่าทำไม เพราะฉะนั้นอย่างการที่พระอย่างพระอาจารย์ชาย ท่านพุทธทาส ที่ออกไปอยู่คนเดียวในป่าเป็นปีๆ .. จริงๆ มันไปอยู่กับธรรมชาติ ธรรมชาติของความกลัว แล้วในที่สุดก็เข้าใจว่าความกลัวมันก็ไม่ใช่อะไร มันก็คือส่วนหนึ่งของตัวเรา ก็แคร์มันว่าเป็นความกลัว แต่ว่าอย่าไปกลัวความกลัว อย่าเข้าไปอยู่ในความกลัว แค่อู่อากการมันว่า มันทำให้เราขลุกลอยอย่างนี้นะ มันทำให้เราระแวงอย่างนี้นะ เรากำลังเรียนรู้ความเป็นมนุษย์

อย่างที่สุด แล้วคนก็สงสัยว่าทำไมดิฉันไปอยู่ได้ มันก็กลัวน้อยกว่าคนอื่นในที่สุด เพราะเรารู้จักความกลัวนั้นแล้ว เราได้ accept มันว่ามันเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติเหมือนฝนตกฟ้าร้อง แต่มันเป็นธรรมชาติภายใน แต่ว่าเมื่อคุณมันรู้ ธรรมชาติของมันลดน้อยลงโดยธรรมชาติ มันลดน้อยลงเอง แต่ถ้าคุณไปสู้ ไปบังคับ ไม่ให้กลัว คุณยิ่งกลัวใหญ่เลย เพราะว่าคุณกำลังสู้กับมัน คุณกำลังกลัว ความกลัว คุณจึงต้องสู้กับมัน แต่ถ้าคุณเห็นว่ามันเป็นธรรมชาติ อย่าง.. มันก็เหมือนดินฟ้าอากาศที่มันมาแล้วก็ไป แล้ววันนี้คิดอย่างนี้วันในเรื่องเดียวกัน พรุ่งนี้อาจจะคิดไม่เหมือนกัน แล้วมันคือ อะไร ความกลัวก็เหมือนกัน มันสนุก จะตาย เพราะฉะนั้นมันทำให้เราแข็งแรงขึ้นเยอะ

ได้เคยขึ้นไปอยู่กับโลงศพบนภูเขากลางป่า แล้วพระท่านบอกออกมาไม่ได้นะ เพราะว่าถ้าออกมาจะมีพวกขี้ยาซึ่งอันตรายมาก เพราะฉะนั้นก็ติดอยู่กับคุณเดียว มีพระพุทธรูป มีค้ำควาบิน ไปบิน โฉบไปโฉบมา ดิฉันอยู่ได้สองคืน ดิฉันเรียนรู้เยอะมากเลย เพราะเรารู้ว่าเราออกมาไม่ได้ มันจะคิดว่าเราหลอกตัวเองได้แค่นั้น มันเป็นอาการของการหลอกตัวเองเยอะมาก เพราะมันไม่มีอะไรเกิดขึ้น มันมีเศษสบงที่พระผูกกับประตูเหล็ก บังเอิญคืนที่ดิฉันอยู่ มันตีเหมือนกันแหละ มันมีพายุอย่างแรงมากเลย (ทำท่าประกอบ) เราก็เริ่มเห็นแล้วว่ามันตีความ มันเป็นผ้าชิ้นเดียวที่โบกกับลมในพายุ แต่เราจะคอยแวนคอยคุมมันอยู่เรื่อยเลย เพราะว่าระแวงว่า อะไร? ก็ได้สัมผัสกับอาการระแวงของเราเอง แล้วเราก็รู้ว่ามันเป็นชิ้นส่วนหลายๆ ที่มาทำให้ชีวิตของเราเนี่ยมันไม่ค่อยอยู่กับความเป็นจริงเท่าไร แล้วมันเป็นทุกขันธ์ะคะ มันไม่ใช่สบายเวลามันกลัวอะไร.. มันตีมากเลย ยิ่งรู้เราก็ยิ่งปล่อยวาง ยิ่งรู้จัก ความกลัวก็น้อยลงโดยธรรมชาติ อย่าไปสู้กับมัน ถ้าสู้กับมันมันก็ไม่หาย”

และด้วยการเห็นความสำคัญของศาสนา และพุทธปรัชญา ดังที่ปรากฏด้วยการได้เข้าใจชีวิต ได้เข้าใจความเป็นมนุษย์ ความเป็นคนกับตัวเอง คุณหญิงก็พยายามที่จะส่งผ่านสิ่งเหล่านี้ไปยังลูกๆ ของคุณหญิงด้วย

“อย่างว่าแหละ ดิฉันเป็นคนรักศิลปะทุกประเภท ชอบที่จะพาลูกไปดูอะไรๆ ที่เรารัก อีกอย่างหนึ่งที่ดิฉันเห็นว่าสำคัญกว่าอะไร คือ อยากเปิดโอกาสให้เขาเกิดความสนใจ ปรัชญาพุทธศาสนา ไม่เคยขัดเขี่ยคนะคะ แต่พยายามหาโอกาสให้เขามองของเขาเอง คือ มองให้ลึกเข้าไปกว่าแค่การทำบุญตามประเพณี หรือ ทำบุญเพื่อหวังบุญอะไรทำนองนั้น... อังที่จริงปรัชญาพุทธศาสนาเป็นเรื่องในตัวของเรา เป็นสัจธรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติ

ต่างกันที่กลิ่นสังฆกรรมนั้นออกมาคนละทาง คนละระดับ...” (ดิฉัน, 31 ส.ค. 2529, หน้า 49-50)

คำสอนจากบิดา

คุณหญิงวันได้กล่าวถึงคำสอนของบิดา ที่คุณหญิงวันยังคงจำได้ และคุณจะมีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของคุณหญิงอย่างมาก

“คุณพ่อ สอนเสมอว่า...ให้เห็นค่าในสิ่งที่เป็นพื้นฐานมากที่สุด ให้เห็นค่าที่แท้ในตัวคน อย่ามองแต่ภายนอก จำได้ว่าแม่กระทั่งเสียใจคือสมัยนั้น ต้องให้สั้น และเก่าเสียก่อนถึงจะเปลี่ยนได้ อยู่ที่นี่มีแต่เดิน กับขึ้นรถเมล์ ขึ้นรถได้ ดิน รถไฟ ไม่มีหรือรถยนต์ นานๆทีถึงจะได้นั่ง เดินนะเก่งที่สุด ห้ากิโล แปดกิโลนี่เรื่องเล็ก คุณพ่อฝึกไว้ว่า เด็กที่อยู่แบบธรรมดาเป็น เมื่อโตขึ้นจะมีความสุขได้ง่ายกว่า เด็กที่พ่อแม่เลี้ยงให้ชินอยู่กับแต่ความสุขสบาย อันนี้จริงจะยิ่งกว่าจริงซะอีกนะ” (ผู้จัดการรายวัน, 16 กันยายน 2548: หน้า 38)

“คุณพ่อสอนเยอะมากเลยนะว่าถ้าจะเป็นนายคน ต้องรู้จักเป็นบ่าวก่อน อันนี้เรื่องหนึ่ง คนอื่นเค้ากินอะไร ได้ก็ต้องกินให้ได้ อีกเรื่องหนึ่ง คนเหมือนกัน คำว่ากินให้ได้ จะเป็นแน่ จะเป็นแมลงก็ต้องกินให้ได้เหมือนกัน”

“คุณพ่อดิฉันไม่ให้เงิน[ลูก]เท่าไร บอกอยากให้อยู่แบบสามัญที่สุด ฉะนั้นถ้าจะถูกระชังมันแพง ก็ต้องไม่ขึ้นรถเมล์ ไม่ไปกดเครื่องซักผ้า...”

ผู้หญิง: สิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค

การที่คุณหญิงวันก้าวมาทำงานเพื่อสตรี ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประสบการณ์และการเรียนรู้จากสังคมที่ทำให้เห็นว่า ผู้หญิงไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดก็ล้วนแล้วแต่ไม่สามารถที่จะเท่าเทียมกับผู้ชายได้เลย

“ผู้หญิงนี่พูดตรงๆ ไม่ว่าจะในระดับไหนก็ตาม มันจะมีความเสียเปรียบผู้ชายในหลายๆ ด้าน และความรุนแรงมันไม่ได้อยู่แต่ในระดับรากหญ้าเท่านั้น มันอยู่ในทุกระดับชั้น จะถูกความรุนแรงในแง่ต่างๆ ดิฉันคิดว่าในเปอร์เซ็นต์ที่อาจจะไม่น้อยกว่ากันมากนัก ความรุนแรงที่มีกับผู้หญิงในระดับที่ อยู่ในตระกูลที่ดี และสถานภาพสูงอาจจะแย่กว่าคนที่ระดับล่างตรงๆที่ไม่มีใครเห็นและเปิดเผยไม่ได้”

“[การไปวิปัสณา] ...ถ้าหลายๆ เดือนเนี่ย คุณต้องพร้อมที่จะทิ้งงานคุณนะ ... เพราะว่าผู้ชายเนี่ยเค้าไปบวชได้ การไปบวชเค้าได้รับการเลี้ยงดูอะไรสารพัดที่อาจจะเกินพอด้วยซ้ำ หรือถ้าไปรุดงค์ในต่างจังหวัดไกลๆ อย่างน้อยก็

มีข้าวเหนียว แจ่ว แต่ผู้หญิงนี้คุณจะไปรูดงค์ได้ยังไง คือคุณจะไปรับบาตร
 เหมอ คือเวลานี้แม่ชีสันสนีย์เป็นคนที่เริ่มทำ แต่ที่รับบาตรในเมือง เพราะฉะนั้น
 ผู้หญิงนี้ อย่างอาจารย์รัฐจวน อินทรกำแหง ท่านก็เคยพูดว่า ถ้าไม่มีเงิน อยู่
 บ้านนี้ มันไปยากมากเลยนะ เพราะว่าชาวบ้านหรือคนไม่ได้เอาเงินมาถวายชี
 หรืออุบาสิกเหมือนเอามาถวายพระ อันนี้ก็คือจุดอ่อนของความ... เพราะฉะนั้น
 หลายๆ คนอาจจะบอกว่าดิฉันเป็น advocate ให้ผู้หญิงพอสมควร เพราะดิฉัน
 เห็นความไม่ทัดเทียม

แม้กระทั่งในเรื่องทรัพย์สินก็ตาม คือการเป็นลูกเจ้าสัวอะไรเนี่ย ถ้า
 เทียบทรัพย์สินที่เราได้รับกันก็น้อยกว่าผู้ชายหลายเท่า หรือว่าการคาดหวังที่จะ
 ให้เราไปอยู่ ในสมัยนั้นนะคะ มันก็ไม่ใช่ว่าเป็นสายผู้ชาย ฉะนั้นมันก็จะมีความ
 แตกต่าง แต่อันนั้นสำหรับดิฉัน ดิฉันไม่ค่อยเคียดร้อน เพราะว่ามันเป็นเรื่องที่
 เป็นมาแต่ไหนแต่ไร แต่ว่าเราก็มีพอแล้วก็มิเยอะสมควรเมื่อเทียบกับคนทั่วไป
 แต่มันก็ไม่เหมือนกับถ้าเราเป็นลูกผู้ชาย ผู้ชายเค้าก็จะได้อะไรไปส่วนใหญ่ แต่
 เค้าก็ดูแลเหมือนกัน ก็ไม่ใช่ว่าจะให้ผู้หญิงตกต่ำลำบาก”

ความเป็นผู้นำ

การเป็นผู้นำสำหรับบางคนอาจต้องมีสูตร มีเคล็ดลับ อย่างที่มีหนังสือเกี่ยวกับผู้นำออกมา
 มากมาย สำหรับคุณหญิงวันการเป็นผู้นำไม่ใช่การแข่งขัน ไม่ใช่ความเห็นแก่ตัว หากแต่เป็นเรื่องที่มี
 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับการเข้าใจตัวเอง ดังที่คุณหญิงได้กล่าวถึงการเป็นผู้นำว่า

“ดิฉันเห็นว่าเราส่งเสริมการแข่งขัน การเอาชนะ การเอาตัวรอด ในเด็ก
 ตั้งแต่ระดับอนุบาล... มันทำให้เด็กก้าวร้าว เห็นแก่ตัว ถิมเป็นห่วงคนที่ด้อยกว่า
 เรื่องของการชนะกลายเป็นเรื่องสำคัญกว่าคุณธรรม ใจคนจะเป็นสุขได้อย่างไร
 ... แทนที่เราจะสนใจแต่ ‘สูตรการเป็นผู้นำ’ หรือ ‘สูตรสำเร็จ’ แล้วหันมาสนใจ
 ชาติแท้ของตัวเอง สนใจที่จะเข้าใจคนอื่น สนใจสิ่งที่เป็นการสร้างสรรคทาง
 จิตใจ บางที่เราอาจจะพบว่า ความเป็นผู้นำ หรือความสำเร็จมันจะเกิดขึ้นเอง
 ตามธรรมชาติ ไม่ใช่แต่ในรูปแบบที่เป็นวัตถุนิยม” (สกุลไทยรายสัปดาห์, 8
 พฤศจิกายน 2531: 26)

ลูกหลานเจ้าสัว: ภาระกิจ

โดยปกติแล้ว ใครก็ตามที่เกิดในตระกูลที่บรรพบุรุษมีกิจการให้ต้องสืบทอด บุคคลนั้นๆ หรือ
 ลูกหลานของตระกูลก็จะต้องมีภาระกิจอย่างน้อยในการดูแลสืบทอดกิจการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

หากบุคคลนั้นเป็นผู้ชายก็จะได้รับการคาดหวังพร้อมๆ ไปด้วยการวางแผนจากรุ่นพ่อเพื่อให้สืบทอดกิจการ

สำหรับคุณหญิงวันในเบื้องต้น หลังจากจบการศึกษาจากประเทศอังกฤษแล้ว บิดาของคุณหญิงก็คาดหวังที่จะให้คุณหญิงมาเป็นหนึ่งในผู้สืบทอดกิจการของตระกูล แต่ด้วยความคาดหวังที่มีกับบุตรชายมากกว่า และคุณหญิงวันเองก็ชอบในการเป็นนักหนังสือพิมพ์มากกว่า ทำให้ในที่สุดคุณหญิงวันไม่ต้องสืบทอดกิจการของตระกูล

“(แรงกดดันให้ต้องทำอะไร?) ไม่มีค่ะ... งานของตระกูลนี้มันจะตกไปสายผู้ชายหมด คือมันมีเหมือนกัน คือ คุณพ่ออยากให้ทำบริษัทของคุณพ่อ แต่ที่เราเข้าไปทำได้สามเดือน เราก็ไปเจอกับบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฝรั่ง ที่เค้าชวนเราไปทำงาน เราก็เลยปฏิบัติ ฉะนั้น expectation หรือความคาดหวังของพ่อว่าเราจะทำงานในสายงานในตระกูลเนี่ย มี แต่เราปฏิบัติตั้งแต่เดือนที่สามของการทำงาน แล้วเราก็ได้พิสูจน์ตัวเองว่าเราได้ทำเรื่อง เรื่องที่เราทำเนี่ยได้ดีจนเป็นที่ยอมรับของคุณพ่อ ไม่มีแรงกดดัน มี มีเฉพาะตอนต้น”

อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่า “ตระกูล” จะไม่มีความสำคัญ เพราะทั้งบิดาและมารดาของคุณหญิงวันก็เป็นบุตรของเจ้าสัวจากตระกูลใหญ่สองตระกูล ดังที่คุณหญิงกล่าวว่า

“... ก็ทำอะไรคนก็รู้ว่าเป็นลูกหลานตระกูลนี้”

พื้นที่กับการแสดงบทบาททางการเมือง

คุณหญิงวัน ไม่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงอย่างที่เรียกกันว่าเป็นตัวแทนประชาชน แต่ก็แสดงบทบาทในทางอ้อม เช่น การใช้พื้นที่ในหน้าหนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเรื่องคุณสมบัติของข้าราชการ นักการเมืองเกี่ยวกับความสะอาดว่า

“ความหวังอันล้ำสมัยข้อแรกของข้าพเจ้า ก็คือ ความหวังว่าไทยเราจะมีสังคมที่มีความสะอาด และในเมื่อส่วนสำคัญของสังคม คือรัฐบาลซึ่งเป็นกลไกที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของบ้านเมือง ข้าพเจ้าจึงหวังว่า รัฐบาลที่ตั้งขึ้นหลังการเลือกตั้ง จะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสะอาดเช่นกัน อย่างน้อยก็จริยธรรมความถูกต้องที่เกิดจากสำนึกภายใน ส่วนความสะอาดเป็นเรื่องของความรู้สึกด้วยในสายตาผู้อื่น หรือเป็นเรื่องของการจับได้ หรือถูกเปิดเผยในสิ่งที่ตัวเองต้องการจะปกปิด พูดย่างๆ ว่าความสะอาดเป็นเรื่องของภาพภายนอก พูดยไปแล้วบางคนไม่เพียงแต่ขาดความสะอาด แต่สิ้นไร้ความสะอาดเข้าไปอีกเสียด้วย” (กรุงเทพธุรกิจ, 2 มกราคม 2544: 3)

หรือการใช้ความไม่เป็นทางการ เช่น การรับประทานอาหาร เป็นเสมือนตัวกลางในการทำให้คนที่มีความคิดแตกต่างกัน ได้เข้าใจกันมากขึ้น ดังที่คูดะหญิงกล่าวว่า

“ก็เป็นเพื่อนกับ[นักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองคนหนึ่ง]

แล้วก็มีคนจะประหลาดใจ บางทีดิฉันก็ชวน[นักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองคนหนึ่ง]มากินข้าว [นักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองอีกคนหนึ่ง] ตามมาด้วย อะไรอย่างนี้ คนในสังคมบางทีก็จะมองว่า เอ๊ะ ก็จะไม่ค่อยไว้ใจว่า คบคนที่เป็นนักประท้วงนักอะไร (หัวเราะ) คำก็ไม่ค่อยเข้าใจว่าเป็นเกลอกันได้ยังไง คนที่เป็นเพื่อนฝูง ที่เป็นญาติ คำก็จะถามเหมือนกันว่า เอ๊ะ คำคบเพราะอะไร คือคำอาจจะมองว่าพวกนี้อาจจะรุนแรง แต่ดิฉันสนิทกับ[นักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองคนหนึ่ง] สนิททีเดียว”

ด้วยความสนิทสนมกับนักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง และได้รับรู้ความเคลื่อนไหวต่างๆ ในทางการเมือง ทำให้บางครั้งคูดะหญิงก็ได้ทำหน้าที่ประนีประนอมทางความคิดระหว่างคนสองฝ่าย ซึ่งคาดว่าจะเป็นได้รับอิทธิพลจากบิดาในการขอช่วยเหลือคนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

“...[กับนักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง] เราจะคุยกันเรื่อย เราจะคุยกันเยอะ แล้วก็สิ่งที่ดิฉันสนใจก็คือดิฉันมองเห็นความเห็นที่มองจากคนละมุมของสองฝ่าย คือคนที่อยู่ในสถานะสูงในสังคม การเมืองหรืออะไรก็ว่าไป กับคนอย่าง[นักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง] เราจะมองว่าทั้งสองฝ่ายมองจากคนละฝั่งกันเลย แล้วมันไม่มี แทบจะไม่มีทางที่จะร่วมกันไปได้เลย แล้วมันก็มีบางจุดในวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่ดิฉันชวน[นักเคลื่อนไหว] ไป แล้วดิฉันก็ชวนอีกฝ่ายหนึ่งมา มาคุยกัน ดิฉันก็อาจจะทำกับข้าวให้กิน อันนี้ก็เป็นอันที่ตามมาอย่างต่อนก่อนปฏิวัติก็ชวนมา... แต่ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอะไรเป็นพิเศษมากไปกว่าอย่างน้อย ให้มองเห็น ถ้าคุยกันแบบกินข้าวด้วยกัน โต้ะเดียวกันบางทีมันแลกเปลี่ยนอะไรได้ง่ายขึ้น ไม่ได้ทำบ่อยนัก คือดิฉันเห็นทั้งสองฝั่ง คือ ดิฉันเห็นเหตุและผล (หัวเราะ)”

“...ดิฉันเห็นว่าทำไมฝั่งนั้นเห็นอย่างนั้น ทำไมฝั่งนี้เห็นอย่างนี้ เพราะมันขัดกับผลประโยชน์... คำว่าผลประโยชน์เราต้องใช้คำว่าเราไม่ได้หมายความว่าเงินทองอย่างเดียว การอยู่รอด หรือการคงสภาพ มันก็มีหลายๆ อย่างที่ทางฝั่งนี้ไม่เข้าใจระบบของเศรษฐกิจ อีกฝั่งหนึ่งคำก็ไม่เข้าใจว่าทำไมคำถึงได้ต้องอยากให้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมันก็ต้องมีนะอะ ดิฉันก็เดินทางทั่วโลกนะ

คะ... ดิฉันก็พบว่ามันไม่ใช่เฉพาะคนไทย มันเป็นเรื่องของมนุษย์ แต่ว่า gap ที่ห่างกันมากมาย ดิฉันก็คิดว่ามันก็ไม่ได้เป็นเรื่องดีกับใครสักคนนึงนะ”

นอกจากนี้ บทบาทในฐานะตัวแทน หรือกรรมการที่เข้าไปมีส่วนในระบบราชการที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับเด็กไทย โดยเฉพาะในชนบท ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คุณหญิงวันพยายามอย่างเต็มที่ในการทำงานเพื่อให้ได้มาผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม ดังที่คุณหญิงกล่าวถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กไทยว่า

“ดิฉันก็คิดว่าระบบการศึกษาของไทยเนี่ย ดิฉันหมดกำลังใจเลยที่จะทำอะไรให้ เพราะดิฉันเข้าไปช่วยแล้วดิฉันปวดหัวมากเลย แม้กระทั่งเราอยากจะทำให้ ก็ยากที่คนจะรับได้ ... แต่ว่ามันไม่ได้มาจากสังคมชั้นสูงหรอก แต่มันมาจากข้าราชการ เหนื่อยมากเลย.. ความห่างเนี่ยมันห่างเพราะว่าเด็กเหล่านี้ไม่มีโอกาส ไม่มีโอกาสเพราะตัวคนในกระทรวง...เพราะว่าในกระทรวง... ก็มีข้าราชการที่พยายามทำงานมากที่สุดเลย แต่มันก็เหมือนพายเรือลอยหลัง แล้วพอเราเข้าไปช่วยเองเราก็พบว่าระบบกฎหมาย ระบบข้าราชการ ระบบอะไรสารพัดอย่างมันขัดขวางไม่ให้งานดีๆ เนี่ยมันลงไปถึงเด็ก... คือดิฉันก็ทำในส่วนที่ดิฉันคิดว่าดิฉันทำได้เนาะคะ แต่ดิฉันเห็นอุปสรรคต่างๆ ที่ตัวดิฉันเองเห็นแล้วแทบจะตายเลย.. คือบางที่ไอ้โน่นก็ทำไม่ได้ ผิดกฎระเบียบ บางที่ไอนั้นก็... ใหม่ๆที่เราเอาทั้งแรงทั้งเงินทั้งอะไรมาทำให้ ดิดตรงนั้น ดิดตรงนี้ ตรงนี้ทำไม่ได้ โอ๊ยย แม้แต่เรื่องลิขสิทธิ์ บางที่เราเอานักเขียนดีๆ มาเขียนให้... ซึ่งเราเห็นว่าเด็กกลุ่มนี้ กลุ่มมีเงินนี้ ได้เห็นของดีๆ แต่เด็กในต่างจังหวัดเนี่ย มันเห็นไม่ได้ มันไม่เคยได้เห็น โอกาสได้เห็น พยายามจะผลิตงานพวกนี้ขึ้นมา สร้างโครงการขึ้นมา ทำให้เนาะ ขอนิดเดียว เพราะว่ามันเขียนพวกนี้บางคนเค้าก็จิ้นจิ้น [ชื่อนักเขียนคนหนึ่ง] นี่ครูบ้านนอกนะ ไม่มีสตางค์นะ มีครอบครัว เค้าจะเขียนอะไรออกมาแต่ละทีนะ งานที่ให้เค้าเขียนเค้าบอก โอ้คุณหญิงงานที่คุณหญิงให้ผมเขียน ผมไม่เคยทำมาก่อนเลยนะ ผมทำอันนี้แล้วผมอาจจะไม่มีน้ำยาทำอีก ดิฉันก็บอกงานอย่างนี้ละ งานवादที่เราอุตสาหไปเอานักवादที่คิดเป็นหมื่นเป็นแสนเนี่ยมา ถ้าเรามาพิมพ์แล้วแจกแต่เด็กในกระทรวงศึกษา เด็กยากจนเนี่ยนะคะ กระทรวงศึกษามีเงินพิมพ์ใหม่ ให้ได้ทั่วไปหมดเลย โอเค เคี้ยวดิฉันหามาให้ ดิฉันทำเป็นโครงการ... สิ่งที่เราจะทำได้คือขายลิขสิทธิ์ เอาเงินจากลิขสิทธิ์มาพิมพ์ต่อ แล้วก็ส่งไปให้เด็ก ส่งไปให้โรงเรียน คือมันต้องทำอย่างนั้น แต่ซื้อลิขสิทธิ์ก็ซื้อไม่ได้เพราะว่าราชการไม่มีนโยบาย... สอง เราบอกว่าให้สิ้นลิขสิทธิ์ให้กับผู้वाद โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้ากระทรวงศึกษามีเงินพิมพ์เท่าไรก็พิมพ์

ได้ เท่ากับขกฤษสิทธิ์ตลอดกาลให้กับกระทรวงศึกษา แต่ขอให้ผู้เขียนเค้ามี
 ลิขสิทธิ์ของเค้าด้วย เพราะไม่อย่างนั้นเค้าไม่มาทำงานให้กระทรวงศึกษาหรอก
 ...เพราะอะไร เพราะว่างานเค้ามันจะติดอยู่ในกระทรวงด้วย สอง มันไม่มีการ
 ขยายผล คิฉินขอแค่นี้ คิค สารพัดคิคเลย ที่นี้เราไปชวนใครเค้ามาทำ เค้าก็
 บอกว่าได้ แต่ว่าขอให้งานเค้าเผยแพร่ออกไปในตลาดด้วย ไม่งั้นมันหายเข้าไป
 เลย ... คิฉินไปเอนักกวาดที่เค้าวาดให้กับหนังสือเด็กในอเมริกา เพราะเราอยาก
 ให้เด็กยากจนได้สัมผัสสิ่งเหล่านี้ เพราะมันเป็นการพัฒนาเค้า เค้าไม่เคยเห็น
 ภาพดีๆ ไม่เคยเห็นอะไรดีๆ แล้วเราบอกว่า OTOP ไม่มีดีไซน์ เค้าจะมีดีไซน์ได้
 ยังไง ในเมื่อเค้าไม่เคยเห็นอะไรเลย ถูกไม้คะ มันไม่ได้ถูกปลูกฝัง ในขณะที่เด็ก
 ที่มีสตางค์ก็เห็นศิลปะ อย่างนี้ มันก็ซึมเข้าไป ในเศรษฐกิจพวกนี้มันก็หาเงินได้
 แต่พวกนี้ไม่รู้จะหาเงินยังไง ได้แต่ คิฉินก็ทำสิ่งนี้ แต่พวกนี้ก็บอก โอ้โห โดย
 ปกติเราให้ผู้วาดหน้าละหกร้อยบาท พวกนี้คิดเป็นสองหมื่นสามหมื่นนะคะ
 สองหมื่นสามหมื่นนี้ไม่แพงนะคะ เพราะถ้าอเมริกันจ้างห้าหกหมื่นแหละ แล้ว
 มิน่าซ้ำ ให้เค้าแค่นี้ ยังเอาลิขสิทธิ์เค้ามาเก็บไว้อีก ... เหนื่อยเหลือเกินตั้ง 2 ปี 3
 ปี...นักเขียนเนี่ยนะ ทรัพย์สินทางปัญญา ให้เค้าแค่นี้ แล้วก็จบ แล้วก็เอา
 งานเค้ามาดองไว้ แล้วเค้าก็ฝังไว้ในกระทรวงศึกษาดังไม่รู้กี่ปี แล้วก็พิมพ์ขาย
 ไม่ได้ อะไรอย่างนี้คะ มันเข้าใจยากมากเลย ... เวียนหัวมากคะ งง ...”

นี่คือตัวอย่างส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทในทางการเมืองของคุณหญิงวัน ที่ไม่ได้
 เดินชัดผ่านสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ต่างๆ ไป

สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมกับบทบาททางสังคม

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องจากการเป็นลูกหลานในตระกูลเจ้าสัวอันดับ
 ดันๆ ในประเทศไทย เป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่ทำให้คุณหญิงวันแตกต่างจากบุคคลอื่น แต่การศึกษา
 การทำงาน ความสามารถ รวมถึงสถานภาพของการเป็น ‘คุณหญิง’ ตำแหน่งคุณหญิงที่คุณหญิงวัน
 ได้รับก็เป็นเพราะการทำงานทางด้านสังคมเป็นหลัก ดังที่คุณหญิงวันได้กล่าวถึงตำแหน่ง คุณหญิง
 ไว้ว่า

“เราก็มีความรู้สึก ... เป็นพระมหากรุณาคุณนะคะ ยังไงมันก็เป็นการทำ
 ทำให้เรารู้สึกว่า [เพราะว่าในกรณีคิฉิน] ไม่ได้ใช้วงเงินหรือใครทำอะไรให้ รู้
 ล่วงหน้าสองวัน ฉะนั้นเราก็รู้สึกว่ ที่เราทำท่านคงมองเห็น”

สถานภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คุณหญิงวันมีความแตกต่างอย่างโดดเด่นจากบุคคลอื่น การอยู่ในสังคมระดับสูงที่รู้จักผู้คนมากมาย สถานภาพของคุณหญิงวันก็มีส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการทำงานดังที่คุณหญิงได้กล่าวไว้ว่า

“ทุนทางสังคม ก็คือ ไซ่ ช่วยเยอะไม๊ ช่วยเยอะ ในเรื่องของการติดต่อ คิดว่ามันมีผลทางด้านจิตวิทยา คือ มันจะเป็นสองมุม คือ คนจะ ถ้ายังไม่รู้จักกัน จะไม่ค่อยไวใจ... แล้วบางทีเค้าก็จะบอกว่าไม่เห็นเหมือน เราก็จะรู้ว่ามันมีส่วนที่เป็นลบ แต่ที่มันเป็นบวกก็มี เวลาที่เราทำงานบางทีมันก็คล่องตัวหน่อยว่า เราไม่ได้เป็นอะไรที่จะมาหลอกเค้า ซึ่งบางทีก็อาจจะไม่ใช่สิ่งที่เค้ามั่นใจได้ (หัวเราะ) แต่มันช่วยเหมือนกัน

...แม้กระทั่งเป็นผู้หญิงที่มีฐานะทางเศรษฐกิจบ้าง แต่บ้างนะ ทำให้ทำอะไรได้สะดวก สะดวกไม่ใช่ใครมาทำอะไรให้เรานะ แต่ว่าสะดวกในการเดินทาง... แล้วก็แน่นอนหลีกเลี่ยงเกินว่าการมีเลขานุการที่ดี เป็นการทำให้เรา [จัดการงานได้สะดวกเร็วขึ้น] เพราะว่าดิฉันเป็นคนเลอะเทอะนะคะ ทำงานช้า ลืมนั่นลืมนี่ ถ้าดิฉันไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่จะมีเลขฯ ที่จะคอยตาม ไลน์นั่นก็หาย ไลน์ก็ลืม ไลน์ก็ไม่มี ดิฉันก็คงทำงานไม่มากอย่างนี้ มีเลขฯดี แต่เลขฯเค้าก็เจียดเวลานะ”

อาจด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้ออำนวย จึงทำให้คุณหญิงได้ทำงานเพื่อสังคม คือ

“เป็นกรรมการก่อตั้งของมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชูปถัมภ์ นานมาแล้ว แล้วก็เป็นผู้ก่อตั้ง เป็นประธานก่อตั้งเลยของมูลนิธิ... ช่วยเด็กผู้หญิง ขณะนี้ก็อยู่ในกลุ่มเสี่ยง แล้วก็ยังมีเพื่อสังคมอื่นๆ อีกเยอะแยะ”

แต่สิ่งที่สังคมทั่วไปจะไม่เห็นคือ จะไม่เห็นภาพของคุณหญิงวันในงานประกวด งานแฟชั่นโชว์ต่างๆ หากจะเห็นก็จะเป็นกรรมการในงานที่เกี่ยวกับวรรณกรรม โดยคุณหญิงกล่าวว่า

“ดิฉันไม่ทำประเพณีนั้นนะ ดิฉันจัดงานประเพณีไม่เป็น แต่ดิฉัน ณ ขณะนี้ดิฉันเป็นกรรมการ ถ้าดูใน CV ... ดิฉันก็จะไปทางด้านวรรณกรรม”